Câteva capitole din terminologia Calului[1].

I.

INTRODUCERE.

In râvna de a aduna „comoara de cuvinte, de expresii şi de împărecheri fericite de vorbe, pe care strămoşii noştrii ne-au lăsat-o şi pe care părinţii noştri au desăvârşit-o", Muzeul Limbei Române din Cluj, a alcătuit întâiul chestionar, „Calul"[2]. Acest chestionar a fost începutul fericit de a strânge comorile nepreţuite de cuvinte „înainte de ce progresele repezi ale unei civilizaţii unitare vor şterge urmele vechi şi regionale din graiul comun". Trimis mai ales preoţilor şi învăţătorilor din întreagă ţara, s'au primit peste 650 de răspunsuri. E întâia dată la noi când, în mod sistematic, se începe adunarea bogăţiei lexicale, alături de cea a credinţelor şi obiceiurilor legate de un animal atât de mult întrebuinţat în gospodăria ţăranului român.

Acest chestionar a fost alcătuit cu multă grijă. La început s'au dat membrilor corespondenţi câteva indicaţii, foarte utile pentru redactarea răspunsurilor: li s'a cerut, să noteze accentul, atunci când sânt siguri de el; au fost sfătuiţi să nu se lase influenţaţi de forma literară a cuvintelor, chiar atunci când li se pare că cea dialectală este necorectă sau nefrumoasă. In legătură cu sistemul fonetic de transcriere, li s'au dat informaţii şi exemple simple, fiindcă un sistem ceva mai complicat, ar fi fost îngreuietor. Membrii corespondenţi aveau să întrebuinţeze sistemul fonetic numai când erau siguri că transcriu bine; în ca-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[1] Extras din lucrarea de doctorat, susţinută la Facultatea de Filosofie şi Litere a Universităţii din Cluj, în luna Maiu 1925.

[2] Muzeul Limbei Române. *Chestionar pentru un Atlas linguistic al limbei române, I CALUL*, Cluj, 1922, p. 24.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

zul când aveau îndoieli, le rămânea deplina libertate să transcrie cuvintele cu grafia pe care ei o credeau mai potrivită sau cu cea literară.

Când o explicaţie se putea da mai greu, mai ales când e vorba de un obiect, corespondenţii au fost sfătuiţi să facă desemne. S'a insistat tot aici, cerându-li-se să fie atenţi, să menţioneze deosebirile de graiu existente între bătrâni şi tineri, între felul de a vorbi al locuitorilor din satele vecine şi al celor din satul de unde răspund, sau între aceştia şi populaţia streină conlocuitoare.

Fiecare chestionar avea o „Foaie personală", care trebuia completată şi înapoiată deodată cu răspunsul. In această „Foaie personală" trebuia să fie menţionat numele oficial al comunei, cel dat de locuitori şi cel de batjocură, neperzându-se din vedere nici numirea streină. Este foarte interesant de văzut care formă s'a încetăţenit în graiul locuitorilor acum după schimbările politice din urma războiului, forma streină care înainte era oficială, sau cea uzuală ? Chestiunile următoare, care figurează în „Foaia personală", merită toată atenţia noastră, căci răspunsurile ce s'au dat au fixat un fel de cadru pentru locul de unde s'a răspuns la chestionar. Importanţa acestor chestiuni, din punct de vedere linguistic, trebue recunoscută de cei care întreprind asemenea anchete. Corespondenţii trebuiau să menţioneze : numărul aproximativ al locuitorilor, precum şi confesiunea lor ; numărul streinilor, după naţionalităţi; dacă sânt, şi de când, colonii streine în comună ; configuraţia terenului: muntos, şes ; mijloacele de comunicaţie în raport cu situaţia geografică a comunei ; centrul administrativ sau cultural spre care gravitează situaţia culturală şi economică a comunei ; numărul preoţilor, al învăţătorilor ; ocupaţia principală a locuitorilor, etc.

Membrii corespondenţi înşişi au trebuit să comunice : numele, pronumele, locul naşterii, timpul de când sânt în comună ; locul unde au copilărit, unde au învăţat, locul unde au petrecut timp mai îndelungat, dacă sânt însuraţi sau nu şi locul de naştere şi cel în care au locuit soţiile ca-

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

fete. In privinţa persoanelor care au servit pe corespondenţi cu informaţii, a trebuit se comunice şi numele acestora, vârsta, ocupaţia, dacă ştiu sau nu scrie şi ceti, dacă au petrecut timp mai îndelungat în alte părţi şi unde, dacă sânt însuraţi (s. măritate) şi au soţie (sau bărbaţi) din altă parte.

Numărul de peste 600 de răspunsuri primite, pare foarte mic faţă de 15.000 chestionare trimise, dar, pe lângă valoarea linguistică a acestora, trebue să ţinem seama şi de legătura ce face între focarul cultural al Universităţii şi între intelectualii satelor noastre.

In ce priveşte regiunile de unde am primit răspunsurile, trebue să spunem următoarele: Din pricina unei inevitabile lipse de experienţă, chestionarele au fost trimise unor instituţii, cu rugarea de a le răspândi între învăţători, preoţi şi între ceilalţi intelectuali care vor fi dornici să sprijinească asemenea cercetări. Unele dintre aceste instituţii şi-au îndeplinit cu prisosinţă chemarea şi acestora (Revizoratele din întreagă Transilvania, Inspectoratele şcolare din Cernăuţi şi Chişinău precum şi redacţia revistei „Lamura") Muzeul nu poate să le aducă decât prinosul cel mai mare de recunoştinţă; altele, în schimb, n'au dat nici cea mai mică importanţă chestionarelor. Aceasta este pricina lipsei de unitate în răspândirea răspunsurilor, lipsă care ne-a împiedecat, în multe cazuri, să putem afirma cu destulă convingere răspândirea, sensul sau varianta unui cuvânt într'o regiune.

Satisfăcător de multe răspunsuri sânt din Ardeal, Bucovina şi Basarabia (mai multe din partea nordică), mai puţine din Dobrogea şi din Banat, iar puţine de tot din Oltenia, Muntenia şi Moldova. Trebue să spunem că, în schimb, aceste răspunsuri din urmă, sânt făcute cu cea mai mare grijă. Această afirmaţie nu ne împiedică să susţinem că şi acolo unde numărul lor este mare, valoarea *celor mai multe din ele* e incontestabilă.

Inainte de a arăta valoarea aceştui chestionar, fie-ne permis să pomenim câteva amănunte asupra felului

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

cum s'a făcut catalogarea, aranjarea şi clasarea acestui bogat şi preţios material.

Răspunsurile au fost înregistrate din partea Muzeului Limbei Române, după cum au sosit. Amintim, pentru viitoarele verificări ale materialului de care ne ocupăm, că pe fiecare chestionar s'a trecut data sosirii. Acest fapt poate avea o însemnătate istorică pentru dispariţia unor cuvinte din tezaorul lexical al limbii. La un timp fixat s'a încheiat, tot din partea Muzeului Limbei Române, această înregistrare, pentru a se putea face distribuirea premiilor. Răspunsurile primite după încheiere n'au mai putut fi luate în seamă la cercetările ce le-am făcut de dată aceasta.

In prelucrarea şi aranjarea acestui material am procedat precum urmează. De la început ne-am dat seama că studiarea chestionarelor nu se poate face decât dacă se va alcătui, cu îngrijire, o hartă a răspunsurilor. După ce am făcut această hartă, am trecut fiecare răspuns din o comună cu un număr. Când din aceeaşi comună erau mai multe răspunsuri, deosebirea dintre un răspuns şi celalalt am făcut-o prin o fracţiune (de ex. din comuna Cosmin, judeţul Cernăuţi, avem trei răspunsuri : răspunsul întâiu are numărul 155, al doilea 155/1, al treilea 155/2) [1].

Cu numerotarea răspunsurilor am început din Banat, de lângă Timişoara, urcând în direcţia meridianului până la linia paralelă care aproape înjumătăţea teritorul ţării, de aici iar am scoborît în spre Dunăre, traversând astfel jumătatea de sud a ţării. In partea de nord a liniei de înjumătăţire am trecut din Dobrogea şi am parcurs, până la jumătatea ţării, cealaltă parte care nu fusese numerotată. In felul acesta am fixat pe hartă 551 de localităţi, care cuprind, cum se vede din alăturatul tablou al numerelor catografice, 649 de chestionare. Restul de răspunsuri până la 660, fiind primit ulterior, după ce harta a fost făcută, n'au fost considerate în studiul de faţă.

Această hartă, care cuprinde toate localităţile de unde am primit răspunsuri, n'o publicăm însă la acest loc,

[1] Tabloul numerelor cartografice îl dăm la sfârşit.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

dând în schimb, în anexă câteva exemple de răspândirea unor fenomene pe o hartă din care am suprimat mai multe puncte, care erau aproape unul de altul şi care făceau dificilă citirea numerelor. Această suprimare de puncte am făcut-o având în vedere valoarea răspunsurilor : am suprimat adică un punct de unde aveam un răspuns mai slab, când era aproape de unul bun. In lucrare însă se găsesc toate punctele acestea, împreună cu materialul comunicat, aşa încât această suprimare din motive de ordin technic, nu prezintă nici o lacună.

Făcute aceste lucrări pregătitoare, pentru ca să putem câştiga privirea de ansamblu asupra materialului cuprins în răspunsuri, am scos pe fişe materialul cuprins în aproape 50 de chestionare.

In scoaterea materialului pe fişe am avut în vedere totdeauna transcrierea fidelă a răspunsului, cu însăşi ortografiarea membrului corespondent. Această ortografiare a fost strict observată când era a cuvântului în chestiune: explicaţia însă a fost scrisă cu ortografia curentă atunci când ea nu prezenta interesante particularităţi de limbă. Dacă câteodată am putut bănui din context sensul unui cuvânt care era numai amintit, am menţionat că înţelesul ce-l dăm este presupus şi nu este al răspunsului. Am făcut aceasta fiindcă am considerat aceste răspunsuri ca nişte „fotografii linguistice" care, contrafăcute, pot arunca umbră asupra obiectivităţii cercetărilor.

Ţinem să mai accentuăm o chestiune lămuritoare asupra felului cum s'a făcut scoaterea şi mai ales însemnarea materialului. La fiecare cuvânt scos, am scris în partea de jos a fişei (iar în lucrare în parantez) numărul chestionarului în care am găsit atestat cuvântul, iar după număr, pentru a putea urmări chestiunea la care a fost citat ca răspuns, urmează o trăsură de unire şi apoi numărul chestiunii. In felul acesta verificarea se poate face cu multă uşurinţă : numărul din parantez indică chestionarul (deci comuna din care a fost primit), iar ce-i în ur-

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

ma trăsurii de unire, arată chestiunea (de ex.: *căruţeşte* 121—2: 121 e răspunsul, iar 2 e chestiunea).

Tot cu acest prilej al scoaterii materialului ne-am convins că abordarea întregului material cuprins în chestionare reclamă o muncă intensă de câţiva ani, care trebue făcută cu inimă, cu dragoste şi cu multă răbdare în citirea cu băgare de seamă a atâtor feluri de a scrie. De aceea ne-am mărginit la următoarele chestiuni: 1° Crescătoria şi terminologia ei (chestiunea 1); 2° Cărăuşia şi terminologia ei (chestiunea 2); 3° Negustoria (chestiunea 3); 4° Intrebuinţarea calului (chestiunea 5); 5° Numiri date calului (chestiunea 7, 54, 55 şi 77); 6° Derivate din cuvântul *cal* şi *iapă* (o parte din chestiunea 11 şi 51), în total deci 10 chestiuni.

Materialul cuprins în aceste chestiuni l-am grupat alfabetic în *Lexic*, arătând, după răspunsuri, înţelesul, răspândirea şi variantele formale ale cuvântului; când am putut, am dat şi etimologia cuvântului, dacă aceasta nu era dată în dicţionarele de până acum (al Academiei şi al lui Tiktin). Cu ajutorul acestui material am redactat partea dintâiu a lucrării. In această parte n'am mai insistat asupra unor constatări care le-am relevat în lexic.

In partea aceasta primă, când era vorba de răspândirea cuvântului, n'am dat numerele cartografice, ci localitatea apropiată de unde a fost comunicat; am procedat astfel pentru a uşura pe cititor. Tot aici am trecut şi unele cuvinte, în legătură cu târguirea calului de exemplu, asupra cărora n'am mai revenit în *Lexic*, ci am făcut o trimitere.

Inainte de a pomeni în linii mari rezultatele la care putem ajunge prin aceste cercetări, fie-ne permis să insistăm mai întâiu asupra părţilor slabe ale răspunsurilor şi a materialului cuprins în ele şi în rândul al doilea asupra acelora care ne inspiră destulă încredere[1].

[1] V. şi alte constatări în legătură cu această anchetă în lucrarea noastră *Buts et méthodes d'enquêtes dialectales*, Paris 1927, pp. 69—81.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

Incepem cu faptul relevat mai sus, că ele nu sânt repartizate deopotrivă pe întreg cuprinsul ţării. Această împrejurare ne face să avem totdeauna îndoială asupra celor ce le stabilim referitor la răspândirea reală a unui cuvânt.

In al doilea rând constatăm că de multe ori răspunsul e subiectiv. Corespondentul mai adesea nu şi-a dat silinţa decât să pomenească numai ceea ce i-a venit mai întâiu în minte, atunci când a început să alcătuiască răspunsul. El nu a căutat, — de multe ori aceasta îi era peste putinţă (de ex. în oraşe) — să se intereseze mai de aproape asupra pronunţării şi vitalităţii unui cuvânt. Chiar şi atunci când membrii corespondenţi pomenesc cuvântul, mulţi dintre ei o fac în fuga condeiului, cu o vădită lipsă de a fi informatori obiectivi.

Transcrierea, fonetică de cele mai multe ori, nu e pe deplin satisfăcătoare, corespondenţilor lipsindu-le obişnuinţa de a transcrie fonetic.

Dacă din aceeaşi comună avem două sau trei răspunsuri, de obiceiu unul dintre corespondenţi, mai conştient de importanţa şi valoarea acestor cercetări, a alcătuit cu dragoste răspunsul : ceilalţi s'au mulţumit să-l copieze în aşa fel încât bănuiala contrafacerii răspunsului celuilalt să fie îndepărtată. Cel care copia s'a mulţumit în acest caz să comunice ce i-a plăcut şi să adaogă de la sine ceea ce era necesar pentru ca răspunsul lui să nu semene cu al celui pe care-l utiliza ca model. Această copiare nu s'a făcut numai în aceeaşi comună, ci chiar şi de cei care răspundeau din comune învecinate. Ne-a mirat faptul că am întâlnit acest superficial fel de a răspunde chiar la corespondenţi din comune care sânt la o distanţă de peste 40 km. Am întâlnit cazul când la alcătuirea unui răspuns au lucrat în colaborare câte doi sau trei învăţători. Câteodată explicarea dată în chestionar este reprodusă cu mai mare sau mai mică fidelitate şi în explicaţia ce o dă corespondentul pentru sensul cuvântului.

Caracteristice pentru felul cum au înţeles unii să se

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

scape de munca ce le-a fost impusă de autoritatea şcolară sânt următoarele: câţiva ne retrimit chestionarul primit, subliniind în el acele cuvinte care, spun ei, sânt mai uzuale în graiul comunei ; alţii declară de la început că sânt „incapabili“ de a da un răspuns, lipsindu-le cunoştinţele ; unul ne scrie că atunci va binevoi să răspundă când i se va stabili de la început recompensa oboselii lui, căci el numai aşa se poate apuca de lucru.

Aşa sânt multişoare din răspunsurile primite. Cu toate aceste scăderi (şi altele, asupra cărora nu mai insistăm la acest loc [1]) materialul adunat astfel are totuşi o valoare incontestabilă ca mijloc de informaţie pentru filolog, în lipsa altuia adunat într'o anchetă pe teren. Faptul că sereleva greşelile anchetei prin chestionare, nu micşorează cu nimic valoarea lor, căci numai cunoscând partea slabă, unilateralitatea răspunsurilor, ne putem feri de greşelile ce le-am face ne luând-o în considerare. Chestionarele au marele merit de a completa materialul lexical cunoscut din dicţionare.

In ce priveşte lacunele din răspunsuri trebue să mai adăugăm următoarele :

Când bănuiam greşeli, am scris din nou corespondentului şi l-am rugat să explice cuvântul, să ne spuie dacă este exactă forma comunicată, dacă nu avem a face cu o scăpare din vedere. Câteodată răspunsul confirma forma şi sensul comunicat mai înainte ; altă dată recunoştea că era o greşală proprie ; am trimis astfel peste 300 de scrisori, primind cam 300 de răspunsuri, căci corespondenţii au răspuns cu multă inimă şi devotament. In cadrele lucrării, pentru a distinge aceste răspunsuri nouă, am insemnat numărul chestionarului împreună cu un asterisc. Era o plăcere deosebită să transmiţi urări de sărbători şi să le primeşti din cele mai îndepărtate colţuri ale ţării alături de încurajări de la aceşti purtători ai cuvântului (învăţătorii). In felul acesta s'a cimentat o legătură su-

[1] Vezi *Buts et méthodes*, pp. 176—191.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

fletească indisolubilă între instituţiile Universităţii şi membrii corespondenţi, cum am putut remarca cu prilejul răspunsurilor date la al doilea chestionar despre *casă*.

Dacă am pomenit greşelile răspunsurilor am făcut-o fiindcă voiam să se vadă partea slabă a lor şi în acelaşi timp şi procedeul întrebuinţat pentru vindecarea ei : chestionarea din nou. Pe lângă edificarea câştigată cu această ocazie, am mai putut atrage atenţia membrilor corespondenţi la o mai mare băgare de seamă în alcătuirea răspunsurilor. De multe ori am trimis o scrisoare numai pentru ca să ne comunice dacă de ex. forma *călut* (cu *t*, în loc de *ţ*) este cea exactă sau nu. Ne dam bine seama că o asemenea formă nu există, însă voiam să demonstrăm corespondenţilor că în cercetrile ce le facem avem nevoe de multă exactitate în transcriere.

Astfel am reuşit să ajungem la interesante concluzii. Nu e locul să pomenim amănunţit tot ceea ce au adus la lumină aceste răspunsuri, fiindcă aceasta am făcut-o în constatările ce urmează. Aici ne vom mărgini a semnala câteva din aceste constatări.

1. O bogăţie neobicinuită de derivaţie. De la cuvântul *cal* aproape 40 de derivate, iar de la cuvântul *iapă* peste 30.

2. Peste 300 de numiri care se dau calului cu diferite ocaziuni, deci o puternică imaginaţie şi o vie putinţă de observare, alături de o ascuţită ironie caracteristică poporului nostru.

3. Peste 30 de termini pentru a numi pe „negustorul de cai", dintre care doi, cei mai răspândiţi, de origine latină (*negustor* s. *neguţător de cai* şi *sfârnar*) alături de turcescul *geambaş*.

4. Pentru a denumi diferitele feluri de a face cărăuşia (cu căruţa, pe spatele calului) aproape 50 de termini.

5. Am putut remarca lupta ce se dă între unele cuvinte (*cărăuş-seghereş ; herghelie-stavă-stăvar*), dispariţia lor ca apelative din limbă, regional, şi păstrarea lor în numele topice.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

6. Cuvintele nouă pătrund de obiceiu la oraşe şi de aici încep să treacă la sate, prin viul contact ce există între sat şi oraş (*birjar* de ex. şi altele despre care spunem că sânt răspândite mai ales împrejurul oraşelor).

7. Importanţa ariei unui cuvânt am arătat-o cu prilejul stabilirii răspândirii fiecăruia, iar hărţile anexate o confirmă.

8. In fiecare provincie se exercită o puternică influenţă a poporului strein conlocuitor (de ex. în Basarabia influenţă rusească, în Bucovina ruteană, în Transilvania din părţile ungurene influenţă ungurească, în Banat sârbească, în Oltenia, Muntenia şi Dobrogea bulgărească şi turcească). In apropierea centrelor minoritare din cuprinsul ţării o puternică influenţă asupra Românlor din împrejurime (cf. în centrele săseşti : *fleşer).*

9. O repetită confirmare a adevărului că nu există *un dialect specific ardelenesc.* Ardealul de nord, în păstrarea şi desvoltarea semantică a unor cuvinte, merge mână în mână cu Bucovina, cu Basarabia şi Moldova de nord ; Banatul împreună cu Crişana şi laolaltă cu Oltenia ; Ardealul de sud-est împreună cu Oltenia, Muntenia, Dobrogea şi Moldova de sud.

10. Pătrunderea elementelor turceşti până în nordul Ardealului se face mai ales prin comerţ şi îndeosebi prin târguri. Cuvintele se răspândesc în apropierea târgurilor şi de aici la sate (de ex. *geambaş, astţurcan).*

11. Felul cum se face astăzi creşterea calului confirmă, prin cercetările noastre, părerea zootehnicienilor referitor la decreşterea şi micşorarea rasei cabaline în ţara noastră.

12. Intrebuinţarea calului arată însemnătatea lui în economia agricolă şi diversele servicii pe care le aduce. In acelaşi timp vedem cum progresul repede al culturii face să fie înlocuit, mai ales în agricultură, în regiunile de şes, cu maşini.

13. Insemnătatea cărăuşiei şi regiunile unde ea nu se practică.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

14. Aproape 100 de cuvinte (înţelegând aici şi derivatele) ne pomenite în dicţionarele de până acum (Dicţionarul Academiei şi al lui Tiktin), etc.

Inainte de a încheia, ne permitem să aducem cele mai sincere mulţumiri d-lui prof. Sextil Puşcariu, care a avut bunăvoinţa să ne dea lămuriri şi directive, pentru ca să ducem la bun sfârşit această lucrare ; mulţumim călduros şi d-lor prof. Th. Capidan, N. Drăganu şi C. Lacea, pe care i-am consultat de multe ori.

II.

CREŞTEREA CALULUI.

1. GENERALITĂŢI.

In secolele trecute renumele cailor din Moldova şi din Muntenia trecea departe peste hotarele acestor două ţări [1]. Armata călăreaţă, destul de numeroasă, de pe timpul lui Alexandru-cel-Bun, Mircea-cel-Bătrân, Mihaiu-Viteazul şi Vlad Ţepeş a avut rol hotărîtor pe câmpul de luptă. Renumele calului moldovenesc îl dovedesc multe tratate de pace cu Turcii : Moldova era obligată, pe timpul lui Bogdan, fiul lui Ştefan-cel-Mare, să trimită Porţii patruzeci de iepe fătătoare [2]. Tot calul moldovenesc a servit la innobilarea rasei cabaline în Suedia, Austria, Prusia şi Polonia, aceasta până în jumătatea sec. al XIX-lea [3] şi la herghelia vestită de la Mezöhegyes, din Ungaria [4].

Cauzele deprecierii rasei cabaline sânt multiple, după părerea zootehnicienilor (N. Filip, *o. c.*). In primul rând e de menţionat restrângerea debuşeului extern, după ce

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[1] D. Cantemir, *Descrierea Moldovei*, ed. Pascu, p. 50 ; N. Filip, *Caii*, tom. II, Bucureşti 1915, p. 82 ş. u.

[2] N. Filip, *Caii*, p. 95.

[3] N. Filip, *o. c.* p. 117.

[4] *Ibid.*, p. 109.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

statele care aveau nevoe de cai de remontă şi-au satisfăcut nevoile. Comerţul intern deasemenea s'a redus, deoarece calul, în armată, nu mai era atât de căutat ; o însemnată armată naţională în epoca fanariotă nu exista. Păşunile întinse, dinainte vreme, prielnice unei crescătorii de cai, s'au micşorat prin intensificarea economiei agricole : spicul de grâu aduce mult mai mare izvor de câştig decât prăsirea vitelor. Uşurarea şi intensificarea mijloacelor de comunicaţie a contribuit de asemenea simţitor la micşorarea comerţului intern de cai. Cele câteva mii de cai, întrebuinţate la poştă, în veacurile trecute, nu se mai căutau. Inainte vreme creşterea calului era o necesitate de ordin vital : în timpurile de băjenie, singur calul era cel care-ţi putea scăpa avutul şi pe tine însuţi dinaintea năvălitorului. Siguranţa de la hotarele ţării, din timpurile mai aproape de noi, a contribuit de asemenea la restrângerea prăsirii calului [1].

Revenind acum la chestionar, constatăm acelaşi lucru. Chestiunea primă, în legătură cu crescătoria, a fost astfel formulată : „Sânt în comună crescători de cai ? Cuvintele relative la crescătoria calului". Răspunsurile primite nu sânt deopotrivă de bine redactate şi de repartizate pe întreg cuprinsul ţării, ceea ce dă o valoare *relativă* la cele ce le vom spune. Mai mult de jumătate din răspunsurile primite (312) ne spun că în comuna de unde este răspunsul nu sânt crescători de cai [2]. Abia 118 răspunsuri dovedesc o crescătorie de cai mai intensă decât cea mărginită la satisfacerea nevoilor individuale. Răspunsul „nu sânt crescători de cai" al corespondenţilor trebue însă interpretat în sens mai larg, căci ei, de sigur, au considerat crescătoria ca o îndeletnicire principală, chiar unică, a lo-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[1] N. Filip, *op. cit.*, pp. 124—125.

[2] Aici trebue să adăugăm 28 de răspunsuri cu menţiunea „nu sânt oameni care să crească în mare" şi, probabil, alte 42, care nu răspund la întrebare, deci tot puncte unde creşterea specială a calului nu se obişnueşte ; ar fi deci 382 răspunsuri.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

cuitorilor. La această interpretare a contribuit felul cum a fost redactată chestiunea [1].

Creşterea calului se face alături de vitele cornute (12. 164) [2] şi mai ales de oamenii cu stare, cu o gospodărie bună ; noţiunea de *gospodar, gazdă, econom,* implică în sine şi pe cea de „crescător de cai". Un răspuns chiar precizează : „când un gospodar are peste trei ha. de pământ, atunci creşte cai" (183) ; iar altul explică reducerea prăsirii prin faptul că „se ţin cu cheltuială" caii, ei „mănâncă mult" (146. 147).

In unele regiuni nu se cresc cai „din cauza lipsei de păşunat" (353). Ţăranul, de altfel, nu creşte calul, în cele mai multe cazuri, de cât numai pentru a-şi satisface nevoile gospodăreşti : de a înlocui caii bătrâni prin alţii tineri (99), fiind preferiţi câteodată caii mai mult ca iepele (41/1), alte ori numai iepele (34) sau mânjii (75/1).

Creşterea se face în mod primitiv, chiar şi acolo unde se face : „cresc caii acei oameni care posed şi oi mai multe, deoarece mânzii trăesc din rămăşiţele (ogrinjii, turiştile) ce iarna rămân pe zăpadă, după ce s'au nutrit oile... de aceeea ţăranul zice: „mi-am făcut cai, ca să aibă cine turişti după oi" (239—3) [3].

Se pare că regiunea de şes este mai prielnică pentru creşterea calului, decât regiunea muntoasă, unde prăsirea oilor şi a vitelor cornute ocupă locul de frunte. Regiunea de munte, cu mari versante, nu este potrivită calului, ci, mai curând, boului : „în această comună căruţele sânt trase

[1] Ar fi fost mai nemerită redactarea ei în felul următor : Sânt locuitori care se ocupă *numai* cu creşterea calului sau el se creşte alături de celelalte animale ?

[2] In parantez trecem numărul chestionarului, căci chestiunea este aceeaşi pentru acest capitol, adică chestiunea primă. Punctul pus între două numere, adică între localităţi, le desparte ; virgula am pus-o pentru a distinge două chestiuni, din acelaşi punct.

[3] In parantez menţionăm în primul rând chestionarul şi apoi, după liniuţă, chestiunea, când ea e alta decât cea despre care tratăm.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

numai de boi, agricultură se face puţină şi aratul se face exclusiv cu boii" (71—2).

Ţăranii se îndeletnicesc cu creşterea mai ales în apropierea unor staţiuni de armăsari (46) sau în apropierea hergheliei Statului (321); aici întâlnim o rasă de cai mai nobilă şi o creştere mai apropiată metodei ştiinţifice. Proprietarii mari de pământ sau arendaşii deasemenea sânt renumiţi crescători de cai, fiindcă ei au posibilitatea să realizeze, de pe urma ei, însemnate venituri (181. 283. 128); însă aceştia sânt câteodată streini (189).

2. TERMINOLOGIA.

a) Termini pentru crescătorul de cai.

Pentru a numi pe crescătorul de cai nu întâlnim un termin general, nici unul care-ar putea fi caracteristic unei regiuni mai mari, unei provincii. In cele mai multe cazuri noţiunea de „crescător" se acopere deplin cu cea de „om cu stare", „bine situat", „gazdă", „proprietar", „gospodar".

Lipsa unui termin general a făcut ca denumirea crescătorului să se exprime, în majoritatea cazurilor, printr'un verb, însoţit de un complement. Această accepţiune o au, după răspunsuri, mai ales următoarele verbe:

avea, în construcţii ca: *omul care are cai, are căruţă, trăsură, trăsură de cai, trăsură de ham*;

creşte, cu sensul de „a ridica, a înmulţi" (133. 157. 138);

prăsi, în construcţia *prăseşte cai* (55. 355. 545);

ridica, cu sensul de „a creşte, a prăsi", în construcţiile: *ridică cai, ridică mânz* sau *arădică*. Acest sens e destul de răspândit şi pare a fi fost mai răspândit înainte vreme (v. *Lexic*);

scula, cu sensul de „a creşte" (v. *Lexic*);

ţinea, mai ales în construcţiile: *ţine cai* (298—2. 303 — 2. 396—2. 454), — *iepe de roadă* (391), — *mânz* (251/1),

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

~ cită de cal[1], *~ iepe de sămânță* sau *iepe de prăsilă*. Expresia *cai de ținut* (127—5) pare a însemna „caii care sânt ținuți pentru prăsilă".

Dacă țăranul are cai din prăsilă proprie atunci zice: „am cai din *strana mea*" (239/3), iar dacă-i cumpără, întrebuințează mai des expresia „*mi-am făcut cai*", decât „*mi-am cumpărat cai*" (293.3).

Cu toate acestea, cu o arie foarte restrânsă găsim următorii termini:

căluşer, comunicat din regiunea Năsăudului, a Băii-Mari și a Tășnadului. Intre aceste puncte nu putem presupune o arie neîntreruptă, ci mai curând credem că sensul s'a desvoltat independent în fiecare punct, plecând de la *căluș* „cal mic" sau „mânz";

cârlians, este comunicat numai odată din regiunea Craiovei;

chiabur, cu sensul de „om care are ca proprietate cai și vite", întrebuințat însă înainte vreme în comună;

crescător, pare a fi întrebuințat numai în graiul corespondenților (11. 56/1. 128. 173. 283. 446) deși n'ar fi imposibil să fie popular;

duruliu, are și înțelesul de „om care are grijă de vite frumoase";

herghelegiu, care a putut ușor primi sensul de „crescător de cai" de la cel de „păzitor". Acest sens, alături de cel propriu, este comunicat din regiunea Titu, Adam Clisi, Soroca și Cernăuți;

prăsitor, de obiceiu complinit prin *de cai*. Acesta este singurul termin care pare a avea o întrebuințare mai generală. Este comunicat din punctele: 25. 45. 74. 163. 167/1. 168/1. 169. 175. 276. 290. 294. 303. 351. 407. 438. 486. 499. 531;

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[1] Când nu se menționează, în parantez, numărul chestionarului, atunci să se vadă *Lexicul*, unde este dat exemplu comunicat.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

proprietar, mai ales în construcţiile: *proprietari de cai*, ⁀ *cu cai*, ⁀ *de căruţă*, ⁀ *de cai şi căruţă*, ⁀ *de trăsuri*, probabil întrebuinţat de corespondenţi, şi nu de popor. După prăsitor, acesta pare a fi mai răspândit;

stăvar, cu înţelesul de „crescător de cai" este pomenit numai odată din regiunea Şimleului Silvaniei;

ţinător, mai ales în construcţiile: *ţinători de cai* (482. 172—2), *ţietor de cai şi caruţă* (152—2), *ţiitor de cai* (43/1. 410/1);

vrazhangiu, pomenit numai într'o comună din apropierea Craiovei.

b) Termini pentru „crescătorie"[1].

herghelie, cuvântul pare a fi răspândit în întreagă ţara, fără să înlocuiască pe sinonimul *stavă*. Cu această ocazie credem că materialul ne oferă interesante constatări în legătură cu pătrunderea unui cuvânt în limbă, apoi lupta ce se dă între el şi sinonime şi în sfârşit biruinţa cuvântului nou.

Este ştiut că un cuvânt nou se introduce în limbă, în majoritatea cazurilor, deodată cu însuşi obiectul, instituţiunea, în cazul nostru, cu întreprinderea pe care o numeşte. La început, cuvântul nou *herghelie* a fost întrebuinţat de intelectuali. Când au fost nevoiţi şi ţăranii să denumească această întreprindere economică, de obiceiu a Statului, atunci ei n'au numit-o cu cuvântul *stavă*, pe care-l aplicau pentru denumirea turmei lor de cai, ci cu neologismul *herghelie*. După întâiul pas de încetăţenire, neologismul s'a simţit acasă, când în mintea vorbitorului cele două cuvinte *(stavă* şi *herghelie)* aveau acelaşi înţeles. Această fază o evidenţiază următorul răspuns: „Când un gospodar îşi poate cumpăra 3—4 cai se zice despre el, mai mult în ciudă, că are *herghelie*. Caii întreţinuţi de Stat şi

[1] Aceşti termini sânt în realitate subiectul chestiunii 95 a chestionarului; noi dăm aici numai pe cei găsiţi în răspunsurile la chestiunea primă.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

crescuţi pe moşiile Statului... în graiul poporului sânt *herghelii* nu *stave*, cu care cuvânt numesc ei grupa [lor de cai], care este la păşune" (367*). Incetăţenirea cuvântului nou se face cu greu, căci se simte deosebirea ce există între felul cum se cresc caii de Stat şi între cel practicat de ţărani : „Crescătoria de cai, sau după cum spun la noi, *herjelie, jerjelie, gergelie*, nu se află în comună. Oamenii îşi ţin cai — mai ales peste vară pentru a se întrema, pentru ca să mai prindă pe ei ceva — pe munţi, unde au destinat un loc pentru aceasta numit *stavă*, îngrijindu-i un om anume, numit *stăvar*" (210/2). — A doua fază, de înlocuire a cuvântului stavă, ne-o oferă următorul răspuns: „cuvântul *herghelie* este întrebuinţat ca denumire a turmei de cai, formată din împreunarea cailor tuturor locuitorilor din sat, pe care îi trimit la izlaz pentru păscut supt paza *stăvarului*" (24/1). In acest caz cuvântul *herghelie* a învins pe *stavă*, nu însă şi pe derivatul acestuia. Se pare că în cazul unei învingeri totale a cuvântului nou, cuvântul vechiu se mai păstrează în toponimie, ceea ce ne-ar putea dovedi exemplul : „In comuna Cătunele, în trecut, eram copil de 10—12 ani, era o stavă de cai şi iepe. Există azi un deluleţ (movilă) în vale, spre Dunăre, ce se numeşte *Grindul Stăvarului*" (27) ;

p o t e r ă, pomenit odată din regiunea Titu ;

p r ă s i l ă, mai ales în construcţii : *are cai de* ⌣ sau *are o* ⌣ *bună*, adică fel, soiu bun de cai. Este comunicat numai din Ardeal şi Bucovina ;

p r ă s i r e, puţin răspândit (446. 542) şi mai ales complinit prin *a cailor* sau *de cai ;*

s t a v ă. Şi cu această ocazie putem constata dispariţia acestui cuvânt în unele regiuni şi cauzele acestei dispariţii : „în comună... erau mai înainte vreme]crescători de cai[, când caii se întrebuinţau la... treieratul grâului şi mai fiecare om cu dare de mână avea atunci stavă de cai... [oamenii] angajau stăvar pentru îngrijirea cailor în *stavă*. Cuvântul se mai întrebuinţează aici şi 'n împrejurimi, dar mai mult de oamenii bătrâni, care-au apucat

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

stăvile. Cuvânul *herghelie* e întrebuințat ca denumire a turmei de cai formată din împreunare cailor tuturor locuitorilor din sat, pe care-i trimit la izlaz supt paza *stăvarului*. Nu mai sânt acum nici *herghelii*, caii se trimit la păscut la un loc cu vacile și boii, formând *văcăria*" (24/1);

stăvărie[1], *tamazlâc*, comunicat din apropiere de Bălți;

turmă, complinit prin *de cai*;

zăvod, răspândit numai în Basarabia.

III.
CĂRĂUȘIA.

Materialul ce-l clasăm aici l-am primit ca răspuns la chestiunea a doua, redactată astfel: „Cum se numesc cei ce au căruță cu cai *(căieri...)* sau cai de călărit? Sânt locuitori care se ocupă cu *cărăușia (cărăuși, chirigii, prahoveni...)* sau cu transportarea de mărfuri pe spatele cailor? Terminologia relativă la acestea"[2]. Prin această

[1] Din graiul comunei mele (Poiana, jud. Năsăud) cunosc acest derivat ca nume topic, supt forma *Stăvării*. Țăranii spun despre acest loc, care e la o înălțime mare, domină satul și împrejurimile, că aici să retrăgeau oamenii, în vremi de restriște, dinaintea puhoiului tătăresc. Nu poate fi vorba de un loc pentru adunarea cailor (adică de *staniște*, în graiul local), căci coasta dealului este foarte abruptă.

[2] Remarcăm totuși c'ar fi fost mai bine dacă această chestiune n'ar fi cuprins atât de multe întrebări. Răspunsurile primite motivează această obecție. Corespondentului, după lectura sau citirea întrebării, de cele mai multe ori i-a rămas în minte numai o chestiune și s'a mulțumit să dea un răspuns pentru toate întrebările. In acest caz — și de acestea sânt multe — e greu de precizat înțelesul care-l are cuvântul menționat: înseamnă el numai „proprietar de cai" sau și „cărăuș", denumește pe „cel care are cai de călărit" sau pe „cel care se ocupă cu transportarea de greutăți pe spatele calului"? In clasarea materialului n'am schimbat, nici n'am completat cele spuse de corespondent; cuvântul care nu era explicat l-am trecut numai la variantele formule și la răspândire. In cele mai multe cazuri am spus că el este citat fără explicație.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

chestiune s'a urmărit cunoaşterea terminologiei „proprietarilor de căruţă cu cai" a celor „care au cai de călărit" şi a „cărăuşitului".

Inainte vreme, când arterele de comunicaţie nu erau aşa de bine organizate şi întreţinute ca astăzi, transportarea celor necesare unei gospodării se făcea în mare parte pe spatele calului. Poate aceasta e pricina răspândiri, mai ales în Ardeal, a terminului *călărie,* cu înţelesul de „iapă bună de călărit" şi apoi „cal" în genere. Există şi azi regiuni unde nu folosesc „caii de trăsură", ci numai cei „de călărit" (528). Această împrejurare n'a fost pierdută din vedere când s'a alcătuit chestionarul, fiindcă s'a căutat să se adune terminologia celor care transportă greutăţi pe spatele calului.

Terminologia cărăuşitului este destul de bogată şi ne îndreptăţeşte să credem că el a format la noi o ocupaţiune predilectă. Date sigure despre negoţul întins din Ţările române avem din timpuri vechi [1].

1. TERMINOLOGIA PENTRU PROPRIETARII DE CĂRUŢE CU CAI.

In câteva regiuni, unde nu se face o distincţie între „proprietar de cai" şi între „om cu stare", „gospodar", nu există o numire specială pentru cel care are cai (7. 46. 20. 41. 68. 84. 132. 152/2. 152/5. 161. 171. 173. 179. 180. 181. 196. 200. 203. 232. 232/1. 232/3. 273. 398). Când se simte totuşi nevoia de a se face o distincţie, atunci se întrebuinţează expresii prin circumscriere ca: *om cu cal* (390), *oameni cu cai* (18. 36. 43/1. 118. 228), *oameni cu căruţă* (151. 253), *om ce are căruţă cu cai* (391), *om cu trăsură* (218), *oameni cu trăsură* (135), *oameni cu trăsură de cai,* alături de: *oameni care ţin cai* (174. 174/1) sau *om cu gospodărie* (204), tot despre cel care are căruţă cu cai.

[1] I. Nistor, *Handel und Wandel in der Moldau bis zum Ende des 16. Jahrhunderts,* Cernăuţi, 1912; Idem, *Die auswärtigen Handelsbeziehungen der Moldau im XIV. XV. und XVI.* Jahrhundert, Gotha 1921. Despre comerţul celor din Avrig v. Gh. Bogdan-Duică, *Gheorghe Lazăr,* ed. Ac. Rom., p. 114; v., în această chestie, şi valoroasele lucrări ale lui N. Iorga.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

a) **Termini pentru proprietarul de cai care nu se ocupă cu cărăuşia.**

Aceştia sînt următorii:

căier[1]; *căiaş*; *călăraş*; *călăreţ*, care are în Basarabia şi în Dobrogea sensul de „om care are cai de călărit", în Ardeal pe cel de „om care merge călare" şi, după înţelesul cuvintelor alături de care este menţionat, şi pe cel de cărăuş „cărăuş şi călăreţ" (282. 518/1);

căluşer, care are, pe lângă sensul de „crescător de cai", şi pe cel de „proprietar de cai" (451. 457. 452);

chirigier, atestat odată, din Bucovina;

cicăuş, numai de lângă Oradia-Mare;

cocişar, cu următoarea diferenţiere de sens: *cocişar* este proprietarul care „are cai", spre deosebire de de cărăuş „care are boi";

fuvar, în ungureşte *(fuvar)*, de unde derivă, are sensul de „transport, cărăuşie"; la noi însă, printr'o falşă analizare, s'a considerat ca derivat prin sufixul-*ar* şi a primit accepţiunea de „om care are căruţă cu cai", dintr'un mai vechiu sens de „om care se ocupă cu transportarea fuvarului. E comunicat odată, din regiunea Satului-Mare;

gazdă, comunicat numai din Ardeal;

gospodar, întrebuinţat pentru ţăranii care au căruţă cu cai, acolo unde nu există un termin specific. Cuvântul este răspânit şi 'n Ardeal, dar mai ales în Basarabia şi în Bucovina;

nodovocic, atestat odată, din Basarabia;

paur[2], cunoscut în Banat, cu următoarea diferenţiare de sens, faţă de „lucrător": „cei care au căruţe cu cai se numesc *páuri*, spre deosebire de cei câţiva care n'au cai şi li se zice lucrători" (5);

posesor, pare a fi un neologism; îl atestă un răspuns din apropierea Cernăuţilor (155/1);

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[1] V. şi la derivatele de la *cal*.

[2] Cf. şi *Jahresb.* X, 20; Viciu, *Glosar;* Damé, *Dict.*

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

stăpân, proprietar de căruţă cu cai (25), indiferent dacă sânt caii de căruţă sau de călărie (24/1, dar şi 15);

telegaş, atestat odată din apropierea Turzii.

Constatăm, din cele precedente, inexistenţa unui termin general sau chiar regional, cu o arie mai întinsă, pentru denumirea proprietarului de cai. Limba nu simte nevoia deschilinirii noţiunii de proprietar de cai, de complexul mare al ideii de „om cu stare, om bine situat". Corespondenţii şovăe când se văd siliţi să boteze o noţiune, ce n'o au în graiul lor, şi întrebuinţează, la întâmplare, întâiul termin din o sferă de idei apropiată.

b) **Termini pentru proprietarul de cai care se ocupă şi cu cărăuşia** [1].

Aici înşirăm majoritatea terminilor pentru cărăuşit, fiindcă, în cele mai multe cazuri, cărăuşul este însuşi proprietar de cai. In unele regiuni cărăuşia e o îndeletnicire rezervată săracilor, „cei avuţi şi cei care au mai mult de doi cai, nu fac cărăuşie pentru parale" (549).

Aceşti termini sânt următorii:

birjar, cunoscut şi în Ardeal, mai ales în jurul oraşelor Lugoj, Braşov şi Bistriţa, dar şi lângă Râmnic-Vâlcea [2];

cărăuş, este cel mai răspândit termin de cărăuşie. Pe lângă înţelesul din limba literară, mai are, prin extensiune, şi pe cel de „proprietar de căruţă cu cai", fără ca el să se îndeletnicească cu această meserie. Sensul său nu implică în sine, pentru cel ce se ocupă cu cărăuşia, ca o condiţie principală, „cai", căci numirea se dă şi celui care are boi (514). In regiunile muntoase cărăuşia se face cu

[1] Toţi terminii ce-i înşirăm au înţelesul de „proprietar de cai, care se ocupă cu cărăuşia", deci nu mai repetăm sensul la fiecare; pentru mici deosebiri şi alte consideraţii să se vadă *Lexicul*.

[2] De sigur că aria acestui cuvânt nou este mai întinsă, dar răspunsurile nu ne-o arată.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

boii, deoarece calul nu poate urca şi, mai ales, nu poate scoborî versantele repezi ale dealurilor. In satele de la munte, dacă nu-i exploatare de pădure, cărăuşia nici nu se practică ; comercianţii sânt unul sau doi, care-şi aduc cumpărăturile cu cine pot, chiar cu un om mai cu stare, dacă acesta merge „la oraş“ pentru afaceri personale. In Ardeal şi mai ales în părţile ungurene, acest cuvânt e pe cale de-a fi înlocuit, în primul rând de *secherеş*, apoi, pe o arie mai restrânsă, de *fiacăruş ;* în alte regiuni se găseşte faţă 'n faţă cu *chirigiu* şi *chiriaş* şi cu *căier* sau *căruţaş ;*

căruţar, cu accepţiunea de „proprietar care are căruţă“ sau „proprietar care se ocupă cu cărăuşia“ ; este comunicat numai din Ardeal şi Basarabia ;

căruţaş, destul de răspândit ; ni se pare că în Ardeal se întrebuinţează, mai ales în apropierea oraşelor (v. *Lexicul) ;*

chiovean, ne arată o derivare dintr'un nume propriu *(Chiev)* prin suf. aparţinerii *-ean*. Această derivare şi evoluţie semantică trebue explicată prin relaţiunile comerciale intense ce le avea Ţările române cu Chievul (pronunţat *Chiov) ;*

chiriaş, cel care se ocupă cu „tragerea chiriilor“, care „trăeşte după cai“. Şi de data aceasta relevăm faptul că acest cuvânt este răspândit numai în Banat, în jurul Aradului şi în partea nordică a Bucovinei şi a Basarabiei. In celelalte părţi ale ţării întâlnim pe *chirigiu ;*

chirier ;

chirigiu, este răspândit în toată ţara, excluziv Ardealul ; în Banat îl întâlnim numai odată, aproape de Caransebeş ;

chiriuş, un neobişnuit derivat de la *chirie* (prin suf. *-uş)*, comunicat din apropierea Lipovei şi a Caransebeşului ;

cocieş, comunicat numai din apropierea unor oraşe cu influenţă ungurească : Dejul şi Boroş-Ineul. Din punct de vedere semantic e interesant răspunsul acesta : „cocişu

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

[= vizitiul] s'au făcut *cocieș*, adică vizitiul s'a făcut... proprietar de trăsură și cai și el îi mână" (523*) ;

fiacăruș, cunoscut numai în apropierea orașelor Timișoara, Tășnad, Șimleul Silvaniei și Bistrița ;

harabagiu. Acest cuvânt de origine turcească îl găsim numai în Bucovina, Moldova și Basarabia ;

iepar, pe lângă sensul de „proprietar de cai" și „cărăuș" mai are și pe cel de „om care duce sare pe spatele cailor" [1] ;

secherеș, răspândit în Ardeal, în deosebi în regiunile expuse influenței ungurești (v. *Lexicul*) și mai ales în apropierea orașelor care înainte vreme erau centre de maghiarizare. In multe părți a câștigat în întrebuințare, în detrimentul lui *cărăuș*. Se pare însă că în graiul membrilor corespondenți cel puțin, acest cuvânt este simțit ca element strein. Dovadă despre aceasta sânt variantele formale, cu o șovăire în ortografiere : unii membri corespondenți îl ortografiază bine *(secherеș)* alții însă cu o ortografie româno-ungurească *(sekereș :* 370. 403 ; *szekereș :* 368. 423; *seccariș :* 459 ; *sekereși :* 463. 457. 361). Dacă n'am considera ortografierea din urmă, un rezultat al școalei ungurești ce-au făcut-o corespondenții, atunci am fi inclinați să credem într'un început de repulsiune față de elementele streine ;

tugus, se întrebuințează în partea nordică a Ardealului și în Bucovina, mai ales în acele regiuni unde se fac exploatări de păduri.

Din cele expuse în acest capitol constatăm doi termini generali : în primul rând *cărăuș* și 'n al doilea *căruțaș ;* pentru Ardeal și Bucovina pe *căruțar :* în părțile ungurene, cu o puternică influență ungurească, pe *cociș, cocieș, fiacăruș* și *secherеș*, acest din urmă cu o arie mai întinsă ; pentru Banat și părțile ungurene de sud pe *chiriaș* și *chiriuș ;* apoi în Bucovina și în Ardealul de nord, unde sânt

[1] V. despre aceasta și la derivatele de la „iapă".

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

exploatări de păduri, pe *fugaș;* în Oltenia, Muntenia, Dobrogea, Basarabia și Bucovina pe *chirigiu* și *iepar,* acest din urmă cu o arie redusă (numai în Oltenia și Muntenia); iar odată pe *chiovean.*

Dacă am face stratigrafia acestor cuvinte, atunci în primul rând am pune derivatele românești *cărăuș, cărăușer, căruțaș, căruțar* și *iepar.* Peste aceste cuvinte, care n'au fost deopotrivă de răspândite, s'au suprapus, în Ardeal, *cociș, cociș, sechereș* și *fiacăruș;* în Banat (și mai puțin în Bucovina și Basarabia), unde este o puternică influență sârbească, au venit derivatele de la *chirie : chiriaș, chiriuș* și *chirier.* In Vechiul regat, cu o puternică influență turcească, s'a suprapus *chirigiu,* iar în Bucovina și Ardealul de nord *fugaș,* un derivat pe teren românesc din rutenește.

2. TERMINI SPECIFICI PENTRU CEI CARE SE OCUPĂ CU CĂRĂUȘIA.

Am făcut această împărțire, pentru că toate cuvintele pe care le vom înșira nu ne-au fost comunicate și cu sensul de „proprietari de cai". Deși am numit acești termini specifici, totuși noi nu susținem că acești termini n'ar putea să denumească și pe cel care este „proprietar de cai"[1]. Credem necesar să repetăm și cu această ocazie că noțiunea de „proprietar de cai" nu exclude pe cea de „cărăuș", ci, de cele mai multe ori, una e dependentă de ceealaltă.

Terminii sânt următorii :

b a l a h u r, atestat numai de două ori din Bucovina ;

b i n d i u j n i c, de două ori din Basarabia, denumind pe cel care este cărăuș numai în oraș ;

b u t i n a r, pentru cel care trage lemne din pădure, comunicat numai din nordul Ardealului ;

c ă r ă u ș e r, pare a însemna *cărăuș* ; este atestat din Bucovina și de lângă Lipova ;

---

[1] Imprejurarea că nu putem să facem o clară distincție să datorește, credem, felului cum a fost redactată chestiunea.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

c i u m a c, comunicat odată de lângă Bălți ;

c o ș o v e a n, atestat odată, pare a fi un singular de la numele de localitate *Coșoveni* (jud. Dolj) ; exemplul dat de corespondent (v. *Lexicul*) este edificator ;

c o t i j n i c, comunicat din apropierea orașului Bălți ;

f u r m a n și *f i r m a n,* numai din apropierea Cernăuților. Acest element german a intrat odată direct din nemțește și apoi prin filieră ruteană ;

f o r ș p o n t a ș, același cuvânt ca și cel următor, dar derivat cu alt sufix. Îl găsim în apropierea orașelor Tășnad și Beiuș ;

f o ș p o n t a r, omul care merge la lucru public ; se întrebuințează numai în Ardeal ;

f u v a r u ș, numai lângă Careii-Mari și Șomcuta-Mare, orașe cu influență ungurească ;

p r a h o v e a n ; este același caz ca și la *chiovean* și *coșovean ;*

s l u g a r, întrebuințat „rar", ca termin de batjocură pentru chirigii (24) ;

s t r a p o r t a ș, în câteva sate din jurul Craiovei.

Constatăm deci (continuând cele spuse mai sus) că acești termini specifici pentru *cărăuș,* sânt regionali : în Ardeal avem derivate românește dintr'un radical german *(foș-pontar* și *forșpontaș),* un element unguresc *(fuvaruș),* în partea nordică un derivat pe teren românesc, dintr'un radical rutean *(țugaș) ;* în Bucovina, prin filieră ruteană pe *furman,* iar, împreună cu Ardealul de sud, pe *cărăușer ;* în Basarabia termini rutenești *(balahur,* și probabil *bindiujnic)* și unul rusesc *(ciumac)* și tot aici și pe *cotijnic;* iar în Oltenia câteva derivate *(coșovean, prahovean* și *slugar),* cu un pronunțat caracter regional. In urmare putem preciza că adevărații termini pentru „cărăuș" sânt aceia care denumesc și pe proprietarul de cai.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

3. TERMINI PENTRU CEI CARE AU CAI DE CĂLĂRIT.

Răspunsurile primite nu ne atestă un termin specific pentru proprietarul care are cai de călărit. Această lipsă se explică dacă ne gândim că un ţăran, când are cai, îi întrebuinţează la călărit, înainte de-ai învăţa la tras. Din spirit de economie, un gospodar bun nu are cai care să fie numai pentru călărit, ci şi pentru tras; după cum ne spune un răspuns, chiar cuvântul „gazdă" implică în sine şi pe „omul care are cai de călărit" (193).

Terminii *căier, călăreţ, chirigiu*, pe lângă înţelesul lor obişnuit, primesc la nevoe şi pe cel de „om care are cai de călărit". Mai ales *călăreţ* este comunicat cu acest sens din Dobrogea (91), Basarabia (109) şi Bucovina (176). Tot pentru noţiunea de „om cu cal de călărit" se întrebuinţează şi *călărie* (v. şi deriv. de la *iapă*), mai ales în construcţia *om cu călărie* (290. 506). Pe lângă aceşti termini, pomenim şi pe *bolfan*, comunicat astfel: „dacă are bogatul cal de călărie se numeşte *bolfan cu călărie*" (388). Cuvântul ar putea fi acelaşi cu *bolfos* „om înstărit şi, de obiceiu, binefăcut".

4. TERMINI PENTRU CEI CARE TRANSPORTĂ GREUTĂŢI PE SPATELE CALULUI.

Regiunile muntoase nu sânt potrivite pentru mersul cu trăsura, de aceea lucrurile se transportă, la distanţe mari, pe spatele calului. Ar fi firesc să întâlnim o terminologie mai bogată, însă ţăranul nu simte nevoia unui termin deosebit pentru aceasta; dacă totuşi o simte, atunci întrebuinţează pe *cărăuş* (59), *chirigiu* (175) sau prin circumscriere: „omul care poartă marfă pe spatele cailor" (175).

Regional însă întâlnim următorii termini:

b e r b i n ţ a ş, comunicat numai din jurul Aiudului: mai ales vinul se transportă în berbinţe, legate câte două cu funia şi atârnate orizontal peste tarniţă (332);

b u l g a r, comunicat odată de lângă Titu; se întrebuinţează indiferent de naţionalitate;

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

călăbaş, restrâns numai la regiunea Abrudului, Albacului, Vaşcăului şi Ponorelului ;

iepar, termin pentru oamenii care duc sare, în apropiere de Râmnic-Vâlcea ;

mâţar, din aceeaşi regiune, ca şi cel precedent ; se pare că-i întrebuinţat în mod ironic ;

sărar, din aceeaşi regiune ca şi cele două cuvinte precedente.

5. DERIVATE ŞI ALŢI TERMINI IN LEGĂTURĂ CU CĂRĂUŞIA.

Aici pomenim câţiva termini în legătură cu acest capitol :

cărăuşie, se întrebuinţează în legătură cu verbele: *a face* ∽, *a umbla în* ∽, *a se ocupa cu* ∽. In regiunea expusă influenţei ungureşti *sechereşie* îl înlocueşte („cărăuşie se foloseşte mai rar" 406—5) ;

cărăuşire, menţionat numai de două ori din apropierea oraşului Târgu-Mureş;

căruţeşie, menţionat odată cu sensul de „cărăuşie" din împrejurimile oraşului Chişinău ; derivarea de la *căruţaş* e posibilă, căci acest cuvânt e răspândit în Basarabia ;

chirie[1], obişnuit în legătură cu verbele: *a face* ∽ *a duce* ∽, *a umbla în* ∽, *a pica de la* ∽. Este răspândit în Banat, în jurul Aradului, în Muntenia, Dobrogea, Moldova şi Basarabia; în Ardeal atestat numai în apropierea oraşului Sighişoara ;

chirigerit, atestat numai odată de lângă Craiova;

furmancă, soţia furmanului, numai în Bucovina ;

furmănie, ocupaţiunea furmanului, tot din Bucovina.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Această bogată terminologie pentru cărăuşit ne îndreptăţeşte îndeajuns să credem că această ocupaţie era frecventă în trecutul nostru, alături de păstorit şi agricultură.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

Terminii generali sânt de origine latină, derivaţi pe teren românesc ; pe lângă aceştia, fiecare provincie are cuvinte din limba populaţiei cu care a conlocuit. Remarcăm însă că unii din terminii streini au fost apropiaţi, prin elemente derivative, spiritului limbii.

IV.

NEGUSTORIA.

In acest capitol grupăm răspunsurile primite la chestiunea a treia a chestionarului, care a fost redactată astfel : „Sânt negustori de cai *(geambaş, sfârnar, tojer...)* ? Cum se face negoţul cu cai şi care sânt obiceiurile şi cuvintele întrebuinţate la cumpărarea şi vânzarea cailor ?“ Ne vom ocupa în primul rând de felul cum se face vânzarea şi cumpărarea cailor, fiindcă materialul nostru cuprinde mult material lexical, important ; în rândul al doilea de terminii întrebuinţaţi pentru denumirea noţiunii de „negustor de cai“, iar în rândul al treilea, vom trece la alţi termini în legătură cu negustoria [1].

1. CUM SE FACE NEGOŢUL CU CAI.

a) Generalităţi.

Din răspunsurile primite se pare că negustoria de cai nu este pentru Români o ocupaţiune predilectă. Numărul mare al răspunsurilor unde nu sânt negustori de cai (280 răspunsuri) face aproape jumătate din numărul răspunsurilor primite.

b) Cine se ocupă cu negustoria de cai ?

Ţăranii cumpără caii „printre alte ocupaţii“ (164) „numai pentru folosinţa proprie“ (199). Câteodată nu în-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[1] Când vom pune în parantez un număr, el arată numărul cartografic al comunei de unde avem răspunsul ; numărul chestiunei nu-l mai punem, căci e vorba peste tot de chestiunea *treia*.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

tălnim negustori de cai fiindcă oamenii „se ocupă numai cu creşterea vitelor cornute“ (114). Cu vânzarea şi cumpărarea cailor se ocupă mai ales „jidanii“ (155), „ţiganii“ (200. 321), care primesc şi numirea de *geambaşi* (41. 41/1. 63), apoi unii dintre *chirigii* (63), Ungurii şi Saşii (75/1).

c) Felul şi locul unde se ţin bâlciurile de cai.

Târgurile, indiferent de vitele care se vând, sânt: ***de ţară, de săptămână*** (523) sau ***săptămânale*** (101). Locul unde se fac se numeşte: *târg* s. ***bâlciu, iarmaroc*** (127), (cu pluralul: *iarmaroace* 135), *iharmaroc* (121/1) sau *panaire* (bâlciuri 96). In regiunile unde calul este des folosit, acolo „târgurile sânt aproape numai pentru cai“ (5). Târgul se face şi acasă: „calul bun se vinde din grajd“ (529); proprietarul de cai în acest caz se numeşte *„rumânul cu cai“*, numire care se dă „la orice om, de orice naţie, chiar în termin general“ (14). De aici cumpără şi *pilarii* (5), iar cai cumpăraţi îi scot în târg şi-i vând apoi. Mai sânt şi „negustori de vite (geambaşi), aşa zişi ambulanţi, care umblă cu herghelii de cai, din sat în sat, ca să-i vândă“ (84).

d) Ce se face cu caii înainte de a-i scoate în târg?

Pentru a putea vinde caii cu defecte corporale sau cu invăţ, vânzătorii şi geambaşii întrebuinţează mai multe mijloace: „Inainte de a intra în târg vânzătorul ***muştruleşte*** calul (îl bate), într'un loc mai ferit, ca să fie mai aspru şi să arete mai bine în târg. Dacă e *oărb* (cu albeaţă) de un *oăl'iu*, stă de partea aceea lângă cal. Când vine cumpărătorul, pe nebăgate de seamă, ***îl coteşte*** de barbă sau falcă şi zice: ńi, mă, că-i ca pasărea, stă să zboare“ (367). Când calul e leneş se acopere cu un ţol (sau o rogojină, ca să sune când dau şi să fie iute 27) ud şi ***îi ard*** (îl bat) câteva vergi; calul se sperie, devine fricos, nervos şi mai sprinten (160; cf. şi 41). „Caii cei bătrâni, dacă au coada roasă şi coamă mică, *le rotundă*, dându-i astfel calului a-

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

spectul unui mânz tânăr, tăindu-i și perii moi de pe picioare, ca să poată, pe cei *neprecepători* a-i înșela. Din cei cu *chehe* o scot [pe aceasta] pe timpul vânzării, așa că-i dau de mâncare „iarbă verde, untură de porc și bere ; astfel împiedecă observarea chehei“ (403). „Caii cu năravuri, acei care sânt de prăsilă, și ar dorì vânzătorul să [-i] treacă la cumpărători pentru fudulie, *le* [!] îmbată cu spirt alcoolic, ca să sară în două picioare și să joace înaintea lumei, făcând pe observatori să creadă că are nobile și elegante“ însușiri (158). La caii bătrâni „le înoesc dinții cu fer *încerbântat* (le fac *muscă*, — semn negru la mijlocul *dinților...*). La acei *leneși* le dau spirt (îi iuțesc) ; le pun supt coadă vârf de *bold* (iuțesc)“ (140) [1].

La intrarea în târg se plătește o taxă de 5 lei pentru fiecare cal, numită *metó* (183). Tot aici se controlează biletul de vite care se numește și *țâdulă* (199), *pacsuș* (523), *pașus* (487) sau *cartie* (391), *carte* (174).

e) Cum se face cumpărarea sau vinderea ?

De obiceiu cumpărarea se face cu bani, însă câteodată se schimbă și *păr pe păr* (323) dând pe lângă schimb uneori și *adaos* (46. 390) sau *potlaș* (365).

Pentru vinderea cailor nărăvași sânt la târguri oameni plătiți, numiți *vătăjei* 160) sau, în alte părți, *barâșnici* (185). Vătăjelul stă la o parte și observă târgul ce se face între cumpărător și vânzător. Fiind plătit de vânzător, când vede pe cumpărător că oferă un preț, el vine repede și dă un preț mai mare, arătând un interes deosebit pentru cal. In felul acesta silește pe cumpărător să urce prețul oferit, iar pe vânzător îl scapă de calul nărăvaș. Barâșnicul laudă calitățile bune ale calului, iar pe cele rele nu le scoate în relief (185). Tot astfel fac și geambașii (161), aceștia însă

[1] Am citat până aici, și vom cità și de acum înainte, răspunsuri care pot prezenta și interesante particularități fonetice, morfologice și sintactice, sau expresii care merită să fie relevate.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

iau plată și de la vânzător și de la cumpărător (161). Ca mijlocitori plătiți mai sânt angajați *samsarii* (65).

Țăranii, care nu pot plăti un mijlocitor, de obiceiu roagă pe unul „mai isteț, mai umblat, mai pățit în cumpărarea cailor" să-i aleagă caii pe care vrea să-i cumpere (23. 65). Acești însoțitori, care examinează calul și însoțesc pe cumpărător, se numesc și *coniari* (183).

f) Geambașii.

Inainte de începerea târgului, *geambașii* și *sfârnarii* „hulesc animalul cerându-l pe rând; când au de vândut laudă animalul, prefăcându-se a-l târgui unul de la altul" (290). „Dacă unul e *în târg cu un cal* [târguește]... celalalt vine și îi *pune pe nas* (îl ocărește) pentruce a dat atât" (226/1). Geambașul totdeauna are și câte un tovarăș „care când *bate el târg*, vine și începe a-ți bajocori vita, spunând că este bătrână, că nu mai are *muscă în găurice* (: negreață la dinți), că este *bătrânicios, slăbuț* și *goluț*, dar numai pe *feleleat* să-l cumpere. După ce a *ars* (fript) așa pe stăpânul calului, îi dă arvună mare ca să nu *mai poată întoarce târgul*. Ei știu că calu' n'are *hibă*, dar numai așa l-au putut scoate mai pe sub mână, găsindu-i *ghină* (vină)" (55) sau *ganci* (pricină) (140).

Geambașii caută să vândă caii buni imediat; pe cei răi, nărăvași, slabi sau „cu *beteșug* ascuns îi mai țin câtva timp, ca să le dea mâncare mai bună și *să le afle molufa* (să le cunoască mai bine defectele). Apoi, înainte de a-i scoate în târg, îi spală, îi țăsală, le 'mpletește *țòpuri (plantici* frumoase) în coamă și coadă (la cei mai binefăcuți chiar le unge părul cu unt de lemn), apoi încalecă pe ei, dacă sânt de călărie sau îi pune la căruță, dacă sânt de ham, și-i plimbă prin târg, în fața cumpărătorilor, strângându-i în *zăbale* ca să se *'ncondoreze* și astfel să pară mai chipeși. Dacă vreun cal e bolnav de *târnafes*, îi înfășoară zăbala la colțul gurii cu o cârpă înmuiată în *afion*, pe care calul respirându-l, ține capul sus și *„gonește ca un nebun"* cu greu i se poate cunoaște atunci boala" (14/1).

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

Geambaşii uneori „se dau în vorbă adecă stau de *dojană*“ şi spunându-şi fiecare păsul; cel care vrea să se scape de un cal rău sau bolnav zice: „am un cal *pricopsit* (vrea să înţeleagă foarte bun), nu şti vreun amator?“ Celalalt geambaş îi cumpără calul, deşi are defecte şi îl vinde apoi altuia, aşa încât, într'o săptămână sau o lună, calul trece prin trei-patru mâni. La judecată nu se duc chiar să moară calul, căci se înţelege că trebuia să-i iasă *aburul*, dacă i s'au gătat zilele... Când se întâlnesc din nou zice cumpărătorul către vânzător (cam în batjocură): „Ei, tize, am îngropat fala de cal. — Ce să-i faci, tize, eu l-am cumpărat pe garanţie, dracu l-a ştiut ce are în burtă. Hai, să bem un *ţif* de rachiu (se cinstesc şi se împacă cu vorba că aşa a voit D-zeu)“ (72).

g) Examinarea calului.

Inainte de a începe târgul calul este examinat deamănuntul de cumpărător sau de însoţitorul lui, care se pricepe mai bine: i se deschide gura, i se caută bătrâneţea, se caută limba să nu fie stricată „(ruptă în urma *curghiucului* (se zice şi *curdiuc* la 140) care defect îşi [!] atrag caii dacă au mâncat mai mult timp orz)“. Tot cumpărătorul „îl caută de nu-i *chior* şi, apropiind mâna de ochi, îl cearcă de n'are *puhuiele* (vede numai ca prin sâtă)“, ori n'are *albaţă* sau vreun defect la picioare ca: *şpat* (umflătură vârtoasă în partea genunchiului), *arici* (o umflătură mare între pinten şi copită); îl caută dacă nu-i *deşelat*, dacă nu aruncă din copite, de nu-i *gingaş* la mâncare (183). Alţii prind calul de *grumaz* (sau de „*berigată*“ înghiţitoare 218), şi îl strâng „o *ţâră* ca să vadă nu-i oprită *chèhea* în el“. „*Chehul* îl opresc cu bere“ (471). „Il *coată* şi la *cicioare* ca să vadă nu-i careva *cicior* (câteodată *l'icior*) cu *poc*ă sau *capţă*“ (367). „Se feresc de caii care au *scoici* (umflături) la picioare, *rane*, *ariceli*, care sânt *scheopi*, care au *tragăne* în spinare sau *târnafes*. *Târnafesul* îl închid, dând cailor unt de lemn până n'a ieşi în primăvară“ (27). Se uită cu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

băgare de seamă la picioare „să nu se *coseascâ (cosască)* sau să fie cumva scrintit, şi-i cântăreşte coada cu mâna ca să vadă dacă e grea, căci se crede că un cal bun, oricât ar fi el de slab, dacă are coadă grea este cal sdravăn, cal de ispravă“ (24). Unii cumpărători *„îi saltă coada“*, (125), alţii se apropie de cal „de dinapoi şi-l apucă de coadă ca să-l *afle de tare,* dacă calul trage coada, adecă o strânge între picioare, atunci se zice... calul e iute, mai ales dacă în acelaşi timp pleacă şi urechile pe spate... ; altfel calul se consideră *molău*“ (109). Câteodată cumpărătorul mergând în târg numai „dacă *i să 'mpare* (îi place) întreabă : „ce ei pă (pe) calu aiesta ?“ Dacă îi place îl *coată* (caută) în gură să vadă dacă are *cupă* (îi sânt întregi măselele), după are îl cunoaşte de câţi ani este ; se suie călare, fuge cu el ; se uită dacă nu are *cheh* (se cunoaşte fiindcă suflă greu şi are, pe spate, dealungu' două vergi, în formă de umflătură şi îi larg la nări) ; numai după această examinare „să alcăzăsc“ (se târguiesc) (480).

Se mai întreabă vânzătorul dacă nu e calul cu *făleucă,* nu are vreun *năravu (tălant,* la 204), nu e cu *suspin, guturaiu,* nu dă cu picioarele, nu muşcă, nu e orb, nu are apă sau *oase moarte* (13). Calul bun nu poate fi bolnav sau *calic* (133), nu poate avea nici *sucă* (învăţ) *la traş* (448/1), fiindcă vânzătorul e întrebat dacă *feleleşte de hibă* (448/1). Când s'a observat la cal vreun învăţ, „cumpărătorul mai isteţ ori sfârnarul chiamă pe vânzător mai la o parte ca să-i spuie o *horbă* între patru *năfi :* mere ca trăsnetul, pă lemńe nu să suie“. Prin aceste cuvinte cumpărătorul înţelege că animalul de vânzare e „cu *sucă* sau cu *fortoańe* şi peste pod nu vrea să treacă“ (367). Despre calul bătrân se zice în batjocură : „cu mânzul acela a fost tatăl său a peţi“ (390).

Negustorul de cai sau *cârliansul* „mergând cu calul în târg vrea să arate cumpărătorului că vita sa e blândă. Pentru aceasta, când se prezintă cumpărătorul, *ciupe* calul de supt burtă şi apoi îl bate de câteva ori cu mâna zicând: „Puiule, stai, puiule“. Cum animalul a fost dresat în acest

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

sens stă liniştit, făcând impresia că este o vietate rară şi că supus oricărui supliciu el nu şi-ar pierde calitatea de a fi admirabil; în cele din urmă *bun la preţ* şi *repede la vânzare*" (25).

Pentru ca să poată fi încredinţat cumpărătorul de *trăgătura cailor*, de obiceiu se prind la o căruţă sau *se probesc* (încearcă) *la cocie* (23), în care se suie mai mulţi oameni. Căruţa se împiedică şi cu ea împiedecată trec prin o *groapă* plină cu apă, care se găseşte în târg, în unele locuri tocmai pentru acest scop (67); altădată căruţa trece „pe teren *dâmburos*" (183). Despre calul bun se spune că trebue să meargă chiar dacă îl atingi cu *codia biciului* (67), sau atunci când fluerând numai, el „se *'ncordează, se face obadă* şi ori rupe streangurile, ori ia căruţa din loc" (24/1). Caii prinşi la trăsură în mers se opresc din când în când, fiindcă numai când îi pornesc să vede dacă ei au „*obiceiu să puie opor*" (să nu ia din loc trăsura), defect care face cea mai rea reputaţie; un asemenea cal: e bun „să-l dai pe *Jâi* (Jiu) iar nu să-l ţii la *bătătură*" (24/1). Câteodată barâşnicul, mijlocitorul între cumpărător şi vânzător, încearcă caii la căruţă, mânându-i el alături de cumpărător; pentru evitarea unei neînţelegeri ei sânt însoţiţi şi de doi martori oculari (185).

h) Târguirea calului.

După ce s'a examinat, şi câteodată chiar s'a încercat calul în felul amintit, cumpărătorul se adresează vânzătorului întrebându-l de preţ. Pentru felul prietenesc de adresare şi pentru transcrierea în dialect a corespondenţilor credem că nu-i de prisos pomenirea câtorva expresii: — „Hei, bagyo, cum dai zăvodu ista ?"—„Ei, dragule, aşa zăvod de cal n'ai mai avut" (510); — „Cu cât dai calul aiesta, *fratye?*" (471); — „Târg bun şi noroc, frate. — Ş'apoi noroc om bun" (487); — „Cu cât dai calul, *fărtatie?* N'are hibă?" (448/2); — „Cum dai calul aiesta, *badie?*" (448/1); — „Mai, *friate*, ţ-am plătit bine *gloaba*. Adă mâna" (41/1);

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

— „Noroc să dea *Dumnezeu*.—Să dea că are“ (82); — „Mai lasă *cumetre* din preț că nu ești jidan să *câșlig* și eu din mânile d-tale“ (146. 147); — „Ț-i de vânzare calul?“ (101) sau „De vândut ț-î calu?“ (228); — „Cât pe cal? — Da cât dai?“ (108. 108/1); — „*Moșule, bade, soațe, bătrânule,* da cât cei?“ (164); — „De-i posesorul calului român îi zice *bădiță;* de-i bătrân: *unche* și *moșule;* de-i *jâdan: jupâne;* și mai la alții, *Domnule,* — vinzi calul?“ (180).

Tot la adresare se întrebuințează des și expresiile: *cum dai* (367), *cu cât dai* (193), *ce vrei pe cal* (151), *ce cei* (438), *cât ceri* (5), *cât îți trebue pe cal* (241) și *încât îl țâi* (180).

Pentru a reduce valoarea reală a calului cumpărătorul întrebuințează, mai des în mod ironic și depreciativ, cuvintele: *armăsariu* (155/1), *Albu-Alba* (5), *bătrân* (140). *chehosu* (367), *corbu, coarba* (238/1), *caluț* (151), *căluț* (252), *ciontul* (osul) dacă e bătrân (436), *cotonog* (403/1), „*diug*“ (392/1), *drâglă* (293), *dârlog* (168. 193. 238/1. 196. 242/1. 252. 254), *dârloagă* (3. 155/1. 168. 238/1. 242/1), *gloabă* (5. 43. 325. 412), *ghijog (ghijoagă)* (151), *ghebe* (403), *hârciogul* (194), *hâșcală* (194), *holobul* (202), *mârțoagă* (43. 126. 155. 197. 325. 361), *mârțioagă* (202. 322), *mârțog* (186. 172. 194), *mât* (31), *murgu* (253. 361 386), *mânz* (436), *mânzișor* (151), *mânzoacă* (151. 155/1), *mocan* (155/1), *mâncătura asta de cioară* (241), *mic* (dacă e slab, 403), *malâcos* (403), *Negru-Neagra* (5), *parip* (3. 93. 325), *picătură* (392/1), *ptică tură* (412), *ptelhocă* (378), *ponihos, ponihoasă* (241. 242), *roajbă* (3. 386), *răpciugos* (252), *ruptură* (193. 194. 367), *răpciugă, ronghiu* (487), *Righiu-Righia* (5), *șchiop* (403), *Saru-Sura* (5), *Șargu* (412), *șcapă* (155/1), *t'ilavu* (367), *telegariu* (155/1), *vraniță* (438), *zmeu* (367). Multe din aceste cuvinte sânt întrebuințate și ca termini care pot numi calul sau sânt chiar nume de cai. Despre unele din ele ne vom ocupa în capitolul: „Numiri date calului“.

După aceasta începe adevăratul târg între cumpărător și vânzător, până se pot *„ajunge la târg“* (529). Pentru

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

unele boale care le-ar aveà calul, vânzătorul rămâne responsabil un timp fixat atunci, adică *feleleşte de hibă* (438), dă *calul pe feleletiu* (438), *feleletic* (pe răspundere, 194), sau *stă bun* (75/1).

Preţul calului se spune de obiceiu în sute: *cu 18 sute* (476), altădată şi în *mii*. Câteodată cuvântul *mie* lipseşte aşa încât la întrebarea: „ce ceri pe cal?", vânzătorul răspunde: *„tri pe patru"*, (adică 4300 lei), — „...Ii *ponyav* (nu vede bine), dai-l *cu două* (= 2000 lei)? — nici cu *două şi două* (= 2200 lei)... punyem în palmă *tri şi nouă sute, apoi îi a tău"* (523). In Banat (5) se întrebuinţează pentru *mie* cuvântul *bancă:* „Cât ceri pe el? —, vânzătorul răspunde 3, 4, 5, 6, 7 *bănci* (se înţelege atâtea mii) sau 54 (cinci mii patru sute)".

Dacă e o diferenţă mai mică între preţul oferit de cumpărător şi cel cerut de vânzător se zice, în unele regiuni: „hai să împărţim *hâca* în două, vei da dumnyeata aldamaşul" (448/1) sau „şti ce, să-i *rumpem* în două" (488/1).

Apropiindu-se tot mai mult cu târgul încep să deie mâna. Negustorul ia cu stânga mâna dreaptă a posesorului şi o „bate cu mâna dreaptă, dându-i o sumă mai mică decât a cerut posesorul" (180).

Pentru datul mânii se obicinuesc mai multe expresii: „Ei, dă *laba*, să batem târgu" (24/1) ; „adă mâna (lovesc palmele)" (41/1) ; *„bate mâna, nu te scunchi*, noroc să dea Dumnezeu, într'un ceas bun" (138/1); *„hai să batem mâna,* adică să facem negoţul ; de la mine mai puţin, de la D-zeu mai mult" (146. 147); *„într'un noroc*, să ai de unde vinde — căpătând răspuns — să ai parte de el" (182); *adă parola; bate parola"* (57).

Se obicinueşte a se bate mâna şi pentru o sumă care o pune în plus cumpărătorul, pe lângă cea promisă mai înainte. Când nu e o diferinţă mare până la preţul cerut de vânzător, cumpărătorul strigă: *„puşcă 'n palmă"* (475). Dacă *„s'au ajuns cu preţul* se zice noroc şi să trăiască calul (generic) sau iapa" (101).

Pentru acest dat de mână în răspunsuri mai întâlnim

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

și expresiile : *se bate mâna* (133. 138. 172. 174), *bat palma* (84. 121. 129), *bate palma, dă mâna, taie cumătre* (158). Dacă vânzătorul are vreun mijlocitor (barâșnic) atunci cumpărătorul bate cu barâșnicul palma dreaptă pe palma dreaptă, „sigilând cumpărarea" (185). Când se bate palma în unele regiuni se strigă: „hai, noroc" (3.57), în altele cumpărătoriul *scopește* în palmă și zice: *na, să ai noroc*" (488/1). Ca semn că au căzut de acord asupra vânzării, după „baterea pălmilor" se obicinuește și ridicarea mânilor în sus (99. 183). In alte regiuni dau mâna amândouă partidele „învălind palmele cu poala sumanului" (196. 219/2) iar desfacerea se face de o a treia persoană, ridicându-le de jos în sus, cu cuvintele: *„noroc să dea D-zău"* (196). Țiganii se folosesc de următorul jurământ, pentru a încredința pe cumpărător despre sănătatea calului : „să n'am parte 'n el, să *sbiere* dracu 'n mânile mele, de nu-i cal bun" (41).

Până la transcrierea biletului de vite pe numele cumpărătorului și până la predarea calului, vânzătorul primește numai o parte mică din suma cu care l-a vândut. Această sumă, fie ea cât de mică, se numește: *aron* s. *arvon*, *capară* sau *felpinz* (488/1). Dacă vânzătorul strică târgul făcut, el e îndatorat să dea arvuna *„îndoit"*.

După ce s'a făcut transcrierea biletului de vite pe numele cumpărătorului, vânzătorul primește și restul sumei cu care a vândut calul. Se face apoi numărarea banilor. In unele regiuni e obiceiul ca fostul posesor al calului să dea un *„ban de noroc"* (231. 387), sau *creițarul de noroc* (41/1). sau *pocinog* pentru ca să fie calul „sănătos și gras cum e lutul" (218). Acest ban, sau bani de noroc, sânt ridicați de cumpărător (387). Câteodată e fixat ca acest ban să fie aruncat numai „înaintea calului" (183). Chiar și felul cum cad monetele, date drept noroc, este interpretat ca un bun sau rău prevestitor; iată ce ne comunică un răspuns: „Cad ambele monete cu numerele în sus, negustorul zice: Calul acesta îi mai bine să-l vând decât să-l țân. De cad ambele monete cu numerele spre pământ, atunci zice: Calul acesta

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

îi bun de ţânut. De cade la întâmplare una cu numărul în faţă şi alta cu pajura în faţă zice: Calul e bun de ţânut şi de vândut" (180).

Samsarii, cenzarii (448), *geambaşii* (73) şi *barâşnicul* (185) primesc, pentru mijlocirea târgului, o renumeraţie, numită în regiunile cu o influenţă ungurească pronunţată *samsarpénz* ori *cenzarpénz* (488), după cum s'a stabilit de la început.

La predarea calului în posesia cumpărătorului se obicinuesc mai multe expresii de urare reciprocă. Aceste urări sau binecuvântări se spun şi la masă, când se ia *aldămaşul* sau la despărţire. Vom pomeni următoarele care ne par mai caracteristice: *noroc şi să-ţi trăiască calul să ai parte, să te (arâneşti* = termin popul.) *hrăneşti cu el* (24); *hai noroc şi să-ţi trăiască* (128); *hai noroc şi să vă trăiască*, iar cumpărătorul răspunde: *mulţumim mneavoastră* (65); *să-ţi trăiască, să ai parte de el, să-l stăpâneşti sănătos*, negustorul răspunde: *dă, Doamne!* (180); *să trăiască calul şi să ai noroc de el, să te tragă bine şi să te poarte ca şoimul; să ai noroc de banii calului* (172); *noroc să de D-zeu şi amin. Să fie într'un ceas bun târgu' nostru, ca cu cinste să ne întâlnim* (24/1).

Se merge apoi, de cele mai multe ori, la băut de *aldămaş* (s. *adălmaş)* sau *mohorici* (185), ori la băut de *rachiu* s. *rachie* (406/1) în sănătatea cailor (135. 185) şi pentru ca tocmeala făcută să nu se desfacă (84). Adălmaşul se cumpără de obiceiu de vânzător, dar el poate fi plătit şi de cumpărător (158), iar la băutul lui participă, pe lângă cumpărător şi vânzător, şi alţi oameni prezenţi la încheierea târgului (84) care spun, câteodată în glumă, că lor *„nu li-i atâta de târg, ca de aldămaş"* (expresie obicinuită în graiul comunei mele).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

i) Credinţe populare.

Mai relevăm din târgul cu cai şi câteva obiceiuri şi credinţe:

„La vinderea cailor se foloseşte cuvântul *hop, hop* şi

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

„lutură batista“ (550). „La cumpărarea cailor se leagă (se înoadă) coada spre a-l scăpa de încurături mortale“ (118). Calul trebue să aibă un căpăstru nou „cu un fir de busuioc legat în panglicile (*planticile* = termin popular) ce-i împodobesc coada, coama și moțul din frunte“ (24). Căpăstrul calului trebue să fie de cânepă, nu de curea, iar cel ce cumpără calul îl ia „de pana căpăstrului numai după ce vânzătorul a lăsat-o jos“ (147). Dacă calul se vinde cu căpăstru de piele, în curând și din pielea lui se va face căpăstru (109). Cumpărătorul ia un smoc de paie cu care freacă spinarea calului și-l asvârlă înaintea animalului ca să-l mănânce (138). In alte regiuni, șterg calul pe spinare cu un mănunchiu de fân zicând: „noroc“ (129). Mănunchiul de fân trebue dus pe corpul calului de la cap spre coadă zicând: „Dumnezeu să-ți facă parte de vită și mie de bani“ (120). Merită să fie relevată și expresia: „apoi, măi, vecine, să știi, când ți-i face cai să nu știe nimenea din ce i-ai făcut“ (239/3).

Despre carnea de cal și de câne cred „bătrânii“ că e spurcată fiindcă nu-și schimbă calul dinții; alții cred că „partea dreaptă se poate mânca, partea stângă nu, fiind spurcată de femeie, care s'a urinat“ (71).

Se mai obicinuesc și alte expresii, fie pentru a batjocori animalul, fie pentru a arăta felul cum s'a vândut: *am cumpărat doi cai și îndată i-am măritat* (77. 239); *cât bați două i-am neguțat* (239/2).

j) Târguirea (după un răspuns).

După ce am pomenit tot ce am putut scoate din răspunsurile date la chestiunea a treia, cităm un răspuns care ne pare mai caracteristic și mai elocvent în înșirarea tuturor fazelor târgului. Din comuna 487: *C.*[1] „Târg bun și noroc frat'e. *V.*[2] Ș-ai noroc ŭom bun. *C.* Câți bańi ceĭ pă

[1] C. = cumpărătorul.
[2] V. = vânzătorul.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

cálu aista? *V.* N'aş cere mult, ăl ţiiu numa cu trizăci şi opt de sute. *C.* Ăi, pe scump frate, nu ajunge atăta; da şti ce frate? Dacă ţ-i de vândut adă mâna 'ncoace şî-ţî dau pă iel doauzăci şi noauă. *V.* Du-te, nu băsădi în bajocură, că doară mai aginte mńo făgăduit on domn tri mńiĭ şi cinci sute de lei, dóră n'am mâncat ciapă ciorască şi ţi-l dau dumńitali mai lesńe; mai bine îl duc acasă şi 'nt'o săptămână oi mai cota cu secherește câteva sutuţă. *C.* Vóia dumitali frate, da, şti ce? Na, ăţi mai puiŭ dóuă sute ş'apoi ş'avem noroc! *V.* Ş'acie-s bańi, da aşe nu-l dau, da de vreĭ ţi-l slobod în trizăcĭ şi şasă, mai jos nu-l dau nici cum. *C.* Pe scump, aşe nu-mĭ treabă, că cu atăţe bańĭ pociŭ cumpăra parip, nu rongiŭ ca aista care-i plin de cheh. *V.* Da de ţ-î de vândut, nu vreŭ nici io să te ciufulesc, ţî-l plătesc cu trizăcĭ şi cinci de sute, mai mult nu-ţĭ dau astăzĭ. *V.* D'apoi tăt atăta, ş'avem noroc. *C.* Noroc, ia aci 'ţi dau de felpinz o mńie de lei, ş'apoi te du la ţedulhaz să scrie altal regie ca şi pociu mere acasă cu zuuă. *V.* Bun. *C.* Scrie-ţi numele pă păşus, ş'apoi stăi aici la cal până viŭ. *V.* (după ce vine) Nó, aice-ĭ păşuşu. *C.* Bińe, aci-s bani(i); da fă bińe spune ce snagă are calu aista? *V.* Bună, nu rugucește, nu-i cu sucă şi trage bińe. *C.* Mulţam frate! ş'ai noroc la bani. *V.* Noroc la cal".

2. TERMINII ÎNTREBUINŢAŢI PENTRU NOŢIUNEA „NEGUSTOR DE CAI".

b a r à ş n i c, comunicat odată din Bucovina şi odată din Basarabia;

c r a ş c ă d ă u, pomenit odată din vestul Ardealului;

c u p e ţ, se aplică şi la acei oameni care cumpără şi alte vite, nu numai cai, şi peste puţin timp le vând, deci fac tot un fel de negoţ. Cuvântul este răspândit numai în Ardeal (cu excepţia părţii sud-estice şi a unei părţi din Banat, din împrejurimile Timişoarei);

f a c t o r, comunicat numai din Basarabia[1];

[1] Credem că este acelaşi cu *factor* din DA., dat cu înţelesul de „cel care face negoţ pe socoteala altuia".

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

fleşer, în Ardeal, aproape de Turda, alături de geambaş şi sfârnar ;

geambaş, cel mai răspândit dintre aceşti termini. Prin faptul că geambaşii întrebuinţează la cumpărarea cailor mijloace nu tocmai cinstite, cuvântul *geambaş* a ajuns să însemne şi „hoţ de cai". Pe lângă acest înţeles s'a desvoltat şi cel de „om isteţ", „om care ştie să iasă din orice încurcătură" şi, prin o şi mai depărtată evoluţie semantică, la sensul de „om fudul", „om care se îmbracă bine". E răspândit pe aproape întreg teritoriul ţării, cu excepţia Ardealului nordic, unde întâlnim pe *sfârnar ;* în Ardeal a ajuns până lângă Cluj. Este cunoscut şi acolo unde nu sânt negustori de cai. In unele părţi este înlocuit de *negustor de cai* (181) sau de *pilar* (4) ;

gheşeftar, comunicat din apropierea oraşului Cernăuţi;

ghiambalău, pomenit odată de lângă Făgăraş;

girgez, se pare că are înţelesul de negustor de cai;

hăznar, numai în centrul Ardealului, în apropierea oraşelor Sebeşul-Săsesc, Orăştie, Zlatna şi Teiuş ;

hendler, menţionat de două ori din Bucovina;

herghelier, din regiunea Făgăraşului;

himbluitor, comunicat de un răspuns din aretul Cernăuţilor;

liverant, răspândit în Basarabia, pe întindere destul de mare;

mecler, cunoscut numai în apropierea oraşelor Bălţi, Rădăuţi, Cernăuţi şi Vişău;

nătrăpas, pare a fi un cuvânt caracteristic Olteniei;

negustor, de cele mai multe ori complinit prin *de cai;* este cuvântul cel mai răspândit dintre terminii pentru negustorul de cai. In unele regiuni se întrebuinţează alături de *geambaş, gheşeftar de cai* sau de *sfârnar;*

peţer, comunicat numai din aretul Odorheiului;

pilaş, cu o arie mărginită la partea sud-vestică a Ardealului, în teritoriul pe care l-am putea încercui cu o linie care ar pleca de la Timişoara spre Deva şi de aici

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

spre Oradia-Mare. Imprejurarea că acest cuvânt este de origine sârbească explică această răspândire;

potlogar, de lângă Caransebeș;

precupeț, pomenit cu sensul de negustor de cai numai de trei răspunsuri, din apropiere de Bălți, Năsăud și Dej;

precupitor, numai într'un răspuns din Basarabia;

samsar, comunicat numai din jurul orașelor Târgu-Ocna, Titu, Gherla, Baia-Mare, Careii-Mari și de lângă Adam-Clisi;

șefar, cel care cumpără cai pentru a câștiga, îi ține abia 2—3 zile și apoi îi vinde. Il culegem numai odată din un răspuns de lângă Satu-Mare;

sfârnar, după *negustor de cai* și *geambaș* este al treilea cuvânt cu o mare întindere geografică. Cu excepția Banatului, el e cunoscut aproape în întreg Ardealul. Il întâlnim odată chiar aproape de Craiova. El poate să fie dus de unii Ardeleni care s'au putut așeza acolo sau e o urmă de o întindere mai mare care ar fi avut-o înainte vreme. Se pare că pierde terenul în lupta ce o poartă cu terminul *geambaș*, care e mult mai răspândit. Dacă e justă etimologia propusă de G. Giuglea (din lat. *fenus, -oris* un derivat **fenorarius*[1]) am mai avea un termin de negoț, de origină latină;

sfârnăroiu, e un derivat din *sfârnar*, prin sufixul augumentativ *-oiu*, comunicat din câteva sate din apropierea orașului Bistrița (din Ardeal);

șmecher, acest cuvânt de origine germană (germ. *Schmecker)* îl găsim pomenit odată, din Basarabia, cu mențiunea „negustor de cai, mai ales dintre Evrei";

tânzar, pomenit numai de răspunsurile din apropierea orașelor: Timișoara, Nădlac și Careii-Mari;

țigan, îl întâlnim, complinit prin *de cai*, într'un răspuns din Nădlac, având accepțiunea de negustor de cai;

[1] Vezi DR. IV. 1553; V, Bogrea, ulterior, fără să cunoască etimologia lui Giuglea, a propus o formă **subfenorarius*.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

t u ş e r, negustor de cai, iar în unele regiuni şi de alte vite ori de grâu, vin, ţuică sau fructe. Deseori se întrebuinţează complinit prin *de cai*. Cuvântul e răspândit mai ales în Ardealul nord-vestic, acolo unde am întâlnit o puternică influenţă ungurească. Originea-i ungurească pare a fi sigură. Interesante sânt, din punct de vedere fonetic, pentru evoluţia lui *t+ö* (ung.) şi pentru greutatea ce o întimpină corespondenţii în transcriere câteva variante formale : *tiujeri, tyujer, tyeugeri, cheujeri, ciujeri* etc.

Din cele precedente constatăm că pentru a numì pe negustorul de cai, pe întreg cuprinsul ţării, avem 30 de termini. Dintre aceştia *numai* pe *negustor de cai* îl putem considera de termin general; după acesta, pe *geambaş* care, pe lângă Oltenia, Muntenia, Dobrogea, Moldova, Basarabia şi Bucovina, a pătruns şi în jumătatea sud-estică a Ardealului şi în Banat. Acest cuvânt câştigă tot mai mult în întrebuinţare în detrimentul lui *sfârnar*, care e răspândit în întreg Ardealul şi care îl putem considera, din punct de vedere al extensiunii, ca al treilea.

Mai puţin răspândit decât *sfârnar*, dar cunoscut tot în partea nordică a Ardealului, e *cupeţ* şi apoi *tuşer*. Specific Banatului şi unei părţi din Crişana e cuvântul *pilar*, iar în Basarabia *leverant*, pe o întindere destul de mare. Am mai putea pomeni după aceştia şi pe *nătrăpas* din Oltenia. Bucovina şi Basarabia întrebuinţează pe *mecler*. Ardealul mai are comun cu Basarabia, aşa se pare după răspunsuri, şi pe *precupeţ*. Remarcăm din această răspândire *că vechile graniţe politice n'au fost o piedică pentru pătrunderea, menţinerea şi întrebuinţarea unor termini.*

Dacă examinăm mai departe aceşti termini putem remarca cum cuvântul *samsar*, destul de răspândit în Vechiul regat (noi îl găsim în răspunsuri numai în regiunea Târgu-Ocna, Tita şi Adam-Clisi) a pătruns, poate prin Moldova, şi în apropierea oraşelor Gherla, Baia-Mare şi Careii-Mari, în nordul Ardealului.

Cei mai mulţi termini sânt însă regionali: In Ardeal a-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

vem următorii: *girgez, craşcadău* (din apropierea oraşului Baia-Mare), *şefar* (Satu-Mare), *fleşer* (Turda), *giambaiău* şi *herghelier* (Făgăraş), *hăznar* (Orăştie, Sebeşul-Săsesc, Zlatna şi Teiuş), *peţer* (Odorheiul-săcuiesc), *potlogar* (Caraş Severin) şi *ţânzar* (Nădlac şi Careii-Mari); în Bucovina: *gheşeftar, hendler* şi *himbluitor;* în Basarabia, pe lângă *liverant,* care e cel mai răspândit, menţionăm pe: *factor, precupitor* şi *şmecher.*

Dacă clasăm aceşti termini după origine, ajungem la următoarele constatări: de origine latină sânt numai doi termini: *negustor de cai,* care are cea mai întinsă arie, şi *sfârnar* (dacă admitem etimologia lui G. Giuglea, care, până la propunerea alteia mai convingătoare nu vedem de ce n'ar putea fi admisă); din paleoslavă avem pe *precupeţ* şi *ţigan* (puţin răspândiţi); din sârbeşte pe *pilar;* din ruseşte pe *barâşnic* şi *factor;* prin filieră ruteană pe *liverant;* din turceşte pe *geambaş* şi pe *samsar* (dacă admitem etimologia lui L. Şăineanu din *Dicţ. univ.,* deşi l-am putea avea şi dintr'o limbă slavă, sârb. s. bulg.); din ungureşte pe *craşcadău, peţer* şi *tuşer;* din germană pe *hendler, mecler* şi *şmecher;* din săseşte pe *fleşer.* De origine necunoscută e *girgez.*

Numărul mare de cuvinte streine pentru această noţiune nu trebue să ne surprindă, căci cei care făceau negoţul cu cai erau şi sânt, în multe cazuri, streini, iar odată cu venirea lor a venit şi cuvântul nou. De o sărăcie a tezaorului limbii române în elemente latine pentru „negustor" nu poate fi vorba, căci toate aceste cuvinte streine au o arie foarte restrânsă, cum am putut vedea.

Trebue să mai adăogăm că mulţi dintre terminii streini se întrebuinţează ca apelative, iar când primesc sensul de „negustor de cai" ei sânt derivaţi pe terenul limbei române, deci şi mai mult apropiaţi de spiritul limbii româneşti. Pomenim pe acei termini a căror radical se întrebuinţează în limbă ca apelativ: *gheşeftar* (gheşeft), *hăznar* (haznă), *herghelier* (herghelie), *himbluitor* (*himbluì), *potlogar* (potlog), *pricupitor* (pricupì), şi *şefar* şi *ţânzar* de la care n'am

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

3. ALȚI TERMINI IN LEGĂTURĂ CU NEGUSTORIA.

In acest capitol vom releva câțiva[1] din terminii care stau în legătură apropiată cu negustoria calului.

aldămaș, băutura ce se bea de cumpărător și de vânzător după încheierea târgului. Câteodată iau parte și oamenii care au fost de față. Acest cuvânt de origine ungurească (ung. *áldomás*, cu același înțeles) pare a fi aproape general. Remarcăm însă faptul că forma metatezată *(adălmaș)* nu o întâlnim în Ardeal;

arvună, o sumă de bani avansată de cumpărător vânzătorului pentru a-l obliga să mențină târgul sau pentru a considera târgul de încheiat. Răspunsurile nu-l comunică totdeauna, de aceea e greu de stabilit aria lui;

capară, acest cuvânt de origine sârbească (v. *TDRG.*) cu sensul lui arvună, îl găsim pomenit din regiunea Pâncotei și Timișoarei;

carte pe cal, se numește astfel, odată, biletul de vite, în apropierea Cernăuțului;

chiozvetitеu, cu accepțiunea de mijlocitor al târgului care se face între cumpărător și vânzător: întrebuințat în regiunea Careilor-Mari, unde este o puternică influență ungurească;

coniar, cunoscător de cai; comunicat de lângă Cernăuți;

felpinz, arvună, pătruns din limba ungurească în apropierea orașelor Satu-Mare și Careii-Mari;

meto, taxa de 5 lei ce se percepe la intrarea în târg de la omul care merge cu vite de vânzare;

mohoriciu, în Bucovina, pe lângă *adălmaș*, întâlnim câteodată și pe corespondentul acesta de origine rusească;

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[1] Să se vadă lexicul pentru următoarele cuvinte: *a abate cuiul, adaos, afion, a se alcăzi, anglia, a arâni, aspru, beteșug, bold, geambașie, geambașlâc, meclerai, molufă, mușlrului, pandică, păr, pilări, pilăriță, potlaș, precupie, sbieră, sfârnărie, sfârnăriță* și *țop.*

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

p a n a i r e, în Dobrogea se numesc astfel bâlciurile;

p ă ş u ş, bilet de vite. E întrebuinţat numai în regiunea expusă influenţii ungureşti, el însuşi derivând din ungureşte (ung. *passzus)*;

r â g h e, se pare că are sensul de „bilet de vite" (v. exemplul citat în *Lexic)*. Credem că acest cuvânt e acelaşi cu *râghe, râdie*, atestat de Viciu *(Glosar)*, tot cu acelaşi înţeles;

s a m s a r p e n z, pomenit numai de un răspuns. Se pare că înseamnă remuneraţia pe care o primeşte samsarul pentru mijlocirea târgului. E un interesant caz de formaţie hibridă *(samsar* + ung. *pénz* „ban");

ţ â n z ă r i e, recompensa ce o primesc ţânzarii pentru intermediare. Un răspuns (488) îl comunică şi supt forma *cenzárpénz* (citeşte: *ţenzarpenz)* şi *samsarpénz* (citeşte: *samsarpenz)*, evident cu o ortografiare ungurească;

ţ e d u l h a z, casa unde se află biroul care transcrie biletele de vite pe numele cumpărătorului. E pomenit tot din regiunea cu o pronunţată influenţă ungurească;

ţ i d u l ă r i e, sinonim cu *ţedulhaz;* e comunicat odată (523);

v ă t ă j e l, om care se ocupă cu vânzarea cailor nărăviţi; atestat numai de 160, supt forma *vătăjăi.*

Constatăm că mai mult de jumătate din cuvintele citate în acest capitol sânt de origine ungurească *(aldămaş* şi *adălmaş, chiozvetiteu, felpinz, păşuş)*.

Dacă privim răspândirea lor geografică vedem că *aldămaş* este general, pe când celelalte cuvinte sânt cunoscute numai în regiunea de nord-vest a Ardealului unde, cum am accentuat în repetite rânduri, se exercită o puternică influenţă ungurească. De altfel cuvântul *aldămaş* trebue considerat între primele cuvinte luate de la Unguri, căci numai astfel se poate explica răspândirea lui pe întreg cuprinsul ţării. E interesant faptul că acest cuvânt se întâlneşte şi la celelalte popoare care se află în contact cu Ungurii (v. Gombocz-Melich *Magyar ét. szotár* s. *áld*)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

Mai relevăm cuvintele *carte pe cal* şi derivatele pe teren românesc : *ţânzărie, ţidulărie* şi *vătăjel.* Din greceşte avem pe *arvună,* care de asemenea a trebuit să pătrundă de mult în limbă. In Banat avem un element sârbesc, pe *capară,* în Dobrogea pe turcescul *panaire,* în Bucovina şi Basarabia elemente ruteneşti ca: *coniar, mohorici* şi *meto.*

V.
INTREBUINŢAREA CALULUI.

Mai de mult calul a fost cel mai bun animal pentru a uşura facerea cât mai repede a unui drum. El a avut un mare rol în istoria civilizaţiei umane, chiar dacă ne gândim numai la acele vestite poşte ale veacurilor trecute. Prin introducerea căilor ferate, a automobilelor, iar în zilele noastre, a avioanelor şi a altor invenţii care perfecţionează tot mai mult vehiculele, scade treptat-treptat importanţa şi valoarea deosebită ce a avut-o acest animal în trecutul tuturor neamurilor. Se mai simte nevoia lui în agricultură şi aici însă e un scurt popas înainte de a fi înlocuită puterea lui prin forţa motrică.

La noi el mai are şi azi o însemnătate deosebită, în economia agricolă unde se foloseşte destul de mult, dar şi aici în regiunea de şes munca lui e înlocuită prin maşini.

Se retrage calul în regiunile muntoase unde progresele ştiinţei nu mai pot pătrunde atât de repede, se retrage, fiindcă şi-a îndeplinit cu prisosinţă chemarea sa, spre pădurea din care a plecat de sute de veacuri.

Materialul din acest capitol cuprinde chestiunea 5, care a fost formulată astfel : *„La ce se întrebuinţează cu deosebire caii... şi cum sânt numiţi după slujba care o fac ?“*

1. LA CE SE INTREBUINŢEAZĂ CALUL.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Noi nu ne vom ocupa de fiecare serviciu în parte, ci vom înşira, după răspunsurile primite, serviciile ce le aduce omului.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

Calul se întrebuinţează la: *adus de lemne, arat* (rar întrebuinţat în regiunile muntoase), *arătură, alvoagăn, arie, arman* (96 Dobrogea), *bătut* (păpuşoiu cu „maşina căţărătoare"), *boronit, butin, călărit, călcat, car, cărat* (butuci sau la căratul pânilor [= grâului] din câmp), *cărătură, cărăuşie, cărăuşit, căruţă, cişcorniţă* sau *şişcorniţă*[1] (maşină de tocat paie), *ciutură* (la udat zarzavaturile), *cocie* (= trăsură), *corvadă, darac, delejanţ* (232), *drâng* (maşină de dărăcit lâna), *draniţă,* (la suirea de draniţe la casele de pe dealuri), *dus* (grapa de lemn sau de fier sau la dus la moară), *forşpan* (lucru public), *grădinărie* (pentru a învârti roata de udat), *grapă, grăpat, hinleu* („căruţă fără leuci şi cu arcuri"), *îmblătit* (la maşinile de îmblătit), *măşinit* (derivat din *maşină), moară* (la dus la moară), *muncă* (munca câmpului), *oloiniţă* s. *olorniţă* (fabrică de uleiu), *păurit* (= lucrat), *plug, plugărit, poştă* (în Dobrogea şi Basarabia 175. 134), *povoară* s. *povară, purtat* (poveri pe spate sau la purtat de gunoaie), *răriţat* (porumbul), *râşniţă* (de uleiu), *râznă* (la trasul *râznelor* [= vagonetelor] din baie), *roată* (de grădinărie, de scos apă pentru zarzavaturi), *sanie, scos* (apă cu burduful, cu roata pentru udarea grădinilor de zarzavat), *secherşie* (= cărăuşie), *şiruit* (adică la săpatul cucuruzului cu plugul), *tar* (greutate, povară ce se duce pe spatele calului), *tarla, târlie* (= sanie), *ţiglărie* (pentru călcatul pământului), *transport* s. *ştrapor* (lemnul de brad sau cele necesare la munte), *tras* (trăsura, căruţa, grinzi, la ham şi la poveri), *trăsură, trăvălugit, ţuhali, treier* (20. 38/1. 108).

Putem remarca şi din această simplă înşirare a cuvintelor care numesc serviciile făcute de cal, cât de important este acest animal pentru ţăran, în economia agricolă şi cât de mult îl ajută la munca grea de toate zilele.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[1] Se pare că avem în partea întâiu a acestui cuvânt pe rus. *česka* „die Hede", „der Werg", „die Kratzhede", iar în partea a doua suf. *-orniţă.*

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

2. CUM SE NUMESC CAII DUPĂ SLUJBA CARE O FAC.

De cele mai multe ori numirea care se dă cailor după slujba pe care o fac este însăşi cea care numeşte serviciul făcut.

Aceste numiri sânt *cal* s. *cai de: agonisit, alergat, alergătură, arat, arătură, birjă, brazdă, călărit, călcat* (pământul la ţiglării), *căraŭşit, căruţ* (cel folosit la *căruţ* = căruţă), *căruţă, chereşchedit* (= de adunat, de agonisit, de câştigat), *colac* (calul găsit pe hotarul unei comune), *dârvală, drum* (care se ţine bine la drum, este bun de căraŭşit), *drumărit* (folosit la trăsură 370), *ducă* (care merge la călărit 24), *fugă* (care trage la trăsură 7/1. 196), *fudulie* (de lux 24), *goană, gospodărie* (cel folosit la transportul greutăţilor 98. 121. 249), *grădinar* (cel folosit la grădinărie 88), *grajd* (cei ţinuţi în grajd, care se întrebuinţează la trăsură s. la călărie 99. 143. 144), *greutate* (dacă e folosit la tras 88. 198), *harnială, holteie, hoşpăluit, husar* (463), *igă, îmblător* s. *îmblătoresc, inohodeţ, întrecut, iuţeală, lucrător* (folosit la toate lucrurile 107), *lucru* (folosit la ham, la arat, la toate), *mânat, muncă* (la munca câmpului sau la toate lucrurile), *muncit* (467), *muştră* (citat fără explicaţie între cuvintele care numesc pe caii bătrâni, urîţi şi neputincioşi 488), *olac, paradă, paradiş* (de trăsură), *plug, poştă, poştărie, povară, povăz, râznă* (la scosul *râznelor* [= vagonetelor] din mină), *robaciu, robotă* (cel folosit la tras, la arat şi la maşinit 146. 147), *şa* (s. *de sub şa* cel folosit la călărit 82. 163. 457), *sacă* (61. 133), *sărbători, şlei, slujbă, ştrap, ştropălit, tărhat* s. *terhetiu, tarniţă* (care duce la munte mâncare păstorilor şi de acolo aduce caş sau obiecte folosite la stână, 196. 459), *tăvăleală* (care se folosesc la toate nevoile omului muncitor 67), *telegar, transport* (s. *ştraport* 79), *tras, trăsură, treier, trudă* (care sânt folosiţi la ham) şi *de umblat* (121).

Despre nici unul dintre aceşti termini nu putem spune că e general sau că aria lui e mărginită la o provincie. O

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

distincţie mai lămurită pare că se face între *calul de lucru* şi între *calul de călărit* şi de *paradă* sau *de lux*. Cele *mai* multe răspunsuri ne spun că numai oamenilor cu stare mai bună le dă mâna să-şi ţină şi cai de lux ; cei lipsiţi de mijloace sânt „buni bucuroşi" că pot avea şi *cai de lucru*.

VI.

NUMIRI DATE CALULUI.

In acest capitol ne vom ocupa de terminii care se întrebuinţează pentru a scoate la iveală notele caracteristice, însuşirile rele sau bune sau terminii care se dau calului în mod batjocoritor şi, mai rar, pentru a numi noţiunea de „cal".

Acest material a fost cules din următoarele chestiuni: chestiunea 7 : „ I se mai zice calului şi altfel *(călărie...)* ? Sânt cunoscuţi terminii *at* sau *hat, arhamac, asturcan, binec, bidiviu, farij* ? şi ce însemnează" ; chestiunea 54 : „Cum se numesc caii bătrâni, neputincioşi, slabi, urîţi şi netrebnici *(gloabă, mârţoagă, toroapă, ghipcan, hâţă, bijog)* ? Cum li se zice în batjocură *(boală, talan, dalac...)* ? ; chestiunea 55: „Care sânt derivatele de la cal prin care se arată caii mari, groşi, urîţi *(căloiu, călan, călău...)* şi care e deosebirea între aceşti termini ?" ; şi chestiunea 77 : „Care sânt atributele date cailor după defecte corporale *(dupuros, grebănos, deşelat, spetit, şuiu, dăulat* sau *dehulat...)* şi când li se zice astfel sau în alt chip ?" Tot aici am trecut şi cuvintele pomenite la alte întrebări, care aparţineau acestui capitol (de exemplu cuvinte întrebuinţate ironic, cu prilejul cumpărării şi vânzării calului).

In aceste chestiuni am întâlnit o bogăţie nebănuită de termini care, în cele mai multe cazuri, sânt întrebuinţaţi cu o nuanţă de sens depreciativă. Această notă depreciativă e foarte subiectivă ; un cuvânt de exemplu, pentru un membru corespondent este un termin ironic sau batjocoritor, pe când pentru altul e un atribut care caracterizează o însuşire bună a calului.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

Pentru a ușura tratarea acestui material, l-am clasat în mai multe categorii, stabilite după sensul care-l avea terminul și nu după nota depreciativă, fiindcă aproape toți terminii aceștia au, într'un grad mai mare sau mai mic, această notă ironică s. deprecitivă. Am distins următoarele împărțiri : 1. Termini dați după structura corpului și înfățișarea externă ; 2. după defecte corporale ; 3. după unele boale care le are calul (a. după boale interne; b. după boale externe); 4. după însușiri rele; 5. după însușiri bune; 6. după coloare ; 7. care arată originea sau posesorul; 8. prin analogie cu obiecte; 9. după alte animale sau pasări; 10. după plante; 11. după nume de persoane sau de animale și 12. alți termini.

E greu de tras o graniță marcantă între aceste capitole, fiindcă de multe ori un cuvânt poate fi clasat după un răspuns într'o categorie, iar după altul într'altă categorie. De-aceea se vor întâlni poate cazuri când unele cuvinte ar fi trebuit clasate în alt capitol ; noi am căutat să ne conducem însă după lămuririle primite de corespondenți și după înțelesul care ni s'a părut mai pregnant.

Trebue să spunem de la început că *nici unul* dintre terminii de care ne vom ocupa n'a ajuns să înlocuiască pe *cal*. Deși unii dintre ei au, regional, o întrebuințare deasă, mai ales atunci când ei numesc un cal bun *(mărțână),* totuși n'am întâlnit nici un caz cu mențiunea că în acea regiune cuvântul *cal* nu se aude sau se întrebuințează rar. Dimpotrivă, găsim în răspunsuri întrebuințarea cuvântului *cal* și pentru a numì *iapa,* atunci când sexul nu interesează. N'am întâlnit nici sinonime stricto sensu, de aceea am numit acest capitol : *Numiri date calului.* Sânt cazuri, cum vom vedeà mai la vale, când am fi inclinați să credem că avem a face cu un sinonim, însă, examinând mai bine explicarea dată de corespondent, vedem că noțiunea „cal" nu acopere pe deplin noțiunea cuvântului, la aparență sinonim. Totdeauna aceste pretinse sinonime au o notă deosebită, fie de cal bun, frumos, gras, bine făcut, care duce bine călare, fie de cal slab, pipernicit, cu vreo boală.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

1. TERMINI DAȚI DUPĂ STRUCTURA CORPULUI SAU INFĂȚIȘAREA EXTERNĂ.

Dintre toate categoriile făcute, aceasta este cea care cuprinde mai mulți termini. Acest fapt se explică dacă negândim că țăranul caracterizează sau vizează, de cele mai multeori, cu o fină și tăioasă ironie, ceea ce îi bate mai curând la ochi.

Pe acești termini îi vom înșira alfabetic, menționând înțelesul lor numai atunci când el nu este dat în lexic.

Mai adăogăm că de cele mai multe ori aceste cuvinte numesc caii bătrâni și slabi, neputincioși, urîți și netrebnici. In acest caz multe din răspunsuri se mulțumesc să reproducă în explicația care o dau notele caracteristice din întrebarea trecută în chestionar sau să le pomenească fără nici o explicație.

Cuvintele atestate sânt următoarele : *amar, babe, băligar, belit, benic, belitură, bidiganie, bighir, bijog, bulan, bulău, bunduc, burduhos, burtos* (86—77), *burțos, căzătură, ciolănos* (cu picioarele groase 406—77), *ciolog, ciont, ciorît, ciorop, clampă, clăpăug, clepeș, cocoșat* (curbat în sus de spate 6. 164—77, cu șira spinării ridicată ; destul de răspândit : 6. 27. 45. 55. 59. 60. 64. 66/1. 159. 164—77), *corcovă, cortorar, cucovă, cuvuiat, dăhârnog, dăhoinat, dârdală, dârlog, deșirat* (cal slab 109. 178—77), *deșirătură* (cal urît 41—55), *diug, drâglă, dupos, dupuros, folticănos, folticos, gârgăriceat, ghebe, ghebeș, ghemejat, ghioabă, glăvățânos, gloabă, globan, globărie, globină, grămădit, hâd, hain, hâit* (cal bătrân, slab, urît 198—54), *hămuit, hanț, hărăgăi, haram, haramoiu, hârghilă, hârjoabă, hârlă, hârlog, haromie (hurumie), hârștiog, hârtav, hârțoagă, hârzoabă, hâșcală, hâță, hâzănie, herbeliște, hition, hleab, hleboiu, hoață, hoampă, hoancă, hoașcă, hodoroagă, hodorogit, hoducă, hoherie, hoit, hoitan, hoitină, honcos, horop, horubă, hoșcotină, huidumă, hupă, înfundat, închircit, înciorecat, jib, jupit, jupitură, leucâș, lungăreț* (atribut dat calului după defecte corporale 66/1—77) *mâncare de câni* (despre

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

calul slab şi bătrân 401—54), *mâncat* (în batjocură despre un cal urît, neputincios 251—54), *măncătură, mârlog, măroc, mârţoagă, mârţoghiţă, mătăhală, melegar, merşă, merşitură, mocan, morosliv, mortăcină, moşneag* (fără explicaţie 99—54), *movilă, namilă, nămornic, neghiob* (fără explicaţie 101—54), *neţăsălat* (cal bătrân, slab, neputincios 25—54), *netrebnic* (fără explicaţie 101—54), *nevoe, obosit* (fără explicaţie 66/1—77), *ogârjît, oprit, oşcătură, ostenit* (calul care nu mai poate merge 66/1—77), *pântecos* (fără explicaţie 109. 406—77), *peritură, picat, picătură, piele, pielhoacă, pogan, potinog, prăpădit* (cal bătrân sau tânăr, dar slab de tot 363—54), *prost* (în batjocură despre un cal urît, neputincios 198—54), *rablă, răit, răpciog, răpciugos, răpciune, rapor, rebedină, remont, roajbă, rohilă, rosură, ruptă* (în batjocură despre iepe 153—54), *ruptură, sărăcie* (în batjocură despre calul slab şi netrebnic, 24. 516. 523—54), *satană* (cal bătrân, slab, neputincios 148—54), *şcapă, scârnăvie, scârtoagă, şchiob, scoarţă* (în batjocură despre caii urîţi 542—55), *scoibă, slăbătuc, slăbiciune* (fără explicaţie 523—54), *şnipuit, spătos, sperlit. stătut, stârpitură, stârv* (fără explicaţie 106. 130—54), *ştiucos, ştiucuit, strupirt, tăfălog, talan, talaniţă, ţăndăros, tântav, târîtură* (fără explicaţie 24—54), *terhulă, ţoapă, toroapă, toropoagă, turşug, uriaş* (pomenit supt forma *cal uriaş* 226—55), *urîţenie* (fără explicaţie 148—54), *vechiu, vlăguit, vlej, vlejoiu, vraniţă, zborşit* (173*).

Din aceşti aproape 200 de termini, întrebuinţaţi pentru a numi calul după structura sau înfăţişarea externă, vedem marea putere de observaţie şi în acelaşi timp de caracterizare pe care o are atât de desvoltată poporul nostru.

Se întrebuinţează un atât de mare număr de termini, fiindcă acest animal e unul care aduce cele mai mari foloase în economia agricolă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

2. TERMINI DAŢI DUPĂ DEFECTELE CORPORALE.

Numărul acestor termini este ceva mai redus decât al celor care sânt daţi după structura sau înfăţişarea externă. E natural să fie aşa, fiindcă defectele corporale pot să fie

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

limitate în număr, pe când structura unui cal poate să trezească în mintea vorbitorului felurite apropieri cu alte lucruri.

Aceşti termini, în ordine alfabetică, sânt următorii : *ascuţit* (citat fără explicaţie, între atributele date cailor după defecte corporale 239/2—3), *bolfaş, boşorog, câiu, calic, calicitură, ceacâr, ceucaş, chiciat, chilav, chilăvit, ciosnit, cipaş, ciul, ciumpav* şi *cimpav, ciumpit, cliciu* (= şold), *copoş, cotonog, cracoiot, cracoş,* („cu picioarele cracoşă" 293—77), *cubleş, cut, dehulat, deşelat, deşelătură, deşghiuat, doborît* („când spatele e dăbălat" 537—77), *dreveş, dreveşit, fereastră* (calul chior e „cu o fereastră" sau, când nu vede de loc „fără fereşti" 306. 412—77), *forgăuş, forgăuşat, furcuţă, gacioş, gance, gârb, ghebos, grăbos, grebănos, hârloapă, herleş, îngenunchiat, întărniţat, nergeş, nimuric, oblon, orbeală (urbală), picioare rele* (cal cu unghiile umflate în partea deasupra, 206—77) sau „în trei pćişiorii" (178—77), *pocit* (fără explicaţie 294—77), *pocitură* (fără explicaţie 277—55), *poniav, ponios, poznit, puhuietic, pup, pupoş, râscâiat, şaloş, şcală* (239/1—77 ; la 239/1—77 *scala* „cal opărit la gresne"), *schilav* (şi *câlav, câlăvit), schilod, schiloadă (schidoală, schidolit), şciofârnog, şlepcănos, şoldiat, şoldiş* s. *şoldâş, şoldiu, şoldit, şolduit, şolduros, şonţit, şontorog, spetit, spetitură, spinăros, stârcit, stricat, şuet, şuiaţă, teşit.*

Constatăm, examinând răspândirea din *Lexic* a acestor termini, că ei au o arie mai mare decât cei care sânt daţi după structura şi înfăţişarea externă, arie care câteodată cuprinde întreagă ţara. Pricina acestei generalizări mai mari trebue să o vedem în faptul că terminii care numesc calul după defecte corporale exprimă o notă caracteristică mai constantă, ei nu sânt atât de supuşi impresiei ce o face nota cea mai bătătoare la ochi (foarte subiectivă de cele mai multe ori), asupra subiectului vorbitor.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

3. TERMINI DAȚI DUPĂ BOALELE CARE LE ARE CALUL.

a) După boale interne.

Sânt: *ameţeală, apă, aprins, bidalău, bidos, birgoş, boală, boleac, căpiat, chehos, chehe, cheheş, ciumă, guturaiu, ionios, hâră, năduşeală* (410—77), *năduşit* (fără explicaţie 184—77), *răpciugă, răpit, şoricei, suspin, suspinos, talan, zăpriță.*

b) După boale externe.

Sânt: *bubos, buburos, capsă, capţă, încălţat, jolnit, malăcos* (despre cal în târg, pentru a-i micşora valoarea), *malic, mătrice, mătricos, mucos* (fără explicaţie 261. 398. 451—77), *ochiu de găină, poc, pocoş, povăială, râios* (foarte răspândit), *şuiu, şuios, tapşă, urduros* (fără explicaţie 261. 451. 771), *zăbălos, zapor, zăpuros.*

In legătură cu răspândirea acestor termini constatăm că unii din ei sânt generali *(boală)*, iar alţii sânt regionali *(dalac, cheheş* etc.). Pentru Ardeal sânt mai ales caracteristici câţiva de origine ungurească *(chehe, cheheş, capsă, capsoş, poc, pocoş)*, iar pentru Muntenia şi Oltenia, Dobrogea, Basarabia şi Moldova, elemente de origine turcească *(dalac).*

4. TERMINI DAȚI DUPĂ INSUŞIRI RELE.

Sânt: *dârz, dieblă, halos, hâlpav, hămesit, hapsîn, hupit, hupituri, ligăvos, milog, molău, mutos* (442—55), *nărăvos* (fără explicaţie 436—77), *nărăvaş* (fără explicaţie 90—11. 271—77), *nătâng, pricoste, putoare* (în batjocură se numesc caii bătrâni, leneşi, 25. 64. 181—54), *puturos* (în batjocură despre caii leneşi 181. 355—77), *răutate* (fără explicaţie 439—54), *sperios* (fără explicaţie 200. 271—77), *stângaciu* (fără explicaţie 423—77), *sucă, sucaş* (fără explicaţie), *şuiu, tântălăos, vântuit.*

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

5. TERMINI DAȚI DUPĂ INSUȘIRI BUNE.

In acest capitol se cuprind și unii dintre terminii care par a fi sinonimi cu „cal", însă nici unul nu poate fi considerat ca adevărat sinonim.

Acești termini sânt: *at* (v. *hat), bidiviu, fărișău* (calul tânăr, bine ținut, zburdalnic, nerăbdător 249*), *fudul* (atribut dat calului după frumusețea lui 24—5), *fugar, hoher, îndămână, mărțână, năsdrăvan, obadă, parip, pogoniciu, râsac, sireap, smeu, tare ca ursul* (despre caii cei grași, 542—55), *trăgaciu.*

6. TERMINI DAȚI DUPĂ COLOARE.

Sânt următorii: *alba, arap, asturcan, brează, murg, murguț, săptămâna brânzii, roib.*

7. TERMINI CARE ARATĂ ORIGINEA SAU POSESORUL.

Toți acești termini sânt adjective calificative, întrebuințate ca atribute, alături de cal, pentru a arăta posesorul sau o însușire a calului. Ei sânt pomeniți incidental; îi menționăm în ordine alfabetică: *cal bogătănesc, boieresc, domnesc* (în expresia *cai domnești,* adică acei cai care se întrebuințează numai la plimbări sau la excursii de plăcere 232/3*. 545—55), *împărătesc, moțesc* (cal mic), *țigănesc, vlădicesc* (cal gros).

Acești termini ne arată cât de pronunțată distincție face țăranul între vitele lui, care le ține „cum dă Dumnezeu" și între cele care le au cei care fac parte dintr'o clasă socială mai favorizată de împrejurări.

8. TERMINI DAȚI PRIN ANALOGIE CU OBIECTE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Țăranul, mai ales în târg sau când vrea să-și bată joc de calul vecinului, întrebuințează nume de obiecte care aduc cât de puțin cu vreo însușire bătătoare la ochi a calului vizat. Aceste felurite nume de obiecte care se dau calului

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

arată, în mod evident, ascuțitul spirit de observație și umorul puternic al țăranului. Terminii pomeniți sânt următorii : *batoză, beserecă țigănească* (în batjocură despre caii mari bătrâni și slabi 34—54), *biserică* (despre caii mari), *buzdugani, cadă spartă, cloambă, cojeică, corabie* (în batjocură despre calul bătrân 475—54), *corsoaie, coșar, cosor, costoroabă, cotarcă, coteț, darab* (în expresia „darab de cal" 249—55), *drabină, drabinar, drancă, dubină, hambar, hăizaș* (cal mare, slab 378—7, 54), *hloabă, jirebie, jug, leasă, lepedeu, magazie* (cal mare și ciolănos 91—55), *mănăstire* (95. 91—55), *mănăstire țigănească* (102—55 ; „caii mari se califică comparativ : „hii, mănăstire" 95—55), *meliță, meliței* (citat fără explicație 157—54), *nojiță, pilă, pisălug, poartă, potlog, obială* (în batjocură 315—54), *ogladă, rânticos, rondiu (ronghiu), scară* (în expresia *scări de cai* 472—54), *șerpar, suveică* (fără explicație 102—77), *troacă, vapor.*

9. TERMINI DAȚI DUPĂ ANIMALE SAU PASĂRI.

Pentru a putea caracteriza în sens bun sau rău calul, se întrebuințează și nume de animale care au unele însușiri bune sau rele. Acestea sânt următoarele : *balaur* (un *cal* mare, mai puternic, mai isteț este un *cal ca un bălaur* 239/3—55), *catâr, câne* (atribut dat calului slab, bătrân, neputincios, 108. 108/1. 146. 147—54), *cânit, cânitură, ceacal, cocor, cocoară, cocostârc, corb, croncan* (s. *cloncan*), *dulău, elefanți* (fără explicare 521—55), *hârciog, javră, lup* (în batjocură : „hii, *lup*" 95—54), *motan, mulă, ogar, șarlă, urs* (fără explicație 235—55), *zăvod.*

10. TERMINI DAȚI DUPĂ PLANTE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Când unele plante pot să aibă o notă comună cu calul, fie prin coloare, fie prin structură, ele se întrebuințează ca porecle sau termini batjocoritori. Răspunsurile ne atestă abia patru cuvinte : *ciupercă, cotor, mesteacăn, scaun* (în batjocură 390—54, despre caii bătrâni 475—54).

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

11. TERMINI DAŢI DUPĂ NUME DE PERSOANE SAU ANIMALE.

Pentru a da calului o notă ironică sau depreciativă se întrebuinţează chiar nume de persoane sau de animale, ca : *mărghioală, mariţă, marţole* (se numesc astfel în batjocoră caii bătrâni ; în comuna Poiana, jud. Năsăud, se numeşte astfel o vacă, care a fost fătată marţea).

12. ALŢI TERMINI.

In acest capitol vom înşira alţi termini atestaţi sporadic şi întrebuinţaţi la adresa calului care n'au putut fi categorisiţi în împărţirile de mai înainte.

Ei sânt următorii : *alimont, arhamac, bală, baragladină, băznit* (fără explicaţie 440—55 ; cf. *beznă* în DA *s. v.), colţul lupului, comandă de cal, corcitură* (cal rezultat din împreunarea animalelor de soiu diferit, 530—55*), *dubală, faur,* (un cal mare bătrân şi slab, potcovit cu potcoave grele de iarnă, fiindcă numai potcoavele sânt de el 378—54*), *îndopat, mihaha* (fără explicaţie 488—7, de sigur imitarea nechezatului), *moartea găinilor, muiere, necaz* (i se zice calului „când nu e pe plăcerea stăpânului şi anevoie se poate scăpa de el" 302—54), *nioagă, pagubă* (cal neputincios, slab, urît şi netrebnic 64. 521—54), *pârţolină, pedeapsă, picior, râpă* (în batjocură despre un cal s. iapă), bătrân, slab, urît, comunicat din : 106. 341. 362. 365—54. 370—7. 378. 385. 402. 406/1. 418. 519. 520. 527—54), *rob, şi-a pierdut şeile* (v. *şea), sfârc, supărare* (când calul nu e pe plăcerea stăpânului 302—54), *tăbugă, tigoare* (fără explicaţie 61—54), *se uită 'n stele* (când capul şi-l ţine de tot sus, cu nările în vânt 272—77), *venin* (în batjocură calului bătrân, slab, neputincios, urît şi netrebnic), *vită, zlot* (în expresia „hi, tri zloţi", care se dă în batjocură unui cal slab, comunicat din punctele : 10. 47—54. 47—7. 331. 471—54).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Înşirăm la acest loc şi alte câteva expresii, culese tot din întrebările studiate, care ne arată de asemenea cât de

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

mult stăpânește nota batjocoritoare în graiul poporului român: *bun de părău* (fără explicație 374—54), *nu-i bun numa 'n părău* (fără explicație 389—54), *bun de pus punte peste părău* („adică poți să-l dai în râpă, să-l mânânce corbii și câniі", 164—55), *azi-mâne n'are lipsă de potcoave* (fără explicație, 521—54), *se află azi-mâne cu potcoavele* (fără explicație 521—54), *fără măduă* (cal bătrân, neputincios slab 487—54), *poți număra oasele în el* (fără explicație, 329—77), *și-a dat pieile* (fără explicație, 521—54), *și-a băut ouăle* (fără explicație, 521—54), *a luat ce-a fost bun din ei* (în batjocură 521—54), *cal care ș'o umblat drumurile* (fără explicație 499—54), *i-a luat de pe boabe și i-or mâncat ovăsul*, (în batjocură 521—54), *trei coroane* (fără explicație, 40—54), *nu i-a cânta cucul în primăvară, că-i cheleș* (329/1—11), *sătul de foame* (40—54).

Din acești aproape 400 de termini, care se întrebuințează pentru numirea calului, vedem *marea putere de observație, spiritul ironic și sbiciuitor* (căci nu odată mulți din acești termini se aplică și la oameni), imaginația vie (dovadă apropierile ce se fac între unele însușiri ale calului și unele obiecte), pe care le are în mare măsură poporul român.

VII.

DERIVATELE DE LA „CAL" ȘI DE LA „IAPĂ".

Intre chestiunile lucrate am ales intenționat și pe acelea care ne arată diminutivele de la cuvântul *cal* și de la *iapă*. Aceste diminutive, în chestionarul „Calul", au fost subiectul unei părți din chestiunea 55 formulată astfel: „...Care diminutive de la *cal (căluț, căluș, călușor, călulet, călăior...)* se întrebuințează prin partea locului?... De la iapă *(iepșoară, iepuță, iepușoară, iepșună...)*... Se întrebuințează aceste diminutive și pentru a indica vârsta tânără a calului, sânt deci sinonime cu *mânz, cârlan* etc. sau

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

prin ele se arată numai un cal mai mic, fără deosebire de vârstă, sau sânt ele numai termini desmierdători ?" ; chestiunea 55 : „Care sânt derivatele de la *cal* prin care se arată caii mari, groşi, urîţi *(căloiu, călan, călău...)* şi care e deosebirea între aceşti termini ?" Aici am clasat şi alte diminutive, pomenite ca răspuns la alte chestiuni.

Cu acest prilej am întâlnit o bogăţie nebănuită de material derivativ, o bună parte necunoscut chiar de Dicţionarul Academiei.

A) DERIVATE DE LA „CAL".

In raport cu cuvântul *iapă* constatăm, după răspunsurile primite, că cele mai multe derivate le are cuvântul *cal*. Acest fapt îşi găseşte explicarea în deasa întrebuinţare a acestui cuvânt ca termin generic, mai ales atunci când sexul nu interesează îndeosebi.

Acest capitol îl vom împărţi în alte două, după cum derivatul are radicalul din singular sau cel din plural. Aceasta o facem pentru a evidenţia că în limba română sânt mai multe derivate de la plural decât cum se credea până acum.

1. DERIVATE DE LA TULPINA SINGULARULUI.

Aceste derivate le-am clasat după natura sufixelor (diminutive, augmentative, etc.), dând întâiul loc acelora care au o întrebuinţare mai mare ; în rândul al doilea am trecut pe cele mai puţine obicinuite, mărginite la câteva atestări. Sufixele din aceeaşi categorie le-am grupat alfabetic pentru a uşura consultarea lor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

a) Prin sufixe diminutive.

Cele mai multe cuvinte sânt derivate prin sufixe diminutive, o dovadă evidentă de dragostea deosebită ce o are poporul pentru acest animal. O confirmare a acestei aserţiuni

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

trebue să o vedem în deasa întrebuinţare a acestor cuvinte ca termini desmierdători şi alintători şi pentru copii, nu numai pentru cai.

-işor.

In derivatul *călişor,* cu accepţiunea: diminutiv desmierdător dar şi termin care numeşte caii bătrâni; e cunoscut numai în Oltenia.

-oteiu.

Cu acest sufix G. Pascu *(Sufixe,* p. 312) pomeneşte derivate diminutive propriu zise, dar şi depreciative; în *căloteu* („cal mare, dar mai mic ca un căloiu") se pare că acest sufix are funcţia augumentativă.

-uc.

In *căluc,* întrebuinţat ca termin desmierdător. Pare a fi răspândit numai în partea nordică a Aredalului (Rodna şi Baia-Mare).

-ucean.

In *călucean,* întrebuinţat ca termin care arată vârsta, dar şi ca desmierdător. Remarcăm răspândirea luí; e comunicat de lângă: Craiova, Sebeşul-Săsesc, Soroca şi Orheiu. Această răspândire ne face să credem că el este întrebuinţat pe o arie mai mare. Varianta formală *căluşean* trebue considerată ca o grafie a corespondentului care voia să transcrie rostirea *ś.* Ca derivate cu acest sufix G. Pascu *(Suf.,* 304) pomeneşte pe *pătucean* şi *sătucean.*

-ulean.

Pomenit odată (24) în *călulean,* pe care-l credem format după modelul lui *boulean.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

-uleţ.

In *căluleţ,* cu înţelesul de diminutiv desmierdător. Intr'un răspuns (24/1—51) se spune că acest cuvânt e dat

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

„mai ales de copii și femei". Această interesantă constatare, pe care o vom întâlni și la alte derivate, ne face să bănuim o manifestată preferință a întrebuințării diminutivelor în graiul femeilor și al copiilor. De obiceiu aceste cuvinte sânt întrebuințate de mamă în conversația zilnică cu copiii, iar din graiul acestora cuvântul pătrunde, prin bătătoritul drum al imitației, și în limba bărbaților pentruca să ajungă apoi un cuvânt obicinuit. Il întâlnim în Oltenia, Muntenia, în Moldova de sud și aproape în întreg Ardealul; lipsește în Banat, Bucovina, Moldova de nord și Basarabia. Deși nu putem spune cu destulă siguranță că el nu este cunoscut și în regiunile unde nu-l avem atestat, totuși trebue să relevăm, ca un interesant fapt linguistic (care îl vom întâlni și la alte cuvinte), că în întrebuințarea unor cuvinte Oltenia și Muntenia merg mână în mână cu Ardealul. Cuvântul e pomenit de DA. (după *CDDE* 209) din județul Muscel, deci tot din regiunea unde îl putem atesta.

-uș.

Il întâlnim în *căluș,* cunoscut, cu sensul de termin desmierdător dat calului, pe o arie destul de întinsă. Această răspândire ne îndreptățește să credem că acesta a fost înțelesul cel dintâiu, iar celelalte (în DA. *s. v.* se menționează 17 înțelesuri) s'au desvoltat ulterior, unele poate supt influența cuvintelor de origine streină (rus., pol.), care au suferit aceeași evoluție semantică.

Relevăm și înțelesul de : „dop de lemn, cu care se astupă ulciorul cu apă" necunoscut în DA.

In sprijinul etimologiei cuvântului *călușar* [1] credem că pot fi utile, pe lângă înțelesul relevat, și cele două comunicări (v. *Lexic*) asupra jocului numit *călușul.* Cea dintâiu comunicare o avem din Oltenia (jud. Dolj), iar a doua din jud. Covurlui. Pentru felul cum imigrează acest joc, caracteristic pentru Români, trebue să remarcăm, după un

[1] Din *căluș* „cal mic", v. R. Vuia, *Originea jocului de că-*

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

răspuns : „jocul acesta este împrumutat de la Oltenii care vin de vând fructe vara“ (88*) [1].

Se pare că întrebuinţarea acestui cuvânt în plural e puţin obicinuită. Când se simte totuşi nevoia unei pluralităţi, atunci se întrebuinţează alte plurale de la alte derivate. Pluralul obicinuit de la *căluş* este *căluşi* care, pentru limbă însă, nu era destul de expresiv, neexistând, din punct de vedere fonetic, o deosebire perceptibilă între singular şi plural ; aceasta e pricina întrebuinţării, ca plurale, a formelor completive (s. împrumutate) : *căluşei* (149) şi *căişori* (472). Cât de mult stăpâneşte analogia în limbă putem vedea şi din forma feminină *căluză* (149 ; poate în loc de *căluşă*), care ar putea fi formată după *mânză*.

In DA., deşi se dă un bogat repertoriu semantic al acestui cuvânt, totuşi el nu este cunoscut cu funcţiunea (atât de răspândită) de „termin desmierdător“.

-uşel.

In *căluşel*, răspândit, ca termin desmierdător, aproape pe întreg cuprinsul ţării. Caracteristic pentru întrebuinţarea diminutivelor e faptul că prin acest cuvânt se numesc „caii frumoşi şi graşi mai ales“ (448/2) sau chiar cei „mai bătrâni dar buni“.

Cu o nuanţă desmierdătoare este aplicat şi copiilor. Şi acesta, ca şi *căluleţ*, este întrebuinţat, în unele regiuni „mai ales de copii şi femei“ (24/1).

Plural comunicat e *căluşei*, iar cu rostire dialectală *căluşăi*. Forma feminină e *căluşea* (378). Nu întâlnim in nici un răspuns o formă *căluşică*.

-uşor.

In *căluşor* ; cu accepţiunea de diminutiv sau de termin desmierdător e aproape general răspândit (nu-l găsim atestat în regiunea Haţegului). De multe ori se arată cu ajutorul lui şi vârsta, mărimea sau tinereţa ; câteodată nu-

[1] Pentru mijlocul de răspândire şi pentru pricinile dispariţiei dansului, cf. exemplele din *Lexic*, de la 5°.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

mirea se dă oricărui cal „fie tânăr, fie bătrân, cu o singură condiţie : omul să fie îndestulit cu el“ (75/1).

Semnificativ pentru timpul când se întrebuinţează acest diminutiv e răspunsul : „mai ales când [calul] trage din greu, ţăranul îi zice în mod blând : „hai, *căişori,* hai“ sau „hai, *căluţule,* hai“, etc.“ (160). Se alătură, în acest caz, notei diminutive, o nuanţă de duioşie, de compătimire, ca şi când însuşi ţăranul ar lua parte la greul dus de cal.

Variantele formale ale acestui cuvânt ne dau posibilitatea să confirmăm rostirea *a* (< ă) în loc de *ă* din Moldova şi nordul Basarabiei, care, se pare, există şi în Ardealul de nord. Şi aici, ca şi la *căluş,* întâlnim pentru plural forma completivă *căişori* (160. 164), alături de *căluşori ;* amândouă puţin întrebuinţate. Forma *calşor* (245/1), dacă nu e o greşală de scriere, s'a născut prin sincoparea lui *u.*

-uţ.

In *căluţ,* mai răspândit decât *căluşel* şi *căluşor ;* puţin răspândit pare a fi numai în jurul Aradului, Lipovei şi a Devei. Ca şi celelalte derivate, şi el are accepţiunea de diminutiv sau termin desmierdător care poate indica mărimea, talia, speţa sau soiul de cai, ori vârsta. Din răspunsurile primite, şi mai ales din explicaţiile date de corespondenţi, constatăm cât de greu e de precizat şi cât de individuală e noţiunea diminutivă a unui cuvânt atât de des folosit. Ceea ce unora le bate la ochi, pentru alţii e o notă de cea mai mică însemnătate sau o nuanţă peste care uşor se poate trece cu vederea (v. *Lexic).*

E întrebuinţat, după unele răspunsuri, mai ales de copii şi femei (24/1), după altele, el este aplicat şi la copiii de ambele sexe (378).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Un reflex îndepărtat al figurii de lemn care se întrebuinţează în dansul căluşarilor (care reprezenta „un demon al sănătăţii şi al fecundităţii“, v. R. Vuia, *o. c.* în DR. III, p. 254), trebue să vedem în accepţiunea de „vătaful că-

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

luşerilor, în dansul naţional" şi în cea de atribut dat unui „mare dansator". Sensul acesta îl avea cuvântul numai în graiul bătrânilor (care „foloseau cuvântul căluţ" (481*) cu accepţiunile amintite) din punctul 481, aproape de Baia-Mare. Acest înţeles, împreună cu *căluş* (v. sufixul *-uş),* coroborează etimologia dată cuvântului *căluşar* (v. R. Vuia, *o. c., l. c.).* Acest înţeles nu e cunoscut de DA.

Relevăm din nou o mai mare preferinţă pentru singularul *căluţ.* E greu de precizat însă dacă în toate răspunsurile avem a face cu o formă de singular. Se poate ca acelor corespondenţi, care nu sânt deplin familiarizaţi cu o transcriere fonetică, să le fi scăpat din vedere acel ĭ (şoptit) al pluralului. Ştim, de altă parte (chiar din graiul comunei natale), că în unele regiuni nu se face o distincţie precisă între singular şi plural ; noţiunea de singular sau de plural e reliefată numai de atributele care le primeşte substantivul. In alte părţi această distincţie se face, şi din acestea avem forma de plural *căluţi* destul de răspândită. Se poate ca în multe cazuri această formă de plural *(căluţi)* să fie o gramaticalizare a corespondenţilor (ne gândim la atestările din 195. 195/1. 196. 197. 197/1 care, în cea mai mare parte, sânt în regiunea noastră, unde ştim că între singular şi plural nu se face nici o distincţie).

Pe lângă pluralul *căluţi,* întâlnim în răspunsuri mai multe forme complective (v. *Lexic*). *Căluţei,* atestat de lângă Baia-Mare, presupune un singular **căluţel,* neputând atesta o asemenea formă, îl putem considera un derivat analog după modelul *căluşel - căluşei. Căluci* a trebuit să aibă un singular *căluc,* atestat, dar nu din această regiune. Existenţa formei de plural ne face să presupunem că şi în această regiune a existat singularul *căluc* care, după ce a dispărut din limbă (sau se mai păstrează, fără să-l avem atestat), forma *căluci* a fost ataşată la *căluţ.* Pentru simţul limbii noastre această nouă formă de plural făcea o binevenită distincţie între noţiunea pluralităţii şi a singularităţii. *Căluşei* este un plural de la singularul *căluşel,* pe care nu-l întâlnim în această regiune

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

(471. 551). Şi de data aceasta întâlnim acelaşi proces de categorisire a formelor stinghere, ca şi cel văzut mai sus (la *căluci*). *Căişor* ar putea fi un derivat de la pluralul *cai* prin sufixul *-şor*. Un singular *căişor* părea neobicinuit fiindcă ţinea vie, prin însăşi forma de plural *(cai)*, prezentă în derivaţie, noţiunea pluralităţii. Ca derivate de la plural trebue considerate cuvintele *căiuţi* (24/1*. 188*) şi *caiţi* (446*. 523*). Răspândirea acestor forme e interesantă : *căiuţi*[1] e pomenit de lângă Craiova şi Cernăuţi, iar *caiţi* de lângă Baia-Mare şi Pâncota. Evident că nu putem presupune vreo legătură geografică între aceste forme, ci ele trebue considerate ca derivate spontane de la plural. Remarcăm şi forma *căluţă* (378. 517 ; poate formată după modelul *iepuţă*).

b) Derivate prin sufixe augumentative.

Derivatele cu sufixe augumentative de cele mai multe ori sânt întrebuinţate cu o nuanţă depreciativă, care poate deveni batjocoritoare sau ironică atunci când aceste cuvinte (unele dintre ele) se aplică oamenilor sau când numesc pe caii slabi, piperniciţi, amăriţi sau pe caii mari. Pomenim aici că unele sufixe (de ex. *-oiu*) păstrează, pe lângă nota augumentativă, şi pe cea diminutivă.

-an.

In *călan*, cu sensul de „cal greu, cal de povară", iar, prin extensiune, „om mai mic, urît la faţă" sau „un tânăr ne-ajuns la vârsta deplină". Din răspunsul 24 el pare a se obişnui ca un fel de comparativ de la pozitivul *cal*, ca superlativ considerat fiind derivatul *căloiu*.

Este răspândit în partea centrală şi mai ales nordică a Ardealului ; odată e atestat şi din Oltenia. Dacă numărul răspunsurilor din Oltenia ar fi mai mare am putea stabili, probabil, o comunitate geografică între formele din

[1] Există *Căiuţi* şi ca nume de localitate, în jud. Bacău, după cum ne comunică d-l G. Giuglea.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

Ardeal şi cea din apropierea Craiovei. N'am întâlnit nici o formă de plural. La acest loc pomenim şi pe *călaniţă*, un derivat moţional, citat odată (451), fără explicaţie, între derivatele de la cal prin care se arată caii mari, groşi şi urîţi.

-andru.

In *călandru* comunicat odată (din Basarabia 140), cu menţiunea: „cal mare slab şi cu buza de jos slobozită", cal care îşi târâe picioarele. S. Puşcariu (în *Din perspectiva Dicţionarului*, Cluj, 1922, p. 40), ocupându-se de sufixul *-andru* incidental, susţine că acest sufix nu e nici diminutiv, nici augumentativ, el „se apropie... de augumentative... dar nu conţine niciodată nuanţa de sens peiorativă inerentă augumentativelor româneşti, ci o nuanţă de sens desmierdătoare, caracteristică pentru diminutive, fără de a cuprinde, ca acestea, ideia de „mai mic", iar ca exemplu citează pe *băieţandru*. In acest caz însă sufixul *-andru* are o nuanţă de sens peiorativă.

-ău.

In *călău*, cu înţelesul de „cal mare, gros, înalt, sdrăvăn sau greoiu, prost, urît, ţigănesc, cu copitele mari". Se întrebuinţează în batjocură şi pentru a numi pe un om mare, stângaciu în mişcări, căruia îi e drag să bată pe cei mai slabi ca el, generalizându-se, în unele regiuni, numai cu înţelesul de „flăcău" sau „copil strengar, care bate uliţele". E destul de răspândit. Cuprinde aproape întreg Ardealul (nu e comunicat din părţile Bihorului şi Orăzii-Mari), în Bucovina şi Basarabia, îndeosebi partea nordică; în Muntenia îl găsim numai odată.

Pare a fi mai răspândit cu sensul de „cal mare", de cât cu cel batjocoritor. Acest din urmă înţeles îl are mai ales în partea nordică a Ardealului, în apropiere de Cluj, Turda, Aiud, Zlatna şi în Basarabia, aproape de Bălţi. Răspândirea cuvântului şi îndeosebi desvoltarea semantică ne face să relevăm o comunitate lingvistică între Ardeal, Bucovina şi Basarabia.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

Intre variante formale, mai răspândite sânt : *călău* şi *calău*, cu pluralul *călăi* şi *calăi*. Ca o formă completivă trebue considerat pluralul *căloi*. La acest loc vom releva şi forma *călălău* comunicată din apropierea Braşovului, cu înţelesul de „cal mare". Noua derivare credem că s'a făcut din pricina lipsei de expresivitate a formei *călău*, care e omonim cu *călău* „gâde". Pentru a da un plus de expresivitate cuvântului, limba mai întrebuinţează şi o înlănţuire de sufixe (v. *Sufixe compuse).*

-oaică.

Atestat o singură dată, în derivatul *căloaică*, ca termin desmierdător care se dă de multe ori şi la copiii de ambele sexe, nu numai la iepe.

-oc.

Atestat în *căloc*, cu înţelesul de „cal (s. iapă) mare, gros, gras, urît, în general neproporţionat".

Merită să fie relevată răspândirea acestui cuvânt căci ea poate să arunce lumină asupra întinderii şi vitalităţii sufixului.

In cadrele acestei lucrări am întâlnit sufixul *-oc* în cuvintele : *iepoc, iepoacă* şi *călonc, iepoancă* (care credem că sânt : *căloc* şi *iepoacă* prin introducerea unui *n* epentetic) şi în *maroc* (derivat din adjectivul *mare).* Dintre aceste cuvinte, *căloc* are o arie mai întinsă decât toate celelalte derivate cu acest sufix. Cuprinde întreg Ardealul de nord, regiunea Moţilor şi împrejurimile Aradului şi ale Timişoarei. E pomenit şi din apropierea Sibiiului. In partea sud-estică a Ardealului lipseşte.

Relevăm faptul că în unele puncte sânt cunoscute aproape toate derivatele pomenite. Astfel din 472 ni se atestă : *căloc - căloci, iepoc - iepoancă* şi *călonc - călonci ;* din 12 : *căloc, iepoancă* ; din 546 : *căloc şi iepoacă,* iar din 536 : *căloc, iepoacă.* Nici un răspuns nu ne comunică întrebuinţarea lui ca termin batjocoritor la adresa omului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

-oiu.

Il întâlnim în *căloiu,* unul din cele mai răspândite derivate de la *cal.* Accepţiunea de : cal mare, gros, înalt, slab, urît, greoiu, leneş la mers, este aproape generală, pe când cea de *diminutiv desmierdător* care, câteodată arată şi vârsta şi mărimea, *este mai restrânsă* (numai în Ardeal). E întrebuinţat şi ca termin de batjocură pentru oamenii mari sau pentru cei mai în vârstă, care se amestecă în jocurile copiilor.

Cele mai multe răspunsuri ne comunică numai forma singularului *(căloiu).* Dacă am transcrie fonetic rostirea, ar fi greu să distingem la acest cuvânt ca şi la multe altele, forma singularului de cea a pluralului. De aceea e greu să spunem dacă în scrierea *căloi* (fără *u* mut, obişnuit la singular), comunicată destul de dese ori, trebue să vedem un singular sau un plural.

Demne de remarcat sânt două forme de plural completive : *căloni* (20) şi *căionci* (463). Cea dintâiu formă, *căloni,* fiind comunicată din apropierea Lugojului, poate fi considerată ca o scriere greşită în loc de *călońi* (cu *ń* păstrat şi azi în Banat).

A doua formă, *căionci,* comunicată de lângă Baia-Mare, ar putea fi un derivat din plural, prin sufixul *-oc* (care a primit un *n* epentetic), întrebuinţată, — pentru distincţia de care avea nevoe limba —, şi ca formă completivă de plural la substantivul *căloiu.*

Ca o variantă formală a lui *căloiu* am puteà să considerăm şi pe *căluoi* („un cal monstru : gâtul scurt, capul mare şi alungit anormal, picioarele înalte şi groase"), despre care ni se comunică : „derivatul *căloi* este întrebuinţat mai mult de tineri de cât de bătrâni, în timp ce derivatul *căluoi* se pronunţă numai de către bătrâni. Derivatele *căloi* şi *căluoi* sânt augumentativele substantivului *cal*" (25*).

Intre variantele formale la lexic, am citat şi câteva forme probabile precum : *coloiu* (24), *coloi* (228) şi *călai.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

Dacă ele sânt existente, în cele dintâiu două am avea asimilarea lui *ă* la *o* următor.

In legătură cu funcţia şi cu originea acestui sufix, adăugăm următoarele: S. Puşcariu (în *Locul limbii române între limbile romanice,* Discurs de recepţie, p. 43) ocupându-se de metoda comparativă în studiile lingvistice, ne spune că ea nu e completă când ţine seamă numai de asemănări şi nu priveşte şi deosebirile, care pot să elucideze chestiunile referitoare la stadiile anterioare ale limbilor. Intre exemplele pe care le dă, pentru a arăta ce comoară mare de elemente vechi (pierdute în celelalte limbi romanice) păstrează limba română, elemente care pot servi „ca un control la datarea unor inovaţiuni de limbă şi la răspândirea lor pe teren romanic", citează şi cazul sufixului *-oiu,* spunând următoarele: „In toate limbile romanice el derivă, ca la noi, augumentative (ital. *nas -one* „năsoiu", *fur -one,* span. *caball -on* „căloiu", *hombr -on* „omoiu" etc.); numai în franţuzeşte derivă diminutive (*cruch -on, Sabl -on, Mari -on* etc.). Faptul acesta l-a îndemnat pe Meyer-Lübke (*Rom. Gramm.* II §., 458) să le explice, în franţuzeşte, prin influenţă germanică. Dacă explicaţia ce a dat-o, foarte ingenioasă, e ireproşabilă în ce priveşte limba franceză, ea devine problematică prin faptul că, după cum atestează Ascoli (Arch. Glott. ital. VII, 434), un sufix diminutival *-on* se găseşte şi în Corsica, unde influenţa germanică n'a fost niciodată puternică. Dar ea devine neprobabilă îndată ce ne dăm seama că sufixul rom. *-oiu* nu derivă numai augumentative, ci şi diminutive: *butoiul* e mai mic decât *butea,* cuvântul *căsoaie* însemnează în unele părţi o *casă mică,* iar în Sălagiu sufixul *-oiu* se leagă de adjective spre a le nuanţa sensul în diminutiv: *alboiu* nu e „alb intensiv", ci „alburiu", *acroiu* nu e „acru tare" ci „acriu" etc. (Cf. Conv. lit. XXXIX, p. 54)". Am citat întreg pasagiul fiindcă putem să mai adăugăm, se pare că tot din regiunea Sălajului, aceeaşi funcţie diminutivală a lui *-oiu,* păstrată de data asta în derivatul *căloiu,* care are şi accepţiunea de diminutiv desmierdător.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

G. Giuglea crede mai curând „că sufixul rom. *-oiu, -oaie (ońu, oańe* în Banat şi v. rom.) nu poate fi latin, fiindcă trebuia să dea *-uiŭ* (< **uńu* < *-oneus*) ca şi *bonus, -a, -um* > *bun, -ă* etc., ci e mai curând v.-germ. *-on(n)* (de la nume în acuzativ), intrat în limba română după ce *o*+*n* lat. luase calea de transformare spre *-un,* încât terminaţiunea germ. pomenită n'a mai putut trece la *-un(iu),* ca şi slavul *o*+*n,* ci s'au păstrat intacte" (în DR. II, p. 389).

c) **Derivate prin sufixe adjectivale.**

Numărul lor e foarte redus. Aceste derivate nu se referă la *cal,* ci la oameni; ele caracterizează unele însuşiri, având totodată şi un pronunţat sens peiorativ.

-os.

In derivatul *călos,* întrebuinţat pentru a numi un „om care merge bleg, calcă greoiu, abia se mişcă" sau ca termin de batjocură pentru „un om mare, cu mişcări proaste şi nesăţios".

Nu trebue să trecem cu vederea următoarea constatare a unui corespondent: „se folosesc mai mult adjectivele acestea [e vorba de *călos* şi *căloasă*] de către femei şi mai puţin de către bărbaţi şi (dintre ei) mai cu seamă de către cei ironici, în sens ironic" (378*). Această constatare ne face să stăruim în presupunerea că unele derivate sânt preferite numai de sexul feminin.

Il găsim atestat aproape de Craiova, Gherla şi din satele Săcălaia, Hăşdate şi Nicula (din judeţul Someş, după cum ne comunică într'o scrisoare corespondentul din 378). Dintre variantele formale relevăm pe: *câlos* (24), pluralul *călogi* (378*) şi femininul *căloasă,* despre care ni se spune că nu se întrebuinţează la plural.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

-esc.

In *călesc,* pomenit odată, în expresia: „mers călesc". Această derivare de la singular e neobicinuită, mai deasă e cea de la plural *(căiesc,* v. suf. *-esc,* p. 124).

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

d) **Derivate prin sufixe colective.**

In regiunea Cohalmului, pentru a numì o mulțime de cai se obicinuește derivatul *călet*. Alăturăm prin acesta încă un derivat cu sufixul *-et*, pe cât se pare, necunoscut până acum.

e) **Derivate prin alte sufixe.**

In cuvintele pe care le trecem la acest capitol bănuim existența unui sufix ; un asemenea sufix, după cât știm, este necunoscut la alte derivate.

-ăștеu.

In *călăștеu*, atestat odată din comuna Varmaga (jud. Huniedoara) și din împrejurimi, cu sensul de „cal mare, mai urît și mai slab", iar în batjocură aplicat și la un „om mare năblaznic și cam nătărău" (12*) — trebue să admitem un astfel de sufix, deși nu cunoaștem alte asemenea derivate.

-eteiu.

In *călăteu* „cal mare și diform", de lângă Caransebeș. La acest loc trecem și varianta formulă *călaceu* (22), pe care o considerăm ca o rostire dialectală a lui *călăteu*. Pluralul obicinuit e *călătei* (19). G. Pascu *(Suf.*, p. 313) pomenește cu acest sufix, numai un derivat *(mireleiu)*, și pe acesta cu înțelesul de diminutiv alintător. In cazul nostru (dacă în *călăteu* admitem o asimilare a lui *e* din sufix la *ă* precedent) funcția acestui sufix este augumentativă.

-uștеț.

In derivatul *căluștеț*, care are și varianta formală *coluștyeț* : forma dintâiu o întâlnim într'un răspuns de lângă Bălți, iar a doua într'altul de lângă Turda. Din împrejurarea că aceste două variante formale (citate fără explicație) sânt menționate între diminutivele de la *cal*,

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

bănuim că sufixul însuşi are funcţie diminutivală (G. Pascu, *o. c.* p. 320 citează numai un derivat, pe *flecuşteţ).*

2. DERIVATE DE LA TULPINA PLURALULUI.

De obiceiu, în limba română, derivarea se face de la radicalul singularului. In materialul derivativ adunat (de la radicalul *cal)* întâlnim însă şase derivate din plural, care, cum vom vedeà, au o răspândire destul de mare.

a) Derivate prin sufixe „nomina agentis".

Dé aceste cuvinte aici ne vom ocupa numai din punct de vedere derivativ, căci altfel, prin înţelesul lor (proprietar de cai, crescător de cai) ele aparţin terminologiei crescătorului.

-ar.

In *căier,* cu sensul de „proprietar de căruţă cu cai sau cai de călărie", şi în *iepar* (v. derivate de la *iapă*). Se pare că partea nordică a ţării preferă, în acest caz, un derivat de la *cal,* pe când partea sudică, un derivat de la *iapă.* DA. însă îl cunoaşte din comuna Ludeşti, jud. Dâmboviţa.

-aş.

In *căieş,* comunicat mai ales din partea nordică a Ardealului, de lângă Baia-Mare şi Careii-Mari; o singură dată îl găsim pomenit şi din apropierea Sibiiului (49). In unele comune el se întrebuinţează alături de *căier.* Avem, pomenită odată, şi forma *căiaş* (49).

b) Derivate prin sufixe adjectivale.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

-os.

In derivatul *căios,* citat odată, fără explicaţie, între derivatele de la *cal,* din apropiere de Bistriţa (din nordul Ardealului)

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

-esc.

In adjectivul *căiesc, căiască,* care se întrebuinţează, de cele mai multe ori, ca atribut la substantivele : *guturaiu, sclepţi, coadă, bubă, ciumă, iarbă, muscă, râie* şi *tuse.* Este răspândit în întreagă ţara întocmai ca şi *iepesc.* Punctul 69—11 ne spune că acolo „nu se întrebuinţează adjective cu *-esc*". Dintre variante formale remarcăm forma *căliască,* comunicată de lângă Făgăraş.

c) **Derivate prin sufixe diminutive.**

-işor.

In *căişor,* cu accepţiunea de termin desmierdător care poate indica vârsta, mai rar sexul sau „caii mărunţei (un soiu de cai)". Se întrebuinţează „mai ales de copii şi femei" (24/1). Intâlnim mai des forma pluralului : *căişori* (forma *căişor* e pomenită numai odată). Cu excepţia Basarabiei, acest cuvânt pare a fi răspândit pe întreg cuprinsul ţării.

d) **Derivate prin sufixe adverbiale.**

-eşte.

In adverbul *căieşte,* întrebuinţat, după răspunsuri, mai ales alături de verbele : *aleargă, fuge, merge, ciuleşte, (ciuleà căieşte din urechi).* Acest sufix se întâlneşte, in terminologia studiată, şi la cuvintele *iepeşte, călăreşte* (v. şi acestea). Dintre variantele formale evident că forma *căesce,* comunicată din apropierea Orăzii-Mari, trebue considerată ca o ortografie veche.

3. DERIVATE PRIN SUFIXE COMPUSE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Regional, ne sânt atestate mai multe derivate de la un radical care, el însuşi, e un derivat pe teren românesc. In limba română se observă o destul de pronunţată tendinţă de întrebuinţare pleonastică a sufixelor. Astfel de la

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

cal putem să derivăm, prin sufixul diminutival *-uț*, un *căluț*. Acesta, devenind cuvânt uzual, nu mai păstrează înțelesul diminutival și e necesar, pentru intensificarea notei diminutivale, să-l mai derivăm încă odată cu un alt sufix diminutival (din *căluț* facem un *căluțuc)*. Această dublă derivare se face mai ales prin sufixe diminutivale și de obiceiu de la un radical care însuși cuprinde un sufix diminutival, mai rar augmentativ, adjectival sau „nomina agentis“ [1].

a) Derivate prin sufixe diminutive.

In acest capitol credem că nu e de prisos dacă vom distinge și funcția sufixului din radicalul substantivului care sufere o nouă derivare.

1. *Derivate de la un radical care cuprinde un sufix diminutiv.*

-aș.

In *căluțaș*, atestat odată din Basarabia (133) cu accepțiunea de diminutiv desmierdător.

-el.

In *căluțel*, ca termin desmierdător, atestat odată, tot din Basarabia, din o comună apropiată celei care a comunicat pe *căluțaș*.

-ior.

In *călucior*, cu sensul de diminutiv desmierdător ; comunicat numai de un răspuns din nordul Ardealului.

-uc.

In *căluțuc*, tot termin desmierdător, comunicat odată din nordul Ardealului (378).

[1] V. interesante constatări asupra înlănțuirilor de sufixe la S. Pușcariu, *Die rumänische Diminutivsuffixe*, p. 31.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

2. *Derivate de la un radical care cuprinde un sufix augumentativ.*

Aceste derivate primind un sufix diminutiv, funcţia sufixului din radical (care e augumentativ) nu mai are nici o influenţă asupra noului derivat, el îşi menţine înţelesul de ceva „mic, drăguţ", deci o notă de diminutiv. Astfel sânt :

-ior.

In *călăior* „cal mic", dar şi cu accepţiunea de diminutiv desmierdător care indică, câteodată, şi vârsta ; comunicat de lângă Craiova, Braşov şi Cahul.

-uş.

In *călăuş* cu înţelesurile : 1° omul care se ocupă cu transportarea de greutăţi pe spatele calului (429) şi 2° o corcitură rezultată din amestecul calului românesc cu cel rusesc (25). E greu de precizat dacă în *călăuş,* cu înţelesul de supt 1°, trebue să vedem un derivat de la *călău* sau mai curând cuvântul *cărăuş* apropiat de *cal.* Sensul de supt 2° ar putea să cuprindă o nuanţă diminutivală, căci câteodată rezultatul amestecului de cai e un cal mai mic ca structură fizică. In acest caz am putea admite păstrarea unei note depreciative de la sufixul augumentativ din radical, care notă a putut pierde din intensitate, suferind cuvântul o nouă derivare prin un sufix, de data asta, diminutival.

-uţ.

In *călăuţ,* citat odată, alături de *căluţ,* între diminutivele de la *cal.* Din această comună nu avem atestat cuvântul *călău,* bănuim că a existat sau că există, din două motive : el este comunicat din apropiere de Cernăuţi, deci nu prea departe de Câmpulung (Bucovina), unde se întrebuinţează *călăuţ,* şi fiindcă derivatul *călăuţ* presupune un radical *călău.*

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

b) **Derivate prin sufixe adjectivale.**

Găsim numai un derivat prin sufixul *-esc,* pe *căluşeresc,* comunicat odată, fără explicaţie, între adjectivele şi adverbele derivate de la cal (65—11).

c) **Derivate prin sufixe** *„nomina agentis".*

-ar.

Cu acest sufix (alăturat la un radical derivat) avem un singur cuvânt: *căluşar* (v. Lexic *căluşer*). In DA. e cunoscut numai ca nume al jocului şi al celor care îl joacă. In nordul Ardealului, mai ales pe lângă Baia-Mare, are înţelesul de : crescător de cai (213. 456) sau proprietar de cai (451. 452. 457), dar, probabil şi pe cel de de „cărăuş" fiindcă răspunsul este astfel : „căluşeri (szekereşi)".

Interesantă e împrejurarea că în acelaşi sat, unde are înţelesul de „crescător de cai" el mai are şi pe cel de „fecior de joc" (496*).

Pe lângă aceste înţelesuri fundamentale el mai are, în diferite regiuni, sensul de *diminutiv desmierdător ;* denumeşte în acest caz „mânzii până sânt mici", „caii mici şi frumoşi" sau „un cal mic, bine făcut, iute şi gras". Noţiunea diminutivală, căci aceasta e dominantă în acest al doilea înţeles, a mers mai departe, aplicându-se şi la *lăcustele* care sar prin iarbă, prin comparaţia saltului continuu, ca al mânzului. Credem că surprindem, în acest caz, cum se întâmplă procesul extensiunii semantice. Pentru vorbitor s'a stabilit imediat o legătură (s. o notă comună) între saltul des al unui mânz şi între săritul lăcustei ; făcută odată această apropiere, însăşi ideia de *lăcustă* a putut fi atrasă în sfera lui *căluşer* „cal mic". Mai târziu această notă comună, devenind dominantă şi pentru *lăcustă,* ea a pregătit terenul pentru ca să fie bine primită haina nouă, ce avea s'o primească prin *căluşer.*

Pentru înţelesul întâiu („crescător, proprietar de cai, fecior care joacă în joc si dansul însusi") avem a face fără

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

îndoială, cu un derivat din *căluş* (v. şi acest cuvânt) prin suf. nom. agent. *-ar*.

Inţelesul al doilea are, cum am văzut, ca notă fundamentală, pe cea de diminutiv desmierdător. E greu deci să-l considerăm acelaşi cu *căluşer*, derivat prin sufixul *-ar*, fiindcă acest sufix nu are niciodată funcţie diminutivală. El trebue să fie un derivat de la *căluş* „cal mic" prin sufixul dimin. *-el* (*căluşel* există) care, în unele regiuni, când era în singular, deci *căluşel*, se modifica, prin disimilarea celor doi *l*, în *căluşer*, cu sensul de diminutiv desmerdător. Inainte de disimilare, pluralul acestui *căluşel* era *căluşei*; după ce s'a întâmplat disimilarea, pluralul obişnuit trebue să fie *căluşeri*. Intâlnim totuşi în comuna 324, comunicat ca un plural a lui *căluşer*, pe *căluşei* care, precum vedem, s'a păstrat chiar după ce s'a făcut disimilarea[1].

4. ALTE DERIVATE.

In acest capitol vom pomeni câteva derivate de la substantivul *călare* (< lat. *caballaris*, *-em*, DA.), însuşi un derivat de la *cal*, moştenit însă din limba latină.

-aş.

In *călăraş*: „om care are căruţă cu cai" etc. Curioasă ne pare împrejurarea că acest cuvânt e citat, de lângă Ludoşul de Mureş (297. 297/1), între derivatele de la cal, prin care se arată caii mari, groşi urîţi. In vechiul Regat cuvântul s'a răspândit prin armată, fiind obiceiul (existent şi azi) de a face armata „la *călăraşi* cu schimbul"; (calul se numeşte „cal de călăraş").

-esc.

In *călăresc*, derivat de la *călare*, pomenit numai odată în expresia: „a mers cu pas *călăresc*" (v. *Lexic*).

[1] S. Puşcariu, în DR. I, p. 328, dă şi alte exemple de asimilare, deci părerea noastră câştigă în probabilitate.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

-eşte.

In adverbul *călăreşte,* din expresia: „fuge călăreşte" dată unui „copil care fuge repede" (66/1—11).

-eţ.

In *călăreţ,* cu sensurile: „omul care are cai de călărit" sau „omul care merge călare". După câteva răspunsuri, care îl pomenesc alături de *cărăuş* (288—2. 518/1—2), *secherеş* şi de *fuvaruş* (488—2) am putea avea şi înţelesul de „cărăuş". De cele mai multe ori răspunsul e neprecis, nu se poate şti dacă e vorba de cel care are cai sau de cel care se ocupă cu cărăuşia.

-ie.

In *călărie*[1] „iapă s. cal bun de călărit" sau, în general, „cal". La început s'a zis numai despre „calul de călărit" (199—2. 415. 415/1. 506—7), de „cel de şea" (415. 415/1—7), de „cel ce poartă călare" (407—7), — în toate cazurile era clară noţiunea de *călare* (genul era indiferent). Sensului de mai sus i s'a putut alătura şi o nuanţă calificativă, în expresii ca: „am o *călărie* bună, rea, slabă" (199—7), adică un cal bun, slab la călărit sau unul de călărie. In mintea vorbitorului, nu mai era un aşa de strâns raport între *călărie* şi *cal de călărie;* cuvântul *călărie* se putea întrebuinţa şi atunci când nu era vorba de un *cal de călărie* ci, în general, de *un cal bun.* In acest caz se putea spune „înham *călăriile*", în loc de „înham caii" (190*). Această generalizare s'a putut face mai ales atunci când caii se întrebuinţau foarte mult la călărie, drumurile nefiind destul de regulate. Din spusele bătrânilor de la noi, ştim că în regiunea noastră, înainte de construirea unei şosele care să lege Ardealul de nord cu Bucovina, transportul greutăţilor se făcea pe cai. De la munte, nefiind

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[1] S. Paşcariu, în *Din perspectiva dicţionarului,* p. 39, dă şi alte exemple şi interesante observaţii asupra construcţiei eliptice.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

drum, se aducea brânza şi laptele pe spatele cailor până acasă, pe o distanţă cam de 20 de km. Pe munte şi azi se văd plaiurile bătătorite de mersul a câte 20—25 de cai, legaţi unul de coada altuia, care-i avea *„numai* o gazdă". (familia Roman, în comuna Poiana, jud. Năsăud).

Pentru indivizii cu talent de limbă cuvântul ***călărie*** era un substantiv de genul feminin. Intervenind genul în analiza acestui cuvânt, el nu mai putea fi întrebuinţat indiferent de sex. De aceea în unele regiuni ***călărie*** se numeşte „numai", „cu deosebire", sau „cu preferinţă" iapa : „Şi-a luat o ***călărie,*** zice deci omul aici când şi-a luat o *iapă*" (293—7). — Cu accepţiunea de „cal" în general sau „cal (şi iapă) bun de călărit", cuvântul ***călărie*** e cunoscut *numai* în Ardeal, pe când *cal de călărie* şi ***călărie*** (ca slujba la care se întrebuinţează calul) sânt cunoscute pe aproape întreg cuprinsul ţării.

Inainte vreme, cuvântul ***călărie*** a trebuit să fie mai răspândit ca termin dat în general oricărui cal, indiferent de gen. Azi, biruind simţul de limbă al subiectelor vorbitoare, el pare a se generaliza mai ales la *iapă*, căci răspunsurile ne spun că înţelesul de „cal", în general, începe a se întrebuinţa „rar", „foarte rar", „puţin", „mai ales de bătrâni" ; bătrânii mai zic „înham ***călăriile***", cei tineri însă : „înham caii" (190*).

Făcând o statistică a acestor derivate, vedem că pe teren românesc de la radicalul *cal* avem *37* de derivate, care se repartizează astfel :

De la tulpina singularului :

prin sufixe diminutive	10
prin sufixe augumentative	6
prin sufixe adjectivale	2
prin sufixe colective	1
prin diferite sufixe	3

De la tulpina pluralului :

prin sufixe *nomina agentis*	2

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

prin sufixe adjectivale	2
prin sufixe diminutive	1
prin sufixe adverbiale	1

Avem deci 28 de derivate; la acestea mai adăugăm 9 derivate prin sufixe compuse; în total deci 37 de derivate. La acestea am mai putea adăuga alte trei de la radicalul *călare*, însuşi un derivat moştenit.

B) DERIVATE DE LA „IAPĂ".

Acestea nu sânt atât de numeroase ca şi derivatele de la *cal*. Ele se aplică numai la *iapă* sau, prin extensiune, ca termini desmierdători ori batjocoritori sau ironici, şi la femei, fete şi la copii.

Ni se pare că toate aceste derivate se fac de la radicalul singularului. Spre deosebire de *cal* (unde era o consonantă în radical, care suferea schimbări fonetice bătătoare la ochi), la iapă ne lipseşte un criteriu care ne-ar putea indica dacă în un derivat trebue să vedem tulpina singularului sau cea a pluralului.

Intr'un răspuns ni se spune că „pentru iapă nu sânt diminutive" (471—51). Câteodată, pentru formarea unui diminutiv de la iapă, se întrebuinţează adjectivul „mic", care poate fi şi în gradul comparativ: *iapă mică* (15—51), *„iapă mai mică* (iepşoară nu)" (542—51); sau adjectivul „mare": *iapă mărişoară* (404—51).

Materialul din acest capitol îl vom împărţi în trei categorii: 1. Derivate prin sufixe simple; 2. Derivate prin sufixe compuse şi 3. Alte derivate. In tratarea sufixelor vom avea în vedere, în primul rând funcţiunea sufixului şi apoi clasarea acestora după alfabet. In titlu se va pune de obiceiu forma femenină a sufixului, cea masculină numai atunci când radicalul poate primi şi această formă.

1. DERIVATE PRIN SUFIXE SIMPLE.

Cele mai multe sânt derivate simple, adică radicalul plus sufixul.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

a) **Derivate prin sufixe diminutive.**

-ică.

In *iepică* „diminutiv desmierdător", pomenit numai odată de lângă Abrud (526).

-iță.

In *iepiță*, aplicat nu numai la cai, ci și la copii (378. 25), comunicat de lângă Gherla, Abrud și Craiova ; din apropierea Craiovei relevăm și rostirea *epiță*, în loc de *iepiță* (25).

-ucă.

In *iepucă*, răspândit *numai* în partea nordică a Ardealului. Spre deosebire de *căluc*, care e comunicat tot din această regiune, *iepucă* este mai răspândit. Se întrebuințează des ca termin desmierdător, indicând câteodată un cal mic sau un cal frumos și gras mai ales ; se aplică și „la copii nu numai la cai" (378).

-uță.

Tot atât de răspândit ca și *iepșoară* e diminutivul *iepuță*. El se întrebuințează ca diminutiv și ca termin desmierdător.

Pentru aria acestui cuvânt sânt interesante comunicările : se întrebuințează foarte rar „fiindcă se termină în *-puță*" (134), iar dacă s'a spus din greșală acest cuvânt, oamenii râd pe cei care folosesc „o astfel de exprimare" (144). Din aceste răspunsuri putem constata că pricina dispariției unui cuvânt din limbă poate fi chiar și apropierea ce se face între el și un alt cuvânt cu sens obscen.

Dintre variantele formale pomenim pe : *epuță* (destul de răspândită) și *iapuță*. E interesant faptul că odată *iepuță* are pluralul supt forma *iapuțe*, în propoziția următoare : „Vecinul nostru Petru Pop a Lichi are o *iepuță* neagră care a fătat două *iapuțe*" (508*).

b) **Derivate prin sufixe augumentative.**

Merită să fie relevat faptul că cele mai multe dintre aceste cuvinte, deși sânt derivate prin un sufix augumen-

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

tativ (de ex. *iepşună, iepoaică* etc.) ele au şi un sens de diminutiv, alături de nuanţa de sens peiorativă, inerentă augumentativelor româneşti.

-ană.

In *iepană* comunicat din regiunea oraşelor Bălţi şi Bârlad, cu sensul de iapă „mare şi rea", „înaltă şi greoaie".

-oc, -oacă.

Prin derivatul *iepoc* (şi *iepoacă)* se arată mărimea. Este mai puţin răspândit decât *căloc;* îl întâlnim numai în Ardeal.

Din punctele 12 şi 472 mai spicuim formele: *iapoancă* şi *iepoancă.* In acest caz avem a face cu sufixul *-oancă,* însuşi derivat din *-oacă.* In forma *iepoaśie* (6—55), comunicată din apropierea Timişoarei, trebue să vedem pluralul *iepoace,* cu rostire dialectală.

-oiu, -oaie.

Ca la *căloiu,* şi la *iepoiu, iepoaie* sufixul acesta are accepţiunea de diminutiv şi cea de augumentativ. Astfel *iepoiu* s. *iepoaie* se întrebuinţează şi ca diminutiv desmierdător, dar şi ca termin pentru caii (s. iepele) mari, groşi; în sens ironic şi batjocoritor se aplică la „fetele grase, bine făcute". Este răspândit mai ales în partea nordică a Ardealului (în regiunea Năsăudului şi mai puţin a Dejului), şi (comunicat câte o singură dată) a Lugojului şi în apropiere de Corabia. Varianta formală *iepoane,* de lângă Lugoj, trebue să aibă *ń,* care se mai păstrează în această regiune.

-orniţă.

Cu sens depreciativ în *ieporniţă.* In materialul cules îl găsim numai odată, în regiunea Năsăudului, ca termin care se aplică la „fetele grase şi bine făcute".

BCU Cluj / Central University Library Cluj

c) **Derivate prin sufixe adjectivale.**

-esc, -ească.

In *iepesc,* întrebuinţat ca atribut alături de cuvintele „râs" sau „nechezat". Pare a fi răspândit în întreagă ţa-

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

-oasă.

In *iepoasă* (din apropierea Gherlii), cu sensul de „o femeie mare și leneșă", deci cu o notă depreciativă.

d) **Nomina agentis.**

Avem un singur derivat, prin suf. *-ar*, pe *iepar*, care are înțelesul lui *căier* (v. derivatele de la cal), denumește adecă pe „proprietarul de căruță" sau „de cai", „care se îndeletnicește cu cărăușia" sau pe un „herghelegiu". Il găsim numai lângă Râmnic-Vâlcea, Titu și Cahul. Cea mai obicinuită formă e *iepari*; întâlnim odată și forma *epari* (88).

e) **Derivate prin sufixe adverbiale.**

Avem un singur derivat (prin sufixul *-eşte*), pe *iepeşte*, întrebuințat mai des în expresia „râde *iepeşte*", despre cineva care „râde caraghios" sau despre „o femeie", „o nevastă" sau „o fată mare". Pare a fi răspândit pe întreg cuprinsul țării.

2. DERIVATE PRIN SUFIXE COMPUSE.

Avem același caz ca și la derivatele de la cal prin sufixe compuse.

-işoară.

In *iepişoară*, cu accepțiunea „diminutiv desmierdător care arată vârsta (sexul) calului". Răspândirea e restrânsă la șapte atestări din Ardeal și una din Oltenia, fără să putem stabili vreo legătură între acestea.

-oaică.

Pomenit de trei ori, tot din regiunea nordică a Ardealului (260. 471. 510). Și în acest caz cuvântul are două accepțiuni: cea de diminutiv sau de termin desmierdător și cea de augumentativ, căci este pomenit odată între derivatele de la cal prin care se arată caii mari, groși și urîți.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

-oşea.

In *iepoşea* de lângă Gherla (378) (transcris *iepoşç*), întrebuinţat ca termin desmierdător, „la cai şi la copii".

-uleană.

Din Oltenia remarcăm odată forma *iepuleană*, întrebuinţată ca diminutiv care indică vârsta dar şi ca termin desmierdător (24).

-ulucă.

In *iepulucă*, atestat odată de lângă Gherla, ca termin desmierdător dat la cai şi la copii.

-uşcă.

De lângă Câmpulung (Muntenia) şi din nordul oraşului Bălţi găsim derivatul *iepuşcă*, ca termin desmierdător („care arată vârsta sau sexul").

-uşcană.

In *iepuşcană*, cu accepţiunea de diminutiv care se întrebuinţează şi pentru a indica vârsta calului (109). Il credem un derivat de la *iepuşcă* (nu din *iapă)* fiindcă el este cunoscut în această regiune (v. *iepuşcă).* In derivatul *iepşană*, comunicat ca termin desmierdător de lângă Slobozia *(epşană* 87—51) presupunem un radical *iapşă* (despre care vom vorbi mai la vale), însuşi un derivat. Sufixul augumentativ *-ană*, din noul derivat *iepşană*, nu a modificat înţelesul sufixului diminutiv *-şa* din radical.

-uşică.

In *iepuşică*, comunicat din Caracal.

-(u)şoară.

Cel mai răspândit dintre toate derivatele de la *iapă* este diminutivul *iepuşoară* s. *iepşoară.* Se întrebuinţează de cele mai multe ori ca diminutiv desmierător. Noţiunea diminutivală este individuală : unii corespondenţi ne spun că se întrebuinţează ca termin desmierdător la „caii

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

bătrâni, dar buni", la „cei frumoşi şi bine hrăniţi", „bine îngrijiţi", indicând „vârsta", „mărimea", „talia" sau „vârsta (şi desmerdător) pentru cei frumoşi şi graşi mai ales", ori un „cal mic fără deosebire de vârstă", „o iapă mică de stat", o „iapă tânără" sau chiar „soiu de cai" ; alţi corespondenţi în schimb ne spun că nu se întrebuinţează ca termin desmierdător. Se pare că mulţi dintre ei au înţeles greşit chestiunea 51.

Dintre variante formale relevăm două, pe *iepuşoară* şi *iepşoară*. Dacă examinăm atent răspunsurile primite constatăm că forma fără *u* e mai răspândită. Forma cu *u* pare a fi întrebuinţată des în Basarabia şi Bucovina. Constatarea ce o facem are numai o valoare relativă, fiindcă nu avem deopotrivă de multe răspunsuri din fiecare provincie. Intâlnim, în aceeaşi comună, când avem două sau trei răspunsuri, şi forma cu *u* şi cea fără *u*.

In lexic am clasat deosebit forma *iepşioară*, destul de dese ori comunicată. Credem însă că în această formă trebue să vedem greutatea ce o întimpinau membrii corespondenţi când voiau să transcrie pe ś din graiul comunei lor. Răspândirea răzleaţă ar putea veni în sprijinul acestei aserţiuni.

-(u)şorea.

In *iepşorea*, „ca termin desmierdător dat mai ales de copii şi femei" (24/1). Derivarea lui s'a făcut după analogia altor cuvinte (a adjectivelor) care aveau şi o formă corespunzătoare pentru masculin (de ex. *frumuşel - frumuşea, subţirel - subţirea* etc.).

-şorică.

In *iepşorică*, care are accepţiunea de diminutiv sau de termin desmierdător, câteodată dat „mai ales de copii şi de femei", indicând „un cal mic" ; se întrebuinţează şi la adresa „cailor mai bătrâni, dar buni" (540). E comunicat numai de lângă Craiova, Drăgăşani, Titu şi Lipova.

-şorină.

In *iepşorină*, întrebuinţat ca termin desmierdător mai

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

-şulică.

Credem că acest sufix putem să-l considerăm ca existent în cuvântul *iepşulică,* pomenit odată din regiunea Craiovei.

-(u)şună.

In *iepşună.* Are accepţiunea de termin desmierdător care poate arăta şi vârsta calului. Este răspândit mai ales în Oltenia şi Muntenia ; de câteva ori este comunicat şi de lângă Careii-Mari, Cetatea-de-Baltă şi Adam-Clisi, împrejurare care ne-ar putea face să presupunem o arie mai răspândită a acestui cuvânt. In nici un răspuns primit nu întâlnim forma *iepuşună.* S. Puşcariu, dă ca probabilă influenţa lui *căpşună* („despărţit prin etimologie populară, în *cap* + *şună*") la derivarea acestui cuvânt.

Pentru a explica aceste derivate trebue să plecăm de la forma **iapşă* „iapă mică". Existenţa unui sufix *-ş* (s. *-şa)* în limba română e probată prin cuvintele : *Capşa,* (< **capşu*), *Focşa* (< **focşu*), *Lupşa* (< **lupşu*), *Micşa* (< **micş* + *ea*). Pierderea ca apelative a acestor derivate, şi păstrarea lor numai ca nume proprii o explică S. Puşcariu (în DR. III, p. 821 ; cf. idem, DR. II, p. 593). In cazul nostru forma *iepşulică* e o probă mai mult de existenţa formei *iapşă.*

3. ALTE DERIVATE.

Ne mai rămân trei derivate din *iapă,* pe care n'am putut să le clasăm în capitolele precedente din pricina greutăţii întimpinate la stabilirea funcţiunii sufixului (câteodată avem atestat numai un derivat) sau din pricina necunoaşterii etimologiei cuvântului, care are totuşi aparenţă de derivat. — Aceste cuvinte sânt următoarele :

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Iepovină, cu înţelesul de diminutiv desmierdător care arată forma şi mărimea, atestat din Banat. — Credem că e derivat din *iapă* prin sufixul *-ovină.* Cu acest sufix G. Pascu (*Sufixele rom.* p. 277) pomeneşte numai un singur derivat, pe *ciorovină.*

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

Iepoştină, cu înţelesurile: 1. termin desmierdător la cai şi la copii; 2. o iapă mare, grasă. Cu sens depreciativ îl găsim în înţelesul: „o femeie depravată, stricată, care râde mult". DA. îl cunoaşte cu înţelesul de „fată care nu-i la locul ei". — E comunicat din apropierea oraşelor: Craiova, Sebeşul-Săsesc, Corabia, Gherla şi Lipova. — Cea mai răspândită variantă formală e *iepoştină*. De lângă Sebeşul-Săsesc, culegem şi forma *iepotină*, pentru care putem admite un derivat de la iapă prin suf. *-otină*, (cf. Pascu, *Suf.* 269).

Iepurină, cu accepţiunea de „iapă de soiu mic, sprintenă la mers, care îşi ciuleşte urechile când se apropie de orice fiinţă streină". Ar putea să fie o contaminare cu *iepure*, în acest caz cuvântul ar trebui clasat la „Numiri date calului".

Făcând aceeaşi statistică ca şi la *cal*, *ajungem* la concluzia că din radicalul *iapă*, în limba română, avem 29 de derivate. Dacă facem repartizarea lor după funcţia sufixului constatăm că avem:

prin sufixe diminutive	4
prin sufixe augumentative	4
prin sufixe adjectivale	2
prin sufixe „nomina agentis"	1
prin sufixe adverbiale	1
prin sufixe compuse	14
prin alte sufixe (s. alte derivate)	3

VIII.

LEXICUL.[1]

a b a t e. A scădea, a micşora preţul cerut de vânzător pentru vita adusă în târg: „Negoţul cu cai se face când merge cineva să cumpere cai, acela *abate jos* din preţul ce l-a cerut vânzătorul". (268—3). Corespondentul

[1] Prin *, pus înaintea unui cuvânt, arătăm că acesta este necunoscut în *Dicţionarul Academiei* (însemnat totdeauna cu

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

este născut în Dej ; ar putea fi un decalc după ungurescul *liverni az árt* „a micșora prețul".

a b u r, v. p. 82.

a d ă l m a ș, v. aldămaș.

a d a o s. Când vitele care se schimbă în târg nu au aceeași valoare, atunci, pentru compensare, vânzătorul sau cumpărătorul dă „adaos" (463—3).

a d i n t e. Probabil că-l recunoaștem în *aginte* (v. p. 96). Pentru etimologie v. CDDE., No. 88.

a f i o n. Substanță narcotică întrebuințată de geambași pentru a ascunde, la vânzare, boala de *târnafes* a cailor. Se întrebuințează astfel : „îi înfășoară zăbala la colțul gurii cu o cârpă înmuiată în *afion*, pe care calul respirându-l ține capul sus și gonește ca un nebun" (24/1—3). Pentru etimologie v. DA., dar cf. și ung. *áfium*.

a f l a. In expresia *a afla de tare*, v. p. 83.

a g o n i s i t. In expresia : *„cal de agonisât"* (476—5), cal de muncit, de adunat, de câștigat. DA. a dat acest cuvânt ca ieșit din uz.

a j u n g e. In expresia „a ajunge la târg", v. p. 85 ; cf. și p. 90.

a l b a. Poreclă dată mai ales iepelor albe și urîte : „Hi, *(h)alba* 'n doi bani". Corespondentul adaugă : „n'are preț de prăpădită ce e" (24/1*). Cf. și p. 85.

a l b a ț ă, „boală", v. p. 82.

a l c ă z i. A se ⌣. A se înțelege, a se învoi, a se târguì. E comunicat de același membru corespondent din două comune diferite supt formele : *„se alcăzesc"* (471—3) și „să *alcăzăsc*" (480—3). — Din ung. *alkuszik*, cu același

DA.), iar prin † arătăm că înțelesul nu-i cunoscut în DA. Apoi *R.* = *Răspândirea* ; V. F. = *Variante formale* ; TDRG. = H. Tiktin, *Dicționar român-german* ; CDDE = I. A. Candrea și Ov. Densusianu, *Dicționarul etimologic al limbii române. Elemente latine*. — Etimologia cuvintelor, unde n'am dat-o, se găsește în dicționarele citate, sau n'o cunoaștem.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

înţeles, cf. *alkuzás* (Szinnyei I., *Magyar Tájszotár*, s. v.). DA. îl pune în legătură cu *alcătuì* < ung. *alkudni*.

a l d ă m a ş[1]. Băutura ce se bea adesea de cumpărător şi de vânzător, după încheierea târgului, luând parte câteodată şi cei care au fost de faţă. Ea se plăteşte de vânzător (84), ori de cumpărător (95) sau de ambele părţi contractante (174/1—3), ori după învoială. Un ex.: „Na arvuna şî să-ńi faci ţidula. — G'ińe, da', *aldămaşu* să-l plăteşti d-ta, că ţi l-am dat ieftin. — Şî d-ta ai luat o mână de bani. — Şti ce, să-l plătim amândoi, numa' să trăiască calu'. — Aşa-i, să ai noroc de el. — Şî dumniata să ai noroc în ce i băga banii" (82). — *R.*: Aproape pretutindeni, afară de Banat. — *V. F.*: *aldămaş* (54/1. 65. 87. 95. 138. 158. 183. 218. 219/2. 231. 378. 391. 471. 523), *aldamaş* (101. 121. 185), *adălmaş* (24. 24/1. 64. 129. 136. 164), *adâlmaş* (61) şi *adalmaş* (84. 99. 122. 128. 135. 144. 161. 172. 174. 174/1). Constatăm deci că forma metatezată nu se întrebuinţează numai în Moldova, cum menţionează DA. *s. v.*

a l e r g ă t u r ă. După serviciul ce-l fac, caii se numesc *de alergătură* (27—5. 65—5).

a l i m o n t. Sinonim cu *cal*, întrebuinţat numai de unii, alături de *bidiviu* (29—7). — Poate *remont* (s. v.).

* *a l v o a g ă n*. „Inainte vreme erau în comună mai mulţi *foşpontari* [= cărăuşi] care ţineau câte mai mulţi cai şi duceau ***delegeanţul*** şi ***alvoagănul*** (germ. ***Eilwagen***) din Orăştie la Sebeşul-Săsec, respective din Sebeş la Mercurea, pe plată de la erar [= Stat]" (38/1—2).

† *a m a r*. *Amari*, despre caii bătrâni, neputincioşi, slabi şi urîţi (61—54).

a m e ţ e a l ă. „Cal cu *ameţeală*" (550—77).

† *a n g l i a*. Este un calificativ dat de cumpărători, în târg, banilor [de hârtie]: „vezi, ce bani îţi dau, ca *anglia*"

[1] Tot materialul este primit ca răspuns la chestiunea a treia.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

(391—3). De sigur prin asemănare cu pânza numită astfel.

apă. Boală: [cal] *cu apă* (550—70).

aprins. Cuprins de pneumonie, mai ales despre cai (148—77. 235—77).

arabagiu, v. *harabagiu*.

arâni, a se ⌣. A se folosi, a se hrăni; într'un răspuns dat de un vânzător cumpărătorului: „Noroc şi să-ţi trăiască calul, să ai parte să te hrăneşti (*arâneşti* = term. pop.) cu el" (24—3).

arap. Despre un cal „tânăr, buestru, bine ţinut şi negru-sclipicios" (23/1—7*).

arde. Cu sensul de „a bate" v. p. 79, iar cu cel de „a păcăli" v. p. 81.

arhoană, arhon, v. *arvună*.

arhamac. Despre un cal. Spre sud de Beclean 275—7 (fără explicare), 268—7 (alături de „bidiviu", ca nume de cai) şi aproape de Bălţi 141—7 (scriindu-se deasupra „harmăsariu").

ariceală, ariciu. Boală la cal, v. p. 82.

arie. Inainte de introducerea în economia agricolă a maşinilor de treierat „mai toţi oamenii treierau cu caii, punând *streajăr* (lemn), de care se legau caii cu funia" (27). La cumpărarea cailor ei se examinează ca să se „vadă cum merg în arie" (523).

arman. Arie de treierat, v. p. 98.

armănit. Caii se întrebuinţează la ⌣ (90—5).

armăsar. Cu sens ironic şi depreciativ, v. p. 85; v. şi *harmăsariu*.

aron, v. *arvună*.

arvoană, arvon, v. *arvună*.

arvună[1]. Suma de bani anticipată de cumpărător vânzătorului spre a-l obliga să ţină târgul încheiat („să nu poată întoarce târgul" 55) sau ca să confirme încheierea lui (53. 54). Dacă din anumite motive vânzătorul stri-

[1] Materialul este primit ca răspuns la chestiunea 3.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

că târgul, el este silit să restitue cumpărătorului îndoit suma primită. — *R.:* Răspunsurile fiind incomplete, răspândirea geografică nu poate fi stabilită. — *V. F.:* masculine: *arvon* (231. 253. 378), *arhon* (218), *aron* (196. 254); feminine: *arvonă* (352), *arvoană* (172), *arvună* (53. 54. 54/1. 54/2. 55. 488) şi *arhoană* (183). In aceeaşi comună există şi forma *aron* şi *arvon* (196). Cuvântul se întâlneşte şi alături de alte corespondente: *arvună* sau *félpenz* (488) şi *arhon* (= arvună, căpară) (218)

a s p r u. Vioiu, sălbatec, neastâmpărat: „Inainte de-a intra în târg, vânzătorul *muştruleşte calul* (îl bate), într'on loc mai ferit ca să şie mai *aspru* şi să arete mai bine în târg“ (367).

† *a s t u r c a n.* „Cal alb“ (175—7). — Pentru etimologie cf. V. Bogrea, DR. IV, p. 650—651.

a t, v. *hat.*

a v e a. Cu sensul de „a poseda“, v. p. 64.

† *b a b e.* In mod „batjocoritor“ (525—54), despre caii bătrâni, neputincioişi, slabi, urîţi şi netrebnici.

b a d e, v. p. 84.

b ă d i ţ ă, v. p. 85.

b ă g a, a se ⤻. Despre calul care trage bine se zice că „*să bagă* 'n ham“ (47—5).

† *b a l ă.* „Toţi caii sau iepele mai în vârstă“, „fără deosebire de rasă“ se numesc „*căloiu, căloc* [şi] *bală de cal*“ (516—55). — Cf. DR. IV, p. 822 n. 2.

* *b a l a h u r.* Citat, fără explicaţie, pentru cei care au căruţă cu cai şi se ocupă cu cărăuşia (107. 118). — *V. F.: balahùri.*—Poate din rut. *balagula* „Fuhrman“, prin disimilarea lui *l - l* în *l - r.*

b a l a u r, v. p. 107.

† *b ă l i g a r.* Despre caii bătrâni, neputincioşi, slabi, urîţi şi netrebnici (181—54).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

b a n c ă. Bancnotă de o mie de lei: „cât ceri pe gloaba asta? — 3 bănci, 4 bănci etc. („se înţelege atâtea mii“)“ (5—3).

b a n de noroc, v. p. 87; cf. şi *creiţar.*

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

b a r a g l a d i n ă. Citat, fără explicaţie între atributele date cailor bătrâni, neputincioşi, slabi, urîţi şi netrebnici (171—54).

* *b a r â ş n i c.* Negustor de cai (122—3. 185—3). — *V. F.: baraşnic* (185). — Din rus. *baryšnikŭ* „cămătar", *baryšnikŭ lošadiniji* „negustor de cai".

b ă r d ă h a n o s. Ca răspuns la chestiunea 77, referitoare la numirile date cailor după defecte corporale, fără nici o explicaţie (177). Cf. DA. supt *burduhan.*

b ă s ă d i, „a vorbi", v. p. 90.

b ă t ă t u r ă, „curte", v. p. 84.

b a t e. In expresia „a bate mâna", v. p. 86; cu sensul de „a încheia târgul", v. p. 81.

b ă t r â n i c i o s. Cu sensul de „bătrân", v. p. 81.

b ă t u c i. In expresia „bătucit la piept"; v. *hămuit.*

† *b a t o z ă.* Se numesc caii mari şi groşi (88—35. 95—55).

* *b ă z n i t.* Menţionat, din punctul 440, fără explicaţie, între atributele prin care se arată caii mari, groşi şi urîţi. — Derivat din *bâznă* (= beznă), cf. *beznic* „cal negru" (v. DA.).

b e a. In expresia „şi-a băut ouăle", v. p. 109.

b e l i t. In batjocură, despre caii slabi şi amărîţi: 58/1. 128. 152/5. 155. 546—54.

b e l i t u r ă. In răspunsurile: 190—54. 223—7. 374—54 şi 398—54, cu sensul de cal bătrân, neputincios, slab, urît; este întrebuinţat şi ca termin de batjocură (223—7).

b e n i c. „Caii bătrâni, neputincioşi şi slabi se numesc *beńici,* fără măduă" (487—54). — Cf. turc. *benek* „tache, moucheture, mouche" şi în DA. *benchiu* şi *benic.*

* *b e r b i n ţ a ş i.* Se numesc astfel oamenii care transportă (în *berbinţe*) vin pe spinarea cailor. Exemplu: „au venit patru *berbinţaşi* după vin"; „am dat tot vinul la *berbinţaşi*" (332—2).

b e r i g a t ă, „gâtlej", v. p. 82.

b e t e ş u g. Boală: „cal cu *beteşug* ascuns" (24/1—3).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

* *b i d a l ă u.* Cal bolnav; „calul care se *topeşte* de ceva boală internă, calul care corşând (a corşi = a boli de boală internă) se epuizează şi piere“ (190*). — Din *bideală,* cunoscut în această regiune cu accepţiunea de „zoală, trudă mare, cazną mare la ridicat lemne mai ales, ori la alte lucruri corporale“ (190*), prin suf. *-ău.*

b i d e a l ă, v. *bidalău.*

b i d i d i u, v. *bidiviu.*

b i d i g a n i e. (Animal sălbatec, fiinţă monstruoasă, ciudăţenie, DA.). Menţionat din punctul 72—55: „o *bidiganie* de cal, să-l vezi, să fugi“.

b i d i v i u[1]. 1° Cal *arăpesc* (175), fără splină (25), tânăr şi frumos (66. 95), bine hrănit (61), gras şi spălat, rotund ca un pepene (60), cu o înfăţişare mândră şi cu fason (!) (128), bun şi îndesat (70), mic (97. 128. 175. 30) sau mărunt (71), mic la trup (: „un bidiviu de cal“ 87), buiac (61), deştept, neastâmpărat (61. 66), vioiu (70), uşor (95), fugaciu (95), neîntrecut (25) sau sprinten (70) la fugă (25. 175) şi iute (68. 70. 88. 71. 96. 66. 30. 128) la ham, „care fuge iute“ (la ham 69); „calul de şea, când sare sau joacă în loc“ („Ce bidiviu!“ 523).

2° Un cal care a fost frumos şi binefăcut, însă acum e răit sau slăbit (: „Di unde aduci *bidiviu* ahăla“ 378) sau „un cal jumătate năzdrăvan, jumătate gloabă sau caraghios“. „Azi se dă numele de *bidiviu* mai ales cailor slabi, bătrâni şi chiori, în batjocură“ (63).

3° „Armăsar de 2 ani“ (164).

4° Nume de cai (alături de *arhamac*) (268).

5° Copil de ţâţă, „...cu *bidiviul* la sân“; „cu bidivii în braţe“ (24/1).

R. In Oltenia, Muntenia, Dobrogea şi Basarabia şi odată în Bucovina. Pătrunderea cuvântului în Transilvania, în regiunea Reteagului şi a Gherlei, se explică prin vestitele târguri ce se ţin în apropiere (la Lechinţa şi Gherla). — *V. F.: bidiviu* (24/1. 25 alături de *alimont*,

[1] Materialul este primit ca răspuns la chestiunea 7.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

30. 60. 61. 63. 68. 85. 88. 93. 95. 96. 128. 164. 175. 268. 378. 523), *bididiu* (66/1. 70. 71. 87), *bididiu* sau *bidiviu* (66. 67. 69).

b i d o s. Cal bolnav (190—7*). Din *bidă*. Cf. DA. s. *bedă* și mai sus *bidalău*.

* *b i g h i r.* Cal prost (106—7). — Din turc. *bèygir*, pronunțat și *bègir* „cheval à louer, cheval de charge ou chatré".

b i j o g. Cal bătrân, slab, urît, neputincios (178—54), în batjocură, când îl mână sau în târg: „Ce vrei măi pe *ghijogul (ghijoaga)* ista?" (151—3); „*Ghijogul* dracului nu vrea să meargă" (188—54*). — *R.: Numai* în Moldova și Bucovina. — *V. F.:* Masculine: *ghijog* (126—54. 128—54. 151—3. 151—54. 152/2—54. 152/5—54. 152/4—54, alături de *vlej* 152/5—7. 154. 155. 151/1. 155/2. 158—54, *ghi-* (nu *bi-*) *jog* 171. 173. 174. 174/1—54. 175—54, 7. 178/1—54. 180—54. 181—54. 183—54. 184 — 54. 186/2 — 54. 188 — 54); pl. *ghijogĭ* (158/1 — 54), *ghijoc* (171—7; dar la chestiunea 54 răspunde *ghijog), bijog* (152—54. 161—54), *bgijog* (157—54. 172—54), *bǵijog* (178—54), *bdžijóg* (160—54), *bijog* (: *ghijog)* (152/3—54). Feminine: *ghijoagă* (188—54), *bgijoagă* (172—54), *bǵijoagă* (178—54). — Pentru etimologie cf. Tiktin DRG., DA. *s. v.* și Bogrea în DR. IV, p. 794. In sprijinul părerii exprimate în DA. credem că putem considera răspândirea geografică a acestui cuvânt în regiunea unde e cunoscut și *ghiuj.*

* *b i n d i u j n i c.* „Omul care se ocupă cu transportarea de mărfuri numai prin oraș" (136—2; comunicat, tot la chestiunea 2, și de punctul 107). — *V. F.: bindiujnici* (136) și *binghiușnic* (107). — Pentru etimologie cf. rut. *bendiógi*, dim. *bendiožki* „Art niedriges Fuhrwerk mit zwei Rädern; Last-, Streifwagen".

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* *b i r g o ș.* Supt forma *bǵirgoș*, între atributele date cailor după defecte corporale și ca „numire generală" pentru caii bolnavi (239. 239/1—77). — Din ung. *birgés.* N. Drăganu, DR. III, pp. 710—711; cf. și DR. II, p. 900.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

b i r j ă. In expresia : *cal de birjă* (174/1—5).

b i r j a r. 1° Cel care are căruţă cu cai (2. 59—2).

2° Cel care transportă pasageri cu trăsura (75/1—1).

Alături de alte corespondente îl întâlnim rar (: chirigii, birjari 59—2 ; *fiocarisci* şi birjari 2—2). Cuvântul pare a fi întrebuinţat mai ales în imediata apropiere a oraşelor (2. 59. 75/1. 231/1—2).

† *b o a l ă*. Despre caii bătrâni, slabi, neputincioşi, urîţi, mai ales în batjocură sau când cineva e necăjit şi-i blestemă sau când îi mână („dii, boală, dii 87—54) ; cf. şi *boală bătrână* (304—54). De multe ori este menţionat fără explicaţii. — *R.* : Pare a fi general.

b o b, în expresia „i-a luat de pe boabe", v. p. 109.

b o c o t ă n e s c, v. *bogătănesc*.

* *b o g ă t ă n e s c*. Despre un cal gras: „cal *bocotănesc* ori vlădicesc" (378—7.

b o i e r e s c. „Ori ce rasă de cai, afară de cea țărănească, este numită de săteanul rudărean *viță boerească*", deci şi „cal *boeresc*" (25—5).

b o l d. [ghimpe. DA.]. In târg, cailor leneşi „le pun supt coadă vârf de *bold* (iuţesc)" (140—3).

b o l e a c. Bolnav. Fără explicaţie, între atributele date cailor după defecte corporale : „cai *boleşi* (232/3—77) şi *boleci* (232—77).

* *b o l f a n*. „Dacă are bogatul cal de călărit se numeşte *bolfan* cu călărie" (378—2). In comuna Poiana (jud. Năsăud) cuvântul *bolfos, -oasă* are înţelesul figurat de „om cu stare, bine făcut".

* *b o l f a ş*. Calul care are o umflătură la foale sau într'altă parte a trunchiului (551—77).

b o l f o s, v. *bolfan*.

b o n d o c, v. *bunduc*.

b o r o n i t. Grăpat : „Caii... se întrebuinţează la... *boronit*" (99—5).

b o ş o r o g. I se zice calului „dacă după toată îngrijirea ce i se dă, el tuşeşte, îi cură [curg] ochii, nu aude, şchioapătă, este jupuit, murdar" (25—77).

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

b r a z d ă. Calul care arând merge pe brazdă se numeşte *„cal de brazdă“* în opoziţie cu cel „de cătră om“ (cel pe lângă care merge omul când îl mână) (472—5).

b r e a z ă. Fără explicaţie, alături de mârţoagă, între sinonimele calului (498—7).

b u b o s. Fără explicaţie, între atributele date cailor după defecte corporale (200. 446—77).

b u b u r o s. Din punctul 60—77, fără explicaţie, între atributele date calului, după defecte corporale.

b u c e f a l. Ca poreclă, între sinonimele calului (176—7).

b u i a c, v. *bidiviu.*

b u i e s t r u, v. *îmbuiestraş.*

b u l a n. Din punctul 183—77, între atributele date cailor după defecte corporale, cu menţiunea „mijlociu şi gros“.

b u l ă u. Intre derivatele de la cal (!) prin care se arată caii mari, groşi şi urâţi, cu singura menţiune : gros (183—55).

† *b u l g a r.* „Acel care poartă marfă (cercei, inele, mărgele, etc.) pe câte un cal, indiferent de naţiune“ (65—2).

b u n d u c. „Caii groşi şi tari“ (109—55) sau, la „unii locuitori“, caii de dârvală sau robaci (109—5). Cf. *bondoc* DA.

b u r d u h o s. Cal cu burtă (196—77) sau cu foalele mari (362—77).

b u r ţ o s. Se zice despre caii graşi (41—55). — Cf. în DA. *borţ.*

* *b u t i n.* La exploatarea unei păduri, mai ales iarna, se numeşte astfel trasul lemnelor din pădure (190. 191. 193. 198. 210—5) până la locul unde pot fi tăiate şi încărcate (198—5) sau însuşi lucrul. Cei care lucrează spun că „îmblă cu caii *în butin*“ sau *„la butin“*. Caii întrebuinţaţi se numesc cai *de butin* („care-s buni şi îndesaţi“) (193. 195/1—5). — Terminul este atestat numai din nor-

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

dul Ardealului.— Din rut. *bytin* „dicker abgeschälter Baumstamm ; Holzschlag), cf. DR. IV, p. 1041.

b u t i n a r. Omul care merge la trasul lemnelor, la exploatarea pădurii, adică în *butin* (203/1—5). — Poate fi un derivat pe teren românesc din *butin* sau rut. *bytinár* „Arbeiter im Holzschlag".

b u z d u g à n i. Caii mari (152/4—55).

† c a d ă s p a r t ă. Fără explicaţie, între cuvintele care numesc caii bătrâni, neputincioşi, slabi, urîţi şi netrebnici.

c ă i e r[1]. Omul care are cai (77) cu căruţă (128. 495) sau căruţă cu cai (105. 114. 139. 168/1. 233. 246. 336. 385. 388. 402. 421. 487. 493. 506. 534) ori cai de călărie (133), care întrebuinţează caii numai la economie (532). — *R.:* Cuvântul este atestat din cea mai mare parte a ţării, exclusiv Oltenia, Muntenia, Dobrogea şi Bucovina. — *V. F.: caieri* (105. 133. 248. 357. 432. 446. 446—1. 451. 470. 501. 501/1. 511).

** c ă i e ş.* Proprietarul care are cai sau care se ocupă cu creşterea cailor (477—2): „Iar o prăsît [fătat] iapa *căiaşului* cutare" (49—1). — *R.:* Este cunoscut numai în valea râului Someşul-Mare. — *V. F.: căiaşi* (49—1), *căieşi* (434. 443. 448. 460—2), *căeşii* (499—2), *căeşi* (223—2. 456—1), *caieşi* (446—1) şi *căies* (477—2).

c ă i e s c. c ă i a s c ă[2]. De cal. Se întrebuinţează ca atribut pe lângă substantivele: *guturaiu* (19), *bubă* („când cineva are o bubă la fel cu cea din spinarea calului" 60; fără explicaţie în răspunsurile: 172. 237. 231. 463), *ciumă* (fără explicaţie: 200), *coadă* („despre coadele fetelor, rar, numai la bătrâni 60, sau în expresii: „aşa-i părul la mireasă ca şi coada cea *căiască*", înţelegându-se că e lung, tufos şi des" 521; fără explicaţie: 55. 463), *iarbă* (239/2. 451. 492), *muscă* („o muscă mică galbenă, care

[1] Materialul este primit ca răspuns la chestiunea 2; numai câteva răspunsuri, pe care le vom menţiona, sânt primite la chestiunea primă.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

se pune supt coada calului; calul când o simte începe a sări și a fugi ca un nebun" 203/1; cf. 23. 55; apoi, „o muscă ca albina care se arată prin August, numai la cal" 145; niște gâze roșii 211, sau o boală care se mai numește „șoarec" 459), *tusă* (19), *căiască;* fără explicație în următoarele răspunsuri: 1. 3. 6. 7. 11. 14. 18. 19. 20. 22. 31. 32. 34. 38. 39. 43. 43/1. 58. 71. 80. 83. 94. 96. 180. 188. 190. 191. 196. 198. 200. 205. 208. 209. 211. 216. 218. 232/3. 235/1. 238/1. 239/3. 276. 290. 312. 313. rar 327. 332. 360. 425. 432. 433. 435. 443. 445. 450. 456. 460. 463. 464. 465. 472. 480. 482. 484. 490. 493. 495/1. 496. 502. 506. 509/1. 511. 516. 520. 523. 524. 530. 531. 532. 533. 534. 536. 540. 544. 546. 546/1. 546/2, *râie* ← (190. 198. 200. 451. 471. 517) *tusă* ← (19). — *R.:* Pare a fi general. — *V. F.: caiască* (1), *căliască* (80).

**căiește.* Ca și caii. Se întrebuințează cu verbele: *a alerga* (67. 83. 127. 234—11), *a fugi* (202—11), *a merge* (463—11), *a râde* (513/1—11), *a ciuli* din urechi (190—11). — *R.:* Este mult mai restrânsă ca a cuvântului *căiesc:* 67. 83. 127. 190. 202. 218 rar. 234. 276. 378 rar. 463. 510. 513/1—11. — *V. F.: caesce* (513/1).

căionci, v. *căloi.*

**căios.* Fără explicare, între derivatele de la cal (239/2—11).

căișor. Mai des la plural: „Cai mărunței" (296. 308—51), „speție sau soiu de cai" (274—51): „Vecinul Pătru s'o (!) cumpărat *căișori* buni" (19—51). Se întrebuințează și ca termin desmierdător (25. 89. 448/1. 523—51), mai ales de copii și de femei (24/1—51), indicând vârsta (74/1—51), mai rar sexul (25—51). — *R.:* Este comunicat ca răspuns la chestiunea 51 din punctele: 1—11. 19. 24/1. 25. 74/1. 89. 118. 160. 161. 274. 296. 208. 448/1. 473. 514. 523. — *V. F.: căișiori* (274) și *caisori* (523).

caiți, v. p. 116 și *căluț.*

câiu. Calul „cu piciorul strâmb" (19—77).

căiuți, v. p. 116.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

* *călăbaş*. Omul care poartă greutăţi sau mărfuri pe spatele calului (335. 518. 542—2), iar prin extensiune „negustor de cai“ (521—3). — *R.:* Numai în câteva puncte din Munţii Apuseni: 335. 518. 542—2. — Pentru etimologie cf. DR. IV, 797.

* *călăbăşit*. Ocupaţia călăbaşului, dar şi „taxa dobândită“: „N. cu *călăbăşitul* a câştigat bine“ (Ponorel, după 542—2).

călaceu, v. *călăteu*.

călăior. Cal mic. Menţionat ca diminutiv desmierdător (24. 75. 88—51), indicând, câte-odată, şi vârsta (88—51).

* *călălău*. Cal mare (74/1—55).

* *călan*. Cal greoiu (318—55), cal de povară (355—55): „Mi-am cumpărat un *călan*... voinic şi tânăr (binefăcut)“. — *Prin extensiune:* „om mai mic, urît la faţă (496—55) sau „tinerii neajunşi la vârsta deplină“ (380/2—55). Punctul 24 consideră pe *călan* ca un „comparativ“ de la *cal*, iar ca „superlativ“ pe *căloiu*. — *R.:* 24. 42. 48. 318. 355. 380/2. 385. 450. 496—55. — *V. F.:* 218* declară că acest cuvânt nu are plural.

* *călándru*. „Cal mare şi slab, cu buza de jos slobozită, care-şi târâe picioarele“ (140—55).

* *calaniţă*. Fără explicaţie, între derivatele de la cal, prin care se arată caii mari, groşi, urîţi (451—55).

călăraş[1]. † 1° Omul care are căruţă cu cai (54/1. 54. 65. 80) sau cai de călărit (91. 121. 126. 53. 107), făr' să se ocupe cu cărăuşia sau cu transportarea mărfurilor (44).

2° Soldat cu schimbul la cavalerie (90—3): orice soldat din sat, care face armata la „*călăraşi* cu schimbul“, are pentru serviciu un cal mare, un „cal de *călăraş*“ (24/1—5).

3° Cal mare, rusesc, nemţesc (27—4).

[1] In majoritatea cazurilor materialul l-am primit la chestiunea 2.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

† *călăresc.* In expresia *pas călăresc;* atestat numai din punctul 24—11. Se zice „despre un om că a mers cu *pas călăresc* când merge tot la pas, însă are un pas larg... foarte repede... cu greu poate fi ajuns de un altul care a rămas mai în urmă".

călăreşte. In legătură cu verbul *a fugi:* (66/1—11); se zice şi „despre un copil care fuge foarte repede" (24—11).

călăreţ. † 1° Omul care are cai de călărit (91. 109. 176—2).

2° Omul care merge călare (436—2).

3° Probabil *cărăuş,* fiindcă răspunsurile sânt astfel: cărăuşi şi *călăreţi* (282—2. 518/1—2); secherești, fuvaroşi, *călăreţi* (488—2). Puţin precis 284—2: cel care are cai de călărit; 65—2: cel care are căruţă; 53—2: cei care transportă pe spatele cailor. — *R.:* 53—2. 80—2. 65—2. 91—2. 109—2. 111—2. 176—2. 284—2. 288—2. 414/1—2. 436—2. 488—2. 509—2. 510—11. 518/1—2. 535—11. — *V. F.: calareţ,* 111—2.

călărie. I. 1° Cal. In general cine are cal se zice că are *călărie* (190—7. 348—7) sau numai (403—7. 451—7. 463—7) despre calul de călărit (199—2. 415—7. 415/1—7. 506—7; cf. 223—7: „unde folosesc caii la călărit") ori despre cel care „poartă călare" (407—7), când calul e „*înşelat*" (448/2—3. 448/2—7), când „duce povara pe spate" (170—7), când „omul e îndestulit cu el" (238/1—7; cf. 199—7: „numai drept calificativ: ce *călărie* bună, rea, slabă"), fără deosebire de sex (296—7. 308—7) sau „când nu vrea să-i numească genul" (14—7: „Am o *călărie* sprintenă tare, că-i oloagă de picioare" 239/3—7; „Mi-am lăsat *călăria* în gazdă" 218—7; „Ne-am cumpărat o *călărie*" 41/1—7; „In comuna aceasta se zice cal şi parip, iar în comuna mea natală, Bunpotoc, se zice şi *călărie*" 46—7). Calului i se mai zice *călărie* când cineva duce pe spate un *tar* (o *vică* [< ung. *véka* „mierţă"] ori două de cucuruz, ori grâu, ori săcară) la moară să macine; dacă e iapă, i se zice tot *călărie* (392/1—7).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

Cu înţelesul de cal, în general, în unele regiuni, începe a se întrebuinţa rar (219/2—7. 367—7. 406—7), foarte rar (291—7), puţin (200—7), mai ales de bătrâni (327—7). Observaţiile următoare, din punctul 190, sânt de mare importanţă: „bătrânii mai zic „înham *călăriile*", cei tineri: „înhamă caii", însă „cumpără *călărie*", „îi aşteaptă *călăria*", înţelegându-se un cal frumos, fără distingere de sex; *călăriile* sânt caii în genere". Proprietarul care „are cai de călărit se numeşte om cu *călărie*" (290—2. 506—2).

Fiind *călărie* de genul feminin, în unele regiuni a ajuns să se generalizeze întrebuinţarea pentru *iapă* („călărie = iapă; cal = parip" 350—7). In aceste regiuni prin *călărie* se numeşte „numai" (287—7. 353—7. 408/1—7) sau cu deosebire (281—7. 307—7. 307/1—7), cu „preferinţă" (340—7) iapa (201—7. 202—7. 318—7. 332—7. 332—2. 272—7. 350—7. 419—7. 440—7), dacă e „singură" („am o călărie" 195/1—7; „am băgat pe iarnă doi boi, o vacă şi o *călărie*" 19—7) şi se întrebuinţează „numai sau cu deosebire pentru călărit" (comunicat din cătunul Giurcuţa, com. Valcăul-Unguresc, jud. Cluj, după 343—7: „Şi-a luat o *călărie* zice omul de aici când şi-a luat o iapă" 293—7).

2° Citat fără explicaţie între derivatele de la cal, prin care se arată caii mari, groşi, urîţi.

II. 1° Serviciul la care se întrebuinţează calul: la *călărie* (10—5. 26—5. 30—5. 61—5. 64—5. 65—5. 66/1. 84. 89. 97. 99. 103. 106. 112. 116. 120. 123. 127. 140. 159. 164. 238. 515—5).

2° Faptul s. acţiunea de a călări, călărit: „călăria se face mai mult pe deşelate (deşălate = term. pop.) rar pe şa" (24—5); cal de *călărie* 10—5. 24/1—5. 27—5. 29—5. 30—5. 65—5. 66. 66/1. 67. 69. 83. 91. 93. 94. 96. 97. 98. 102. 104. 105. 106. 111. 112. 113. 115. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 127. 133. 136. 137. 138. 139. 140. 142. 144. 148. 152/2. 159. 174/1. 180. 188. 191. 238/1. 239/2. 261. 280. 290. 323. 378. 417. 439. 441. 442. 445. 449. 457. 499. 511. 518/1. 519, cu următoarele observaţii: bun de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

călărit (61—5), întrebuințat numai pentru călărie (84—5. 145—5), cel de grajd (146. 147—5), cei îmbuiestrași mai ales (27—5).

Răspândirea[1]: Cu înțelesul de supt I: 12. 14. 15. 19. 31. 34. 37. 39. 41. 41/1. 42. 43. 43/1. 44. 77. 168. 168/1. 169. 170. 190. 191. 194. 195. 195/1. 197. 197/1. 199. 200. 201. 202. 205. 205/1. 205/2. 209-2. 212. 214. 215. 216. 218. 219/1. 219/2. 219/3. 221. 222. 223. 224. 225. 229/1. 230. 238/1. 239/2-2. 239/2-7. 239/3-7. 241. 242. 242/1. 243. 250. 250/1. 252. 253. 254. 255/1. 255/1. 257. 258. 262. 265. 266. 270. 271. 272. 274. 275. 277. 280. 281. 286. 288. 289. 291. 292. 293. 295. 296. 297. 298. 300. 302. 304. 305. 306. 307. 307/1. 308. 309. 312. 313. 314. 315. 317. 318. 321. 322. 323. 324. 327. 329. 328. 331. 332. 333. 337. 338. 339. 339/1. 340. 342. 348. 350. 351. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 369/1. 370. 371. 376. 377. 380. 380/1. 382. 383. 384. 385. 386. 388. 389. 390. 392/1. 391. 395. 396. 398. 399. 401. 402. 403. 404. 406. 407. 408. 408/1. 408/3. 409. 412. 415. 415/1. 418. 419. 424. 430. 432. 433. 434. 435. 437. 439. 440. 441. 442. 444. 445. 447. 448. 449. 448/2-3. 448/2. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 506. 509/1. 511. 516. 518/1. 520. Acest înțeles e necunoscut în Banat, în regiunea Brașovului, Oltenia, Muntenia, Dobrogea, Basarabia, Moldova, Bucovina, și în părțile Crișului. — *V. F.*: *călăriie* (209-2. 209-7), *călarie* (432. 250), *călărie* (396) și *calarie* (49. 408. 445. 448/2. 454. 465. 518/1).

călărit. Calul se întrebuințează la *călărit,* iar după slujba ce-o face se numește cal *de călărit.* In unele locuri *călăritul nu este obicinuit* (152/4—5), în altele el se practică fără șea (6—5), în altele „puțin" (75—5. 161. 219/2. 240—5), „mai puțin" (160. 280) „rar" (5—5. 219/1. 251. 361—5), „foarte rar" (398—5. 536—5), la festivități. Din punctul 19—5 ni se spune: „La călărit se folosesc [caii] numai la părăzi, când se compune un banderiu și când se

[1] Materialul este primit ca răspuns la chestiunea 7.

BDU-Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

„*tună*" brânza de la munte". — *V. F.: calărit* (26—5) și *călărilă* (55/1—5).

* *c ă l ă ș t e u.* Cal mare, urît, slab. Despre iapă nu se zice. Se zice, în batjocură, despre un om mare, „năblaznic", cam nătărău „că e cât un *călăștău*"; se întrebuințează și 'n comunele vecine (12—55*).

* *c ă l ă t e u.* Cal mare (22—55), diform (19—51); ca nume de batjocură: „câtu-i *călaceul*"; „ești cât un *călaceu*"; „*călaceule*"; „*Călaceul* ăsta nu știe nimic" (22*). Cuvântul este atestat din Banat, unde *t* + *e* se pronunță *č* deci: *călaceu* (2—25); *călateu; călătei* (19—51).

c ă l ă u[1]. Cal mare (38/1. 67. 77. 80. 121. 133. 150. 151. 243. 268. 287. 325. 376. 378. 406. 427. 500. 534), înalt (427), gros (80. 234. 243. 406. 67. 534. 378. 133), urît (378. 500. 534), țigănesc (218*; „n'are pluralul"), greoiu (318), prost (38/1. 163), cu copitele mari (67): „Ce *călău* mare ți-ai cumpărat" (179). Mai rar are și înțelesul de un cal bun („dacă e bun" 216), zdravăn (151), înalt (427). — *Figurat:* om mare (239; în batjocură 367), stângaci în mișcări (367), căruia îi place să bată pe cei mai slabi ca el și care toate le face prin bătae (130) sau un om „care pe față îți face un rău care te duce la ruină" (496). Se mai zice (în batjocură) despre feciorii mai mari „*călău* bătrân" (337) sau despre un copil mare (386), leneș (347. 386), care stă fără de lucru (337) sau unul de 15—16 ani (212), desvoltat bine în raport cu vârsta sa (212*), dar care e strengar („din fire se poartă rău" 212) și bate ulițele (360). Exemple: „Ești un *călău* mare și nu știi ce se cade"; „Ești acum *călău* mare, ai putea lucra, să nu furi numai așa vremea lui D-zeu" (232/3); „Te-ai făcut *călău* mare (529); „Tu ești un *călău*... bătrân, nu-ți pune mintea cu copiii cei mici" (212. 218*). — *R.:* 7/1. 10. 12. 37. 38/1. 44. 48. 56. 56/1. 67. 77. 80. 74. 105. 119. 121. 104. 130. 133. 150. 151. 163. 325. 168. 169. 179. 194. 212. 216. 218/1. 232/1—11. 232/2. 232/3.

[1] Materialul este de la chestiunea 55.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

234. 235/1. 239/2. 243. 250. 256. 260. 261. 268. 275. 281. 289. 283. 376. 378. 380/1. 381. 384. 386. 314. 318—11. 324. 337. 338. 346. 360. 287. 367. 393. 395. 398. 401. 406. 408. 412. 420. 427. 438. 440. 446. 448/1. 448/2. 450. 454. 467. 470—11. 496. 500. 529. 534. — *V. F.: călău* (10. 12—11. 37. 38/1. 44. 48. 56. 56/1. 67. 74. 77. 105. 104. 119. 121. 130. 133. 151. 163. 168. 169. 179. 194. 216. 232/2. 234. 234—11. 235/1. 239/2. 243. 250. 256. 261. 268. 275. 287. 289. 314. 318. 318—11. 324. 338. 346. 360. 367. 380/2. 381. 384. 393. 395. 406. 408. 420. 438. 448/1. 448/2. 450. 454. 496. 529. 534), *calău* (7/1. 80. 150. 212. 218/1. 232/1—11. 232/1. 232/3. 283. 281. 337. 378. 386. 412. 401. 427. 440. 446. 467. 470—11. 500), *calau* (260—11); *călăi* (287. 325. 376), *căloi* (376—55).

* *c ă l ă u ş.* 1° Omul care se ocupă cu transportul de greutăţi pe spatele calului (459—2).

2° O corcitură rezultată din calul românesc şi cel rusesc (25—55).

Cu sensul de supt 1° probabil e cuvântul *cărăuş*, apropiat de *cal:* cel de supt 2° ar putea fi un derivat de la *călău* prin suf. dimin. *-uş.*

* *c ă l ă u ţ.* Fără explicaţie, alături de *căluţ*, între diminutivele de la cal (171—51). — Derivat de la *călău*, prin suf. *-uţ.* In această regiune (171—51) forma *călău* nu e atestată : se pare totuşi că a existat, căci se află în împrejurimile Cernăuţilor.

c ă l c a t. Calul se întrebuinţează la *călcat:* cereale (545—5), grâu (548—5), lut pentru lipit (102—5), pământ, la ţiglării (49—5); iar după slujba care o face se numeşte : cal de *călcat* (475—5).

* *c ă l e s c.* Un mers ca al cailor se numeşte *mers călesc* (24—11).

* *c ă l e t.* Cu următoarea explicaţie : „mulţi cai" (82—7). Exemple : „Atâta *călet* ce s'a prăsit de vreo câţiva ani în satul ăsta, e chiar de speriat"; „Azi noapte mi-a mâncat trifoiul cu *căletul* lor" (162*). — *V. F.:* „în plural nu se folosesc" (162*).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

căliască, v. *căiesc*.

calic. Fără explicaţie, între cuvintele cu care se numesc („în bătaie de joc şi la mânie“ 133—54) caii bătrâni, neputincioşi, slabi, urîţi şi netrebnici (133—54. 157—54. 183—54) şi între atributele date cailor după defecte corporale (148—77): „Calul se caută de-amănuntul... ca să nu aibă vreun *gangi*, adică să nu fie bolnav sau *calic*“ (133—3).

**calicitură*. In expresia: *calicitură* de cal (183—54), citată între terminii care numesc caii bătrâni, neputincioşi, slabi, urîţi şi netrebnici.

călişor. Diminutiv (63—51), desmierdător (24/1—51. 63—51), dar „rar“ şi pentru a numi caii bătrâni (63—51).

**căloaică*. Numire desmierdătoare care se dă „de multe ori la copiii de ambele sexe, nu numai la... iepe“ (378—51). — Derivat de la *cal*, prin suf. *-oaică*, considerându-se, probabil, ca o formă feminină a masculinului *căloiu*.

**căloc*[1]. Cal (s. iapă 516) mare (5. 350. 378. 382. 475. 480. 487. 489. 494. 498. 507. 514. 516. 520. 525. 527. 546. 551), gros (378. 382. 392/1. 471. 475. 520) sau gras (5), bine desvoltat (509/1), urît (378. 382. 392/1), cu „capul mare“, în general neproporţionat (200) şi mai în vârstă. Prin acest cuvânt se arată (6. 523. 536) sau se deosebeşte (528—55) mărimea s. vârsta (477—51) calului: „am un *căloc* cât o săptămână sau cât o zi de post sau cât turnul bisericii“ (361); „ia, uite *călocu*, cum se mai întinde“ (529); „*căloci* pentru hinteu“ (521) (cf. 497: „*căloc*. Caii Steier, în asemănare cu cei de aici“; 520—1: „diminutiv de la cal“; *căloc mare* 12). — *R.*: 3. 4. 5. 6. 7. 12. 37. 46. 200. 232. 267. 267/1. 329. 528. 529. 337. 338. 340. 520—51. 520. 527. 350. 356. 361. 366. 369. 369/1. 370. 378. 382. 391. 392/1. 394. 396. 399. 422. 424. 425. 464. 467—51. 467. 480. 412. 471. 472. 473. 475. 476. 487. 488. 489. 490. 492. 494. 497. 498. 507. 509/1.

[1] Materialul este primiti ca răspuns la chestiunea 55.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

513. 513/1. 513/2. 514. 516. 517. 521. 522. 523. 525. 532. 533. 536. 540. 539. 543/1. 544. 546. 546/1. 547. 548. 551. — V. *F.*: *caloc* (338. 473), plural: *caloci* (46. 424. 523), *călosi* (6).

c ă l o i[1]. Cal mare (20. 41. 41/1. 52. 60. 64. 74/1. 75/1. 77. 88. 96. 105. 112. 113. 120. 123. 126. 129. 133. 135. 137. 140. 141. 142. 143. 145. 149. 155/1. 152/3. 152/6. 155. 163. 164. 167/1. 175. 182. 183. 187. 193. 195/1. 200. 201. 202. 212. 229/1. 230. 231/1. 232/3. 234. 238/1. 239/3. 243. 246. 247. 252. 255. 263. 266. 277. 279. 286. 290. 295. 296. 308. 314/1. 315. 318. 321. 330. 336. 340. 349. 355. 359. 369. 378. 380. 380/1. 380/2. 392/1. 401. 406/1. 408. 415. 415/1. 421. 421/1. 428. 433. 435. 439. 446. 471. 477. 484. 487. 495. 495/1. 496. 500. 502. 506. 516. 520. 534. 545/1. 551), foarte mare (167. 443), prea mare (57. 410), mare mare (231. 231/1), jâb, năMornic (200), gros (41/1. 64. 105. 112. 133. 140. 193. 201. 202. 229/1. 286. 308. 378. 392/1. 401. 406. 495. 495/1. 500. 502. 520. 534), urît (52. 88. 105. 121. 167/1. 175. 201. 230. 239/3. 378. 380. 380/1. 392/1. 401. 403. 487. 493. 495/1. 534) la faţă (496), slab (195/1. 238/1. 290. 403) sau „hitioan (sec)“ (245), gras (247. 296. 491), greoiu (200. 355), rău (330. 439), osos (75/1. 279. 545/1), musculos (75/1), bine desvoltat (252. 255. 380/2), masiv (64), păros (355), cu capul mare (198), cu picioarele în disproporţie cu corpul (25*), cu picioarele groase (96. 203/1), leneş la mers (247), uneori bătrân (135. 321).

In câteva răspunsuri parcă surprindem ideia de „bun“: cal înalt (80. 203/1. 403) sau frumos (163. 164), care prezintă, în general, un tot armonic (25), care poate fugi iute („de acei cai aveau Rușii, Lipovenii care umblau cu mărfuri” 134). — *Figurat.* Nume de batjocură pentru oamenii mari sau pentru cei înalţi și în vârstă, când se amestecă în jocurile tinerilor: „S'a băgat și *căloiul* ăla în ale copiilor“ (25*). Expresii: „un *căloi* cât o mlamnilă“ (167/1); „un *căloiu* cât casa“ (110); „un *căloiu* de om,

[1] Materialul este primit ca răspuns la chestiunea 55.

BDU-Cluj / Central University Library Cluj
BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

de dascăl, de popă" (437); *căloiu* = „cămilă" (27): „am cumpărat un *căloiu* mare şi bătrân, bun de cort" (218*).

Ca diminutiv este atestat mai rar (216) şi arată vârsta (318—51. 477—51), forma (20—51), mărimea (20—51) şi este desmierdător (20—51. 393—51). — *R.:* E răspândit în întragă ţara („foarte rar" 159, „rar" 212*). — *V. F.:* Pe lângă *căloiu* atestat de multe ori, mai avem: *caloiu* (80. 103. 119. 219/3. 229/1. 234. 270. 299. 313. 316. 337. 343. 446. 451. 454. 486. 500. 511. 107. 110. 155. 232. 257. 260. 354. 410. 503. 545/1), *căloni* (20—51. 20—55), „căloiu, pluralul *căioncii*" (463). Problematice: *coloiu* (24), *coloi* (228), *călai* (168).

* *călonc.* Cal mare (467. 470—55). — *R.:* 467. 470. 472—55. — *V. F.: calonc* (472—55), cu pluralele: *călonci* (467. 472—55), *calonci* (470—55).

* *călos.* Despre „un om care merge bleg, calcă greoiu, abia se mişcă": *„ce om călos"* (24—11); în batjocură „despre un om mare, cu mişcări proaste şi nesăţios: ce om *călos"*; „Nu-ţi face de lucru cu oameni *căloşi* ca aceia". „Aceste adjective se folosesc mai mult de către femei şi mai puţin de bărbaţi" (378). — *R.:* 24—11. „rar" 378—11 şi în comunele Săcălaia, Hăşdate şi Nicula (378*). — *V. F.: câlos* (24—11), fem. *căloasă* (378*).

* *căloteiu.* „Cal mare, însă mai mic ca un căloiu" (64—55).

calşor, v. *căluşor.*

* *călucc.* Termin desmierdător (193—51) dat calului. — *R.:* 193. 472—51. Cf. şi *căluţ.*

* *călucean.* Diminutiv, arătând vârsta (38/1—51. 109—5. 99—51), mărimea (38/1) dar şi dssmierdător (24—51); la 102—51: „nu se întrebuinţează pentru a denumi vârsta calului". — *R.:* 24. 38/1. 109. 102—51, 7. — *V. F.: căluşean* (99. 102).

* *călucior.* Diminutiv desmierdător (199—51) dat calului.

* *călulean.* Diminutiv desmierdător (24—51).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

căluleț[1]. Diminutiv (cal „mai mare“ 27, sau „mai mic“ 27. 477), care arată vârsta (29. 67. 477. 88) aproximativă (380/2) și sexul (25); se întrebuințează și ca termin desmierdător („mai mult“ 41/1), (24. 24/1. 25. 29. 27. 41/1. 67. 88. 510), „mai ales de copii și de femei“ (24/1). — *R.*: 24. 24/1. 25. 27. 29. 41/1. 67. 88. 321. 380/2. 456. 477. 510. 521. — *V. F.*: *caluleț* 456.

† *căluoi*. „Un cal monstru: gâtul scurt, capul mare și alungit anormal, picioarele înalte și groase“ (25—55). „Derivatul *căloi* este întrebuințat mai mult de tineri decât de bătrâni, în timp ce derivatul *căluoi* se pronunță numai de către bătrâni“; acestea cuvinte sânt „augmentativele substantivului cal“ (25).

căluș[2]. 1° Diminutiv (189. 190. 65. „numai“ 321) desmierdător (41. 65. 71. 88. 103. 268. 321. 439. 499/1), care arată un cal mic „fără deosebire de vârstă“ (105. 499/1) sau vârsta (71. 88. 459), tânără (41. 103), aproximativă (380/2).

2° Un băț scurt și grosuț, care se pune în gura calului (boilor sau vacilor când sânt bolnave 88* sau când se caută în gură 392*) ca să nu poată strânge dinții, când umblăm cu mâna prin gura lui (144); bățul pe care-l pun hoții în gura cuiva ca să nu sbiere (24/1); bucata de lemn ce se pune (în ștreang), făcându-se un ochiu la ștreang sau la o funie scurtă (324*). Despre femeile guralive se zice că le-ar trebui un *căluș* în gură (324*).

3° Dopul de lemn cu care se astupă urciorul cu apă (144).

4° „Lăcustele care sar prin iarbă ca și căluții sau ca și călușerii“ (48—2*).

5° Călușul: un joc tradițional, care se joacă toată săptămâna Rusaliilor sau numai trei Dumineci. Din punctul 24 acest joc este descris astfel: „Cu o săptămână și

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[1] și [2] Materialul este primit la chestiunea 51.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

două zile înainte de Dumineca Rusaliilor, adică Vineri, se ia o prăjină de către cei 12 călușari împreună cu vătaful lor ; se leagă în vârful acestei prăjini un prosop alb (șervet sau ștergar) și în vârf de tot se leagă câteva fire de usturoiu și pelin. Acestei operațiuni i se zice : *„sare călușul"*. Cum vine Dumineca (cu o săptămână înainte de Rusalii), încep să-l joace. Figurile dansului sânt numeroase și foarte variate, din comună în comună. *Călușarii* sau *călușerii*, joacă după un cântec zis „Floricica", pe care-l cântă numai țiganii bătrâni, care-l știu binișor. Se crede că acela care va cânta *călușul* sau *floricica*, așa cum se cântă el, i se face vioara (lăuta) țăndări în mână și el moare pe loc. Este un fel de boală (științificește nu știu cum i se zice) : *„luat din căluș"*, care se tămăduește prin jucarea bolnavului în *căluș*. Se aduce bolnavul în răscrucea drumurilor din sat, se culcă pe un țol (macat sau velniță) ; i se pune la căpătâiu o oală cu un puiu fiert. *Călușul* începe să joace, bătând din pinteni, pe care-i are la picioare (fiecare), iar bolnavul *luat din căluș*, dă și el din picioare, lovind în călcâie cât poate de tare (n'am văzut, dar mi s'a spus de atâta lume că nu știu ce să cred). Când a terminat de jucat, un călușar mai bătrân trage de-asvârlita cu ciomagul său și sparge oala ; apa din oală sare peste bolnav. Acesta se ridică și o rupe de fugă, fiind prins imediat de oameni, căci altfel zic că sare în fântâni. Puiul fiert să crede că învie și, îndată ce o rupe de fugă, crapă, iar apa aceia pe oricare (din cei adunați împrejur curioși) l-ar atinge, acela cade în locul fostului bolnav. Astfel se joacă până în Dumineca Rusaliilor (pentru un joc li se plătește de familia bolnavului câte 500—1000 lei ; joacă însă și de plăcere). Luni, după Rusalii, nu mai joacă, iar Marți se duc toți călușarii de îngroapă *ciocul călușului* în mijlocul câmpului (ciocul călușului, firele de usturoi și pelin) într'o groapă de nouă degete".

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

Din punctul 88[1]: „El se compune din șase (sau 12) călușari flăcăi, care sânt îmbrăcați în cămăși naționale, înfășurați în tircoloruri; la picioare au ciorapi roșii, cu opinci și cu zurgălăi. In mână au niște bețe care au câte trei clopoței mici. In ceata acestor șase mai este și un mut. Mutul acesta este îmbrăcat cu haine rupte și mai ales din pantaloni de blăni de oaie, întorși pe dos; în cap are o căciulă de piele de iepure, crăpată în față. Mutul este mascat. Ceata aceasta este condusă de un flăcău care este cel mai bine îmbrăcat și se numște „vătaf"; el este înfășurat în tricolor lung; în mână are o prăjină lungă de vreo 8 metri, în care este agățat un drapel tricolor.

Strigăturile obicinuite: „Ia ascultă, lele, ascultă, Și nc'o dată iar așa. Hăp și na, Na la nica na. Hăităi, șoltăi!", sărind și jucând unul după altul, împreună cu vătaful, care-i supraveghează și-i bate cu bățul, dacă nu execută bine".

„Jocul lor este compus din o mulțime de figuri. In mijlocul lor se aduce o căldare cu apă și o bucată mare de sare. Cu apa se udă, după ce joacă, cu un smoc de busuioc, întâi călușerii și apoi publicul. După ce au băut apă și s'au udat toți călușerii, ei rup din sare câte o bucățică mică și ling fiecare dintre ei. Sarea vestește bogăția pământului, iar apa izvorul nesfârșit al verilor îmbelșugate. Prin strigături vestesc anul care este bogat".

„Mutul are un biciu în mână cu care face diferite gesturi caraghioase, de distrează publicul și supraveghează și el lumea de a da ascultare și de a bate cu biciul pe călușerii care nu joacă bine. In mână mutul mai are și o sabie, cu care se face că taie lumea care nu ascultă și pe călușerii care nu știu să-și facă datoria. Tot el face apelul călușarilor, pronunțând caraghios numele lor; călușarii zic: prezent, pronunțând ca și mutul. Mutul se ia după

[1] Nota corespondentului: „Jocul acesta este împrumutat de la Oltenii care vin de vând fructe vara; se joacă și la anul nou nu numai la Rusalii".

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

călușarul care i-a răspuns la fel cu strigătul lui, îl prinde și apoi îl aduce vătafului. Vătaful dă ordin să-l ia câțiva călușari pe beţe și, ținându-l orizontal și descălțându-l la picioare, mutul, împreună cu ceilalți doi călușari numiți de vătaf, îl bate la picioare, apoi îl dă ca invalid de o parte. După aceasta începe iarăși jocul, spunând diferite glume unde văd câte o fată. După ce mai joacă puțin la casa omului, ei pornesc în altă parte la alt gospodar, după ce au urat omului zile fericite, mulți ani și îmbelșugați. Ei au *viorişti* țigani, care le cântă. Când se întrunește un asemenea joc, călușerii fac jurământ pe opt ani de zile și chiar au niște legi după care se conduc".

R.: 24/1. 41. 65. 71. 88. „rar" 97. 103. 105. 142. 144. 149. 189. 190. 459. 256. 268. 321. 380/2. 439. 472. 499/1. 503. — *V. F.: căluș* (503), *calus* (268); forma feminină *căluză* (149).

c ă l u ș e i. Un joc de copii. Din 88: Ei joacă, după muzică, grupați în două cercuri concentrice. — In Zagra (jud. Năsăud), jocul este cu foi de trifoiu rupte (com. de N. Drăganu).

c ă l u ș e l[1]. Diminutiv (60. 61. 68. 64. 65. 95. 203/1. 210/1. 219/2. 232/2. 239/2. 241. 251. 253. 254. 390) („numai" 24/1. 84) desmierdător (24. 24/1. 25. 29. 49. 61. 58/1. 59. 65. 73. 77. 79. 84. 87. 88. 94. 97. 133. 167. 169. 203/1. 207. 232/2. 239/2. 241. 251. 253. 254. 265. 268. 332. 365. 378. 397. 448/1. 479. 479/1. 480. 482. 482/2. 520. 523. 540/1) care se dă (mai ales de copii și femei 24/1) „cailor frumoși și grași" (448/2), „cailor tineri când îi învață a umbla în ham" (203/1), celor „mai bătrâni dar mai buni" (540) sau și la copii (378), indicând (numai 361) vârsta (29. 47. 60. 74/1. 78. 78/1. 86. 88. 93. 109. 204. 304. 361. 365. 374. 376. 148/1. 448/2. 460) tânără (47. 109. 167. 204. 374) sau sexul (25), uneori un cal mic (219/1. 398) (sau „micimea" 304. 437) tânăr (522), fără deosebire de vârstă (58/1. 219/1. 437).

[1] Materialul este primit la chestiunea 51.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

R.: Aproape general. *V. F.: căluşelu* (77. 78/1), *căluşăl* (24/1. 49. 82. 241. 251. 253. 254. 265. 270. 324), *caluşel* (397. 404. 461), *caluşăl* (233).

căluşer. 1° Crescător de cai (213—1. 456—2) sau proprietar de cai (151—2. 457—2. 452—2); cf. şi 445—2: „căluşeri (szekereşi)". Exemple: „în această comună cuvântul *căluşer* are două înţelesuri: una pentru crescătorii de cai, atunci când vorbirea noastră se referă la cai şi alta pentru fecerii (?) de joc, atunci când vorbirea noastră se referă la jocuri. Se întrebuinţează regulat... atât *căluşer* cât şi *căeş;* în satele vecine deasemenea" (496*).

2° „Flăcăii" („sau flăcăul" 88*), care joacă dansul" şi „însuşi dansul" (322—2*. 393—2*. 481—2*) („numit iarăşi *căluşeriu* 456*). Exemple: „Dansul *căluşeriul* se obicinueşte, însă nu e propriu din această regiune ci e adus de prin armată s. alte regiuni" (48—51*); „Dansul *căluşeriului* la noi se joacă regulat, descrierea lui n'o fac pentrucă nu l-am jucat nici când; când eram june părinţii m'au oprit, considerându-l un joc nebun, din care cauză cel ce juca se şi numea Mutul *căluţului*" (324—51*).

3° Diminutiv (322. 324. 327—51) desmierdător (48. 88. 398. 481—51), care arată vârsta (88. 481—51); termin care se întrebuinţează „la numirea mânzilor până sânt mici" (322—2*) sau „caii cei micuţi (frumoşi)" (393—51*); „un cal mic, cum erau caii purtători de tobă la muzica militară" (324—51*), „cal mic şi binefăcut (iute şi gras" (327*), cal frumos şi mic (numai în graiul popular): „Ah, ce frumos *căluşer*" (la feminin nu se întrebuinţează)" (88*).

4° „Lăcustele care sar prin iarbă ca şi *căluţii* sau ca şi *căluşerii*" (48—2*).

R.: Cu înţelesul de supt 1° şi 2°: 213—1. 445. 451—2. 456—1. 457. 458. 458/1—2). Cu înţelesul de supt 3°: 48. 88. 322. 324. 393. 481—51). — *V. F.: caluşeri* (451. 458/1—2).— Cu înţelesul de supt 1° şi 2°, derivat de la *căluş,* prin suf. nom. agent. *-ar.* Legătură cu *căluş* „bucăţică de lemn ce se pune în gură" (cum crede Speranţă, *ap.* DA.), pare puţin

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

probabilă; cu înțelesul de supt 3⁰ și 4⁰ este derivat din *căluș*, prin suf. dimin. *-el*, care prin disimilare a dat *căluşer* (v. Pușcariu, în DR. I, 328).

căluşeresc. Fără explicație, la întrebarea: care este adjectivul și adverbul derivat din cal? (65—11).

căluşor[1]. Diminutiv (63. 64. 68. 95. 125. 128. 143. 203/1. 219. 219/2. 225. 232/2. 239,3. 245/1. 306. 401. 402. 406. 487. 521) desmierdător (24. 25. „mai mult" 41/1. 415. 415/1. „des" 79. „numai" 115. 500. „rar" 126. 52. 63. 67. 70. 71. 75. 76. 79. 83. 88. 89. 96. 103. 104. 111. 112. 113. 115. 117. 122. 124. 126. 129. 133. 140. 146. 147. 157. 159. 171. 183. 202. 207. 218. 225. 229. 229/1. 232/2. 239/3. 286. 287. 321. 336. 378. 385. 406. 414. 415. 415/1. 439. 443. 490. 498. 500. 507. 510. 517. 520. 524. 543), care se dă calului frumos și bine hrănit (229), („mai ales când trage din greu, țăranul îi zice în mod blând, „hai, *căișori*, hai" sau „hai, căluțele, hai", etc. 160; cf. și 75/1), bine îngrijit (229/1), până e tânăr (457), rar la caii bătrâni (63); i se mai zice și calului cu care omul e mulțumit, fie că este tânăr, fie că este bătrân (75/1), prin extensiune și la copii (378), și arată un „cal mic" (27. 76. 105. 181. 287. 138. 155/2), tânăr (181) sau bun (138), fără deosebire de vârstă (105. 160. 287), cam „slăbuț" (168), apoi mărimea (195/1) s. tinerețea (167), („numai" 121, „rare ori" 293. „rar" 517) vârsta (29. 54/1. 67. 70. 71. 76. 79. 83. 88. 103. 104. 111. 113. 117. 121. 124. 126. 152/2. 183. 184. 286. 293. 318. 336. 385. 443. 487. 490. 516. 517) tânără (103. 104. 121. 183) și sexul (25). — *R.*: General, cu excepția regiunii Hațegului. — *V. F.*: *caluşor* (102. 122. 140. 143. 155/2. 157. 185. 207. 261. 391. 543), *calşor* (245/1); pluralul: *caişor* (164. 160) și *căluşori* (472); formă probabilă: *caluşor* (52. 115. 286. 489).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* *căluşteț*. Fără explicație, între dimnutivele de la cal. — *V. F.*: *caluşteț* (110—51) *caluştyeț* (348—51).

[1] Materialul e primit ca răspuns la chestiunea 51.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

căluţ[1]. 1° Diminutiv (30. 60. 61. 63. 64. 65. „numai" 68. 95. 108. 108/1. 109. 120. 125. 128. 143. 150. 152. 164. 168. 203. 204. 205. 216. 219. 219/2. 224. 225. 232/1. 232/2. 234. 235. 237. 239/2. 239/3. 241. 243/1. 245/1. 246. 251. 253. 254. 255/1. 260. 276. 283. 379. 388. 390. 401. 402. 403. 405. 406. 416. 426. 458/1. 466. 470. 477. 487. 488/1. 521. 550. 551) („mai mult" 41/1. 167. 288. 415. 415/1, „numai" 43. 69. 90. 201 238/1. 321. 378. 500, des 79, „uneori" 194) desmierdător (18. 20. 24. 24/1. 27. 29. 38. 39. 41/1. 43. 43/1. 44. 48. 59. 60. 61. 63. 65. 67. 69. 70. 71. 75. 76. 79. 83. 87. 88. 89. 90. 96. 97. 103. 104. 111. 112. 113. 122. 124. 129. 133. 138. 140. 146. 147. 151. 152/3. 152/5. 153. 158/1. 157. 159. 167. 169. 175. 181. 182. 191. 193. 194. 198. 199. 201. 202. 205/1. 207. 212. 214. 218. 221. 222. 223. 224. 225. 226/1. 228. 229. 229/1. 232/2. 235. 238/1. 239/2. 239/3. 241. 243/1. 245. 251. 253. 254. 263. 286. 287. 288. 295. 312. 313. 321. 332. 334. 336. 337. 359. 363. 365. 378. 380. 380/1. 385. 386. 392. 393. 394. 397. 398. 403. 406. 415. 415/1. 419. 432. 433. 434. 435. 438. 439. 448. 448/1. 448/2. 450. 454. 458. 460. 462. 466. 471. 479. 479/1. 480. 482. 490. 498. 499/1. 507. 517. 520. 523. 524. 525. 528. 529. 540. 543. 551) (sau batjocoritor 205/1), care se dă calului sprinten (140), frumos (140. 229. 448.), mai mic, mai proporţionat (20), micuţ şi mai slab (293*), gras mai ales (448/2), bine îngrijit (229/1), bine hrănit (229), cu care sânt îndestulat (75/1), unui cal mic, fără deosebire de vârstă (105. 152/4. 219/1. 287. 370. 392/1. 437), indiferent că-i bătrân de 30 de ani sau de 6 ani (198), rar (63) cailor mai bătrâni (63) dar buni (540), apoi celor rămaşi mici (377), unui mânz (198), până la doi ani (237), de la 1—2 ani (193), ca termin comparativ, faţă de alţii de aceeaşi etate (34) ; prin extensiune (dat mai ales de copii şi femei 24/1) şi despre copiii de ambele sexe (378). Indică : mai mult forma (20), talia (392), numai (155/1) mărimea (20. 38/1. 151. 158/1. 180. 195. 252. 386. 410. 494) trupului (508), micimea (273. 437), un cal

[1] Materialul este primit ca răspuns la chestiunea 51.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

mai (233. 289) mic (27. 76. 105. 143. 145. 155/2. 152/4. 156. 181. 186. 196. 219/1. 287. 340. 361. 363. 392/1. 398. 408/1. 414/1. 417. 440. 452. 525) la trup (417), de statură mică (362), mărunțel (296. 303), tânăr (tinerețea 167. 181. 319. 440. 457. 522), speța sau soiu de cai (74), vârsta (18. 19. 36. 38/1. 41. 44. 47. 54/1. 60. 70. 71. 74/1. 76. 78. 78/1. 83. 88. 93. 99. 103. 104. 108. 109. 113. 117. 124. 126. 138. 151. 152/1. 152/2. 152/3. 152/5. 158/1. 163. 168/1. 172. 176/1. 190. 183. 191. 204. 223. 239. 239/1. 252. 272. 277. 281. 286. 293. 304. 318. 329. 336. 365. 367. 374. 375. 376. 380/2. 385. 386. 410. 419. 443. 448/1. 459. 477. 480. 481. 487. 490. 502. 516. 517. 527. 528. 532. 536. 551) tânără (19. 36. 41. 47. 103. 104. 109. 204. 367. 374. 376. 419). Este citat, fără explicație, între derivatele de la cal, prin care se arată caii mari, groși, urîți (46. 64/1. 248. 267/1. 267. 284. 297. 316. 363. 394. 410/1. 473. 528).

2° „Bătrânii foloseau cuvântul *căluț* la vătaful călușerilor, în dansul național ; mai ziceau... *căluț* și la un mare dansator" (481*).

3° „Un băț pe care [copiii] se pun călare și aleargă și îl joacă, în zburdălnicia lor copilărească, imitând pe cei mari" (481*).

Exemple : „Mânzat[ul]... dacă mai crește tot rămâne numai *căluț*" (55) ; „hi, *căluț* mai tare, Că vine Dunărea mare, Di, di, di, *căluțul* mieu, De-aicea până 'n Brașăn" (232/1) ; „Imi ciosălai *căiții*. Are și el niște *caiți* (înțelegând cai de preț mic)". „Am doi *caiți* groși ca pepenii. *Caiții* zburliți și piperniciți" (523*).

R. : Pe întreg teritorul țării ; puțin răspândit în jurul Aradului, Lipovei și Devei.

V. F. : căluțu (76. 465. 492), *căluțiu* (316. 377. 417. 422), *caluț* (19. 74. 80. 157. 174. 177. 194. 206/1. 217. 245/1. 259. 261. 306. 329. 343. 361. 365. 415/1. 416. 439. 446. 454. 473. 500. 513/2). Forme de plural interesante : *caluți* (205/2. 234. 239/1. 240. 250. 508. 525), *căluței* (472), *căluci* (499), *călușei* (471. 551), *căiuți* (24/1. 188; deci nu numai în Moldova și Bucovina, cum spune DA.) ; „*caluți* sau *caiți*"

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

446* ; („*căiţi* se foloseşte destul de des prin partea locului, mai ales de locuitorii din satele de pe dealuri“ 523*); *căluţă* (378. 517), *căişori* (86/2—51).

* *c ă l u ţ a ş*. Diminutiv desmierdător (133—51).

**c ă l u ţ e l*. Diminutiv desmierdător de la cal (134—51).

* *c ă l u ţ u c*. Diminutiv desmierdător, (care se dă de multe ori şi la copiii de ambele sexe 378—51).

c ă l u z ă, v. *căluş*.

† *c â n i t*. Atribut dat calului în batjocură : „Unde meri cu *cânyitul* acela de cal“ (362—54).

† *c â n i t u r ă*. Fără explicaţie, între atributele date cailor bătrâni, neputincioşi, slabi, urîţi şi netrebnici (413—54).

c a p a r ă. Arvună : „cumpărătorul dă vânzătorului *capara* (arvuna)“ (1—3).

c ă p i a t. Boală. Despre un cal pe care „oprindu-l, pentru odihnă, din tras, el parcă se tot opinteşte (diformarea parţială a picioarelor şi a gâtului)“ (!) (25—77).

c a p s ă. Umflătura (sau „creşterea în sus“ 239/3—77) ce se formează deasupra copitei cailor (331. 406/1—77), „la câşâţă“ (198—77), sau la genunche (229/1—77). Prin *extensiune:* calul „şchiop la copită“ (239. 239/1—77) sau dinapoi (239—77). — *R.*[1]*:* şi *V. F.: capsă* (194. 198. 239. 239/1. 239/3. 255. 255/1. 331. 361), *capţă* (356. 410. 406/1. 509/1), *capţsă* (229/1). — Din ung. *kapcza,* care are şi sensul de „umflătură scorţoasă, în formă de capsă, care creşte pe copita (unghia) calului sau a boului“ („a lónak vagy ökörnek körömházán növö *kapczaforma* hártjás csomó“ (Czuczor şi Fogarasi *s. v.*). Cf. şi ung. *kapta* (: slav. *kopito),* care are şi forma *kapcza* („a ló lábán, különösebben csulklóján növö csomó, nehutt másképen : *kapcza.* Innen *kaptás* vagy *kapczás* ló“, (id.). Rostirea *capsă* este apropiată de *capsă* (< germ. *Kapsel* TDRG.) „capsulă fulminentă“.

c a p s o ş[2]. Atribut dat calului cu o umflătură deasu-

[1] şi [2] Materialul este primit la chestiunea 77.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

pra copitei (cf. *capsă)* (246. 272. 472. 481.), cu durere la genunchi (231/1), cu picioarele rele (206/1). — *R.*: 200. 206. 206/1. 230. 231/1. 234. 235. 246. 252. 272. 281. 293. 294. 384/1. 361. 423. 432. 433. 435. 438. 446. 472. 481. 489. — *V. F.: capţos* (206. 206/1. 230. 472), *capţoş* (423. 438. 446), *căpţos* (200), *capţaş* (246. 272. 282), *capsăş* (481), *capsaş* (293), *capseş* (232/1). — Cele terminate în *-aş* cred că derivă din ung. *kapczás,* un derivat al ung. *kapcza* („*kapczás* lábak ; *kapczás* lo melynek körömhazán kapczaforma csomosodás van ; kapczas ökör" ; Czuczor şi Fogorasi, s. v.).

C ă r ă u ş [1]. 1⁰ Omul care are căruţa cu cai şi se ocupă cu cărăuşia (6. 12. 35. 36. 49. 58. 57. 73 77. 90. 105. 106. 109. 111. 113. 120. 125. 127. 128. 130. 134. 135. 136. 137. 139. 142. 143. 145. 146. 147. 158/1 163. 168/1. 169. 171. 176. 178. 181. 183. 187. 189. 192. 194. 196. 198. 201. 202. 203. 203/1. 204. 210. 210/1. 219. 223. 224. 226/1. 233. 234. 235. 238. 238/1. 247. 246. 251. 251/1. 252. 254. 255. 255/1. 258. 273. 279. 287. 290. 292. 295. 296. 308. 316. 344. 380/2. 382. 383. 385. 390. 392. 401. 407. 410. 415. 415/1. 421. 421/1 436. 471. 475. 481. 484. 487. 495. 506. 512. 513/2. 517. 529. 534) şi transportă persoane (399), mărfuri (72.75/1) cereale (99), de la oraş boltaşilor din comună (41/1. 55), lemne de la fabrica de cherestea până la locul unde pot fi încărcate în tren (229. 229/1. 392/1.), cel care duce chirie (148), cară chirie (85) ţuhali cu pâne, sau este luat cu ziua la lucru (200), se ocupă cu chiria. cară greutăţi pe spinarea cailor (sare, coşuri, baniţe etc.) (59), trage stânjeni din locurile mai puţin potrivite de mers cu căruţa (20), iar unde se extrag minereuri, trage cu calul aşa zîsele *râzne* (vagonete) (13).

2⁰ *Prin extensiune:* Proprietarul care are căruţă cu cai (şi cai de călărit : 427. 456) şi nu se ocupă cu cărăuşia (11. 38/1. 73. 91. 103. 168. 199. 210/2. 213. 215. 227. 229/1. 239/3. 244. 269. 283. 284. 286. 309. 332. 379. 393.

[1] Materialul este primit ca răspuns la chestiunea 2.

Biblioteca Universitară Iuliu Haţieganu Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

416. 422. 462. 510. 520; identic fiind *cărăuș* cu gazdă de cai 323), decât numai incidental, ca o ocupațiune laterală, când duce persoane cu trăsura (60. 122. 171. 205/1. 205/2. 463). Prin diferențiare de sens, se numesc *cărăuși* și proprietarii care au boi, spre deosebire de *cocișieri*, cei care au cai (514).

3° Poreclă, în deosebi la familiile care înainte vreme se ocupau cu *cărăușia*: „Familia Constantinescu din Roșa poartă și porecla de *cărăuș*, fiindcă strămoșii lor cărau, înainte de răpirea Bucovinei, vin de la Odobești la Cernăuți, cu carul cu boi" (186/2; cf. și 128; „Cărăușu, nume").

R.: Aproape pe întreg teritorul țării; cele mai multe răspunsuri sânt fără explicație. In unele regiuni este întrebuințat „rar" (61. 65. 542), mai ales de bătrâni (96), în altele este cunoscut deși oamenii nu se îndeletnicesc cu cărăușia (149. 212. 282. 337). Unde sânt numai cai de călărit în regiunile muntoase, cărăușia se face cu carele cu boi (528). In părțile mai expuse influenții ungurești, acest cuvânt începe să fie înlocuit prin *secherеș*, de origine ungurească. In aceste regiuni și alături de: *fiacăruș*, *fuvaruș*. V. *F.*: *căraus* (471. 499/1), *caraus* (215).

c ă r ă u ș e r. Fără explicație, dar pare a fi sinonim cu *cărăuș* (177/1. 179. 533—2).

c ă r ă u ș i e. 1° Ocupațiunea celor care au cai (572. 247—2) sau „a celor care n'au pământ sau au prea puțin" (90—2): „Badea Iuon... face dese *cărăușii* cu boltașii" (55—2); „*cărăușia* se face și cu carele cu boi" (528—2).

2° *Prin extensiune*. Măsură de cantitate: „se zice în cutare cvant de ovăs, ori lemne, ori piatră, lut etc., sânt atâtea și atâtea *cărăușii*" (199—2).

Se obicinuește cu verbele: *a face* (48), *a îmbla* (172), *a se ocupa* (35. 36. 49. 73. 77. 97. 105. 106. 120. 109. 407—2); calul este întrebuințat *la cărăușie* și se numește de *cărăușie*.

R.: General; numai în regiunile expuse influenței ungurești pare a fi înlocuit prin *secherеșie*.

c ă r ă u s i t u r ă. Calul e întrebuințat la — (529—5).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

c â r l a n, v. *cârlians.*

c â r l i a n s. „Numele de cârlians îl poartă tot omul care, prăsind cai, face aceasta ca mâne, poimâne să poată negustori cu o iapă, un mânz, un cârlan sau un cal bun. Prima grijă a cârliansului, mergând cu calul la vânzare, este să arate candidatului cumpărător că vita sa este blândă" (25—5). „Ţăranii numesc giambaşii *cârlianşi(i)*, fiindcă după constatarea lor, geambaşii mai niciodată nu aleargă să facă negustorie cu vite bătrâne sau, mai ales, cu cai bătrâni. Cum calului tânăr i se zice *cârlan*, cumpărătorul vânzătorul său ia numele *cârlians*. Mai întotdeauna... cumpărătorul - vânzătorul de vite tinere se numeşte *cârlians*" (25*).

c â r l i g. Despre caii bătrâni, neputincioşi, slabi, urîţi şi netrebnici (157—54).

c â r n, v. *cracoiat* şi *spetit.*

c a r t e p e c a l. Bilet de vite (183—3).

c ă r u ţ a r. Proprietarul care are căruţă (1—2) sau cei care se ocupă cu *cărăuşia* (343—2). — *R.:* 1. 139. 294. 343. 535—2. — *V. F.: caruţari* (1—2), *căruţeri* (294. 343. 535—2).

c ă r u ţ a ş. 1. Proprietarul (6) sau gospodarul (121) care are căruţă (28. 94. 230) cu cai sau cai de călărie (133) şi se ocupă excluziv (58/1) cu transportarea de mărfuri sau „cel care are un cal înhămat la căruţă şi face transpoarte cu bagaje la gară" (24/1). — *R.:* General; în Ardeal numai în apropierea oraşelor. — *V. F.: caruţaş* (110. 94. 357).

c ă r u ţ e ş i e. Ocupaţiunea căruţaşilor (121—2).

c â ş i ţ ă. O parte a piciorului la cal; v. *capsă.*

c a t â r. In batjocură şi la mânie (133—54) despre un cal „mic" (158. 109—55) şi „tare" (109—55). — *R.:* 109. 108. 108/1. 133. 158—54. — *V. F.: catari* (133).

c ă u t a. Cu sensul de „a câştiga", v. p. 90.

c ă z ă t u r ă. In batjocură despre un cal urît (26—

[1] Materialul este primit ca răspuns la chestiunea 2.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

54), netrebnic (136), bătrân (60), când omul „este necăjit peste seamă“ (136—54).

c e a c a l. Despre caii bătrâni, neputincioşi, slabi, urîţi (85—54).

c e a c â r. Despre un cal cu defecte corporale (29—77).

c e n z a r p e n z, v. p. 88.

c e u c a ş. Despre calul care se uită drept... „fără a fi chior“ ; despre cameni se zice la fel (190*). Ar putea fi ung. **csokás* (cf. ung. *csókaszem* „szem, melynek ivhártyájat üvegalaku gyürü keriti... lovaknál jelent oly szemet is mely homályos üveg gyanánt világit, élénkség és kinyomás nélkül“).

c h e h e. Tuse, boală la cai (467—54*) ; se recunoaşte după respiraţie, după unele umflături pe spate şi după lărgimea nărilor (480—3). Această boală se opreşte pentru moment, în târg, cu bere (471—3) sau cu seminţă de cânepă; vindecarea radicală nu-i posibilă (467—54*). — *R.:* 293—77. 367—3. 403—3. 406/1. 410—77. 424—77. 471—3. 467—54. 480—3. 487—3 şi în Banat, apud DA. manuscris. — *V. F.: cheh* (467—54*. 480. 487—3). — Din ung. *keh* „tusă, oftică“ ; există şi forma *kehe.*

c h e h e ş [1]. Atribut dat calului care e stricat la plămân (403), are oftică (471), tuberculoză (480), suspin (228/1), care tuşeşte (233. 272/1. 280), suflă greu, îi „umblă foalele ca un foiu“ (253. 254). — *R.:* 167. 220. 228/1. 230. 232/1. 233. 235. 253. 254. 266. 280. 283. 321. 350. 369/1. 384. 403. 408/1. 391. 446. 480. 471. 472/1. — *V. F.: chehe şiu* (230. 266. 446).

c h e h o s. Atribut dat calului în târg: „cum dai... *chehosu'*... ăsta“ (367—3).

c h e r e ş c h e d i t. Cal de — (370—5), cu care agoniseşti, câştigi. — Din ung. *kereskedni* „a negoţa“.

c h i a b u r. I se spunea, înainte vreme, omului cu cai şi alte vite (25—2).

c h i c i a t. Şoldiu, deci calul cu un şold „mai cobo-

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

rit" (7—77), „smintit din loc" (6—77), așezat (19—77). — *V. F.: chișiat* (7—77), *chișiat* (6—77), *chișiut* (19—77).

c h i l a v. Calul „strâmb la picioare... orb" (32—77) sau cu alt defect corporal (542—77).

Prin extensiune: *„cilăv* [= chilav] de un ochiu = are albeață, nu vede nici cum cu el" (542—77).

c h i l ă v i t. Atribut dat calului după defecte corporale (521—77).

c h i m a c. Despre calul „gros" (183—55). — Din rut. *kimak* „unbrauchbares, krummes Holzstück".

c h i o v e a n. „Cei care au căruță cu cai se numesc... *chioveni*" (73—2). — Din *Chiev*, prin suf. *-ean.*

c h i o z v e t i t e u. Mijlocitorul târgului între cumpărător și vânzător (488—3). — Din ung. *közvetitő* „mijlocitor, intermediar".

c h i r i a ș[1]. Proprietarul (s. „omul mai sărac; cei avuți și cei care au mai mult de doi cai nu fac cărăușie pentru parale" 549), care are căruță cu cai (537), se ocupă cu cărăușia (1. 6. 141. 522. 541. 543. 544. 548), chiria (108. 547), tragerea chiriilor (23), transportarea (549) mărfurilor (102. 152), nefiind cale ferată (23); despre acesta se zice că „îmblă la agonisită" (= umblă cu chirie 177), „se duce în chirie" (23), „trăește după cai" (542*). — *R.:* 1. 6. 7/1. 8. 23. 100. 108. 141. 152. 177. 521. 522. 542. 543. 544. 545. 546. 546/1. 546/2. 530. 531. 537. 540. 541. 547. 548. 549. 550. 551. — *V. F.: cirieș* (530. 522. 531. 540. 542), *chirieși* (547), *tirieși* (551).

c h i r i e. 1° Plata ce o primește cel care împrumută caii, cel care merge în cărăușie sau duce persoane la gară (542—2).

2° „Cărăușia se mai numește și *chirie*" (134—2); despre cei care o practică se zice: „se duc în *chirie*" (164—2) „umblă în *chirie*" (161—2), iar când se reîntorc: „au chicat de la *chirie*" (164—2).

3° Obiectele sau marfa transportată: „locuitorii... a-

[1] Materialul este primit la chestiunea 2.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

proape toţi, după ce-şi mântue munca lor, se apucă de cărat *chirie* la oraş" (88—2), sau „se ocupă cu tragerea *chiriilor*" (23—2) ; „duc *chirie*" (148. 158—2), „se duc cu *chirie*" (90. 164. 134—2) ; „marfa lor [se chiamă] *chirie*" (152/4—2).—*R.* : 4. 19. 68. 88. 90—2. 109—5. 102. 134. 148. 126. 158. 161. 164—2. 174—1. 174/1—5. 542—2.

c h i r i e r. Cel care se ocupă cu cărăuşia (180—7).

c h i r i g e r i t. Ocupaţiunea chirigiului („termin popular") (24—2).

c h i r i g i e r. Cel care are căruţă cu cai (185—2).

c h i r i g i u[1]. Căerul (140), ieparul (66), birjarul (59) cu căruţă cu cai (60. 70. 59) care se ocupă cu cărăuşia, chiria (102), câştigându-şi „numai pe urma cailor" existenţa (161) ; şi cele care poartă marfă pe spatele cailor (175). Un răspuns îl menţionează şi ca nume propriu :*Chirigiu* (128). — *R.* : 22. 24. 24/1. 25. 27. 29. 59. 60. 61. 63. 64. 65. 66. 66/1. 67. 69. 70. 83. 84. 85. 96. 86. 87. 88. 93. 94. 98. 112. 113. 115. 116. 117. 121. 122. 123. 102. 105. 106. 108. 110. 111. 130. 133. 136. 139. 143. 140. 149. 119. 124. 127. 128. 155/2. 183. 184. 158/1. 160. 159. 161. 175. „rar" 111. — *V. F.* : *chirijii* (112. 113. 140), *ciriźii* (160).

c h i r i u ş. Cel care are căruţă cu cai (19—2) şi se ocupă cu cărăuşia (536—2).

c i c ă u ş. Proprietarul care „are căruţă cu cai" (513. 515—2). — Derivat din **cicău* (< ung. *csikó* „mânz", cf. şi *csikos*), prin suf. *-uş*.

c i m p a v, v. *ciumpav*.

c i o c u l c ă l u ş u l u i, v. căluş, 5°.

c i o l o g. Cal bătrân, slab, urît (398—54), neputincios (21—54). — Pentru etimologie, v. N. Drăganu, DR. II, p. 900.

c i o n t. Cal bătrân (463—3), cu un picior tăiat (59*), neputincios, slab, urît (436—3. 459. 466—54). — *V. F.* : „cionţ sau *şont*" (59*). — Din ung. *csont* „os" (Mândrescu,

[1] Materialul este primit la chestiunea 2.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

Elem. ung.); nu credem în apropierea de *ciung* a lui Tiktin, DRG.

ciontoroagă, v. *cocostârc.*

ciorît. Calul cu pielea dubită (378—77): „dacă moare un cal... zice poporul că cioarele se adună în mulţime mare pe hoit şi încep ai ciupi pielea, a o dubi, a o *ciorî*, ca să poată mânca carnea hoitului..." ; se zice şi despre „un om zăcut de vărsat, cu faţa stricată" ; „un copil bubos" ; „un om cu rane vechi, vindecate" ; „la cioară nu se întrebuinţează acest atribut" (378*).

ciorop. Despre un cal slab (Poiana, jud. Năsăud), în batjocură (198—54).

ciosăla. A peria, a curăţa caii, a ţesăla ; v. *căluţ.*

ciosnit. Despre un cal al cărui şold este crescut diform (474*), partea dindărăt, adică de la şolduri şi de la coadă, e prea piezişă sau căzută (356*), este diform la şale, (defect remarcat de cumpărători, în târg 445*). Acest cuvânt se aplică şi la vaci (356). — Participiu-adjectiv al verbului *ciosnì* (cunoscut în comuna Frata, jud. Cluj) cu sensul „a tăia" : „Şi-a *cioznit* un deget" = şi-a tăiat de tot un deget" ; „boul e *ciosnit* de şale", adică „picat de şale" (comunicat de V. Bucur).

cipaş. Cal bătrân, slab, neputincios (190—54), orb (190*), cu defecte corporale (190—77). — *V. F.: cipav* (190*). — Din ung. *csipás* „urduros, cu urdori, cu pohoeală, sgăbârdos" (Gheţie) ; în *cipav* avem o schimbare de sufix.

cişcorniţă. Maşină de tocat paie (101—5). — *V. F.: cişcarniţă* (101), *şişcorniţă* (130—5). — Probabil din rus. *ceska* „die Hede, der Werg, die Kratzhede, der Mittelwerg", prin suf. *-orniţă.*

ciueş, v. *vântuit.*

ciul. Fără explicaţie, între atributele date calului după defecte corporale (1. 523—77).

ciumă. In batjocură (108. 108/1—54) despre cai, când omul e supărat pe ei : „Ne... *ciumă*, că şti că nu-i ursu". „Da stăi, până t-oiu pune traista, mâncăte-ar *ciu-*

BCU Cluj / Central University Library Cluj
BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

ma". Se zice şi despre fetiţele anemice, cu oarecare duioşie: *ciumă hâdă* (200*).

c i u m a c. Omul care se ocupă cu cărăuşia (133—2). — Din rus. *čumakŭ* „cărăuş" ; cf. şi rut. *čymak,* „wurden genannt die Leute aus der Ukraina, welche mit ihren Ochsen nach der Krim od. an den Don fuhren, um von dort Fische und Salz zu holen". Forma *ciumaşi,* cum este atestată, este o rostire dialectală a lui *ciumaci.*

c i u m p a v. Despre un cal, care a fost purtat despotcovit, i s'a ros unghia şi merge şchiopătând (198 ; cf. şi 190—77). — *V. F. : cimpav* (190).

c i u m p ă v i t. Despre un cal cu „unghia ruptă" (49. 77), *cimpăvit,* adică cel căruia „i s'a bătut, ros şi bolnăvit copita, de ştoapătă" (190*) : „Plecând cu carul la pădure i-au căzut Negrului potcoava cea mai veche, am fostu în cumpene să mă întorc îndărăt, că aşa s'au *ciompăvit,* încâtu mai numai în trei picioare au vint acasă" (77*).

c i u m p i t. Calul căznit, pus la muncă grea prea de tânăr, la care părţile corpului sânt rău şi diform desvoltate (365*). — Participiu-adjectiv al lui *ciumpì* „a se ascunde, făcându-se mic" („*ciumpeşte*-te după uşă că n'are să te vadă când va veni" : Poiana, jud. Năsăud).

c i u p e r c ă. Poreclă dată calului (176—7) după coloare (176*) : „O iapă neagră face un mânz sur, — adică unii perj sânt albi de la început ; când ajunge vârsta de 4 ani [acest mânz] devine pe jumătate alb ; de la 4—6 ani perii cei albi [devin] roşi ca hrişca" (176*). Cf. şi p. 107.

c i u t u r ă, v. p. 98.

c l ă c a ş. Ţăranul care e cu caii în clacă (20—2).

c l a m p ă. Despre un cal înalt de statură, slab, grebănos. Această numire se dă cailor fiindcă sânt cu şira spinării încovoiată, întocmai ca şi călcătorul de la uşă : „Are doi cai ca două *clampe*" (133—54*).

c l ă p ă u g. Un cal „cu urechi mari" (102—77).

c l e p e ş. Cal „cu urechile lăsate în jos" ; şi despre om ; mai rar despre oi (oi *alemese*) (472—77). — Cf. cân-

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

bo-cr. *klepa, klempav, klémpo* „kapperig, mit hängenden Ohren".

c l i c i u „şold"; pentru animale nu se zice şold, ci *cliciu*: „cu *clişiul* doborît, plecat" (537*).

c l o a m b ă. Un cal bătrân, neputincios, care abia se mişcă. „Acest cuvânt în graiul nostru de baştină nu este folosit cu înţeles de *creangă*, „ramură de arbore"... *cloambă*, ca „ramură" e cunoscut numai de cei cu mai multă umblare prin locuri streine" (304*). — N. Drăganu, în DA. ms., îl derivă din varianta săsească *klompən* a germ. *klumpen*.

c o a d ă, sb., v. *căiască* şi „codia biciului" p. 84.

c o c i e, v. p. 84.

c o c i e ş. Proprietar de cai (542*), de trăsură şi cai (523*; cf. şi 416—2), care merge cu trăsura pentru bani (525*): „Cocişu s'a făcut *cocieş*, adică vizitiul s'au făcut... proprietar de trăsură şi cai"... (523*).

c o c i ş a r. Proprietarul care „are cai", spre deosebire de *cărăuş*, cel cu boi (542—2).

c o c o a r ă. Despre un cal slab, urît: „am cotoare cu *cocoarele* astea de cai, nici nu-i pot vinde, nici nu-i pot încărăbà, înciripa, tocmi, îngrăşa nici cum, sau că a săcat şi măduva în ei, sau că i-am omorît cu foamea, i-am fomit peste măsură, neavând ce le da de mâncare (542*); acest termin se aplică şi la boii mari şi slabi. — Despre caii care merg bine se zice că „merg tocmai ca cocorii toamna pe cer" (542*).

c o c o s t â r c. Poreclă dată calului (176—7), mare, cîolănos, înalt şi slab (91—55), cu picioarele şi cu gâtul lung (176*). Această poreclă „se întrebuinţează rar de tot". „Fiecare gospodar dă calului său un nume, după cum îi pare lui că are asemănare cu un obiect oarecare"...: *pepănaşu*, asemănător cu un pepene; *ciontoroaga*, cu picioarele mari; *motănaşu*, cu capul ca un motan (176*).

c o c o v ă, v. *cucovă*.

c o j e i c ă. Cal bătrân şi slab, „schelet acoperit cu coajă" (102*). „La noi nu se zice *cojeică* la furca de tors,

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

ci numai la hârtia cu care femeile acoperă caierul, adică lâna, inul sau cânepa, care se pune în furcă și se toarce" (102*). — Pentru etim. v. N. Drăganu în DR. I. p. 294.

colac. Cal de ~: Dacă se întâmplă să se găsească pe teritorul comunei vreun cal strein, numai decât primarul îi ia semnele și-l dă în păstrarea unui nevoiaș, să se servească de el până vine stăpânul calului. Nevoiașul când primește calul, trebue să semneze o dovadă. Astfel de cai se numesc *cai de colac* (88).

colțul lupului. Despre calul bătrân slab și neputincios, pe care stăpânul e silit să-l întrețină pe degeaba: se mai zice și despre cel care mușcă și dă cu picioarele. I se zice astfel deoarece carnea boilor, oilor și caprelor e bună de mâncat [chiar și] atunci când sânt îmbătrânite, „carnea calului, atât tânăr cât și bătrân, nu-i bună decât pentru *colțul lupului*" (63—54*).

comandă de cal. Un cal mare și rău (219—55); se zice și despre o femeie rea de gură (Poiana, jud. Năsăud).

coniar. Pare a însemna un bun cunoscător la cumpărarea cailor (183—3). — Din rut. *koniar* „păstor de cai".

copoș. Cal cu spinarea ridicată (517—77). — Din ung. *kupos* „conic, boltit", asemănător cu *pupos, bubos* „cocoșat".

corb. Un cal sau o iapă slabă, în târg: „cu cât dai *corbu (coarba)* aiesta?" (238/1—3).

corcóvă. Cal mare și slab (238/1—55), „în a cărui șolduri poți acăța trăistele"; se zice și: *corhóvă* (238/1*). — Pentru etim. cf. rus. *kórka* „die Schale (der Früchte), die Rinde (vom Brote)"; *korkovatiji,* adj. „rinden, borkig".

corși. A suferi de o boală internă; v. *bidalău.*

corșoiu. Despre calul slab și bătrân, când trage: „Hii, *corsoiu*", fiindcă nu mai e de nici un folos, fără pielea de curele și *corsoaie* (78/1*). Cf. și înțelesul: „curea lungă cu care se leagă briceagul la șerpar, ori cu care

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

se încheie ghetele, în loc de gaitane" (Rev. *Ţara Oltului*, III, No. 44, în fişele DA.).

c o r t o r a r. Cal slab, rău, nărăvaş, ros de ham, „cal care a fost sau este supt cortul ţiganilor (lăiete) corturari" (82—54*).

c o ş a r. Cal mare, „cât un *coşeriu*" (158. 160. 521—55).

c o s ì. A se lovì în mers, la pintenii picioarelor, v. p. 83.

c o s o r. Cal bătrân, slab, cu şira spinării cârligată, rău de picioare, asemănat cu unealta *cosor* (un cuţit cu vârful cârligat) (376—54*).

c o ş o v e a n. Se ocupă cu cărăuşia „în special cei din *Coşoveni*, din care cauză în Craiova, *coşovean* şi chirigiu au ajuns să aibă acelaşi înţeles în limbajul cârciumarilor şi boltaşilor" (24/1—2).

c o s t o r o a b ă. In batjocură (152/5. 181—54), despre caii bătrâni şi neputincioşi (152/4—54).

c o t a, v. căuta.

c o t â r j ă. Despre caii bătrâni, neputincioşi, slabi şi netrebnici; în batjocură şi despre copiii slabi şi zburdalnici: „*coterjó*, de ce nu te porţi bine; nu vezi că abia ce se mai ţin oasele pe tine, *coterjo*" (542*). In com. Poiana (Năsăud) se zice numai caprelor când vreai să le alungi. — *V. F.: coterjă, coterjo, coterje* (542*). — Din sârb. cr. *kotrešan, -šna, -o* „Ziegenhaarig, struppig".

c o t o a r c ă. Cal „hâd, urît" (480. 529—55), „cât o cotarcă" (7/1—55).

c o t e ţ. Un cal mare: „neştye cai cât *cotyeţelye* dye poţi trage o casă cu ei" (205/1. 205/2—56), dar şi în batjocură, când se compară coastele calului mare şi slab cu bârnele coteţului: „Ce dai pă *coţieţul* ala... ai purcei să bagi în iel ?" (378*).

c o t i. In expresia: „îl coteşte de barbă", v. p. 79.

c o t i j n i c. Omul care se ocupă cu cărăuşia (136—2) — Poate un derivat de la pluralul *cotigi* (sg. *cotigă* „trăsură mică, teleguţă").

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

la picioare, cu arici (140*); expresia se întrebuinţează mai ales la iarmaroace, de către geambaşi, spre a micşora preţul calului târguit (140*).

c o t o r. Despre caii bătrâni, slabi şi urîţi se zic că-s *cotoară* (542—54).

c o v ă t a t, c o v ă ţ i t, c o v ă t o s, v. *deşelat.*

c r ă c ă n a t, v. *deşelat.*

c r a c o i a t. Despre calul „cu picioarele cârne înlăuntru"; se mai zice şi despre coarnele furcii (furcoiului) de lemn sau de fier, dacă stau departe deolaltă (coarne *cracoiete)* sau de cerbul lopătar...: cerb sau ţap cu coarne mari *cracoiete* (523—77*). — Din *crăcoiu*, augumentativul lui *crac.*

c r a ş c a d ă u. Negustor de cai (480—3). Din ung. *kereskedö*, „negustor, comerciant".

c r e h u i, v. *vântuit.*

c r e i ţ a r de noroc, v. p. 87.

c r e ş t e, v. p. 64.

c r o n c a n. Cal mare şi slab, gârbovit de bătrâneţe: „Fiţi-ar *croncanu* sau *cloncanu* al dracului; ce să fac eu cu şarla asta? (65*). In regiunea Brăneşti se zice *cloncan* la pasărea „uliu" sau „gaie" (65*). *Cloncan* se întrebuinţează în locul cuvântului *croncan* (59*).

c r u c e a s p i n ă r i i, v. *cuvuiat.*

c u b l e ş. Calul „cu şira spinării încovoiată în afară" (indică forma opusă de la „întărniţat") 198—77; se zice şi despre femei sau fete. (Poiana, jud. Năsăud). — *V. F.: cugleş* (198—77). — Din ung. *köblös* „găunos, găvănat, concav; scorburos, scobit"; cf. şi ung. *köb* „ceva în formă rotundă, globuroasă".

c u c o v ă. Poreclă pentru un cal înalt şi slab, mai mult bătrân decât tânăr: „Ce cal a cumpărat Ion?" — „Ia, o *cocovă*, înalt cât o prăjină şi slab, prăpădit". Ca poreclă femeilor, dar mai ales fetelor, înalte şi slabe: „Nu mă însor cu cutare fată, că parcă e o *còcovă*": „Ia, te uită şi la asta câtă *cócovă*" (24/1*). — Din sârbocr. *kukav kukavan* „unglückich, traurig" sl. *kukav* „traurig

BCU Cluj / Central University Library Cluj
BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

elend" (Berneker s. v. *kukajǫ, kukati*). — Cf. şi V. Bogrea, în DR. IV, p. 879.

cujeică, v. *cojeică*.

cupă. Scobitură în măsea, v. p. 83.

cupeţ[1]. Negustor de cai sau mijlocitor, la încheierea târgului. — Este menţionat şi alături de corespondentele: *sfârnar* (239/2. 322. 370. 386. 412. 415. 415/1. 425. 451. 476. 487. 542), *samsar* (386. 438), *neguţător* (386. 451), *tuşer de cai* (476. 493), *pilar* (6), *şefar* (487), *ciujer* (542). — *R.*: 6. 239/2. 303. 315. 322. 330. 352. 370. 386. 412. 415. 415/1. 425. 429. 438. 444. 450. 451. 476. 482. 483. 487. 488. 488/1. 490. 493. 497. 498. 499. 499/1. 506. 510. 521. 523. 543/1. 542. 545. 551. — *V. F.*: *chipeţi* (506), *copeţi* (352. 451); este ortografiat şi ungureşte: *cupec* (510), trebue citit însă: *cupeţ*. — Răspândirea ne îndreptăţeşte să-l credem de origină ungurească (< *kupecz* „negustor ambulant, care se ocupă cu vânzarea lucrurilor de puţină valoare". Astfel se numesc, în deosebi negustorii de porci, boi şi cai, cf. ung. *lókupec* „negustor de cai"). Nu credem în etimologia lui Tiktin, DRG. *s. v.*

curdiuc s. *curghiuc*. Un defect de limbă, v. p. 82.

cuvuiat. Calul care e mai jos de spinare (45—77), „mai sus de crucea spinării şi mai ridicat la grumazi, unde vine greblanu [= greabănul], pe care se aşează hamul"; „*încovoiat* se foloseşte numai când se referă la o nuia" (45—77*).

cut. Cal şchiop de un picior. (85*).

dăhârnog. Cal bătrân, ţinut rău, care se împiedecă mergând, care stă rânjit, îi atârnă buza de jos. „Dacă e în stavă şi unul tânăr rânchează, calul bătrân *(dăhârnog)* nu observă;... la căruţă... merge şi fără zăbale în gură" (170*). — *V. F.*: *hăhârnoghi*.

dăhoinat. Cal „obosit peste măsură, extenuat, răpus": „e *dăoinat* de tot, se zice de o vită căzută la ham".

---

1. Materialul a fost strâns [illegible]

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

Se întrebuinţează mai ales de oamenii bătrâni (93*). — Cf. *dehulat*.

d a l a c. Termin pejorativ pentru cal, dar dat şi când omul e mânios (87—54).—*R.*: 26. 87. 128. 133. 137. 139. 140. 154. 156. 160. 167—54. — *V. F.*: *dălac* (167). — Din turc. *dalak* (talak) „Milz".

d â m b u r o s, v. p. 84.

d a r a b, v. p. 107.

d a r a c. Caii se întrebuinţează şi la mânarea daracului (a pieptenului mare de fier, pentru scărmănat lâna). — Din turc., v. Ş. I. O.

d â r d a l ă. Despre un cal bătrân neputincios, urît. — *R.*: 38—54. 38/1—7. 38/1. 167/1. 170. 180. 350. 370. 500. 548—54. — *V. F.*: *dârdoală* (38—54. 38/1—7. 38—54), *dârgoală* (500—54).

d â r l o g[1]. Termin de batjocură dat unui cal mare, slab („cum sânt caii râzarilor, a neguţătorilor de râză" 199*), hitiuan (208-7), rău, neîngrijit. Se zice şi despre iapă, dacă e bătrână (216—3). — *R.*: 14. 54. 39—3. 7 şi 54. 43—3. 83. 150. 155/1—3. 155/2. 166. 168—3. 172. 173. 176/1. 177. 174/1—7. 174/1. 183—7. 183—54. 183—55. 185—54. 193—3. 196—3. 196—54. 198—54. 199—7. 205/1—7. 205/2—7. 208—7. 215—3. 216—3. 223—5. 223—7. 224—55. 225—7. 238/1—3. 241—55. 242/1—3. 249*. 252—3. 252—7. 253—7. 254—3. 255—7. 261—7. 263—7. 276—3. 277—7. 352—55. 384/1—54. 390—54. 410/1—54. 412—54. 439—54. 448/1. 457—54. 463—54. 531—7. 531. — *V. F.*: *darlog* (173—54. 173—55), *dărlog* (177), *dirloagă* (166—54), *dârjoagă* (179—54). — Pentru etimologie v. S. Puşcariu, în *Dacoromania* III, p. 832. Credem că *dârlog*, cu sensul de „cal slab, rău" e o extensiune de sens a lui *dârlog (dălog)* „hăţuri, frâne".

BCU Cluj / Central University Library Cluj

d â r r a l ă[2]. In expresia *cal de —*, despre unul rău

[1] Materialul este primit la chestiunea 54.

[2] Material primit la chestiunea 5.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

îngrijit și slab (160—5), întrebuințat la corvezile cele mai grele (30—5).

Prin extensiune: haină de dârvală „căciulă s. pălărie de purtat" (161—5). — *R.:* 17. 24. 30. 66. 71. 83. 85. 88. 102. 113. 118. 122. 124. 125. 126. 127. 109. 133. 136. 139. 140. 141. 145. 148. 160. 161. 164. 183. 378. 500. — *V. F.: dârdală* (183—4).

dârz. Atribut dat calului care mușcă, dă cu piciorul, este greu de călărit. Se zice și despre un om, despre un copil „cu năravuri iute la fire, [care] nu sufere de la nimenea ceva neplăcut, se înfoacă, se revoltă iute"; despre un câne „care latră amarnic, care mușcă și atacă iute"; despre un bou, pe care nu-l poți pune cu ușurință la jug; *dârză* se mai numește și o zdreanță (523—77*).

dehulat[1]. Despre calul „stricat din cauza păliturii sau mânăturii" (57), cu șira spinării ruptă, cu corpul fără „forme frumoase" (96), stors de puteri (175), „răscăcărat" (70). — *R.:* 27. 48. 49. 52. 53. 54. 54/1. 54/2. 56. 56/1. 57. 58. 79. 80. 60. 66. 66/1. 68. 69. 70. 71. 87. 93. 96. 175. 206. 215. 352. 378. 380/2. 390. 510. 532; rar și de oameni bătrâni (93*). — *V. F.: dehălat* (27. 390. 532), *deulat* (352), *deculat* (378), *dăhulat* (66/1. 68.69. 71), *dăulat* (93*. 96. 175. 206), *daulat* (60), *duhălat* (510).

delejant, v. p. 98.

deșelat[2]. Despre un cal care are coloana vertebrală în formă de șea (25), cu șira spinării ruptă (65. 67. 93. 161. 361) sau smintită (361), adusă la vale (64), când i s'a rupt spinarea (59. 455. 453. 442. 224. 170. 447. 449) s. spatele s. oasele spinării (72), cu spinarea covățâtă (183), covătoasă (516), covătat la spinare (497), tărnițat de spinare (258. 448/2), când îi sunt șelele (222. 359. 439. 506. 542) s. spetele (506) rupte (178. 187), când crucile par a fi frânte (155/2), când e stârcit dindărăt, la podul curului (82), când sapa e înclinată (58/1), când picioarele din

[1] Material primit la chestiunea 77.

[2] Material primit la chestiunea 77.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

dărăt îi sânt „smintite din spinare“ (327), când merge cu picioarele crăcănate în lături (171), etc. — Cuvântul este cunoscut în majoritatea absolută a punctelor. — *V. F.: deşalat* (146. 171. 84. 126. 140. 145. 153. 157. 155/2. 158/1. 184. 185. 186/2. 208. 219/3. 245/1. 247), *dişalat* (143. 158. 152/2. 182), *dişălat* (122. 129), *dăşelat* (65. 69. 68. 66/1. 71. 75/1), *deşelat* (350. 239/2. 487. 476. 465. 408/1. 389. 378. 289. 281), *deşălat* (11. 300. 231/1. 231. 529), *deşulat* (297).

deşelate, în construcţia „călăria... pe *deşelate*“, v. *călărie* II, 2°.

deşelătură. Se zice la încovăierea coloanei vertebrale, ce o „capătă [calul] de mânz tiner“ (77—77) şi, în plural, despre caii bătrâni, neputincioşi, slabi, urîţi şi netrebnici (25—54).

deşghinat. Despre calul care a lunecat undeva: a căzut şi i-a „sărit piciorul“ (32—77). — Probabilă pare a fi etimologia d-lui Giuglea, din lat. **disglinare* (în DR. III, 620).

dieblă. Un cal rău, nărăvaş, care nu trage: „hie, dieblă“; „te uiţi îndărăt *dieblo*, nu-ţi dau ovăs“ (82*). — Cf. serbo-cr. *deblji, -a, -e* „dicker, fetter, wohbeleiter, korpulenter“, necunoscut de TDRG.

diug. In batjocură despre calul bătrân (477—54) slab şi urît (392/1—77). — Din ung. *dög* „hoit, stârv“ (Mândrescu).

dojană. In expresia „a sta de dojană“, v. p. 82.

drabină. Despre un cal mare înalt (184—55), bătrân şi rău hrănit (157*). „Se spune *drabgin(ă)* şi la laturile coşului căruţei ţărăneşti, care are forma de scară. Cum aceste laturi uşor se hodorogesc, e legată, de cuvântul *drabgină*, noţiunea de lung sau înalt, hodorogit sau stricat şi bătrân“ (157*). — Din rut. *drabina* „Leiter“.

drabinar. Despre un cal bătrân, înalt şi rău hrănit: se întrebuinţează „mai mult în sens colectiv“ (157*). — In judeţele Dorohoi, Iaşi, Suceava *draghinar* are înţelesul de fustel la loitră (Damé, *Termin.* p. 15).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

d r â g l ă[1]. In batjocură (127. 158. 198), despre un cal (s. iapă 445) mare (178/1), slab (238/1), bătrân, urît: „Cu o *drâglă* de căpăstru“ (239/3). — *R.*: 127. 158. 173. 178/1. 183. 185. 198. 238/1. 239/2. 239/3. 401. 413. 445. — Cf. bulg. *drăgla* „magere, schwache, ungeschickte Frau“; *drăglakoń* „Klepper“.

d r a n c ă. Un cal mic, bătrân: „Streinii, adecă Maloruşii de la noi spun tot aşa, dar aplică acest cuvânt la orice lucru vechiu şi rupt“ (157*). — Din rut. *dranka* „zerissenes, zerfetztes, abgetragenes Kleid, Hemd“.

d r â n g, v. p. 98.

d r e a v ă, v. *dreveş*.

d r e v e ş. Cal şoldiu, cu un şold mai lăsat (350*), stricat de spată; se zice şi despre un om, când merge rău (comunicat de A. Şioldea, in Mititei, jud. Năsăud). Pentru derivarea cf. *dreavă* „spata şoldului, coastă“ (din Mititei).

d r e v e ş i t. Atribut dat calului după defectele corporale ce le are „la picioarele dinapoi“ (211—77), cu spata dinapoi a piciorului ruptă (com. Şioldea).

d r u m. In expresia *cal de drum*, v. p. 99.

d r u m ă r i t. Calul folosit la trăsură, v. p. 99.

d u b a l ă[2]. In batjocură (113—7. 180—54. 293—7) despre un cal bătrân (551—54), când se mână (178—54) şi nu vrea să meargă (370—7). — *R.*: 102. 113. 178. 180—54. 293. 370. 471. 551—7.

d u b i n ă. Despre un cal, în bătae de joc şi la mânie (133—54). — Din rus. *dubina* „bâtă, ciomag, măciucă“.

d u b u r o s, v. *dupuros*.

d u c ă. In expresia *cal de ducă*, v. p. 99.

d u l ă u. Se zice despre caii leneşi, care au mers greoiu (233*) sau, rar de tot, celor care au „ceva năravu rău, muşcă, dau cu picioarele, se sperie“ (354*). „Cuvântul se foloseşte de unii oameni mai bătrâni care, înainte de războiu, făceau negoţ prin marginea Bucovinei: i se zice şi

[1] Materialul este primit la chestiunea 54.

[2] Materialul este primit la chestiunea 7 şi 54.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

câinelui, însă numai de unii oameni și în cazuri foarte rari" (233*).

d u l i g o s, v. *haruială*.

d u p (supt formă *dupci* și *dupchi*), v. *dupos*.

d u p o s[1]. Atribut dat calului (dar și mânjilor de un an 193) cu părul mare (182), lung (239/3), păros (218), cu dupci (205/1), care nu și-a schimbat părul de iarnă (207. 239/3. 202), nu năpârlește (130). — *R.*: 130. 180. 182. 193. 195/1. 202. 204. 205. 205/1. 205/2. 207. 211. 215. 218. 231. 236. 239/3. 392/1. 518. — *V. F.*: *dubos* (215. 218).

d u p u r o s[2]. Atribut dat calului urît, neîngrijit (158) (ori chiar „scurt și gros" 540), cu părul mare (188. 173), „cu păr dupos, ca dupchiu la câne" (171), care n'a lăpădat părul de iarnă (128. 203/1), nu e țăsălat (181. 201), cu rane pe trup și numai pe alocurea cu păr (175), sau chiar „fără păr" (160), râios (70), leneș (156), are totdeauna diaree și e murdar în partea dinapoi a corpului (161). — *R.*: 70. 105. 128. 156. 158. 160. 161. 167/1. 168. 171. 173. 175. 178/1. 181. 183. 184. 186/2. 188. 201. 203/1. 276. 337. 378. 380/2. 443. 540. — *V. F.*: *duburos* (378). — Forme paralele: *dupuros* sau *dupos* (181).

d u r u l i u. Crescător de cai sau omul care „are grije de vite sprintene și frumoase", ex.: „ce mai viței am văzut la Gheorghe al Stancăi, se vede treaba c'au avut bun *durului*" sau „ce cârlan frumos, al dracului a fost *durului* ce l-a crescut" (25*). — Probabil, turc. *tyrylu* „einen Wohnort. Weideplatz habend"; cf. și *toryl* „das Rennpferd".

e l e f a n t, v. p. 107.

* *e p ș a n ă*. Termen desmierdător (87—51).

f a c e. In expresia „mi-am făcut cai", v. p. 65.

f a c t o r. Negustor de cai, pomenit alături de „liverangi" (129—3). — Din rus. *faktorŭ* „samsar". Tot acest cuvânt trebue să fie și în *factor* (de sub No. 2), citat în

[1] Materialul s'a primit ca răspuns la chestiunea 77.

[2] Material primit la chestiunea 77.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

DA. cu înțelesul de: „cel care face negoț pe socoteala altuia".

făleucă, v. p. 83.

fariseu, v. p. 106.

faur. Se zice despre un cal, v. p. 108.

fedeu, v. *ghebeș*.

feleleat. Răspundere, garanție. Din ung. *felelet*; v. p. 81.

feleli. A lua responsabilitatea, v. p. 83.

felpinz. Arvună: „dacă nu va trage bine calul în ham, îți voiu da felpinzul înapoi" (488/1—3). Cuvântul este cunoscut în regiunile mai expuse influenței ungurești.

fiacăruș. Cel care are căruță cu cai (2—2) și se ocupă cu cărăușia (502. 506—2). —*R.*: 2. 232/1. 499/1. 502. 506. — *V. F.*: *fiacherișt* (506), *fiacariști* (232/1). Din tr'un ung. *fiakéros* „birjar".

fif. In expresia *fif de rachiu*, v. p. 82.

firman. Cărăuș, iar ocupația este *firmănie* (187—2). — *R.*: 183. 184. 187—2. — *V. F.*: *furman* (184). — Din germ. *Fuhrmann* „căruțaș, cărăuș", primit odată direct, supt forma *furman (furmancă)* și a doua oră prin Ruteni, supt forma *firman*.

fleșer. Negustor de cai (362. 364—3), sinonim cu geambaș (361—2). — Din săs. *flêšər* (*Jahreb.* X. p. 187).

floricica. Un cântec la jocul Călușului; v. *călușș*.

folticănos. Cal gras (525—55), burtos: „sânt *folticoși* caii care se nutresc numai cu păioase și nu primesc la mâncare bucate" (523*).

folticos. Cal rău hrănit „numai cu ludăi (cucurbete), dovleci sau numai cu iarbă"; și despre un om care trăește numai pentru burta lui (10—77*).

fomi, v. *cocoară*.

fonios. Cal leneș (480—54).

forgăuș. Atribut dat calului care-și „asvârle picioarele în dreapta sau în stânga" (410/1—77) sau „la care îi sânt „sărite spatele din loc" (497—77). — Derivat din *forgău* (< ung. *forgó* „încheietură, articulațiune, șold",

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

sens ce-l cunosc din graiul comunei Poiana, jud. Năsăud, în expresii ca : îi umblă *forgaŭăle* = i se mişcă şoldurile în mers, mai ales despre femei), prin suf. *-uş*. Cu sensul acesta e cunoscut şi de 476*.

forgăuşat. Calul cu şoldul smintit din încheietură sau când şoldul iese afară, stă ascuţit (476*).

forşpan. Lucrul public pe care-l fac oamenii siliţi de autorităţi (392/1) şi apoi însuşi omul care-l face (54/2). — *R.* : 7/1—2. 52—2. 54/2—2. 392/1—5. — *V. F.* : *forşpon* (392/1—5), *foşpan* (7/1—2) *vorşpan* (53—2). — Din germ. *Vorspann*, răspândit prin administraţie.

forşpontaş. Omul care se ocupă cu cărăuşia (521. 493—2). — *V. F.* : *froşpontaş* (493—2).

fortoáńe. Cal cu învăţ, v. p. 83.

foşpontar. Cărăuşul care ducea, pentru plată, în anumite zile, la primpretorat pe secretarul sau pe primarul din comună (38/1—2). — *V. F.* : *froşpontari* (531—2), *horşpontari* (446—2). Cf. şi *alvoagăn*.

frate. Supt forma *frieate*, v. *gloabă*.

fudul. Atribut : „cal *fudul*, un hoher de cal“ (210/2—7).

fugar. Se zice unui cal (67—7).

furcuţă. In expresia : „cal cu furcuţă“, despre unul care are „crucea şălilor“ în forma unui unghiu ascuţit (198—77).

**fuvar*. Proprietarul care „are căruţă cu cai“ (500—2). Din ung. *fuvar* „cărăuşie, transport“.

**fuvaruş*. Cărăuş (487. 488—2), omul care se ocupă cu cărăuşia (500. 493—2). — *R.* : 466. 487. 488. 489. 490. 493—2. — *V. F.* : *fuvoroş* (489—2), *fuvoaroşi* (490). — Din ung. *fuvaros* „cărăuş, chirigiu“.

**gacios*. Atribut dat calului care „îşi freacă picioarele deolaltă şi îşi loveşte picioarele cu potcoavele“ (480—77). — Din ung. *gacsos*, *gacsoslábu* „şontorog, cu picioarele strâmbe“.

gance. Defect corporal : „calul se caută... ca să nu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

3) ; „în târg... : n'are *ganciu* ori hibă ?“ (367—3) ; „uită-te ce cal,.... fără neci on *ganciu*“ (82—3). — *R.* : 82. 133. 140. 367—3. — Pentru etimologie cf. DA. *s. v.*

gârb. Atribut pentru calul cu spinarea ridicată (5—77).

gârgăriceat. Atribut dat calului care „se prezintă puțin desvoltat, în raport cu vârsta“ (25—77). — Cf. *gârgărniță*, insectă.

găurice. In expresia *muscă în* ⌣ v. p. 81.

gazdă. Proprietarul care are căruță cu cai (193. 481—2), cai de călărit (193), sau care e crescător de cai (487—1), „ține iepe de roadă“ (391—1). Se obicinuește mai des forma cu complinire : ⌣ *de cai,* ⌣ *cu cai,* ⌣ *de cal.* — *R.* : 4. 190. 190—3. 303. 323. 331—2. 370. 391—1. 401. 418. 476. 477. 481—2. 487—1. 551—2.

geambaș[1]. Negustor de cai sau „cel priceput la jimbășire (= silirea calului la fugă... forțarea lui la o ținută superbă)“ (6). — *Prin extensiune :* hoț de cai (49. 63) apoi „un om isteț, care știe să iasă din orice încurcătură“ (161), un „om fudul care se plimbă pe la moșie, stă degeaba și se îmbracă bine“ („se plimbă ca un *geambaș ;* are un biciu ca un geambaș“) (60). Se întrebuințează des cu complinirea : „de cai“. — *R.* : 1. 4. 6. 14/1. 23. 24. 25. 26. 29. 41. 44. 49. 52. 53. 54. 54/2. 55. 56. 56/1. 77. 79. 80. 81. 82. 59. 60. 61. 63. 64. 65. 66. 66/1. 67. 68. 69. 71. 73. 75. 83. 84. 85. 86. 96. 97. 88. 91. 93. 94. 95. 102. 104. 105. 106. 111. 129. 133. 134. 135. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 120. 122. 124. 125. 127. 126. 128. 156. 160. 161. 163. 164. 325. 171. 175. 181. 361. 543/1. 547. Cuvântul este cunoscut și acolo unde nu sânt geambași. — *V. F. : jimbaș* (4. 6. 23), *ghiambaș* (80. 124), *geamași* (105) ; *ziambaș* (140. 160), *zembaș* (122).

* *geambășie.* Negustorie de cai (64—3) sau orice negustorie : „locuitorii... care pe lângă alte afaceri mai vând câte un cal“... fac „câte o leacă de geambășlâc sau

[1] Materialul este primit ca răspuns la chestiunea 3.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

geambaşie" (90—1). — *R.*: 55. 64. 69—3. 90—1.

g e a m b a ş l â c. Afacere nu prea cinstită (71—3), negustorie (cf. *geambaşie)* (69. 90—3). — *V. F.*: *geambaşlic* (71).

g e r g e l i e, v. *herghelie.*

g h e b, v. *ghebos.*

† *g h e b e.* Se zice în batjocură (478—54), despre caii bătrâni, neputincioşi, slabi, urîţi (427—34): „un rob de cal *(gebe)*" 281—7. — *R.*: 281—7. 403—7. 412—7, 54. 427. 478. 501. 503—54. 521—77.

* *g h e b e ş.* Despre un cal slab, căruia i se văd coastele, „care calcă cu tuspatru picioarele pe on fegyeu" (480—54).

g h e b o s[1]. Atribut dat calului după defecte corporale (401—77), sau unuia cu „spinarea în sus" (152/4), „cu gheb în spinare" (174). — *R.*: 26. 66/1. 152/4. 174. 176/1. 401. 432. 532. 545. — *V. F.*: *ghibos* (152/4. 176/1), *ghâbos* (547).

* *g h e m e j a t.* Cal bătrân, neputincios şi diformat fizicește, căruia i s'au împreunat picioarele dinapoi cu cele dinainte: „N'ai văzut cum a ajuns calul lui Dumitru ? Nici nu-l mai cunoşti, aşa de *ghemejat* ce este"; „Caii ăştia din Ungaria se ghemejează repede de tot" (25*). — I se zice şi omului prea cocoşat: „Fugi mă, ghemejatule, nu vezi că te loveşti cu nasul de pământ" (25*).

g h e ş e f t a r. Despre omul care se ocupă cu cumpărarea cailor (152/4—3).

g h i a m b a l ă u. „Negustor de cai, mai în etate, mai avut, care a umblat în ghiambaşie de un timp mai îndelungat" (80—3*).

g h i j o a g ă, g h i j o g, v. *bijog.*

g h i b ă, v. *grebănos.*

g h i o a b ă. Despre un cal bătrân (393—54. 509*): „o *ghioabă*, despre o mârţoagă de cal bătrân" (393*). Pentru etimologie v. V. Bogrea, în DR. IV, p. 879.

g i m b ă ş i. A tortura calul prin bătăi, ca să-l silească

[1] Material la chestiunea 77.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

a fugi și a lua o poziție superbă când fuge : ca să vândă caii „îi silește la fugă și să aibă o ținută superbă... *jimbășește* caii“ (6*).

gimbășire. „Silirea calului la fugă, cu trăsura ori fără trăsură și forțarea lui la o ținută superbă : *jimbășire*“ (6—3).

gingaș. In expresia „gingaș la mâncare“, v. p. 82.

gioi, v. *hambar*. Pentru etimologie v. N. Drăganu, în DR. IV, pp. 756—759.

girgez. Probabil negustor de cai (429—3). La lămuririle cerute nu ni s'a răspuns.

**glăvățânos*. Atribut dat calului „cu capul prea mare“ (24—77).

gliioabă, v. *gloabă*.

gloabă[1]. I se zice calului în batjocură sau când „te necăjești pe el (îl blestemi „*gloaba* dracului“)“ (164) ; altădată, în general, unui cal bătrân, neputincios, slab, mare, gros și urât, chior și bolnav (63), nărăvaș (70), care nu trage bine (74/1) ; se poate zice și despre caii tineri dar slabi (34). Exemple : „Ce are a face *gloabele* lui cu caii miei“ ; „la trăsură se pun cai nu gloabe“ (24*). In târg : „Cât ceri pe *gloaba* asta ?“ (5. 325) ; „măi, frieate, ți-am plătit bine gloaba“ (41/1) ; sau : „cu *glioabe* înzadar mai mergi la armăsar că tot nu-și iau mânz“ (55). Se întrebuințează des complinit prin : *de cal, de iapă* (74/1) sau prin un adjectiv : *bătrân, bătrână* (115. 116). — In expresia *cal de gloabă* (34—5) are înțelesul de : „cal care trage la plug“. Sensul de „pedeapsă, amendă“ îl are în exemplul : „Acest cal e *gloabă* pe mine“, întrebuințat de „stăpânul calului, dacă nu-l poate vinde nici într'un chip“ (509/1*). — *R.* : Este cunoscut pe întreg teritorul țării, cu excepția regiunilor de lângă Rodna-veche și Năsăud (de la 193—332 nu-i comunicat). — Pentru etimologie cf. DA.

[1] Material primit la chestiunea 54, în majoritatea cazurilor și la 7.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

**g l o b a n*[1]. Se zice în batjocură (58/1. 125) unui cal bătrân (72) : „Ce-mi tot lauzi *globanul* acesta, au nu văd eu că e mai mort“ (72—3). — *R.* : 58/1. 82. 72. 80. 125. 127. 156. 163.

**g l o b ă r i e*. Despre caii slabi de tot, care nu corespund „cerinţelor plugarului“ (50—7, cf. 51—7).

**g l o b i n ă*. Se zice despre un cal ciolănos, „cu pielea înşirată pe oase“, bolnav, ros de hamuri, o căzătură : „geamgiul c'o *glóbină* şi o haromie la căruţă“ (24—54).

g o a n ă. In expresia : *cai de goană* „aceia care sânt puşi la trăsură ori brişcă pentru plimbare“ (65—5).

g o n i. In expresia „goneşte ca un nebun“, v. p. 81.

g o s p o d a r. Se zice omului care creşte cai (131. 238—2), are căruţă cu cai (158/1. 177—2), căci nu există un termin deosebit pentru numirea proprietarului de cai ; cf. *gazdă*. — *R.* : 77—1. 90. 99. 121. 131—2. 140. 141—1. 146. 147—2. 151—1. 182—2. 158/1. 169. 176. 176/1. 177. 238—2.

g r ă b o s. Despre un cal cu spinarea ruptă (284—77). —Probabil este o formă scurtată de la *grebănos* sau este *greabăn* considerat, printr'o greşită analiză, ca derivat cu suf. *-ăn* din un **greb*.

g r ă m ă d i t. Atribut dat calului după defecte corporale (13—77).

g r e a b ă n, v. *cuvuiat*.

g r e b ă n o s[2]. Atribut dat calului slab (24. 71), cu greabăn mare (hrebăn 203/1), înalt în *hrebăn* (211), beteag de greabăn (128), cu oase sau noduri pe spinare (378), încovăiat de spinare (450), care merge zgribulit (146. 147), are întreg corpul diformat (25), are răpciugă (175), cu *ghibă* 'n spinare (171) ; nu poate fi întrebuinţat la călărit, căci „tarniţa îl roade în spate“ (198). — *R.* : 14. 24. 25. 46. 47. 48. 53. 54. 54/2. 58. 58/1. 79. 80. 60. 65. 66. 66/1. 68. 69. 70. 71. 74/1. 83. 84. 85. 87. 88. 95. 99. 102.

[1] Material primit la chestiunea 54.

[2] Material primit la chestiunea 77.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

103. 104. 105. 106. 108/1. 110. 111. 129. 130. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 140. 141. 142. 143. 144. 146. 147. 148. 149. 112. 114. 116. 117. 118. 98. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 128. 152. 162. 164. 167. 168. 168/1. 171. 173. 175. 191. 197. 197/1. 198. 210. 203/1. 212. 232/1. 246. 245. 256. 373. 380. 378. 381. 402. 424. 450. 454. 457. 476. 477. 487. 488/1. 491. 497. 499. 500. 503. 510. 511. 516. 520. 528. 535. — *V. F.: grebenos* (477), *hrebănos* (198. 211. 252/1. 246. 203/1).

g u t u n a r i, v. *guturai.*

g u t u r a i. Atribut dat calului rău, neputincios, care are dureri de cap și pe nas i se scurge niște materie alburie, celui care tușește, strănută: „*un gutunari* de cal“ (145*). Vezi și *căiesc.*

h â c ă. Diferența existentă între prețul cerut de cumpărător și între cel dat; v. p. 86.

h â d. Atribut, dat calului bătrân, slab, neputincios (198—54). — *R.:* 127. 198—54. 231—77. 397. 471—54.

h a i n. Despre un „cal mare“ (185—55): „*hain* este superlativul de la „mare“ și se întrebuințează mai mult de țărani: om *hain*, copac *hain*, casă *haină*“ (185*).

h â i t. Cal bătrân, slab, urît și neputincios (198—54).

h ă i z a ș. Un cal mare, slab (378—7, 54).

h a l ă, v. *halos.*

h a l b a, v. *alba.*

* *h a l o s.* Calul care mănâncă tot felul de nutremânt, în opoziție cu „ligăvos“: „Când calul e obosit se zice: „nu-i da de mâncare căci acum e *halos*“ sau „mănâncă ca o hală“ (7/1—7*). Cf. *hali* în DA.

h â l p a v. Despre un cal mare și gras (296—55). — *V. F.: hâltav* (296—55).

h â l t a v, v. *hâlpav.*

h a m b a r. Se zice în batjocură, despre un cal mare („soiu săsesc“), foarte bătrân, cu pântec mare, care nu se satură (251/1*. 489.): „Nu-i joi *hămbariul* acela cu mâncare“ (489*). — Are și sensul de: coșar (489*), magazie (390*), ladă mare, pentru păstrarea grâului, porumbului (251/1*). [illegible]

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

le brad, cusute pe schelet de lemn tare, cu volum de câte 90—100 Hl. (378*). — *R.:* 251/1. 378. 390. 489—55.

hămăi. A da din cap, v. *hoampă.*

hămesit. Se zice în batjocură (378—54) despre un cal care nu se îngrașă, deși are hrană bună (181—77).

hămuit. Se zice despre un cal cu pielea roasă pe pântece de funiile hamului (218—77): „a tot *hămuit* calul până l'o așezat"; „Calul *hămuit* se *bătucește* la piept" (218—77*).

hanț. Un cal mare (239/2—55), care nu-i bun de ispravă (150—54), dar și despre o iapă bătrână, slabă, neputincioasă: „die, *hanța* dracului"; „mânca-te-ar lupii *hanță*" (188—54*). — Pentru etimologie v. N. Drăganu, în DR. III, p. 708.

hapsin. Atribut dat calului „mâncăcios" (196—77: *hapsân*).

hâră. Despre un cal bătrân (179—54. 507—3). Se zice des și despre femei mai în vârstă, pline de răutate, despre babele care fac vrăjitorii („sinonim cu hâraucă"). „Se pronunță apăsând bine pe *r*: „*hârrra de ea* !"; „las-o dracului de *hâră* bătrână" (529*).

harabagiu[1]. Proprietarul de cai și căruță (101), care se ocupă cu transportarea (155/1. 156. 160) de greutate sau de pasageri: „Noi mergem la Vertuzeni, Nicolae, du-te la moșu Vasâle harabagiu, să vie cu harabaua..." (101*). — *R.:* 101. 145. 107. 110. 118. 154. 154/1. 184. 156. 157. 159. 160. 173. 183. — *V. F.:* *arabagiu* (184), *hrabagiu* (101).

hărăgăi. Se numesc caii mari și groși (26—55).

haram[2]. Un cal bătrân (104), mare și urît (155/2. 175), care nu stă la potcovit, nu trage (188). Se întrebuințează și 'n batjocură (98. 127. 128. 146. 147. 125/5. 150. 156. 178). — *R.:* 50. 51. 98. 118. 121. 99. 102. 146. 104. 106.

[1] Material primit la chestiunea 2.

[2] Material primit la chestiunea 55 și 51.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

147. 148. 128. 150. 151. 152/5. 152/2. 156. 184. 188. 174. 175. 178. 378. 397. 398. 408/1. — *V. F.: hăream* (118).

haramoiu. Citat, fără explicaţie între derivatele care arată caii mari şi groşi (157. 174/1—55) dar şi cu explicaţia: „dacă m'a muşcat calul sau m'a pălit, m'a aruncat jos... îi zic: *hărămoiu*“ (174/1*). Cu complinire: „*haramoiu de cal*“ (157).

hâraucă, v. *hâră*.

hârciog. Se zice despre un cal slab (194—3), bătrân (193. 457—54).

hăream, v. *haram*.

hârghelie, v. *herghelie*.

hârghilă. Un cal bătrân (330—54), slab, care 'n primăvară „iesă cu pielea pe oasă: cal slab ca o *hârghilă*“ (330*).

* *hârjoabă*. Cal bătrân, slab şi de puţin folos: „Ţi să face calul ăsta bun o *hârjoabă* de ţâpat (= lăpădat), dacă nu-l grijeşti mai bine“; în batjocură: „are şi el o *hârjoabă* (câte-odată zice „roajbă“) de cal şi crede că-i împărat“ (367—54*).

hârlă. Se zice în batjocură atât despre calul cât şi despre iapa bătrână (199—54). In unele regiuni cuvântul este întrebuinţat numai pentru scroafe: „mă năcăjesc c'am cumpărat o *hârlă* de scroafă şi nu mănâncă nimic“ (19*).

hârlog. In batjocură despre caii mari şi urîţi: „Mă, ieri la târg am văzut doi *horlogi* de ogari cât postu Paştilor“; „Ion Seminichii are frumoşi cai, acu-o loat, nu-s mari, da-s frumoş şi trag ca nişte smei, *horlogii* dracului“; „Mă, da eri pe drum atâta fură doi *hârlogi* de ogari, nu ştiu a cui fură, da fură mari“ (19*). Comunicat şi de 157—54.

harmăsariu, v. *arhamac*.

haromie. Despre un cal mic (24*), sau despre unul bătrân, cal de sacă („*hurumie* de cal“ 6*). „*Haromie* este termen ţigănesc pe care oamenii de aici obişnuesc să-l întrebuinţeze foarte des“ (24*). V. şi *globină*.

hârştiog. Despre un cal bătrân, leneş (151*), dar şi despre o vacă, o oaie slabă (180*): „Mi-am cumpărat şi

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

eu un hârştiog de cal, să am cu ce duce un săcşor sau doi la moara din apropiere" (151*). — *V. F.: hârşlioagă* (156—7) de cal (155/1—54).

hârtav. Despre un cal mare şi gros (308—55).

hârţoabă, v. *harzoabă.*

†*hârţoagă*[1]. Cal (s. iapă 480*) bătrân, neputincios, urît, netrebnic (405. 318. 46); în batjocură şi despre femeile bine desvoltate, greoaie şi leneşe (480*). — *R.:* 10. 46. 79. 152/6. 305. 317. 318. 360. 406. 434. 439. 457. 466. 480. 516. 529. — *V. F.: hărţoagă* (529), *harţoapă* (480*). — Probabil din *hâră* + *mârţoagă.*

†*hârtoapă.* Cal mare (239/1), cal istovit de fugă şi de muncă, cu un membru al corpului diformat (239/1*). Ca toponimic: „am un pământ pe *Hârtoape;* am fân pe *Hârtoape* = un pământ care în urma ploilor s'a surupat, ori crepat de călduri de soare [iar] în câţiva ani s'a vindecat de se poate folosi" (239/1*). — *V. F.: hârtopu* „stricat" (239/1*).

**haruială.* In expresia: *cal de* ~ „calul tare, vârtos, vânjos, ciolănos, duligos (cu picioarele groase şi sănătoase), ... hrănit cu pâne" şi este întrebuinţat la dus „chirie", lemne, piatră, nisip, cărămidă (183*). In comuna Poiana (jud. Năsăud) *huruială* = lucru mult, deranj mare: „E multă huruială cu sărbătorile".

hârzoabă. Se zice în batjocură despre cal (420—54). S'a comunicat şi forma *hârţoqbă.*

hâşcală. Cal (s. iapă bătrână 194—3) slab (194—3), bătrân (194—54). — Cf. DA. *s. v. hârşie.*

hat. Cal mândru, frumos, tânăr (22. 90. 175—7). Cf. DA. *s. v. at.*

hâţăi, v. *hâţă.*

†*hâţă*[2]. Cal bătrân (60. 68. 330), slab (93. 398), tânăr şi slab (163), rău ţinut, indiferent de vârstă (87), cal care din cauza slăbiciunii „nu poate prinde la povară"

[1] Material primit la chestiunea 54.

[2] Material primit la chestiunea 54.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

(330*) : „Doi cai când sânt puşi în ham, unul trage celalalt se dă înapoi,' se zice despre el că se *hâţăie* în ham sau că trage ca o *hâţă*“ (330*). — Cu complinire, pare a avea sensul de „o mulţime de cai legaţi unul de altul“ (27) : „Ţine-o *hâţă* de cai la bătătură“ (24/1). — *R.* : 24/1. 27. 38/1. 49. 54/1. 54/2. 80. 56. 56/1. 60. 67. 71. 74. 76. 79. 83. 85. 87. 88. 93. 159. 163. 323. 330. 355. 383. 393. 504. 527. — Probabil în legătură cu *hăţ, înhăţa*.

hâzănie. Atribut dat cailor urîţi (498—55).

haznă. In expresia „umblă în haznă cu cai“, v. *hăznar*.

**hăznar*. Negustor de cai (34. 329—3) sau şi de altfel de negoţ (331—3), sfârnar (529—3), care umblă în haznă cu caii (43/1. 331—3) : „*hăznarul* hăznăreşte cu cai, oi, etc.“ (34—3). Se obişnueşte des complinit prin *de cai*.

hăznări, v. *hăznar*.

**hendler*. Negustor de cai ; complinit şi prin „de cai“ (187—3). — Din germ. *Händler* „negustor, comerciant“.

herbeliţe. Despre calul bătrân şi neputincios, când trage la căruţă şi abia se leagănă (59*). Cf. DA. *s. v. hârb*.

hergălie, v. *herghelie*.

herghelegiu. Crescător de cai (102. 85. 67. 65. 154—1) sau cel care păzeşte mai mulţi cai, la păşune (65*. 66/1*) : „I. este *herghelegiu* (păzitor de cai, crescător de cai)“ (66/1*). — *R.* : 65. 66/1. 67. 85. 102. 154—1. — *V. F.* : *hârghiligii* (102—1).

herghelie[1]. Crescătorie (68. 109. 290. 302. 329), stavă de cai (302. 329), zăvod, tamazlâc (109), grupă mare de cai (367*), turmă de cai, formată din împreunarea cailor tuturor locuitorilor (24/1). In unele regiuni nu se află herghelie în comună, căci ţăranii îşi trimit caii, peste vară, „pentru a se întrema“ pe munţi, „unde au un loc destinat

[1] Materialul este primit la chestiunea primă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

pentru aceasta, numit stavă, îngrijindu-i un om, numit stăvar" (210/2): „Toader ş'a adus calul dila *herǵelie,* din stavă, din ciurda de cai" (comunicat A. Şioldea, din comuna Mititei, jud. Năsăud). Când în sat se află o *herghelie* a Statului, pe aceasta o numesc tot aşa, spre deosebire de a lor, pe care o numesc *stavă* (367*). — *R.:* 24/1. 68. 109. 210/2. 290. 302. 329. 516. — *V. F.: hergălie* (290), *hârghelie* (109), *herjelie, jerjelie, gergelie* (210).

herghelier. Negustor de cai, geambaş (82—1).

herleş. Despre un cal cu picioarele strâmbe în lături (în afară); se zice şi despre omul care mergând îşi freacă genunchii de olaltă (365*). Citat, fără explicaţie, de alte răspunsuri, între atributele date cailor după defecte corporale (420. 365—77). — Derivat din *herle* „om s. animal care merge rău de picioare" (cunoscut în comuna Poiana, jud. Năsăud), prin suf. *-eş; herle* ar putea fi ung. *herélő* „jugănitor, scopitor, cąstrator".

heteoan, v. *hition.*

hibă. Defect, v. p. 81.

**himbluitor.* Probabil negustor de cai (153—3). — Derivat din **himblui* (< rut. *gimblĭuvati, gindlĭuvati, gandlĭuvaţi, gandlĭóvii, torgovélĭnii,* „Markt =, Handels ="; s. v. *gandelĭ)* prin suf. *-tor.*

hinteu, v. *paradă* şi p. 98.

hition. In batjocură despre un cal mare (243—55), slab (198—77), perit, uscat (480—54). — Vezi şi *căloi.* — *R.:* 178. 191. 198. 208—77. 243. 245—55. 480—54. — *V. F.: hitioan* (208. 243), *hityiuan* (480), *heteoan* (191).

hleab. Se zice despre calul care a îmbătrânit, care nu mai păşeşte sprinten, nu ţine capul „ţanţoş" (ridicat); se zice şi despre persoanele mai în vârstă, care au o înfăţişare uscăcioasă, fără vlagă: „Cu *hleabu* cel de cal nu vei mai putea face primăvara" (183*; pomenit şi de 147*). — Pentru etimologie cf. şi *hlebuì* „a uza, a munci, a slăbi, a vlăgui" (183*).

hleboiu. Despre un cal bătrân („*hleboiu* bătrân" 146.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

187—54), incapabil de lucru ; se întrebuinţează când „voeşti a arăta faţă de animal dispreţ, necaz“ (147*).

† *h l o a b ă.* Citat fără explicaţie, între cuvintele care numesc caii bătrâni, slabi, neputincioşi (99—54) : „Cu cât dai *holobul* acesta ?“ (202—3). — Cuvântul nu e cunoscut numai în Moldova şi Bucovina, cum spune DA. ci şi în nordul Ardealului (202—3).

* *h o a i ţ ă.* Cal bătrân şi mai ales iapă slăbită ; femeie de moravuri uşoare, înaintată în vârstă, „a cărei calităţi nu se mai caută“ („este o *hoaiţă*“). Pentru cal se întrebuinţează la mânat („hi, hoaiţă“) şi la cumpărare, spre a-i micşora preţul („o *hoaiţă*“) (58/1—54*).

hoampă. Cal bătrân, slab, cu capul mare, orb de un ochiu, cu oasele proeminente, cu mers încet, „hămăind din cap“ (413*). — Probabil ung. *homp* „gruiu, grueţ, movilă, grămadă de pământ“. *Hom* se întrebuinţează, în ungureşte, pentru a arăta „o ridicătură“ sau „o ghemuire („különösen domborást vagy félgömbölységet jelent“, Czuczor-Fogarasi, s. v. *hom* şi *homp).*

h o a n c ă. Complinit prin *de cal* : se zice la o mârţoagă, la o „rebedină de cal“ (61—54*).

h o a n t ă. Cal bătrân, slab, neputincios (67*), care merge şchiopătând din pricina slăbiciunii sau a unei boale (59*) : „Mă, fine, hai să mai ridicăm *hoantele* alea că iar au căzut“ (67*); „Măi bărbate, ce ne tot amărâm cu *hoantele* astea“ (65*). In unele regiuni se cunoaşte şi *hont* şi *hoantă*, fără să se facă o deosebire de sex când se aplică („numai unii o fac“) (59*) ; în altele nu este cunoscut *hont*, dar *hoantă* e curent (65*). — Se aplică şi la bărbaţi („mă, *hontule* sau *şontule*“ 59*. 65*). In Ardeal *hont* (mai des *honţi)* e terminul generic dat Saşilor, iar prin extensiune şi unui om şchiop sau unui om mare, cu picioare lungi. Pentru femei se întrebuinţează forma feminină, mai ales când sânt mici de statură şi păşesc alene : „N'ai văzut *hoanta* cea de Ană trecând pe drum ?“ Tot din comuna mea cunosc şi derivatul *hoantăş* „un om care-şi trage după el un picior“ (Poiana, jud. Năsăud).

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

h o a n t ă ş, vezi *hoantă*.

h o a ş b ă, vezi *hoaşcă*.

h o a ş c ă. Atribut dat iepelor care au defecte corporale (26*) sau despre un cal care nu poate trage (510*), e bătrân, prăpădit (61*) : „Finule, dă-mi *hoaşca* ta s'o prinz între ai miei, că altmintrelea îs de perit" (26*) ; „o *hoaşcă* de cal" (61*). — Se întrebuinţează şi („mai mult" 67*) pentru femeile bătrâne (26*. 67*. 510*) : „...*hoaşca* ai urâtă a plecat la câmp" (26) ; „Taci nu vezi că eşti o *hoaşbă*, numai gura îi de tine" ; „Nu vedeţi că e o *hoaşbă* de femeie care nu ştie altceva decât să se prăjească toată ziua" (510*).

h o d o r o a g ă. Citat fără explicaţie între cuvintele care numesc pe caii bătrâni, neputincioşi, slabi, urîţi (471—54).

h o d o r o g i. A se strica, v. *drabină*.

h o d o r o g i t. Cal bătrân, slab, neputincios (448/1—54).

h o d u c ă. Denominaţie injurioasă pentru un cal bătrân şi prăpădit, care se aplică şi la oamenii bătrâni (61*).

h o h e r. I se zice unui cal „fudul" („un hoher de cal" 210/2—7).

* *h o h e r i e*. „Cal vrednic de a se da pe mâna hoherului, ca să-i ia pielea" (38/1—54).

h o i t. Citat fără explicaţie, la chestiunea 54 (408/1. 432. 433. 435).

* *h o i t a n*. Cal mare, urît („hoitan de cal" 70—55).

h o i t i n ă. Cal mare şi gras (133—55).

h o l o b, vezi *hloabă*.

h o l t e i e. „Prin locurile acestea, fiecare tânăr, dacă trece vârsta de 18 ani şi dacă părinţii lui sânt cu dare de mână, are numai decât un cal de care se îngrijeşte singur. Acest cal nu se pune la muncă, el se ţine numai pentru călărie; cu el tânărul face dese plimbări prin satele vecine, pe la nunţi, etc. Astfel de cai se numesc: *cai de holteie*" (135—5*).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

h o n c o s. Cal bătrân (61*). Se obicinueşte şi forma feminină.

h o n t. O căruţă cu care se cară nisip sau piatră pentru pietruirea şoselei şi facerea grămezilor. „Această căruţă nu are loitre şi alte părţi, cum au alte căruţe, ci pe cele două telegi e întărită o ladă lungă, făcută de scânduri, în care se încarcă nisipul sau piatra". Se obicinueşte şi forma feminină *hoantă* (463*). — Derivă din germ. *Hund,* v. DA. *s. v.*

h o p ş ă. In expresia *cai de hopşă,* adică aceia care îi întrebuinţează alţii. — Pentru etimologie v. N. Drăganu în DR. III, 720.

h o r l o g, vezi *hârlog.*

** h o r o p.* Cal mare urât, gros (204—55), bătrân şi neputincios (191—54). Se cunoaşte şi forma *horogi* (191—54. 191*).

h o r u b ă. 1° Cal care nu poate merge nici la călărie, nici la trăsură : „Am o *horubă,* trabă s'o dau s'o omoară, că nu-i mai nici de o treabă" (7/1—54*).

2° O casă în pământ, lucrată simplu, numai din bârne aşezate cu puţină grijă unele pe altele ; o casă care trebue propită, ca să nu se surpe („*hurubă* 517—54*).

h o ş c o t i n ă. Cal bătrân, slab, neputincios (67—51*), care nu poate merge, nici trage (65—54*) : „Ce *hoşcotină* de cal ai cumpărat şi tu !" (65—54*). — Cf. DA. s. v. *hoancă.*

h o ş p ă l u i t. In expresia *cai de* —, adică de puţin preţ, care-i munceşte din greu (218—5).

h r a b a g i u, v. *harabagiu.*

h r ă n i, a se —, v. *arâni.*

h r e b ă n, v. *greabăn.*

h r e b ă n o s, v. *grebănos.*

h r i ş c ă (un fel de plantă), v. *ciupercă.*

h u h ă, v. *hupă.*

h u i d u m ă. Se zice despre „calul mare, urât" („o *huidumă* de cal" 70—55).

** h u p ă.* Cal bătrân, neputincios, urît (520—54),

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

mare, slab de tot („despre oameni nu se zice, iar un verb nu e cunoscut" 518—54*), grebănos, cu oasele ieşite de mult lucru şi de traiu rău (517*). — *R.:* 517. 518. 519. 520—54. — *V. F.: huhă* (517—54*). — Probabil un postverbal de la *hupì* „être affamé".

* *h u p i t.* Calul care mănâncă mult, deşi e bătrân, „fără să prindă putere": „M'ai speriat cu mâncatul *hupitule* şi tot degeaba, că nu eşti în stare să-ţi mişti picioarele din loc" (25—54*). — Probabil participiu-adjectiv al lui *hupì* „a flămânzi, a fi lihnit de foame" (*hupeşte* „nu se satură, mănâncă şi ziua şi noaptea" 25—54*).

* *h u p i t u r i.* Termin dat vitelor mâncăcioase sau lacome după mâncare (25—54*).

h u r u b ă, v. *horubă.*

h u r u i a l ă, v. *haruială.*

h u r u m i e, vezi *haromie.*

i a p o a i c ă, vezi *iepoaică.*

i a r b ă, sb., v. *căiesc.*

i a r m a r o c, v. p. 79.

* *i e p a n ă.* Iapă mare şi rea (*epană* 125—51), înaltă, greoaie (134—51).

i e p a r. Proprietar de căruţă (88—2), de cai (67—1), care se îndeletniceşte cu cărăuşia (62—2), herghelegii (67—1), omul care duce sare pe cai (60—2). — *R.:* 60. 66. 66/1—2. 67—1. 88—2. — *V. F.: epari* (88).

i e p e s c[1]. Intrebuinţat ca atribut pe lângă substantivele: *râs* (412—11) şi *nechezat* (41/1—5). — *R.:* 29. 32. 41/1. 65. 77. 88. 121. 135. 173. 182. 202. 286. 412. 427. 482. 483. 510. 524. — *V. F.: epesc* (121. 202), *iăpască* (483).

i e p e ş t e[2]. In expresia *râde iepeşte,* întrebuinţată „când râde cineva caraghios" (127) sau la adresa unei femei (336), a unei neveste ori a unei fete mari, fără ru-

[1] Material primit la chestiunea 11.

[2] Material primit la chestiunea 11.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

şine (378). — *R.:* 6. 22. 33. 41/1. 60. 74/1. 84. 96. 88. 121. 127. 135. 165. 183. 186/1. „rar" 218. 225. 238/1. 247. 266. 275. 378. 290. 336. 373. 406. 460. 498. 504. 510.

* *i e p i c ă.* Menţionat ca diminutiv desmierdător (526—51).

* *i e p i ş o a r ă.* Diminutiv (379—51), desmierdător (25. 29—51), care arată vârsta (29—51) sau sexul (25—51). — *R.:* 7/1. 29. 316. 379. 391—51. 479. 544—11. 546/1—55. — *V. F.: epişoară* (25).

* *i e p i ţ ă.* Diminutiv desmierdător la cai şi la copii (378. 25—51), arătând sexul (25—51), etatea (336—51). — *V. F.: epiţă* (25—51).

* *i e p o a i c ă.* Citat între diminutivele de la 'iapă' (260. 510—11), odată cu menţiunea că este termin desmierdător (510) şi între derivatele de la 'cal', prin care se arată caii mari şi groşi (471—55). — *V. F.: iapoaică* (260).

i e p o a s ă. O femeie mare şi leneşă (378—11).

i e p o c, i e p o a c ă. Pomenit între derivate de la 'iapă', prin care se arată mărimea (6. 536—55). — *R.:* 6—55. 12—11. 472. 536. 540. 546/1—55. — *V. F.: iepoc* (472), *iepoacă* (6. 536. 540. 546/1), *iepoancă* (472), *iapoancă* (12).

i e p o i u, i e p o a i e. Diminutiv (64—51) desmierdător, care arată forma şi mărimea (20—51), sau „caii mari, groşi" (229/1—55). Se zice şi despre 'iapă' (415. 415/1—55), iar prin extensiune despre „fetele grase, bine-făcute" (210/2—11). — *R.:* 20. 64. 197—55. 210/2—11. 229. 229/1. 223—55. 238/1—11. 415. 415/1—55. — *V. F.: iepoi* (197), *iepoy* (238/1), *iepoaie* (64. 210/2. 229. 229/1. 223 415. 415/1), *iepoane* (20).

i e p o r n i ţ ă. Atribut dat fetelor grase şi bine făcute (210/2—11).

* *i e p o ş e a.* Termin desmierdător, dat la cai şi la copii (378—51).

i e p o ş t i n ă. Termin desmierdător dat cailor şi co-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

piilor (378—51) sau la o iapă mare, grasă (64—51), la o femeie depravată, stricată, care râde mult (24—11). *R.:* 24. 41/1—11. 64—51. 378—11. 540—51. — *V. F.: iepotină* (41/1—11).

iepovină. Diminutiv desmierdător, care arată forma și mărimea (: *iăpovină* 20—51).

iepș(i)oară. Diminutiv (322—51), desmierdător (77. 432—51), care indică vârsta (239/1. 410—51) și mărimea (410—51) sau fără deosebire de vârstă, arătându-se „numai un cal sau mânz mic de trup" (417—51). — *R.:* 51. 77. 219/3. 239/1. 250. 322. 409. 410. 417. 432. 445—51. — *V. F.: iapșioară* (239/1—51).

**iepșoarea.* Numai termin desmierdător, dat mai ales de copii și de femei (24/1—51).

**iepșorică.* Diminutiv (67—51), desmierdător (27. 540—51), („numai desmierdător") dat mai ales de copii și femei (24/1—51), indicând un cal mic (27—51) sau cai mai bătrâni, dar buni (540—51). — *V. F.: epșorică* (27—51).

**iepșorină.* Numai termin desmierdător, dat mai ales de copii și femei (24/1—51).

**iepșulică.* Numai termin desmierdător, dat mai ales de copii și de femei (24/1—51).

iepșună[1]. Diminutiv (24. 61. 65. 168) desmierdător (24. 61. 65. 67. 96. 70. 71. 83. 490) care indică vârsta calului (70. 71. 83. 490). — *R.:* 24. 61. 65. 66. 66/1. 67. 68. 70. 71. 83 . 96. 321. 490.

**iepucă*[2]. Diminutiv (241. 487. 403), desmierdător (193. 228. 214. 241. 397. 398. 403. 482. 448), indicând un cal mic (398), vârsta (448/1. 487) sau „pentru caii frumoși și grași, mai ales" (448/2). Ca desmierdător se folosește și la copii (378). — *R.:* 193. 200. 209. 214. 228. 231. 241. 256. 261. 264. 378. 397. 398. 403. 409. 413. 437. 446. 448/1. 448/2. 451. 482. 472. 472/1. 476. 487.

[1] și [2] Material primit la chestiunea 51.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

* *iepuleană*. Diminutiv „care indică vârsta calului, dar şi desmierdător“ (24—51).

* *iepuliţă*. Diminutiv (24. 64—51) desmierdător (24. 157—51), care arată vârsta tânără (183—51) sau este numai termin desmierdător, dat mai ales de copii şi de femei (24/1—1). —*R.:* 24. 24/1. 64. 130. 157. 183—51. — *V. F.:* *epuliţă* (130).

* *iepuluc ă*. Numai termin desmierdător la cai şi la copii (378—51).

* *iepurină*. Iapă de soiu mic, sprintenă la mers, care îşi ciuleşte urechile când se apropie de ea orice fiinţă streină : „Cutare şi cutare are două *iepurine* de iepe de ţi-e mai mare dragul de ele“ (451—54*).

* *iepuşcă*. Termin desmierdător (71. 138—51), care arată vârsta (71. 138—51) şi sexul (71—51).

* *iepuşcană*. Diminutiv care se întrebuinţează şi pentru a indica vârsta calului (109—51).

iepuşică. Citat, fără explicaţie între diminutivele de la iapă (63—51).

iepuşoară (iepşoară). In majoritatea cazurilor este un diminutiv desmierdător, care poate arăta şi vârsta. Ca diminutiv arată, în general, un cal frumos, bine făcut, bine îngrijit, făr' să se facă deosebirea de sex totdeauna. Unele răspunsuri precizează vârsta „iapa la 3 ani“ (57—51). Se întrebuinţează şi la adresa copiilor (24/1—51). — *R.:* Cuvântul este atestat de o majoritate absolută a răspunsurilor. — *V. F.:* Cele două forme *(iepuşoară* şi *iepşoară)* au o arie deopotrivă de întinsă; întâlnim în aceeaşi comună une-ori amândouă formele (29. 88. 117. 152/3. 171. 172. 175. 439. 111. 45—51). Cu toate acestea se observă, parcă o predominare a formei fără *u*. Alte variante sânt : *ipşoară* (319—51), *iepuşoară* (122. 136—51), *iapuşoară* (99. 129. 155/2. 176—51), *iapşoară* (176/1. 180—51), *epuşoară* (75. 102. 108/1. 128. 130. 133. 140. 147. 144. 146—51), *epşoară* (25. 27. 150. 87. 144—51).

iepuţă[1]. Diminutiv desmierdător („dat mai ales de

1 Material primit la chestionarea 51.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

copii și femei" 24/1), indicând uneori vârsta sau arătând pe caii grași și frumoși (448/2). In unele părți „se folosește foarte rar", fiindcă se termină în „puță" (134. 144) : „Vecinul nostru Petru Pop a Lichi are o *iepuță*, care a fătat două *iapuțe*" (508*). — *R.:* Cuvântul este general („rar folosit" în 98 și 524). — *V. F.: epuță* (25. 27. 102 130. 133. 144. 332), *iapuță* (155/2. 245/1).

i g ă. De obiceiu în expresia *cai de igă* „cai de ham, de povară" (252. 412—5). — Din ung. *iga* „jug, greutate, povară".

i g a ș. In expresia *cal de* ⌣ „caii întrebuințați la tras, la arat" (467—5). — *R.:* 391. 470. 467. 480—5. — Din ung. *igás* „de jug, de ham, de povară".

i h a r m a r o c, v. *iarmaroc*.

i l e t i, v. *tar*. Probabil ung. *illető* „cuvenit, potrivit".

î m b l ă t o r. Se zice calului „care merge bine la călărie, care nu hurducă" (174/1—7).

î m b l ă t o r e s c. „Cal *îmblător (îmblătoresc)* se zice acelui cal care merge bine la călărie (care nu hurducă tare)" (174/1).

î m b u i e s t r a ș, v. *călărie* II, 2⁰.

î m b u l z i t. Despre calul strâmb de spinare (445—77), cu șira spinării încovoiată în sus (415. 415/1—77).

î m p ă r ă t e s c. I se zice unui cal frumos „cal „ (378—7).

î m p ă r e a. A-i plăcea, v. p. 83.

î n c ă l ț a t. Despre „calul care are obghele sau oase moarte jur împrejur la copite ; poate fi *încălțat* la picioarele dinainte sau la cele dinapoi sau la toate" (75/1—77).

î n c ă r ă b a, v. *cocoară*.

î n c h i r c i t. Despre un cal nedesvoltat (127—77).

î n c i o r e c a t. I se zice calului care are „deasupra copitelor smocuri de păr mari" (25—77).

î n c i r i p a, v. *înfiripa*.

î n c o n d o r a. A se arăta bine în târg, v. p. 81.

î n c o v o i a t, v. *cuvuiat*.

î n c u r ă t u r ă, v. p. 89.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

î n d ă m â n ă. Calul care e „bătrân şi slăbeşte, toate le rabdă, şi foamea şi îmblăciul, în astă stare fiind i se zice *îndemână,* fiindcă se poate folosi mai cu puţină grijă“ (249*).

î n d o p a t. Fără explicaţie între atributele date cailor după defecte corporale (27—77).

î n f i r i p a, v. *cocoară.*

î n f u n d a t. Cal „scurt în trup şi gât, gogoneţ (rotund), nu lung (ştiucos), ci scund, gros şi gras. E o specie de cai puternici... nu seamănă cu caii turceşti (mici şi iuţi) de Dobrogea, sânt mai mult, dar duri şi ţiitori la tras, la drum lung nu se ostenesc... : „am să-mi cumpăr nişte cai *înfundaţi*“ (27—77*).

î n g e n u n c h i a t. Despre caii cu genunchii îndoiţi (75/1—77 ; *îngenunchiat* 67—77).

i n o h o d e ţ. Se numesc, de unii, caii de călărie (112—5, 7). — Din rus. *inochodeca* „cal care merge în pas buestru“.

î n ş e l a t, v. *călărie.*

î n ş e u a, v. *înşelat.*

î n t ă r n i ţ a t[1]. Calul spetit (188), deşelat (150), lăsat în jos de spinare (445), cu spinarea la mijloc la vale (150), când spinarea nu-i oablă (dreaptă) (238/1), când pe spate e ca o covată (e covăţât, 457). — *R.:* 150. 188. 176. 176/1. 195/1. 198. 200. 203/1. 208. 212. 238/1. 239/2. 243. 445. 454. 457. — *V. F.: tărniţat* (195/1. 212. 445), *tarniţat* (243. 454).

î n t o a r c e. Cu sensul de a strica târgul, v. *arvună.*

î n t r e c u t. In expresia, *cal de întrecut,* adică acela care se foloseşte numai la întrecere („la cursă de întrecere“ 7/1—54*).

i u ţ e a l ă. Cal de iuţeală, cal de cursă (67—5*).

j a v r ă. Cal bătrân, neputincios, slab, urât şi netrebnic (25 ; *jabră* 138—54).

j e r j e l i e, v. *herghelie.*

[1] Materialul primit la chestiunea 77.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

j i b. O persoană bine desvoltată fiziceşte, de o „mărime şi o greutate ce trece peste mărimea obişnuită şi în care se presupune o putere grozavă“ (200*, cf. şi 397*): „Vai ce om *jâb* o mai fost Ilie, ş'amu-i numa şteamătă (slăbit de boală)“ ; „Ş'apoi, mă, ia cât de nămornic şi jâb îi Petrea, tot o căpătat una de numa o prâsnit din nas“ ; „a, greu înc'o fost, da şî caii o tras jâb“ (200*) ; „Slobozeşte-l [pe copilul mieu de la şcoală] că e *jib (jibă)* şi trebue să-mi lucru cu el“ (397—55*). — Vezi şi *căloi.*

j i m b ă ş i, v. *gimbăşi.*

j i m b ă ş i r e. Silirea calului la fugă, v. *geambaş.*

j i r e b i e. Citat, fără explicaţie, între derivatele de la cal, prin care se arată caii „slabi şi mari“ *(zsirebdii* 463. 521—55).

j o i, v. *gioi.*

j o l n i t. Atribut dat calului care „are umflături mari la spatele dinainte“ (174. 174/1—77).

j u g. Calului slab, bătrân, neputincios, urît, netrebnic i se zice „un *jug* de cal bătrân“ (546/1—54).

j u p i t. Cal bătrân (188*). Fără explicaţie este citat între atributele date cailor după defecte corporale (*juchit* 155/1—77) şi între cuvintele care numesc caii bătrâni, slabi, neputincioşi, netrebnici (*jupchit* 176/1—54).

j u p i t u r ă. Se zice, în batjocură, cailor bătrâni, slabi, urâţi, neputincioşi *(juchitură* (152/5—54).

l a b ă. Mână, v. p. 86.

l ă e t e, v. *corlorar.*

l e a s ă. „Cal slab... a cărui piele stă întinsă pe coaste ca nuelele din leasa de lemn pe fuştei“ (424—54*).

l e p e d e u. „Un cal rău, ros de ham, flămânzit, subţire de-i poţi număra coastele, care se vede ca un lepedeu (ciarşaf)“ (82—54*).

l e u c a ş. Calul ale cărui picioare dindărăt sânt ca o leucă de car ; acest defect îl primeşte calul („mai ales acei cari sânt silişi pe tras“), când de tânăr este pus la o povară prea mare şi nu-i potcovit (482—77*).

l i a ă v o s. Calul care alege mâncarea, nutrețul

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

(7/1—7*). — Din bulg. *ligav* „baveaux, pituiteux“ (G. Pascu, *Sufixe,* p. 281).

l i v e r a n t[1]. Negustor de cai (98. 102. 103. 106. 108. 108/1. 109. 112. 121. 129. 136. 144. 149), comerciant de cai (101), precupeţ (107), giambaş (106. 138. 139. 140. 141. 143). Se zice în batjocură şi oamenilor care-şi schimbă mereu caii (109). — *R.:* 98. 99. 121. 101. 102. 103. 106. 107. 108. 108/1. 129. 136. 138. 139. 141. 143. 144. 145. 109. 112. 140. 149. — *V. F.: leverant* (129), *livirant* (141), *liverant* (140), *livăranţi* (138), *livranţi* (121). — Din germ. *Lieferant* „furnisor“. Trecerea lui *f,* în *v* s'ar putea explica prin limba ruteană (unde germ. *f* > *v*) unde are şi derivate, deşi pare a nu fi imposibilă nici pe teren românesc (ex. *cearceavuri,* H. II, 132; *îmbuvnat,* H. X, 91).

l u a t d i n c ă l u ş. O boală; v. *căluş,* 5°.

l u d ă u. O plantă, v. *folticos.*

m ă h ă i, vezi *hoampă,* supt forma *hămăind.*

m a l â c o s. Atribut dat calului în târg, pentru a-i micşora valoarea (140—3).

m a l i c. Se zice de un cal că e cu *malic* (293—77) „când are bubă rea pe greabăn“ (226/1—77). — Pentru etimologie, vezi V. Bogrea, în DR. IV, pp. 880—881.

m â n ă, în expresia „o mână de bani“, v. *aldămaş.*

m ă n ă s t i r e. I se zice calului (91. 95—55; dar şi *mănăstire ţigănească* (102—55).

m â n a t. In expresia *cal de* ⌣, adică acela care se întrebuinţează la tras, la ham, la călărit, la arat (162—5); se foloseşte şi în batjocură (*„cai mânaţi“* 521—54).

m â n c ă t u r ă. Fără explicaţie, între cuvintele care numesc caii bătrâni, slabi, urîţi (*mâncătură de câni* 437—54) şi între atributele date cailor după defecte corporale (521—77): „Cât cei sau cât vrei pe... *mâncătura* asta de cioară?“ (în târg 241—3).

m â r c i o a g ă, v. *mârţoagă.*

[1] Material primit la chestiunea 3.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

mărghioală. In batjocură (38—54), despre un cal bătrân, neputincios, netrebnic.

mărita. A vinde, a te scăpa de lucrul prost pe care l-ai cumpărat: „am cumpărat doi cai și îndată i-am măritat“ (239/2—3; cf. și 77—3).

mariță. Se zice unui cal slab (60—7).

mârlog. Cal prost, bătrân, căzătură, cal de saca: „o *mârloagă* de cal, un *mârlog* (= un mâț (o mâță) de cal)“ 61—54*. — Rezultat din contaminarea lui *mârțoagă* cu *dârlog*?

măroc. Adjectivul *mare*, pus lângă *cal* și menționat între cuvintele prin care se arată caii mari, groși, urîți (*cai măroci* 476—55, „mai ales caii de rasă de câmp“; *cal măroc* 542—55).

mărțină[1]. Cal (215), indiferent de gen (198), care duce bine greutate pe spate (205), cal de călărit („dar cu deosebire iapă“ 205—2), cal bătrân, slab, urît 398—54 (probabil supt influența lui *mârțoagă*), iapa care o călărește țăranul și cu care duce la moară (446) dacă este tânără (altfel este *dârloagă* 216—3). Se întrebuințează foarte des de către bătrâni (226/1) ajungând să înlocuiască aproape cuvântul *cal* (mai des se aude cuvântul *mărțină* 219/2): „N'ai o *mărțână*, baďe Manoilă... mi-ar trebui o *mărțână* s'o pun cu calu mieu până la târg“ (198); „când e vorba de mai mulți cai, țăranul nu zice *mărțâne* ci o *părece de cai*“ (198). — *R.*: 59. 170—54. 193. 197. 197/1. 198. 203. 205. 205—2. 212. 215. 216—3. 219. 219/2. 221—2. 225. 226/1. 232/1. 398. 414/1—54. 446—11. 446. — *V. F.*: *mărțână* (59. 198. 226/1. 232/1. 414/1), *mărzână* (170—54). — Pentru etimologie cf. C. Diculescu, *Die Gepiden*, Halle 1922, p. 176.

mârțoagă, mârțog[2]. Cal bătrân, cal slab și bătrân, mic, neputincios, rău ținut, indiferent de vârstă (87), mic și slab, poate să fie și tânăr (130), prost (175),

[1] Material primit la chestiunea 7.
[2] Material primit la chestiunea 54.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

pipernicit (161), slab ca vai de el (529*); se zice şi despre o iapă (445) slabă şi neputincioasă (119—7). Se foloseşte şi în batjocură (6. 29. 155/1—54. 227. 293—7. 361. 410. 528. 551--54) pentru caii neîngrijiţi (223--7), slabi (255/1--7). Se obişnueşte şi cu complinire : *mărţoagă de cal* (64. 167). — *R.* : Cuvântul este atestat de majoritatea absolută a răspunsurilor, cu excepţia judeţelor Soroca şi Orheiu. Un singur răspuns ne spune că e necunoscut în graiul poporului (497—54*), dar din satele imediat apropiate el a fost atestat. — *V. F.* : Forma *mârţog* este atestată numai din punctele 161—54. 172. 194—3. 196—54. 238/1. 412—7. 197/1—7. 194. 152/6. 490—54, iar *mârţoagă* este peste tot, cu următoarele variante mai caracteristice: *mârţoavă* (7/1), *mârcioagă* (341) *mârşioagă* (530—54. 531—7), *smârţoagă* (30. 125. 129. 138), *şmârţoagă* (157).

mârţoghiţă. Citat fără explicaţie între cuvintele care numesc caii bătrâni, urâţi, slabi şi neputincioşi (24—54).

marţole. Se numesc în batjocură caii bătrâni (475—54).

mărzână, v. *mărţină*.

mătăhală. Cal bătrân, slab neputincios; despre cine şi-a cumpărat cai răi, slabi, se zice: „o cumpărat două *mătăhule*“ ; „Nu m'aş sui pe *mătăhala* aceea“. Se zice şi despre un om mare şi prost : „*mătăhulă* cât on cal“, deasemenea şi despre o femeie mare, greoaie, neputincioasă (472—54*).

mâţar. I se zice celui care se ocupă cu transportarea sării şi are iepe slabe (60—2).

mătrice. Atribut dat calului după defecte corporale : cu *mătrice* 550—77; „cu *mătrici* în picioare“ (194—77).

mătricos. Atribut dat calului după defecte corporale (446—77).

mecler[1]. Negustor de cai (185), şmecher de cai

[1] Material primit la chestiunea 3.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

(„îndeosebi Ovrei 148), sau intermediator (190); ortografiat şi *mekler* (176). — *R.*: 148. 176. 185. 190.—Din germ. *Mäkler* „samsar, misit".

meclerai. Ocupaţiunea meclerilor (190—3). — Din germ. *Mäklerei* „samsarlâc".

melegar. 1° Cal mare, de tot slăbit, la care se pot număra oasele prin piele, când merge în trap se leagănă şi abia îşi trage picioarele (365—55*).

2° Un strat (cald), făcut pe gunoiu verde, în care se seamănă răsadul de varză (365—55*). — Din ung. *melegágy* „strat de gunoiu'," (Mândrescu).

meliţă. Cal bătrân, neputincios (446*. 465—54).

meliţoiu. Fără explicaţie, între cuvintele care numesc pe caii bătrâni, slabi (157—54).

merşă. Cal epuizat, stors de forţe, din pricina etăţii şi supraefortului (190—54, 7*). — Din rut. *merša* „Aas", „Vieh"

merşitură. Cal merşit (190*).

mesteacăn. Cal alb: „de unde ai cumpărat mesteacănul ăla" (162—54).

meto. Taxa de cinci lei care se plăteşte la intrarea în târgul cailor (183—3). — Din rut. *mito* „Maut, Zoll".

mihaha. I se mai zice calului (488—7).

milog. Cal bătrân, care nu trage, este moale: „Am cumpărat nişte milogi de cai" (27—51*).

mlamnilă, v. *namilă.*

moarte. Termin de batjocură, în expresia: *moartea găinilor* (25—54).

mocan. Cal (155/1—3), cal mare (172—55): „Ce ceri pe şcapă, dârloagă, mânz, mânzoacă, armăsar, *mocan*, mârţoagă" (155/1—3; cf. Cărăuş 511—2).

mohoriciu. Adălmaş (185—3): „la vânzarea cailor ca şi la vânzarea altor vite se bea aldămaşul sau *mohoriciul*, adică rachiu" (144—3). — Din rut. *mogorič, mogrič* „Kauftrunk".

molău. Calul care nu trage coada între picioare când

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

îl tragi (109—3) : „I se zice calului *bidiviu*, când e iute, iar când e moale *molău*“ (88—7).

m o l u f ă. Defect. Geambaşul ţine caii răi câtva timp, „ca să le afle *molufa* (să le cunoască defectele)“ (24/1—3). — Cf. serbocr. *mlohav, -a, -o* „laff, matt, lass, schwach, kraftlos“ ; *mlohavost* „Nachlassung (von Kräften) ; *mlahoća* „Schwachheit, Kraftlosigkeit“.

m o r o s l i v. Cal grosolan (480—55) ; atribut dat lucrurilor şi fiinţelor extraordinar de mari, groase şi tari : „Am tăiat, mă, un fag *morosliv*, de nu-l poţi aduce nici pe zece sănii“ (200*).

m o r t ă c i n ă. Se zice, în batjocură (313—54, *mortăciune* 515—54) cailor bătrâni, slabi, urîţi, şi neputincioşi. — Pentru etimologie, v. Tiktin DRG.

m o t a n. Cal mic şi slab (158—55) ; „mic de tot“ (*motan* de cal 150-55). Se întrebuinţează şi ca poreclă (176-7).

m o ţ e s c. Cal mic (546—55).

m o v i l ă. Atribut dat cailor de tot mari, groşi, desvoltaţi la corp, cu burtă mare şi slab îngrijiţi. Când se mână, ţăranul zice : „hi movilă“ (365—55*).

m u i e r e. Iapă (87—54) bătrână, neputincioasă, slabă, urîtă şi netrebnică.

m u l ă. Cal urât (*mule* 525—55). — Din lat. *mullus* (cf. O. Densusianu, în *Graiu şi suflet*, I, fasc. I, 141—42 şi S. Puşcariu în DR. III, 843).

m u r g. Termin dat „oricărui cal“ (412 ; „întrebuinţat deopotrivă *murg* şi *cal*“ 499*), indiferent de coloare (228. 386. 414/1 ; „mai ales atunci când omul are un singur cal, folosit la trăsura cu două rude“ 499) sau calului de coloare sură (226), unui cal „tânăr de la 1—3 ani, binefăcut, grăsuţ, indiferent de coloare“. „Se poate zice : *murgii* trag bine, chiar dacă [ei]... sânt roşi, albi sau suri“. „Numirea aceasta e des folosită şi a înlocuit cuvântul cal“... (254* ; cf. şi 228*). Se întrebuinţează („mai mult“ 386*, „mai rar“ 412*) şi ca termin desmierdător (406. 503—51), făr' să înlocuiască cuvântul *cal* (386*. 414/1*). Un răspuns îl menţionează şi ca termin de dispreţ, pentru a arăta un cal de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

puţină valoare (*murzi* 231*). Exemple : „ce cei pe *murgul* aista?“ (253—3); „cu cât dai *murgul* ăsta?“ (361—3); „am cumpărat şi eu un *murg*“ (414/1*). — Ca numire de cal este atestat odată (228—7*). — *R.* : 226. 228. 231. 253. 253—3. 254. 268. 361. 386—3. 386. 412. 414/1. 448. 499. 406—51. 503—15. — Probabil din alb. *murk* „dunkel, schwarz, grau“; cf. cal. sicil. *murdżár* „l'ferd“ (G. Meyer. Alb. W.).

murguţ. Citat ca răspuns la întrebarea : „i se mai zice calului şi altfel?“ (231. 414/1—7).

muscă, sb., v. *căiesc*.

muştră. Fără explicaţie, între cuvintele care numesc caii bătrâni, slabi (488—54).

muştrului. A bate calul, v. *aspru*.

muştruluit. Se zice despre calul bătrân, slab, neputincios („cai mustruliţi“ 493—54). — Cf. germ. *ausgemustert* „reformat“.

năblaznic (în Poiana, jud. Năsăud *nebleznic* „obraznic“) v. *călăşteu*.

năduşeală. Fără explicaţie, între cuvintele care numesc caii bătrâni, slabi (410—77).

năduşit. Citat între atributele date calului după defecte corporale (184—77).

namilă. Cal mare, urît (167/1—55). — *V. F.* : *năbilă de cal* (219/2. 236—55), *mlamnilă* mare (167/1—55). Vezi şi *căloi*.

năpornic. Cal mare şi gros (*niomornic* 296—55). „Măi, măi, da caii *năpornici* ce-i mai are Iosif“ (200*). — Cf. bulg. *namordnikŭ* „Maulkorb“; probabil e acelaşi cuvânt cu *mamornic*, v. Tiktin, DRG.*s. v.*

năţâng. Despre un cal (s. alt animal) de la care nu se poate trage nici un folos, „e bun de belit“ (516—54*).

nătrăpas. Geambaş (25—3) sau negustor de alte vite mari (*nătrăpas, năstrăpas,* 61—3) şi, într'un răspuns şi cu sensul de „comerţ cu cai“ (*natapraj* (59—3). — Din turc. *matrabaz* „qui joue du bâton, maître d'escrime“, fig. „qui achète bon marché et vend cher“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

năzdrăvan. Calul „pe care nu se observă nici când oboseala, încontinuu sare, joacă şi nu are alinare, ci tot ar merge, nu mai are odihnă, suflă pe nări şi dă din picioare ca să plece“ (*nezdraveni, nesdravăn* 521—55) ; despre cel „care vine singur acasă, din depărtări mari, de ex. de la munte sau din un loc unde a fost vândut“ (*năzdraveni* 235—55).

negustor[1]. Geambaş (96. 163. 181. 171), sfârnar de cai (258. 386), samsar, cupeţ (386), băznar de cai (329), cel care se ocupă cu vânzarea şi cumpărarea cailor (96. 152/4) sau şi cel care face altfel de negoţ (331), nu se ocupă numai cu vânzarea şi cumpărarea cailor (179). — *R.:* Cuvântul pare a fi general, deşi nu-l avem atestat de toate răspunsurile. — *V. F.: negustor* şi *neguţător* sânt de o potrivă de răspândite, după răspunsurile primite, fără ca să putem constata într'o regiune o formă preferită.

nergeş[2]. Cal cu spinarea curbă (386), plecată la mijloc (273), lăsat de spinare (170), cu şira spinării încovoiată (415. 415/1). — *R.:* 170. 243. 244. 272. 274. 279. 350. 386. 389. 407. 414. 415. 415/1. 419. — *V. F.: ńergeş* (243. 350. 386. 356. 419). — Din ung. *nyerges* „cu şea“, „cal de călărit“.

nevoe. I se zice, în batjocură calului (99—54) sau cailor „cu heredie până la bătrâneţe“, nărăviţi, stricători, fugari („nu fugaşi“), care „nu pocluesc la păşune“, sau mânzilor piperniciţi, slabi, fiindcă au fost înhămaţi înainte de vreme“ : „O *nevoie* de rablă, mârţoagă ori terhulă“ ; „*nevoi* de mânzoci“ (190—54*).

nimuric. Cal mare şi gros (*niomoric* 308—55), slab şi bătrân (*nyimurici* 488/1—54), şi în batjocură, când nu-i chiar bun de vreun picior (*nyimurug* 291—77 ; *nyimurig* 408/1—77). — Din ung. *nyomorék*, cf. N. Drăganu, în DR. IV, p. 759.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[1] Material primit la chestiunea 3.

[2] Material primit la chestiunea 77.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

n i o a g ă. I se mai zice calului, alături de *talant, vlej* (99—7).

n o d v o c i c. Proprietarul de căruţă cu cai (112—2). — Cf. rus. *podvočikŭ* „chirigiu, harabagiu".

n o j i ţ ă. Cal ajuns într'o stare ticăloasă, ca o nojiţă, care e mai pe jos ca o altă încălţăminte : „cât ai dat pe nojiţele astea ?" (162—54).

O b a d ă. „Calul e bun... când fluerând numai la el, se încordează „se face obadă" şi ori rupe ştreangurile, ori ia căruţa din loc" (24/1—3).

o b l o n. I se zice calului orb („fără *obloane*" 471—77).

o c h i u. In expresia : *ochiu de găină*, defect corporal explicat astfel : „copita, supt potcoavă, în anumite locuri, în formă de ban de metal, e moale şi ajungând pe vreo piatră [calul] începe a şchiopa" (339/3—77). — Cf. germ. *Hühnerauge* „bătătură".

o g a r. Cal mare (205—55) şi diformat (19—54*) : „Am auzit că lu frate-tu i-o mâncat lupii eri noapte un cal. — Da, i-o mâncat *ogaru* cel breaz" (19—54).

o g â r j i t. Calul care nu se îngraşă chiar dacă e ţinut numai cu ovăs şi cucuruz (se zice despre toate animalele 7/1—7*). Se zice şi despre oamenii slabi *(pogârjiţi,* Poiana, jud. Năsăud). — *V. F. : ogârsât* (7/1—7), *ogârsiţi* (542—54), *ogârsâte* (7/1—7*). — Participiu adjectiv a lui *ogârjì* „a slăbi tare" (*Şez.* VII, 182), substantivat (cf. *pogârjât).*

o g l a d ă. Cal neputincios (*oglade* 467—54), orb (467*). — Cf. TDRG. s. v. *oglavă.*

o l a c. Calul care fuge foarte iute (27—5), care trage la plug (24—5): „n'am cal de *olac*", zice cel care nu vrea să-şi mâne calul repede (93—5). — *R. :* 24. 27. 60. 66. 93—5. In unele regiuni dispare : „s'au numit [cai de *olac*] acum 50—60 de ani" (66—5).

o l o g. Cal şchiop (233—77), care „şchioapă pe toate picioarele sau nu se ţine bine pe ele" (159—77), „abia îşi mişcă şi ridică picioarele dinainte" (239/3—77), are oase

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

moarte la picioare (70—77). — *R.*: 70. 102. 159. 239/3. 233. 312—77.

oloiniță. Caii sânt întrebuințați *la oloiniță*, „o presă mai primitivă, de făcut oleu din sămânță, pe care o pune în mișcare calul care nu mai e bun de altă treabă“ (550—5*). Intâlnim și forma *ulorniță* (101—5), cu *r* primit prin influența unor cuvinte ca : *păcorniță, viforniță*, etc.

opor, v. p. 84.

oprit. I se zice calului slăbănogit, prea trudit, istovit de lucru (521—54*).

orbeală. Calul care nu vede bine, cu ochiul stâng sau drept sau cu amândoi : „are *orbală* la stânga ori dreapta“; „are *urbala* găinilor“, când nu vede limpede cu ochii“ (523—24*).

oșcătură. Gloabă, mârțoagă, căzătură de cal, cal bătrân, slab, urît, în batjocură *(oșcătură de cal, oșcături).* Se zice și femeilor care-au fost odată frumoase, iar acum sânt îmbătrânite, urîte („a ajuns o *oșcătură*“) sau despre un om la fel *(oașcă* bătrână, *oșcăială)* (64—54*). — Derivat din *oașcă* (poate același cuvânt cu *hoașcă ;* cf. *oșcăi* „a îmbătrâni, a slăbi, a deveni urît, „expresie puțin politicoasă, dar des întrebuințată în aceste regiuni“ 64—54), prin suf. *-ătură.* Sau din *ușca* = *căsca* (*oscĭco), despre care v. DR. III, 679.

panaire. Bâlciu : „caii se cumpără, ori se vând, mai mult în *panaire*“ (96—3).—Din turc. *panayer* „foire“.

pâne. Bucate, cereale : „caii se folosesc la mașina de treierat *panea*“ (149—5) sau „la căratul *pânilor* din câmp“ (151—5).

panglică [țesătură subțire și îngustă], calul se duce în târg „cu un căpăstru nou, cu un fir de busuioc, legat în panglicele *(planticèle*, terminul popular) ce-i împodobesc coada, coama și moțul din frunte“ (24—3) ; sau i se împletesc „*țopuri* (*plantici* frumoase) în coamă și coadă“ (24/1—3).

păr. In expresia *păr pe păr*, adică schimbul ce se face între cumpărător și vânzător când găsesc deopotrivă

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

de bun calul pe care unul vrea să-l vândă și altul să-l cumpere. Schimbul se face și *păr pe păr* și *potlaș* (365—3).

p a r a d ă[1]. In expresia *cal* s. *cai de paradă,* denumire dată „cailor frumoși și bine ținuți" (549), celor ținuți „pentru hinteu" (542), în opoziție cu *caii de lucru* (20). — *R.: 10. 15. 19. 20. 218. 252. 463. 471. 499. 542. 549.* — *V. F.: parade* (252. 463), *păradie* (542. 15. 549. 218), *păragie* (10. 20. 471). — Cuvântul, în Transilvania, a pătruns de sigur prin administrația germană dinainte vreme.

p a r a d i ș, v. p. 99.

p a r i p[2]. Sinonim cu *cal* (46. 47. 190. 206. 329. 350. 386. 412. 420. 467. 470. 487. 488. 490. 493. 499. 519. 520), cu următoarele mențiuni: „un cal mic, (239/1. 245/1), frumos" (378), cal tânăr (272), mai tânăr și mai sprinten (238/1), un cal tânăr, supt patru ani („contrariul în gen al lui mârțoagă" 199), mânz sau cal mic nedesvoltat (193—3), slab (47—54). Se întrebuințează și în batjocură (206/1. 331—7. 420. 529—54) și ca diminutiv (294. 219/3—51) desmierdător (439—51) de la mânz (288—51). Exemple: „Cu atâte bani pociu cumpăra *parip*, nu ronghiu" (487—3); „Am cumpărat un *parip de cal*" (193—3). — *R.: 10. 39—3. 46. 47—7. 47—54. 190—7. 193—3. 199. 206. 206/1—7. 219/3—51. 238/1—7. 239/1. 245/1—55. 272—7. 288. 294—51. 323—7. 325—3. 331. 350—7. 378—3. 378. 386. 412. 420—7. 420—54. 439—51. 467—7. 470—7. 487—3. 487. 488. 490. 493. 499—7. 507—3. 519. 520—7. 529—55.* — *V. F.: păr ip* (10), *paripchi* (294—51), *paripă* (490—7). — Din slav. *paripŭ* „miser equus" (Michlosich, cf. și Cihac).

p a r o l ă, v. p. 86.

p â r ț o t i n ă. Cal bătrân, neputincios; se zice și unui cal bun, dar mai mult în batjocură (67—54*).

p ă ș u ș, v. p. 90 și 96.

p ă u c ă, v. *poc*.

[1] Material primit la chestiunea 5.

[2] Material primit la chestiunea 7.

BCUCluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

p e d e a p s ă. Calului slab, care face mai multă pagubă decât folos (190—54*).

p e p ă n a ş, v. *cocostârc*.

p e r i t u r ă. Cal bătrân, slab, urît, neputincios (181. 184. 188—54), care „nu-i bun de ispravă“ (150—54).

p e ţ e r. Pricepător în alegerea cailor (166*) : „Să ne aleagă acesta calul, că este un *peţeri mare de cai*“ (166—3*). — Din ung. *peczér* „palavragiu, hoheriu“ (Gheţie), dar şi „cel ce dresează cai“ (Czuczor şi Fogarasi : „Néhutt a lóidomitót is *lópecér*-nek nevezték“).

p i c a t. Cal slab de tot (531—7), cal muncit, care cade în ham (530—54). Cuvântul este comunicat şi de : 507 şi 506.

p i c ă t u r ă. I se zice în batjocură unui cal bătrân şi urît (392/1—54), la o „iapă bătrână... deodată cu moşul ca şi mama bătrână“ (391—54). — *R.* : 361. 364. 365. 391—54. 392/1—3. 392/1. 398—54. 412—3. 412—7. 412—54. 461. 479. 479/1. 488. 495—54.

p i c i o c. Diminutiv desmierdător, cu care se adresează ţăranul calului când vrea să-l prindă, având înţelesul de „micuţul, mititelul cel prostuţ“ (218—51*). — Format, probabil, de la *piciu* „mic“, după analogia lui *mânz-mânzoc*, *spaimă-ţpaimoc*, cunoscute în această regiune.

p i e l e[1]. Cal bătrân (114. 475), slab (480*), bătrân şi slab (141), întrebuinţat şi ca nume de batjocură (6. 475. 498. 514. 473) : „Am două *ptyei* de cai (doi cai pe care numai pielea este)“ (480*). — *R.* : 6. 114. 141. 157. 162. 183. 463. 465. 471. 472. 473. 475. 480*. 495. 498. 514.

p i e l h o a c ă. Cal bătrân, aşa de slab încât nu mai valorează decât pielea de pe el. „Se zice, vacilor slabe, „bivolițe“, ba chiar şi femeilor bătrâne“. Când cumpărătorul numeşte *pielhoacă* calul vânzătorului, acesta îi răspunde : „*Pielhoacă-i* mă-ta bătrână... aiesta-i cal!“ Mai are şi în-

[1] Material primit la chestiunea 54.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

ţelesul de „piele mare“ („uneia mici i se zice *ptelişoară*“) (378—54*).

p i l ă. I se zice unui cal foarte slab (*chilă* 38/1—54, 55).

p i l a r[1]. Negustor de cai (4. 7. 7/1. 549. 550), geambaş (9), cupeţ de cai (6. 523), iar prin extensiune orice negustor de vite (*pilari de porci* 549—3). — *R.*: 4. 5. 6. 7. 7/1. 8. 9. 523. 544. 546/1. 539. 548. 549. 550. 551. — Din serbocr. *piljar* „precupeţ“.

p i l ă r i. A face negoţ cu fructe, mai ales în mică măsură: „Vecinul mieu *pilăreşte* cu grâu, vinars, prune etc., (com. Şt. Paşca, Criscior, jud. Hunedioara).

p i l ă r i ţ ă. Femeia care se ocupă cu vânzarea de pui, găini, legume, lapte (*pilăriţă* de lapte, 549—3): In poezia populară:

„Pe la noi pe la portiţă,
Umblă biata *pilăriţă*
Şi cere să-i dau guriţă.
Eu îi dau, dacă ea-mi cere,
Că ori cum şi ea-i muiere
Şi gura nu-i o avere“.

(com. Şt. Paşca, Crişcior, Hunedoara).

— Ar putea fi un derivat din *pilar*, prin suf. *-iţă* sau luat direct din serbocr. *piljarica* „precupeaţă“.

p i s ă l u g. Cal bătrân: „Hi *pisălugule*, că doar nu eşti potcovit cu pietre de moară“ (72—54).

p l a n t i c ă, v. *panglică.*

p l o t o g, v. *potlog.*

p o a r t ă. „Cal gros, mare, urît, cât poarta de mare“ (164—55).

p o c[2] [boală la cai], calul e cu *poc* (192. 331), *pocă* (293/3). *pocuri* (55), are *pocă*, când are umflătură la genunche (331. 361), la piciore, ori la pinten (*feşiţă*) (581), la cot (239/1), are „os mort“, mai ales la genunche şi mai

[1] Material primit la chestiunea 3.

[2] Material primit ca răspuns la chestiunea 77.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

rar la copită (550*), cel care este „îmflat la genunche“ (239), „i se îngroaşă partea dindărăt a fluerilor picioarelor dindărăt“ (239/3). — *R.:* 192. 194. 229/1. 239. 239/1. 239/3. 331. 361. 406/1. 550. 551. — *V. F.: poc* (192. 331. 550), *pocă* (194. 239. 239/1. 239/3. 361. 406/1), *păucă* (229/1),*pocuri* (551). — Din ung. *pók* „rapăn, ariciu la cai“.

p o c a ş, v. *pocoş*.

p o c l o g, v. *potlog*.

p o c l u i, v. *nevoe*.

p o c o ş[1]. Atribut dat calului când „are picioarele umflate“ (280), are umflături pe picioare (245/1. 480), are băşici de apă (325) la picior (228/1) sau în partea de jos a piciorului (471), la pinten (229/1), la genunche (331. 361), la genunchele din dărăt (246), are dureri la copită (e cu *pocă* 239/1). — *R.:* 193. 198. 200. 206. 206/1. 220. 228/1. 230. 231/1. 232/1. 234. 235. 239/2. 245/1. 246. 252. 272. 280. 282. 293. 309. 325. 331. 350. 356. 361. 365. 369/1. 384/1. 398. 408/1. 423. 424. 432. 433. 434. 435. 438. 446. 463. 480. 481. 482. 471. 472. 472/1. 489. 521. 523. — *V. F.: pocos* (198. 200. 206. 206/1. 228/1. 282. 331. 365. 424. 432. 523), *pocoş* mult mai răspândit, *pocaş* (434), *pocăş* (252). — Formele cu *s* derivă din *poc*, prin suf. adj. *-os;* cele cu *ş* din ung. *pókos* „cu ariciu, cu pocă (la picior)“.

p o d. In expresia *podul curului*, o parte a corpului la cal, v. deşelat.

p o g a n. Cal gros (498—55).

p o g â r j i t, v. *ogârjit*.

p o g o n i c i u. I se zice calului în batjocură (*„pogănici“* 529—55).

p o h o i a l ă, v. *povăială*.

p o n i a v. Calul care nu vede bine (*ponav* 523—3).

p o n i h o s. Calul care nu vede departe (7—77), care nu-i urduros, are ochii clari, dar e orb (190*) : „Cât îţi

[1] Material primit la chestiunea 77.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

trebue pe *ponihosul (ponihoasa)* ăsta" (241. 242—3).

p o n i o s. Calul care nu vede departe (*ponyos* 7. 77). — Din *poniav,* cu schimbare de sufix.

p o ş t ă r i e. In expresia : *cal de ∽* (323—5).

p o t e r ă. Herghelie, turmă de cai (65—1). TDRG. nu-l cunoaşte cu acest înţeles.

p o t i n o g. I se zice unui cal când se împiedecă, dă cu piciorul de o piatră (*potyinog* 523—77). — Cf. *poticni.*

p o t l a ş. Adaos ; ceea ce mai plăteşte cumpărătorul când în târg vânzarea se face prin schimbare reciprocă : „păr pe păr sau păr pe păr şi *potlaş*" (365—3). — Din ung. *pótlás* „întregire, compensare ; adaos".

p o t l o g. In batjocură despre calul bătrân, slab, urît (29—54), rău (19—3. 19—54), care nu-i bun de ispravă (150—54) ; propriu „petec de opincă" (19—3). — *V. F.: plotog* (19—3. 19—54), *plotoagă* (29—54), *poclog* (Poiana, jud. Năsăud).

p o t l o g a r. In batjocură, i se zice unui negustor de cai răi (*plotogar* 19—3).

p o t l o g i, v. *scârtoagă.*

p o v ă i a l ă. Atribut dat calului după defecte corporale (*povoială* 239/3—3. 239/3—77) : In târg calul se „cearcă de n'are *puhuiele* (vede ca prin sită)" (183—3). — *V. F.: pohoială* (218—77).

p o v ă z. „Calul este... de *povăz* dacă... duce alimente sau muniţiuni, în curs de războiu" (25—5). — Din serbocr. *poroz, -a* „Gürtenzug, Wagenzug".

p o z n i t. Citat, fără explicaţie, între derivatele de la cal. prin care se arată caii mari, groşi, urîţi (235—55). — Participiul adj. al verbului *pozni* (a se) „a se lovi, a se tăia".

p r a h o v e a n. Cărăuş („este folosit rar" 65—2).

p r ă s i l ă[1]. 1⁰ Creşcătorie : *prăsilă de cai :* „Unii gospodari se ocupă cu *prăsila cailor*" (172). Se întrebuinţează şi ca atribut cu prepoziţie, pe lângă cuvântul *cal,*

[1] Material primit la chestiunea 1.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

având înțelesul de „bun pentru sămânță (386. 174), bun pentru „roadă“ (391. — *R.*: 20. 34. 53. 54. 54/1. 54/2. 158/1. 167/1. 172. 173. 174. 190. 239/2. 291. 386. 410. 441—5. 449—5. 45—55. 498. 521—5. 523.

prâsni, v. *jib*.

precupeț. Negustor de cai (407—3), „leverant“ (107—3), sfârnar (221—3). — Din bulg. *prêkupecŭ* „Aufkäufer, Widerkäufer“.

precupie. Despre omul care cumpără cai se zice: „umblă în *precuk'ie*“ (146—3).

precupitor. Negustor de cai („*pricuchitori*“ 133—3).

pricopsit, v. p. 82.

pricoste. In expresia: se face cu *pricoste*, adică nu trage întins, joacă în ham sau, la călărit, când merge lăturiș, nu-i place șaua (523—54*).

proba, supt forma *probesc*, v. p. 84.

puhuietic. Calul care vede ca prin sită (183—77). — Cf. *povăială*.

pup. Citat între atributele date calului după defecte corporale: „Cu pup în spate“ (356—77). — Din ung. *pup* „gheb, cocoașă, cucuiu“.

pupoș. I se zice calului când are forma cămilei (487—77). — Din ung. *púpos* „ghebos, cocoșat, grebănos“.

pușca. In expresia „a pușca 'n palmă“, v. p. 86.

rablă[1]. Cal (s. iapă) bătrân (174), bătrân și slab (439. 91), mai ales dacă e mare (329), în opoziție cu mârțoaga, care e mică (173*), cu piciorele roase (190*), mai ales despre cei bătrâni, care, din această cauză, „încep a suri în unele locuri la păr (291*), cal scos din uz, căzătură, mârlog (61*), cel ros de ham, de șea (458): „Mă, doar n'ai dat atâția bani pe *rablele* acestea, că vezi doar că abia se țin pe picioare“ (458/1*). Se întrebuințează și complinit prin *de cal* (61*). — Cuvântul se aplică și la oameni și la lucruri: „o *rablă* de învățător“ (= ghiuj);

[1] Material primit la chestiunea 54.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

„o *rablă* de cuțit, de pușcă, o rugină de pușcă“ (61*). — *R.*: 61. 91. 173. 174. 174/1. 190—7. 291—55. 329. 420. 439. 451. 458. 458/1. 464. 480. 527. — *V. F.*: *roablă* (420. 464). — Pentru etimologie v. N. Drăganu în DR. IV, 768.

r â g h e, r â d i e. Bilet de vite. Cuvântul este atestat numai odată în răspunsul: „Noroc, ia aci'ți dau de felpinz o mnie de lei, ș'apoi te du la țedulhaz și scrie altal *r'eghie* ca și pociŭ mere acasă cu zuuă“ (487—3). Pentru răspândire v. Viciu, *Glosar* și V. Caba, *Szilágyvermegye román népe*, p. 92.

r â i e, sb., v. căiesc.

r ă i t. Calul devenit rău, slăbit (261—7).

r â n t i c o s. Cal tânăr, rău ținut și slab (512*). — Probabil derivat din *ranțe* „cămașă murdară stricată“ (< rut. *rantyh* „weisses Kopftuch der Frauen, Decktuch, Regentuch“; cuvântul mi-e cunoscut din comuna Poiana, jud. Năsăud; Tiktin îl pomenește din Mold. fără să-i cunoască etimologia) prin suf. *-icos*. Cf. însă și ung. *harantékos* adv. „curmeziș, cruciș, strâmb, înclinat“ (sugerat de N. Drăganu).

r ă p c i o g. Cal rău de tot (243—55).

r ă p c i u g ă[1]. Cal (s. iapă 446) bătrân, slab (462), bolnav (190); se întrebuințează mai ales în bătaie de joc și la mânie (133). — *R.*: 110. 129. 133. 139. 145. 112. 122. 190—7. 252—3. 316. 432. 433. 435. 436. 437. 443. 444. 445. 451. 460. 462. 471. — *V. F.*: *răpciungă* (316).

r ă p c i u g o s. Cal rău și slab (136—54).

r ă p c i u n e. Cal leneș (480*), citat și fără explicație între cuvintele care numesc caii bătrâni, neputincioși (471. 472/1—54).

r ă p i t. I se zice „calului bătrân care *răpește*“ („de cele mai multe ori caii bătrâni și slabi tușesc, când tușesc sau când respiră cu greutate li se zice că *răpesc*“), nu dă bine în ham, nu trage pe gustul stăpânului: „Hi, *răpitule*, mai lasă *răpeala*“ (25—54).

[1] Material primit la chestiunea 54.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

r a p o r. Cal mare, urât (88—55). — Pentru etimologie v. Puşcariu, în DR. II, 603—607.

r ă r i ţ a t, v. p. 98.

r â s a c. Calul care nu fuge niciodată în galop, fuga lui cea mai mare este în trap. „Calul *râsac* e foarte rar şi foarte căutat fiindcă, fie la tras, fie la călărit, poţi conta pe el că nu te duce în primejdie; e foarte precaut la mers, nu asudă şi nu se sperie (87*). Este comunicat şi de 187—5. — Din rus. *rysakŭ* „(von Pferden) der Traber, Trabgänger".

r ă s c ă c ă r a t, v. *dehulat.*

r â s c â i a t. Calul care merge cu picioarele dindărăt prea depărtate la genunche" (24—77). — Din *răs-* şi *câiu.*

r â z n ă, v. p. 98.

r e b e d i n ă. Denominaţie înjurioasă: „mârloagă, mârţoagă, hoancă de cal" (61*) (vezi şi acestea).

r e ģ i e, v. *râghe.*

r e m o n t. Cal mare (29—55), întrebuinţat şi în batjocură (24/1—54. 68—55). — *V. F.: remonte* (164—55), *rimoantă* (24/1—54). — Cf. şi *alimont.*

r i d i c a. A ⌣, a creşte (111. 133. 139. 144. 157—1), a prăsi (545—1): „despre crescătorii de cai se spune că *ridică* cai" (111—1). — *R.:* 111. 133. 139. 144. 157. 542. 545—1. — *V. F.: arâdică* (542—1).

r o a d ă. Sămânţă, v. *gazdă.*

r o a i b ă[1]. Cal rău, mare (480), neputincios (470), bătrân (415. 415/1): „De-i cam slab calul se spune că-i ca o *roaibă*" (470—3). — *R.:* 190. 374. 386. 413. 415. 415/1. 430. 431. 441. 442. 443. 452. 453. 455. 456. 458. 470. 475. 480. 482. 495/1.

r o a j b ă. Cal bătrân, slab, fără valoare (293—7): „Cât ceri pe *roajba* asta?" (386—3). — *R.:* 10—3. 293. 298. 298/1—5. 332. 367—54. 386—3. V. şi *hârjoabă.*

r o b. Calului netrebnic (445—54) i se zice „un ***rob*** de cal" (281—7).

---

[1] Material primit la chestiunea 54.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

r o b a c i u. Cal de dârvală (109. *robaşi* 133—5).

r o h i l ă. Cal (s. iapă) neputincios (467—54), urât şi bătrân (467*).

r o i b. Sinonim cu cal (239/2. 488. 253. 254. 190. 521. 293—7) dar şi între cuvintele care numesc caii bătrâni, slabi, neputincioşi (195. 431. 417—54). — *R.:* 190—7. 195—54. 239/2. 253. 254. 293—7. 417. 431. 465—54. 488. 521—7.

r o m â n, v. p. 79.

r o n d i u. Cal bătrân, slab (473—54), întrebuinţat şi în batjocură (490—54). — *R.:* 463. 473. 476. 490. 493—54. 505—3. — *V. F.: ronghiu* (505), *rongy* (463), *rongyuri* (473). — Din ung. *rongy* „cârpă, zdreanţă, buleandră".

r o s u r ă. Mârţoagă, cal slab (448/1—7), care nu trage 448/2—7). — *R.:* 38/1. 190—54. 448/1. 448/2.—7. 466. 494—54. 521—77.

r o t u n z i, supt forma „le rotundă", v. p. 79.

r u g u c i. A svârli, a lovi cu picioarele, v. p. 90.

r u p t u r ă. Cal (367—3), slab (193. 194—3), bătrân (520—54) : „Ce *ruptură*-i *şi asta*... macar de-ar hi cal, nu ţ'ar hi ciudâ, da-i iapă" (179—55). — *R.:* 19. 55. 179—54. 179—55. 193—3. 193—54. 194—3. 198. 332. 340. 341. 356—54. 367—3. 378. 397. 520—54. 521—77.

s ă l h i u, v. *vântuit.*

ş a l o ş. I se zice calului care e „aşezat de spate", „este cu spinarea încovoiată în jos" (551—77). — Probabil derivat din *şale,* prin suf. *-oş.*

s ă l t a. Cu sensul de „a ridica", v. p. 83.

s ă m â n ţ ă. Prăsilă : crescătorii de cai şi ţăranii ţin iepe de *sămânţă* (174. 386. 499—1).

s a m s a r[1]. Negustor de cai (59. 386), geambaş (65), cupeţ de cai (386. 438), sfârnar (386). — *R.:* 59. 65. 85. 386. 438. 488.

s a m ş a r p e n z. Probabil remuneraţia ce-o primeşte

[1] Material primit la chestiunea 3.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

samsarul pentru mijlocirea târgului (488—3). Din *samsar* şi ung. *pénz* „ban".

s a p ă. O parte a corpului la cal, v. *deşelat.*

s ă p t ă m â n a brânzii. Atribut dat numai unei iepe albe şi rele (82—54*), albă şi bătrână (162—54*), e albă ca *săptămâna brânzii* (care se numeşte şi *săptămâna albă,* „în care se mănâncă numai brânză") (82—54*).

s ă r a r. Cel care transportă mai mult sare pe cai (60—2).

s ă r b ă t o a r e. In expresia *cai de sărbători,* adică acei cai pe care bogătaşul îi prinde în zile mari (nuntă) la căruţă sau în zi de sărbătoare (378—5*).

s â r ş a r i u, v. *sfârnar.*

ş a r l ă. I se zice unui cal bătrân, neputincios, iar în batjocură şi unui om (59—54*). — Despre *şarlă* „un fel de câne", cf. DR. IV, 1505.

s b i e r a. Cu un înţeles neprecis, în următorul jurământ al geambaşilor : „să *sbiere* dracu în mânile mele" (41—3).

s b o r ş i t. Calul sburlit, cu părul în sus, mai ales despre cel slab şi neîngrijit (*sborşât* 173*).

s b r ă h u e t i c, v. *vântuit.*

s c a i u, v. p. 107.

ş c a l ă. Calul opărit la glesne (s. gresne 239/1—77) este o *şcală* (239—77). Pare că se pronunţă şi *scală.*

ş c a p ă. Dârloagă (155/1—3). — Din rut. *škapje, škapeta* „elende, schwache Pferde". Cf. şi *mocan.*

s c a r ă, v. p. 107.

s c â r n ă v i e. Cal (s. om) slăbit de bătrâneţe, ghebos, rău nutrit, murdar (408/1—77*).

s c â r t o a g ă. 1° Calul care e atât de rău, atât de slab, încât nu poate trage în ham (497—54*) „când cumperi un cal se zice : Pentru ce ceri aşa de mult, nu-l vezi că-i numai *scârtoagă* („cu *t* nu cu *ţ*")" (497—54*).

2° Opinca „atât de rea, că de rea nici nu se mai poate potlogi, e aproape de aruncat în baltă" (497—54*).

s c h i d o a l ă, v. *schilod.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

schilav. Cal (367—3) cu multe defecte (377—77), schilodit (190—54*). — *V. F.: țilavu* (367), *câlav, câlăvil* (190). — Din sârb. *kïlav,* slov. *kilav* „mit einem Bruchbehaftet, schwächlich, schlecht" (apud DA. ms.), cu un *s* protetic.

schilod. Cal cu defecte (34—54), cal neputincios, slab, urît (521—54). Intrebuințat și cu complinire: *schidoală de cal* (38/1—77). — *V. F.: schiloadă* (27. 44—54), *schidoală* (38/1—77. 307—54), *știdoală* (34—54), *schidole* (521—54). — Pentru etimologie v. V. Bogrea, în DR. III, 736.

schiob. Cal slab (510—7).

sciofârnog. I se zice, în batjocură, unui cal șchiop (178—77).

sclepți, v. p. 124.

scoibă. 1° Cal bătrân, neputincios, slab, care mișcă încet și i se văd toate coastele (472—54*).

2° Coaja bostanului fiert, după ce s'a scos miezul, care se dă la porci: „Calul *scoib* este asemănat cu *scoiba* (bostan golit)", deoarece face impresia că „numai oasele cu pielea e de el și înlontru e gol rău" (472—54*). Prin extensiune i se zice și unei babe bătrâne, slabe: „O *scoibă* de babă"; „Nu-i biata babă numai o *scoibă*" (472—54*).

scoică. Umflătură la picioare, v. p. 82.

scopi. A stopi, v. p. 87.

scula. A a crește: „crescătorii de cai *scoală* mânz sau arâdică mânz" (542—1).

șea. Despre calul bătrân se zice că „și-a pierdut *șeile* (în sing. și-a pierdut șeaua)" 521—54*.

secherеș[1]. Proprietar de căruță cu cai (229/1. 378. 406. 420. 416), cărăuș în majoritatea cazurilor, sau om care ține cai (396), este călușer (457), căier (465), fuvaroș, călăreț (488). — *R.:* 190. 225. 229/1. 256. 261. 354. 360. 361. 364. 365. 367. 368. 369/1. 370. 376. 378. 385. 386. 387. 399. 402. 403. 406. 408/1. 412. 414/1. 391. 395. 396.

[1] Material primit la chestiunea 2.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

416. 420. 423. 424. 428. 429. 430. 432. 434. 436. 437. 446. 448. 448/1. 448/2. 457. 458. 458/1. 459. 463. 465. 466. 479. 479/1 480. 482. 487. 488. 496. 502. — *V. F.:* Sânt mai ales deosebiri de ortografiere a acestui cuvânt, răspândit mai ales în regiunile cu o puternică influenţă ungurească. — Din ung. *szekeres* „cărăuş".

s e c h e r e ş i e. Cărăuşie (448/2. 190. 406. 487). „Cuvântul se întrebuinţează în loc de cărăuşie" (406—5).

ş e f a r. Negustor de cai, sfârnar, cupeţ (487—3). Se zice şi *şefar* de oi, de porci (487). — Pentru etimologie, v. V. Bogrea în DR. IV, p. 881.

ş e i l e, v. şea.

ş e r p a r. Cal bătrân (162—54*), bătrân, a cărui piele n'ar fi bună decât de şerpar (82*. 162*), este istovit de puteri (78/1—54*): „Tu de unde vii cu „*şerparele* alea"; „Azi te pupă (în târg) Ţiganii cu *şerparele* alea" (162—54).

s f â r c. 1° Cal bătrân tare, neputincios, slab peste măsură; se întrebuinţează mai ales când omul este mânios: „*Sfârcule,* nici nu mănânci, nici nu zdohneşti" (140—54*).

2° „O bucată de carne tare, cu vână sau vânoasă, pe care cu greu o mănâncă omul şi care crănţăe în dinţi" (140—54*). — Pentru alte înţelesuri şi apropieri v. DR. III, 407 şi 429 şi DR. IV, 1260.

s f â r n a r[1]. Geambaş (160. 294. 361), negustor de cai (35. 168. 203. 204. 226/1), cupeţ (239/2. 322. 370), hăznar (331), fleşer de cai (361), peţer de cai (166), tuşer (476), samsar (386) sau cel care se ocupă cu negustoria în mic (de oi, porci, boi) (451*), mulţumindu-se cu un mic câştig (496*). In unele regiuni sfârnari sânt „mai ales" Ţiganii (196, „cu deosebire" 241) sau Evreii (226/1). — In punctele 476 şi 55 se numeşte numai acela care se ocupă cu vinderea porcilor. Ca nume de batjocură se dă unui om lipsit de omenie, unui om murdar (com. Şt. Paşca, din Criscior, jud. Hunedoara). — *R.:* 25. 35. 55. 166/1. 167/1.

[1] Material primit la chestiunea 3.

Babeş-Bolyai Central University Library Cluj
BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

168. 168/1. 191. 194. 195. 196. 197. 197/1. 191. 200. 203. 203/1. 204. 205/1. 205/2. 206. 206/1. 207. 212. 214. 216. 217. 218. 219. 219/1. 219/2. 221. 226. 226/1. 227. 228. 231. 232/1. 232/3. 235/1. 239/2. 239/3. 241. 242. 251. 252. 253. 254. 257. 259. 259/1. 259/2. 264/1. 268. 269. 270. 275. 276. 278. 280. 284. 289. 290. 292. 293. 234. 315. 344. 302. 306. 311. 319. 320. 321. 322. 324. 326. 327. 328. 331. 334. 338. 346. 348. 349. 350. 351. 361. 365. 366. 367. 368. 370. 371. 378. 379. 380/2. 384. 386. 387. 390. 391. 425. 401. 403. 406. 408. 409. 410/1. 411. 412. 415. 420. 431. 434. 436. 439. 444. 446. 448. 451. 456. 481. 487. 468. 469. 471. 476. 486. 487. 490. 496. 499. 500. 503. 506. 509/1. 511. 516. 542. In unele regiuni cuvântul e cunoscut, deşi nu există negustori de cai (212. 219/1. 254. 257. 256. 269. 270. 275. 280. 284. 293. 306. 361. 468. 469). — *V. F.: sfărnar* (302), *sârfariu* (294), *sfirnari* (431). — Pentru etimologie v. G. Giuglea, DR. IV, 1553.

s f ă r n ă r i e. Ocupaţiunea sfârnarului (167/1—3. 235/1—3).

s f â r n ă r i ţ ă. „Femeie care vinde poame, legume, struguri, nuci, în grămezi de doi, de cinci şi de zece lei“ (451—3*).

s f â r n ă r o i u. Negustor de cai „cu deosebire Ţigani“ (241. 242. 252—3).

s i l i ş, v. *leucaş.*

s i r e a p. Cal tânăr, frumos, isteţ şi neastâmpărat, care merge cam sărind într'o lature sau cal bătrân şi neastâmpărat (239/3*) : „Ii târziu să plec şi eu la târg. — Ba nu, dacă vei încăleca pe mânzul (calul) *sireap* al fratelui tău, în câteva clipe vei sosì în târg şi tu“ (329/1*) ; „Cumpăra-mi-aş cal *sirep*, Dar mă tem să nu mă 'nţep, In colţii socruţei mele, Când oi duce-o pe vedere“ (239/3—3) ; „Iacă şi mârţogul e *sirep* ca un cal tânăr“. Se întrebuinţează şi ca atribut pentru un tânăr isteţ, cu umblet măsurat şi drept : „Iată-l, păşeşte ca un mânz *sireap*“ (239/3*). Forma *sireap* este atestată şi din 17—77*.

s i s c o r n i t ă, v. *ciscornită.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

s l ă b ă t u c. Cal bătrân (*slăbătuci* 127—54).

ş l e i. „Cal de ham şi de *şlei*“ (152—5). — Probabil rut. *šle* „drum“.

ş l e p c ă n o s. Despre un cal care calcă a lene, în zdruncinături (24—77). — Probabil derivat din *şleapcă* „pălărie cu trei colţuri“, prin suf. *-ănos*.

s l o b o z i. A lăsa din preţul cerut, v. p. 90.

s m â r ţ o a g ă, v. *mârţoagă*.

s m e u. Se zice despre caii mari, graşi şi aprigi că sânt „cai ca *smeii*“. In târg cumpărătorul întreabă : „Cum dai . . . *zmeu*“ (367—3).

s n a g ă, v. p. 90.

ş n i p u i t. Cal „cu coama şi coada sărace“ (19—77).

ş o a r e c. O boală ; v. *căesc*.

ş o l d i a t. Calul care merge rău cu picioarele dinapoi (163—77), căruia i-a ieşit spate, în urma mânatului repede (472—77), nu poate păşi bine, îl dor picioarele din şolduri (471—77). Este comunicat şi din punctele 490 şi 502. — *V. F.: şoldiet* (242/1. 472. 502). — Din *şoldiu*.

ş o l d i ş. Calul care are „un clici [şold] mai jos decât celalalt“ (546—77). — *V. F.: şoldâş* (278. 456—77).

ş o l d i t[1]. Calul care are defect la un şold (75/1. 527), are piciorul deplasat din şold (128), şoldurile nu sânt în aceeaşi linie (68), are smintită spata la piciorul dinainte sau şoldul la piciorul dinapoi (316). — *R.:* Cuvântul pare a fi general.

ş o l d i u[2]. Calul spetit (480), care merge rău din şele (318), cu piciorul dindărăt sărit sau plecat din şold (263), sau cu ele stricate în partea deasupra (238/1), când şchioapă din şold (448/1). — *R.:* 67. 68. 69. 93. 169. 191. 193. 194. 198. 205. 208. 220. 223. 229/1. 238/1. 239. 239/1. 243. 246. 252. 257. 261. 262. 263. 265. 270. 301. 318. 327. 328. 375. 404. 415. 420. 432. 433. 435. 425. 423. 443. 448. 448/1. 448/2. 451. 458. 460. 461. 462. 465. 466. 476. 479. 479/1.

[1] Material primit la chestiunea 77.

[2] Material primit la chestiunea 77.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

480. 487. — *V. F.: şoldâiu* (246. 270. 432. 433. 435. 448. 451. 462. 466. 480), *şoldâi* (193. 198. 205. 208. 220. 223. 229/1. 238/1. 239. 239/1. 243. 252. 261. 262. 265. 375. 443. 448/2. 460. 480).

şolduit. Atribut dat după defecte corporale (226/1—77).

şolduros. Calul cu şoldul stricat, deplasat (56—77*), prea mare, prea desvoltat (56/1—77*).

şont, v. *hoantă.*

şonţit. Calul „fără o ureche, ori fără coastă" (171—77).

şontorog. Calul care „şchioapătă" de picioare, din pricina unei boale (193—77) sau care „calcă cu picioarele târâş de pământ şi mai ales cu cele dinapoi" (126—77). — *R.:* 68. 69. 78/1. 167/1. 193. 412—77.

şoricei [umflătură (de mărimea şoarecilor) supt pântecele vitelor]. Citat, fără explicaţie, între atributele date cailor după defecte corporale (194. 550—77). — *V. F.:* cu *şorecei* (190), *şoricei* (550).

şpaimoc. I se zice (în Poiana, jud. Năsăud) unui copil zburdalnic, fără căpătâiu; v. şi *picioc.*

şpat. Umflătură vârtoasă în partea genunchelui, v. p. 82.

spătat, v. *spetit.*

spătos. Calul „mare 'n spete" (70—77), sau „care are spatele late" (406—77 şi 168—77).

spedit, v. *spetit.*

sperlit. Calul a cărui păr stă drept în sus; se observă mai ales când calul e de tot slăbit (527—77*).

spetit[1]. Calul care are defect la un *şold* (103), cu un şold mai sus (202), cu şoldul dinainte strâmb (158), şoldurile sau coapsele îi sânt lăsate în lături (151), i-a sărit un şold (442. 447. 449. 455); are o spată ruptă (351), sau spetele îi sunt rupte de muncă (175), are spata sărită (198. 203/1. 428. 430), mutată, smintită, când umblă

[1] Material primit la chestionarea 77.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

rău din spete (209), este rupt din vinele spetelor (77), este vătămat la spete (24/1), la crupă (spetele dinapoi) (18); aplecat de spinare (484), care are o groapă pe spinare, în dreptul picioarelor (171), are spinarea încârligată în sus (183); cu şira spinării ruptă (160), cu crucea şelelor stricată (219); cu picioarele dinainte sărite (453), cu picioarele cârne (531), umflat la picioare (266), când este sărit de la loc piciorul dinainte (263); cel care merge rău (228/1) de picioarele dinainte (163. 201. 246. 290), când suflă greu (318), când merge cu picioarele dinainte ca rața (145); cel care duce picioarele dinapoi într'o parte sau cam târâş (164), scapără din picioare şi are paşii mărunţi (546); cel care schiopătează cu picioarele dinainte (170. 231/1. 354); cel căruia îi sare armul de la loc (15) sau când „lopafiţa" cea deasupra picioarelor dinainte este ieşită afară (11), când e stricat la piept (325. 414/1), când e bătut de ham la spata piciorului dinainte (93). — *R.:* Cuvântul este general. — *V. F.: spitit* (22), *spătat* (44. 392. 394), *spedit* (317).

s p e t i t u r ă. Calul capătă *spetitură,* când, din fugă, îl opreşti brusc; „la spetitură picioarele dinainte sau dinapoi sânt ţapene (140).

s p i n ă r o s. Calul cu şira spinării în afară, din cauza tratamentului (516. 244—77; *spcinăros* 231—77).

s t â r c i t. Calul care „e mai jos de şele" (45—77). Cf. şi *deşelat.*

s t â r p i t u r ă. I se zice unui cal bătrân: „Măi, frate Gheorghe, eu, în locul tău, mai bine beam banii care tu i-ai dat pe *stărpitura* aceia (dar şi *sterpitură* 19—51); cuvântul este comunicat şi din punctele 127—77 (*stărpitură*) şi 521—77.

s t â r v, v. p. 103.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

s t ă t u t. I se zice calului care nu mai poate merge, nu mai poate trage la ham, e obosit (66/1—77).

s t a v ă[1]. Herghelie (302. 329), turmă de cai (463);

[1] Material primit la chestiunea 1.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

se zice și *stavă de cai* (190. 294. 374). — *R.*: 190. 294. 302. 323. 374. 425. 463. 470. — *V. F.*: *steavă* (425. 470).

stăvar[1]. Crescător de cai (510), păzitor de cai. Unde cuvântul s'a pierdut ca apelativ, el s'a păstrat ca nume topic: *Grindul stăvarului*, „căci acum zece ani era stavă de cai" (27).

ștăvărie. Locul unde se găsesc adunați caii pe izlaz și apoi și crescătorie de cai (221—1).

șteamătă, v. *jib*.

știucos. Calul care este mai mult lung decât gros și gras: „Calul meu nu e *știucos*, Nici călare, nici pe jos, Și de-aia merge frumos"; „am cumpărat un cal *știucos* (ca o *știucă*)" (27—77*).

știucuit. Cal subțire, ca știuca, slăbit, mai alcs când vine de la drum și când nu se îngrașă (se zice și „leit-poleit știucă" 27—77).

stranã, v. p. 65.

ștrap. In expresia *cal de* ⌣, adică acela care și ziua și noaptea e tot în ham și tot merge (226—5*), cel care este folosit la mult și greu lucru (*ștroapă* 487—5*). — Cf. germ. *Strapaze* „mare oboseală, trudă"; și *Strafe* „pedeapsă" (Borcia, *Jb.* X, 212).

ștraport, v. p. 98.

straportaș. Cel care se ocupă cu transportul cu chirigeritul; se zice „în loc de transportași" (24—2).

streajăr, v. *arie*.

stricat. In expresia: *stricat de vânt*, adică un cal care totdeauna e rece, nu-i umblă sângele (542—77).

ștropălit. Calul întrebuințat la lucru mult și greu (487—5*).

strupirt. Atribut dat calului care „cu picioarele dinainte calcă împiedecându-se" (356. 77). — Din germ.-austr. *strupiert*, cu același sens.

sucă. In expresia: *cal cu sucă*, adică cu învăț. „Calul e cu *sucă* sau cu fărtoane și peste pod nu vrea să trea-

[1] Material primit la chestiunea 1.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

că“ (367—3). — *R.*: 367. 390. 448/2. 487—3. — Cf. ung. *szokás* „obiciu“ și TDRG.

s u c a ș. Citat, fără explicație, între atributele datecailor (271—77).

ș u i e ț. Calul cu defecte corporale (130—77) sau un cal cu corpul subțirel și binefăcut (66/1—77*). — *V. F.*: *șuieț* (66/1—77*. 66—77*), *șuiață*, *șuiețele* (66*). — Derivat din *șui*, prin suf. *-eț*; forma *șuit* (130—77) ar putea fi tot de la *șuiu*.

ș u i o s. Cal bubos, „care tot puroiază“, sau despre un om care are „scrofulă“ (408/1—77*).

ș u i u. Un cal buiac (160—77), subțire la corp (151. 66/1—77), subțirel mai în spre crupă, în așa fel încât burta pare a fi suptă (66—77*), subțire, frumos și iute (71—77), cu șira spinării dreaptă (70—77), cu foalele mici, trase în sus (ca la ogari), mai ales calul de curse (75/1—77), cel cu pieptul bine desvoltat, bun de alergat (69—77*), foarte iute la mers și slab (26—77*).

ș u i u. 1° Calul nebun (175—77), care merge ca un nebun, fără nimica toată (24/1—77), cel cu toane (171—77), calul prost (și omul care nu face ceea ce-i spui) (26—77*).

2° Calul cu capul diform sau cu rane (397—77) la picioare (41—77), spart pe corp, iar puroiul curge (414—77), cel căruia îi mârâe pieptul (20—77), mâncat de bube pe la încheieturi (529—77*): „Mânce-l *șuiu*“, are înțelesul de „întâmple-i-se cea mai mare nenorocire“ (529). — Cf. Tiktin DRG. Cuvântul este cunoscut la Săcui (*suj*, la Czuczor și Fogarasi).

s u r i. A deveni sur, v. *rablă*.

s u s p i n. Calul care tușește greu (546—77), care „răsuflă neregulat“ (20—77) este *cu* ⌣. — *R.*: 20. 228/1. 331. 350. 523. 546. 560—77.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

s u s p i n o s. Calul „care tușește și suflă greu, e cu năduf“ (163—77), are suspin (542—77).

s u v e i c ă, v. p. 107.

t ă b u a ă. Calul care nu e de soiu bun (27*).

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

ţâdulă, „bilete de vite“, v. *aldămaş*.

tăfălog. Calul care se împiedecă în propriile-i picioare (25—77). — *V. F.: tofolog, tofoloji* (32—55).

tăia, v. p. 87.

talan. Cal în genere (71. 59—7), cal bătrân (104—54), cu exterior urît (349—54), rămas de la soldaţi, în timpul războiului (128—54). Se întrebuinţează şi ca termin de batjocură: 58/1. 68. 77. 88. 89. 90. 91. 95. 96. 97. 98. 101. 105. 108/1. 112. 114. 121. 122. 123. 125. 127. 138. 153—54 sau când omul e necăjit şi-l blestemă: „mâncate-ar tălanul“ (164—54); „lovi-te-ar boala *tălanului* (boală grea, incurabilă)“ (75/1—54). Prin extensiune, se zice şi despre om (101—11). — *R.*: 58/1. 77—54. 59—7. 65. 66. 66/1. 67. 68—54. 71—7. 71. 75/1. 85. 86. 96. 197. 87. 88. 89. 90. 91. 94. 95. 98. 112. 114. 118. 120. 121. 122. 123—54. 101—11. 101. 102. 104. 105. 107. 108. 108/1. 110. 111. 129. 132. 138. 148. 125. 127. 128. 153. 164. 349—54. — *V. F.: tălan* (75/1. 77. 89. 102. 110. 118. 120. 125. 129. 164—54), *tolan* (88—54).

talaniţă. Iapă bătrână, care nu-i bună de nici o treabă; se întrebuinţează „mai mult când se bat undeva caii: nea, *talaniţă* = lupule, gloabă“ (87—54*). Cf. A. Graur, în *Romania*, 1927, p. 387.

tălănoiu. Cal mare şi urît (122—55).

tălant. Cal urît şi netrebnic (136—54) sau cal, în general: „du-te şi adapă *talantul* cela“ (134—7). Se întrebuinţează şi în batjocură (99. 103. 113. 135. 139. 140. 144—54). Are şi sensul de „năravi, învăţ“ (194. 204—3). — *R.* 99—7. 99. 103. 133. 134. 135. 136. 139. 140. 144. 145. 113. 412—54.

tamazlâc. Crescătorie de cai (109—1). — Din turc. *tamazlyk* (Ş. I. O.).

tăndăros. Cal bătrân, slab, urît (25—54). — Derivat din *ţandără*, despre care v. DR. III, 709

tăntălăos. Cal greoiu (480—54). — Din *tăntălău* + *os*.

tântav. Cal gros şi mare (244—55).

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

ţânzar. Negustor de cai (488. 489—3) sau intermediatorul dintre cumpărător şi vânzător (551—3) : „Ţenzarul capătă plată sau bani de *ţenzar* de la vânzător, ori de la cumpărător, ori de la ambii“ (551—3) ; s'a comunicat şi din punctul 5—3. — Pentru etimologie v. V. Bogrea, în DR. IV. p. 881.

ţânzărie. Recompensa ce-o primesc ţânzarii pentru intermediere (5—3). In regiunile expuse influenţei ungureşti această recompensă se numeşte : „cenzarpenz“ (488—3) sau „samsarpenz“ (488—3).

tapşă. Calul e cu „tapşe“ când o copită, pe neobservate, creşte mai mare la un picior, mai cu seamă la piciorul dinainte“ (329—77).

tar. Povara ce-o duce un cal (378—2) sau „o vică ori două de cucuruz, grâu, săcară, pe care o duce cineva pe spatele calului la moară“ (392/1—7) : „Am dus pe spatele calului un *tar* de ilety la moară“ (471—2).

ţâră. Puţin, v. p. 82.

tărhat. Povară (205/1—2. 205/2—2. 457. 490. 513—5), povara ce-o duce un cal pe spate (378—2), tar (378—2), greutate (239/2—5) : „Pe caii de povară poţi pune... *tărhatu* cât de mare (55—5). — *R.* : 55—5. 74—2. 205/1. 205/2. 218—2. 218—5. 238/1. 239/1—2. 239/2—5. 378—2. 391—2. 391. 448/1. 457. 463. 490. 513—5. — *V. F. terhetiu* (391. 513), *tărhat* (55. 74. 205/1. 205/2), *tărhăt* (239/2).

tarla, v. p. 98.

târlie. Caii se întrebuinţează la sanie sau ***târlie*** (65—5).

târnafes, „boală la caii“, v. p. 82 ; cf. şi *afion.* Ni s'a comunicat şi forma *tignafes* (jud. Vlaşca).

tărniţat, v. *deşelat* şi *întărniţat.*

tăvăleală, v. p. 99.

Biblioteca Centrală University Library Cluj

ţedulhaz. Oficiul unde se transcriu biletele de vite pe numele cumpărătorului (487—3). — Din ung. *cédula* „bilet“ şi ung. *ház* „casă“.

telegar. Cal (67—7), sau cal care se întrebuinţează

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

numai la trăsuri, la plimbare (143—5) : In târg se zice : „Ce ceri pe *telegariu*“ (155/1—3).

t e l e g a ş. I se zice omului care are un cal (361—2).

t e r h e t i u, v. *tărhat*.

t e r h u l ă. I se zice calului întrebuinţat la greutate, calului „sfârşit“ de oboseală (190—7*).

t e ş i t. Calul cu şoldul turtit, şoldiu, i se zice că are şoldul *teşit* (87—54*).

ţ i d u l ă r i e, v. p. 97.

ţ i g a n. I se zice negustorului de cai (*ţigani de cai* 551—3).

ţ i g ă n e s c. I se zice unui cal mic, sprinten (378—7), mic şi slab (261—7), dar şi unuia mai prost (67—7).

t i g n a f e s, v. *târnafes*.

t i g o a r e, v. p. 108.

t i u j e r i, v. *tuşer*.

t i z, v. p. 29.

ţ o a p ă. Cal cu umblet greoiu (521—55), cal de tot slab (531—7), bătrân, neputincios (512—54) : „Cu cele două *ţoape* de cai, Eram gata-a mere 'n raiu“(521—55) ; „am cumpărat *o ţoapă* de cal (s. iapă)“ (512—54*). — *R.* : 408. 512—54. 521—55. 522—54. 531—7. 531—54.

t o l a n, v. *talan*.

ţ o p, v. *panglică*.

t o r o a p ă[1]. Cal bătrân, neputincios (500), slab (47), rău ţinut, slab, indiferent de vârstă (87), mai mult prost decât bătrân (68) ; iapă bătrână şi neputincioasă (în sens pejorativ şi ironic, femeie neputincioasă şi în vârstă 71—54*) : „Să-ţi cumpăr eu *toroapa* ta cu melic“ (59—54*). — *R.* : 47. 65. 66. 66/1. 67. 68. 69. 70. 71. 87. 96. 195/1. 381. 500. — *V. F.* : *toroabă* (500), *ţoroapă* (71).

t o r o p a g ă. I se zice calului urît, bătrân, neputincios, slab (108. 108/1.—54).

t r ă g ă c i u. I se zice calului care trage bine (472/1—

[1] Material primit la chestiunea 54.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

5), care „ia hamul bine, să bagă 'n ham, iasă prin ham“ (47—5). Un răspuns comunică şi forma *trăgăuş* (472/1—5).

t r a g ă n. Boală, v. p. 82.

t r ă s u r ă. I se mai zice calului (şi căruţă 109—7).

t r ă v ă l u g ì. „A duriga un obiect cilindric, cum este trăvălicul, cu care se apasă sămănăturile : Cine are cai îşi trăvălugeşte holdele şi sămănăturile cu caii“ (296—5*).

t r o a c ă. Cal bătrân, slab şi neputincios, care nu mai poate munci (*troacele* dracului 65—54).

ţ u g a ş. Omul care se ocupă cu cărăuşia (178—2), care merge cu sania (203/1—5), care are căruţă cu cai şi se ocupă cu transportarea butucilor (178/1—2) : „In comunele unde se face exploatarea la păduri, la cărăuşi le zic *ţugaşi*, adică acei ce cu boii ori, mai cu seamă, cu caii trag, aduc, transportă lemne din pădure la fierăstrău sau la alt loc de inmagazinare“ (199—2). — Din rut. *cug* „Zug“ dar şi „Pferdegespann“, prin suf. nom. agent. *-as.*

ţ u h a l. „Unii oameni, pe lângă folosirea cailor la gospodărie, cară *ţuhali* cu pâne“ (145—2). — Pentru etimologie v. A. Scriban, în *Conv. lit.* 1911, vol. XLV, 938.

tuna. A aduce la vale, v. *călărit.*

t u r i ş t e şi *t u r i ş t i,* v. p. 63.

t u r m ă. Stavă de cai (463—1) : „Spre a arăta un mai mare număr de cai se zice : Nea Ion are o *turmă* de cai (65—1). — Pentru etimologie v. Puşcariu, *Et. Wb. :* în sardă *turma* are înţelesul de „armento di cavalli“.

t u r ş u g. Atribut dat calului scurt şi prizărit (183—77), cu acelaşi înţeles ca şi *turş :* „Am cumpărat nişte *turşugi* de cai (183—77*).

t u s ă, sb., v. *căiesc.*

t u ş e r[1]. Negustor de cai (190. 416. 422. 444. 448/1. 467. 470. 475. 476. 493. 507. 515. 520. 521. 528), cupeţ (510. 542), sfârnar de cai (509/1. 542), geambaş (543/1. 544), hăznar de cai (529), călăbaş (521), negustor de vite de grâu, de vin, de ţuică, de fructe (com. Şt. Paşca, Criş-

[1] Material primit la chestiunea 3.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

cior, jud. Hunedoara). Se întrebuinţează şi atunci când omul cumpără cai pe seama lui, îi ţine puţin şi apoi îi vinde (542) : „La *chiugeri* a vinde cai, Tu cu voia îţi faci bai“ (521). — *R.* : 190. 335. 416. 419. 422. 437. 448/1. 448/2. 451. 467. 470. 475. 476. 484. 485. 493. 498. 499/1. 507. 509/1. 510. 514. 515. 519. 520. 521. 528. 529. 544. 542. 543/1. 546/2. — *V. F.* : *tiujeri* (528), *tiugeri, chiugeri* (521), *tujer* (510), *ciujeri* (529). — Cihac (*Dict. ét. s. v.*) îl pune în legătură cu turc. *tádjir* şi numai pentru comparaţie citează pe ung. *tözsér*. Noi îl credem, bazaţi pe răspândirea geografică, din ungureşte (*tözsér*) unde are înţelesul de „precupeţ, traficant“.

u l o r n i ţ ă, v. *oloiniţă*.

u m b l a şi *u m b l ă t o r*, v. *îmblătoresc* şi *îmblător*.

u r b a l ă, v. *orbeală*.

u r d u r o s. Citat, fără explicaţie, între atributele date cailor după defecte corporale (261. 451—77).

v â n t u i t. Cal „sbrăhuetic“, sălbătăcit, neîmblânzit, care merge tot într'o parte, crezi că l-a pălit un „vânt rău“ (Vântoasele) (240—77*), atins de vântoase, „sălhuiu, crehui, ciueş, îmbătăcit de cap, care merge vintriş“, „lovit jumătate de gută“ (205—77*).

v a p o r. I se zice calului mai gros (şi *batoză* 88—55).

v ă t ă j e l. Om plătit care se ocupă mai ales cu vânzarea cailor nărăviţi (*vătăjăi* 160—3).

v a z h a n g i u. Se numeşte, de bătrâni, crescătorul de animale în genere (25—1).

v e c h i u. I se zice calului bătrân, lucrat, rupt de lucru, care abia mai poate trage la ham (cal *veci* 530—54*).

v e n i n. I se zice, în batjocură, calului bătrân, urît şi slab (61—54).

v i c ă. Măsură de capacitate, v. *tar* şi *călărie*.

v i n t r i ş, v. *vântuit*.

v i o r i ş. Vezi *căluş*, 5°.

v i t ă. I se zice unui cal (235. 238. 239/2—7) : „Dacă [omul] are un cal de călărit zic are o *ţiită* de cal (238/1— „bilet“ şi ung. *hàz* „casă“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

2); „Petru lui Iuon ține vită de cal" (55—1). — *V. F.: jită* (238—7), *j'ită* (239/2—7).

v l ă d i c e s c. I se zice unui cal gras, „bocotănesc" (378—7).

v l ă g u i t. Calul care abia-și târă picioarele de multele greutăți ce le-a purtat (72—77).

v l e j. Cal tânăr și slab (152/5—7), bătrân și neputincios (152/4—54), ghijog (152/5—7): „Ce călău mare ți-ai cumpărat (sau *vlej* mare)" (179—55). — *R.:* 99—7. 99. 107—54. 112—3. 112—54. 152/5—7. 152/4. 152/5—54. 179—55. — *V. F.: vlej* (112—3). — Credem că aici trebue să pomenim și pe *vlajdău* „voinic dar leneș", *vlăjgan* „înalt și zdravăn" (Pascu, *Suf.*, 418), *vlej* „numele unui bou, ale cărui coarne sânt drept într'o parte", „om bătrân" (S. Fl. Marian). — Cf. paleosl. *ležǫ, ležati* „a zăcea" și rus. *vyležanie, -živanie* „das Verlegen sein", „Verderben durch langes Liegen"; rut. *yležati* „ruhig liegen, bleiben; teigig werden, sich senken".

v l e j o i u. Citat fără explicație între derivatele de la cal, prin care se arată caii mari, groși, urîți (99—55).

v r a n i ță. Termin de hulă, care se dă cailor de soiu mare, care sânt slabi și rău îngrijiți (438—3).

z ă b ă l o s. Atribut dat calului după defecte corporale (286—77).

z a p o r. Cu râie (523—77). Cf. *rapor* în DR. II, 603—610.

z ă p r i t ă. Unei iepe care se urinează des „i se zice: dii, *zăprita*, năibii" (65—54). Cf. *zăpreală* „oprirea udului".

z ă p u r o s. Se zice despre calul care are „ceva scoarță pe el" (251/1—77). — Cf. *zapor.*

z ă v o d. 1° Crescătorie de cai, herghelie, tamazlâc (109—1) și crescător de cai (107—1).

2° „Cal alb": „Cum dai *zăvodu?*" (510—7).

Cu înțelesul de supt 1° este din rus. *koiskiĭ zavodŭ* „herghelie"; pentru cel de supt 2° cf. *zăvod* „câne".

z d o h n i, v. *sfârc.*

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

IX.

LISTA NUMERELOR CARTOGRAFICE.

După cum am spus în partea introductivă, comunele din care ne-au trimis răspunsuri au primit un număr pe harta care am întocmit-o. La acest loc dăm în primul rând numărul cartografic, apoi comuna și în parantez județul. După numele actual al comunei am trecut și pe cel care-l avea când am primit răspunsurile. Urmează numele corespondentului și profesiunea care a menționat-o în *Foaia Personală*. Locul de naștere și vremea petrecută în comună au o importanță deosebită, de aceea procedăm astfel: după profesiune menționăm locul nașterii (când ni s'a comunicat și județul), apoi *timpul* de când corespondentul se află în *comuna* de unde ne răspunde. Când nu menționăm nimic însemnează că nu ni s'a completat deplin *Foaia personală*. Sânt cazuri când corespondentul este născut în acea comună, dar nu mai locuește acolo, atunci, după locul nașterii, am trecut anii de când se află sau a stat în comună[1]. Timpul petrecut în comună este socotit până în 1923, când am primit răspunsurile. Spre deosebire de membrii corespondenți, la corespondente menționăm numele întreg, nu numai inițiala. Publicăm cu cursive numele acelora care au fost premiați de Muzeu, pentru răspunsurile bune date la chestionar.

1 Ghertenis (Timiș Torontal), R. Theorcan, înv.; n. Arad; 1 an.

2 Sacoșul-Mare (Timiș T.), I. Vădescu, preot; n. Verendiu; 7 ani.

3 Șuștra (Timiș T.), Gh. Ardelean, înv.; n. Timișoara; 1 an.

4 Cerneteaz (Timiș T.), I. Lucuța, înv.; n. Cerneteaz, dar [illegible] a lipsit.

[1] Din lipsă de spațiu n'am pomenit anul nașterii corespondentului și localitățile unde a petrecut timp mai îndelungat.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

5 Comloşul-mare (Timiş T.), V. Beşu, înv.; n. Iancahida; 17 ani.

6. Bărăteaz (Timiş T.), N. Crişmariu, preot; n. Moşniţa; 27 ani.

7 Satchinez (Timiş T.), C. Dimitrievici, înv.; n. Ovcea; 2 ani.

7/1 Satchinez (Timiş T.), I. Simion.

8 Seceani (Timiş T.), V. Roman, preot; n. Mizieş (Bihor); 26 ani.

9 Birchiş (Severin), M. Bordoş, preot; n. Virişmort; 35 ani.

10 Dobra (Hunedoara), V. Şerban, înv.; n. Săcămaş; 10 ani.

11 Mintia (Hunedoara), A. Pop Bociat, înv.; n. Bouţarul superior; 15 ani.

12 Vărmaga (Hunedoara), I. Câmpean, înv.; n. Rovina; 8 ani.

13 Gelar (Hunedoara), V. Berghia; n. Avrig; 3 ani.

14 Rechitova (Hunedoara), P. Dariu, înv.; n. Rechitova.

15 Hăţăgel (Hunedoara), S. Şipoş, înv.; n. Purcăreni (Braşov); 13 ani.

16 Sântămărie-Orlea (Hunedoara), I. Săplăcan, înv.; n. Ocna Dejului; 3 ani.

17 Sânpetru (Hunedoara), I. Muntean, înv.; n. Federi (Hunedoara); 3 ani.

18 Peşteana (Hunedoara), N. Fuciu, înv.; n. Şincaveche (Făgăraş); 4 ani.

19 Bouţarul-inferior, *S. Câmpian*, înv.; n. Pănade (lângă Blaj); 40 ani.

20 Jdioara (Severin), *L. Daminescu*, student; n. Jdioara.

21 Jupa (Severin), S. Bistrean, înv.; n. Mărul; 4 ani.

22 Slatina-Timişului (Severin), N. Trandafir, înv.; n. Sasca-Română; 30 ani.

23 Pârvova (Severin), I. Drăghiciu, înv.; n. Mehadica; 4 ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

24 Comoşteni (Dolj), *I. D. Popescu,* elev ; n. Sadova ; 5 ani.

24/1 Comoşteni (Dolj), *I. Dumitrescu Florea,* înv. ; n. Comoşteni.

25 Rudari (Dolj), *D. Rădulescu,* înv. ; n. Rudari.

26 Mosna (Dolj), M. Ionescu, înv. ; n. Ştiubei ; 18 ani.

27 Balota (Dolj), *St. St. Tuţescu,* înv. ; n. Catanele (Dolj) ; 15 ani.

28 Sura (Mehedinţi), N. Gămulescu, înv. ; n. Pluta ; 10 ani.

29 Câlnicu (Gorj), C. Popoviciu, înv. ; n. Câlnicu.

30 Târgu-Jiu (Gorj), Gh. Popescu, căpitan ; n. Perieni (Tutova) ; 3 ani.

31 Lupeni (Hunedoara), N. Zugrav, protopop ; n. Uricani ; 5 ani.

32 Vulcan (Hunedoara), *P. Hossu Longin,* înv. ; n. Cormeniş ; 3 ani.

33 Băieşti (Hunedoara), A. Pop, înv. ; n. Ciula-Mare ; 3 ani.

34 Boşorod (Hunedoara), T. Popovici, înv. ; n. Boşorod ; 36 ani.

35 Cugir (Hunedoara), T. Lupea, înv. ; n. Romos ; 4 ani.

36 Romos (Hunedoara), T. Lupea, înv. ; n. Romos ; 4 ani.

37 Rânghet (Hunedoara), L. Stoica, înv. ; n. Rânghet.

38 Pianul de jos (Alba), R. Bena, înv. ; n. Pianul de jos.

38/1 Pianul de jos (Alba), I. A. Bena, preot.

39 Săşciori (Alba), V. Pop, înv. ; n. Săsciori.

40 Laz (Alba), E. Hinţia, înv. ; n. Sebeşel ; 3 ani.

41 Deal (Alba), *N. Dura,* preot ; n. Deal.

41/1 Deal (Alba), G. Bădilă, înv. ; n. Deal.

42 Cacova-Sibiului (Alba), A. Râureanu, preot ; n. Cacova ; 1 an.

43 Sebeşel (Alba), V. Zdrenghea, înv. ; n. Sebeşel.

43/1 Sebeşel (Alba), A. Duvlea, înv. ; n. Sebeşel.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

44 Apoldul de jos (Sibiiu), N. Fărcaș, înv.; n. Apoldul de jos; 20 ani.

45 Nocrich (Sibiiu), *S. Dragoman*, înv.; n. Țichideal; 6 ani.

46 Mag (Sibiiu), A. Vlad, preot; n. Banpotoc; 23 ani.

47 Rășinari (Sibiiu), E. Cioran, preot; n. Rășinari.

48 Racovița (Sibiiu), M. Ogrean, înv.; n. Veștem; 17 ani.

49 Avrig (Sibiiu), V. Berghia, înv.

50 Colun (Făgăraș), V. Panga, înv.; n. Colun.

51 Găinar (Făgăraș), I. Huiu, înv.; n. Găinar.

52 Sărata (Făgăraș), I. Calefariu, înv.; n. Sărata.

53 Oprea-Cârțișoara (Făgăraș), A. Udriște, înv.; n. Oprea-Cârțișoara.

54 Streza-Cârțișoara (Făgăraș), Virginia Folea, înv.; n. Mândra; 1 an.

54/1 Streza-Cârțișoara (Făgăraș), P. Tarcea, înv.; n. Streza-Cârțișoara.

54/2 Streza-Cârțișoara (Făgăraș), V. Boriga, înv.; n. Porumbacul de sus; 3 ani.

55 Arpașul de sus (Făgăraș), Gh. Smedu, înv.

55/1 Arpașul de sus (Făgăraș), A. Tutor, înv.; n. Arpașul de sus.

56 Beșimbac (Făgăraș), I. Cocan, înv.; n. Mândra; 1 an.

56/1 Beșimbac (Făgăraș), *N. Șandru*, înv.; n. Vișteа de jos; 1 an.

57 Beclean (Făgăraș), L. Copacea, stud.; n. Beclean.

58 Lisa (Făgăraș), Rafira Bosdocu, înv.; n. Veștem; 8 ani.

58/1 Lisa (Făgăraș), B. D. Cațaveiu, înv.; n. Lisa.

59 Băile-Govora (Vâlcea), P. P. Popescu, înv.; n. Bârsești (Vâlcea); 15 ani.

60 Păușești-Otăsău (Vâlcea), *Gh. Fierăscu*, înv.; n. P.-Otăsău.

61 Făurești (Vâlcea), *Gh. Ciaușanu*, preot; n. Fău-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

62 Slatina (Olt), G. Poboran, inst.; n. Slatina.

63 Caracal (Romanați), *V. Maciu*, elev; n. Caracal.

64 Dabuleni (Romnați), M. Neacșu, înv.; n. Amărăștii de jos (Romanați); 5 ani.

65 Titu-târg (Dâmbovița), *C. Ghițescu*, înv.; n. Podul-Rizi; 19 ani.

66 Braniștea (Dâmbovița), I. Teodorescu, preot; n. Braniștea.

66/1 Braniștea (Dâmbovița), Anuța Ghițescu, inst.; n. Braniștea.

67 Bălteni (Dâmbovița), I. Ștefănescu, preot; n. Glâmbocata; 4 ani.

68 Băneşti (Dâmbovița), *I. Gh. Dobrescu*, înv.; n. Băneşti-Bolovani.

69 Pietrari (Dâmbovița), *D. Dicu*, student în litere; n. Pietrari.

70 Pucioasa (Dâmbovița), *E. Constantinescu*, student; n. Pucioasa.

71 Mățău (Muscel), *Gh. Vișoiu*, student în litere; n. Mățău.

72 Fundata (Brașov), *N. Cărmănuș*, preot; n. Sălciva (Severin); 4 ani.

73 Satulung (Brașov), N. Pană, înv.; n. Satulung.

74 Brașov-Dârste (Brașov), D. Martin, înv.; n. Receatelechiană; 33 ani.

74/1 Brașov-Dârste (Brașov), T. Gavrilescu, înv.; n. Țânțari (Brașov); 1 an.

75 Brașov, C. Șeicărescu, căpitan.

75/1 Brașov, *I. Noaghea*, medic v.; n. Bran; din copilărie.

76 Țânțari (Brașov), I. Frăciu, înv.; n. Feldioara (Făgăraș); 3 ani.

77 Sebeș (Făgăraș), I. Cerghet, înv.; n. Sebeș; 3 ani.

78 Copăcel (Făgăraș), Gh. Grecu, înv.; n. Copăcel; 14 ani.

78/1 Copăcel (Făgăraș), D. Țețu, înv.; n. Săsciori; 1 an.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

79 Bucium (Făgăraş), Gh. Renghea, înv. ; n. **Toderiţa ;** 2 ani.

80 Mândra (Făgăraş), I. Comşa, înv. ; n. **Mândra.**

81 Şercaia (Făgăraş), I. Maier, înv. ; n. Şercaia.

82 Crihalma (Târnava-Mare), D. Bucur, preot ; n. Crihalma ; 10 ani.

83 Şoimari (Prahova), Minerva Alexandrescu, înv. ; n. Şoimari.

84 Tudor Vladimirescu (Regep-Cuius) (Constanţa), I. Gh. Popescu, înv. ; n. Vârtoapele de sus (Teleorman) ; 3 ani.

85 Dobromir (Constanţa), E. Robescu, înv. ; n. Liteni (Suceava) ; 3 ani.

86 Lipniţa (Durustor), Gh. Bujilă, înv. ; n. Ciobanu (Constanţa).

87 Traian (Ialomiţa), I. R. Silvestru, înv. ; n. Căldăreşti (Buzău) ; 1 an.

88 Lascăr-Catargiu (Covurlui), *I. Enică,* normalist ; n. Lascăr-Catargiu.

89 Măstăcani (Covurlui), S. Popovici, înv. ; n. Măstăcani.

90 Istria (Caranasuf) (Constanţa), I. Sassu, înv. ; n. Gologanu (R.-Sărat) ; 2 ani.

91 Pantelimon (Constanţa), N. Zaharia, înv. ; n. Pantelimon.

92 Chizdăreşti satul Tichileşti (Constanţa), Gh. Vasilescu, înv. ; n. Tichileşti ; 25 ani.

93 Topal (Constanţa), *N. Şerbănescu,* înv. ; n. Seimeni (Constanţa) ; 7 ani.

94 Pazarlia (Constanţa), M. Stan, normalist ; n. Ghelengic ; din copilărie.

95 Sibiora (Cicrâcci) (Constanţa), T. Cergău, înv. ; n. Constanţa ; 15 ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

96 Cazil-Murat (Constanţa), Ana Calenzescu, înv. ; n. Ghiuvenlia ; 1 an.

97 Baeram-Dede (Constanţa), N. Zamfir, înv. ; n. Mărleanu (Constanţa) ; 1 an.

98 Mereni (Lăpuşna), M. Tigan, înv. ; n. Mereni.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

99 Voloavele (Soroca), I. Muscinskii, preot ; n. Parcani ; 3 ani.

100 Cerlina (Soroca), M. Renencu, înv. ; n. Raspopeni ; 30 ani.

101 Zaluceni (Soroca), I. Rubincian, agricullor ; n. Zaluceni ; 21 ani.

102 Mihailofca (Soroca), Ch. Panţă, agent ; n. Ciocâlteni; câteva luni.

103 Cubolta (Bălţi), N. Iurcişeu, înv. ; n. Plop ; 18 ani.

104 Cuşmirca (Soroca), A. Semendeaev, înv. ; n. Solovcineţi ; 10 ani.

105 Cotiugenii-Mari (Soroca), E. Murafa, înv. ; n. Cotiugenii-Mari ; un an.

106 Ciutuleşti (Soroca), P. Segiu, înv. ; n. Congaz (Cahul) ; 11 ani.

107 Sângeria (Bălţi), Gh. Cucoş, înv. ; n. Sângeria.

108 Copăceni (Bălţi), A. Melnic, înv. ; n. Chirilovca (Soroca) ; 4 ani.

108/1 Copăceni (Bălţi), F. Livinscki, preot ; n. Delacheua (Tighina) ; 23 ani.

109 Chistelniţa (Peştelniţă) (Orheiu), *C. Popescu*, înv. ; n. Pestelniţa ; în comună de 36 ani ; răspunde din Chişinău.

110 Flămânzeni (Bălţi), I. Frunză, înv. ; n. Tripeşti ; 4 ani.

111 Condrăteşti (Bălţi), A. Marcoci, înv. ; n. Chişinău ; 3 ani.

112 Sadova (Lăpuşna), C. Vlos, înv. ; n. jud. Soroca ; 14 ani.

113 Miclăuşeni (Lăpuşna), Alexandra Popovici, înv. ; n. Vrăneşti (Bălţi) ; 17 ani.

114 Străzeni (Lăpuşna), V. Tomuleţ, înv. ; n. Bereslea (Hotin) ; 4 ani.

115 Şireţi (Lăpuşna), V. Pavpalac, înv. ; n. Ghizdita (Soroca) ; un an.

116 Suruceni(Lăpuşna), V. Şteinburg, înv. ; n. Iablona (Bălţi) ; 2 ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

117 Ruseştii-noi (Lăpuşna), D. Procopie, înv. ; n. Zimbreni ; 2 ani.

118 Lăpuşna (Lăpuşna), A. Puşcă, înv. ; n. Răscăezi (Cetatea-Albă) ; 4 ani.

119 Cărpineni (Lăpuşna), C. Holban, înv. ; n. Cărpineni.

120 Hânceşti (Lăpuşna), I. Barcariu, înv. ; n. Buţeni ; 4 ani.

121 Costiugeni (Lăpuşna), (n'a comunicat numele).

122 Băcioiu (Lăpuşna), *N. Popovschi,* prof. ; n. Vesterniceni (Lăpuşna) ; 23 ani.

123 Răzeni (Lăpuşna), V. Gr. Arventie, înv. ; n. Cosouţi;

124 Cazangic (Cahul), N. Inculeţ, înv. ; n. Cazangic ; 5 ani.

125 Găneşti (Covrului), H. Burceanu, înv. ; n. Găneşti.

126 Secuieni (Bacău), *Scarlat Burghelea,* înv. ; n. Secuieni.

127 Negreşti, căt. Glodeni (Vaslui), A. Trofiu, elev ; n. Negreşti, căt. Glodeni.

128 Drăguşeni (Vaslui), A. D. Petrei, înv. ; n. Giurgeni (Roman) ; 3 ani.

129 Măgurele (Bălţi), Fevronia Filotei, înv. ; n. Palanca ; 14 ani.

130 Bursuceni (Bălţi), I. Rusu, înv. ; n. Baraboi ; 5 ani.

131 Glingeni (Bălţi), (iligibil).

132 Ciuciulea (Bălţi), Gh. Chechiu, înv. ; n. Vadu-Raşcov (Soroca) ; 4 ani.

133 Cajba (Bălţi), Gh. Buzuleanu, înv. ; n. Tomeştii-vechi ; un an.

134 Iablona-veche (Bălţi), M. Şalariu, înv. ; n. Cajba (Bălţi) ; 3 ani.

135 Funduri (Bălţi), V. Dimitriu, înv. ; n. Duşmani ; 13 ani.

136 Bălţi, Liudmila Homiţchi, înv. ; n. Soroca ; 18 ani.

137 Slobozia (Bălţi), C. Ursuleac, înv. ; n. Bogdăneşti (Hotin) ; 5 ani.

138 Pelinei (Bălţi), P. Soltinschi, înv. ; n. Glingeni (Orheiu) ; 9 ani.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

139 Recea (Bălți), I. Barbu, înv.; n. Hăjdieni; 9 ani.

140 Duruitoarea-veche (Bălți), *Gh. Săul*, înv.; n. Ustia (Bălți); 15 ani.

141 Ivanușca (Bălți), P. Păgân, înv.; n. Edimița (Hotin); 2 ani.

142 Râșcani (Bălți), S. Botezatu, înv.; n. Baraboi; 5 ani.

143 Baraboi (Bălți), A. Mâța, înv.; n. Baraboi.

144 Antoneauca (Soroca), Șt. Drăguță, înv.; n. Antoneauca.

145 Popeștii de jos (Soroca), D. Suveica, înv.; n. Cotova (Soroca); 2 ani.

146 Fântâna-albă (Bălți), D. Ursulea, înv.

147 Parcova (Bălți), D. Banaru, înv.; n. Parcova.

148 Ruseni (Soroca), V. Andronic, înv.; n. Corjeuți; 2 ani.

149 Arionești (Soroca), M. Oțel, înv.; n. Tătărăuca-Nouă; 25 ani.

150 Mahala (Cernăuți), I. Cova, înv.; n. Mahala.

151 Cutul-Ostriței (Cernăuți), I. Axani, înv. (în colaborare cu: I. Oțel și M. Oțel, înv.); n. Cutul Ostriței; 3 ani.

152 Boian-Hlinița (Cernăuți), A. Hapenciuc, înv.; n. Șerbăuți; 3 ani.

152/1 Boian-Vatra (Cernăuți), A. Morariu, înv.; n. Cosmin; un an.

152/2 Boian-Centru (Cernăuți), Aurelia Pilat, înv.

152/3 Boian-Centru (Cernăuți), E. Grigoriu, înv.

152/4 Boian-Lehăceni (Cernăuți), C. Chelbea, înv.; n. Mahala; 2 ani.

152/5 Boian-Hlinița (Cernăuți), *D. Svecla*, înv.; n. Boian; 3 ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

152/6 Boian (Cernăuți), Alexandra Fedoreac.

153 Seliștea, fostă Sulița-Nouă (Cernăuți), Dionisie Scraba, înv.; n. Voloca pe Ceremuș; un an.

154. Tureni (Cernăuți), N. Prodan, înv. (în colaborare cu E. Vlaicu).

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

155 Cosmin (Cernăuţi), Iulia Ropcean, înv.; n. Tereblecea; 12 ani.

155/1 Cosmin (Cernăuţi) L. Muntean, înv.; n. Cosmin.

155/2 Cosmin (Cernăuţi), A. Apollo, înv.; n. Vatra-Dornii; 10 ani.

156 Târnauca (Dorohoi), N. D. Ştefănescu, înv.; n. Târnauca; 13 ani.

157 Tereblecea-veche (Siret), T. Balan, prof.; n. Gura-Humorului; locueşte la Cernăuţi.

158 Pătrăuţii-Sucevii (Suceava), *Paraschiva Cojocariu,* înv.; n. Pătrăuţi; azi la Cernăuţi.

158/1 Pătrăuţii-Sucevii (Suceava), *L. Buliga,* înv.; n. Tereblecea; 11 ani.

159 Botoşani, I. Tinţu, ofiţer; n. Botoşani; răspunde din Bucureşti.

160 Stroeşti (Suceava), *Z. Criţanu,* prof.; n. Stroeşti; azi la Cernăuţi.

161 Vânătorii-Neamţ (Neamţ), V. I. Savinescu, inv.; n. Fântâna-Mare (Suceava); 2 ani.

162 Mateiaş (Târnava-Mare), I. Cichi, înv.; n. Belin; 30 ani.

163 Jimbor (Odorheiu), A. Niculescu, înv.; n. Mercheaşa; 3 ani.

164 Roadeş (T.-Mare), *Jenică Petrea,* înv.; n. Vultureni (Tecuciu); un an.

165 Feleag (Odorheiu), A. Recean, înv.; n. Posorta; 2 ani.

166 Cristur (Odorheiu), P. Poştoiu, înv., n. Şard (T.-Mică); 2 ani.

167 Subcetate (Mureş), G. Nistor, preot; n. Naşlac; 3 ani.

167/1 Subcetate (Ciuc), A. Mândru, înv.; n. Şărmaş; 3 ani.

168 Topliţa (Mureş), T. Sigarteu, înv.; n. Mireş; 4 ani.

168/1 Topliţa (Mureş), N. Florian, înv.; n. Sântioana (Năsăud); 2 ani.

169 Stânceni (Mureş), E. Mateiu, înv.; n. Râpa de jos; 15 ani.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

170 Răstolița (Mureș), *T. Moldovan,* înv.; n. Sântu-de-câmpie ; 4 ani.

171 Capu-Lung Mld. (Câmpulung), M. D. Bruja, înv. ; n. Strojineț ; 3 ani.

172 Poiana (Poieni-Solca; j. Fălticeni), *V. Leşan,* înv.; n. Botuşana; 23 ani.

173 Arbore (Suceava), G. Poleacu, înv. ; n. Stroeşti ; 23 ani.

174 Marginea (Rădăuți), V. Halip, înv. ; n. Marginea.

174/1 Marginea (Rădăuți), *P. Prelipceanu,* înv.; n. Satu-Mare; 11 ani.

175 Rădăuți , V. Aurite, înv. ; n. Vatra-Dornii ; 5 ani.

176 Horodnicul de Sus (Rădăuți), Tit Ichim, înv. ; n. Horodnic.

176/1 Horodnicul de Sus (Rădăuți), Gh. V. Ichim, înv.

177 Putna (Rădăuți), M. Pârnac, înv. ; n. Cernăuți ; 13 ani.

177/1 Putna (Rădăuți), I. Firescu, înv. ; n. Rogojești ; 22 ani.

178 Straja (Rădăuți), Fevronia Luța, înv. ; n. Banila ; 3 ani.

178/1 Straja (Rădăuți), T. Popescul, înv. ; n. Broscăuții-Vechi ; 13 ani.

179 Crasna-Putnei (Strojineț), *S. Rusceac,* înv.; n. Ostrița (Cernăuți) ; 13 ani.

180 Priscăreni (Strojineț), Șt. Leocadia, înv. ; n. Mahala ; 4 ani.

181 Carapciu (Siret; j. Strojineț), M. Filievici, înv. ; n. Storojineț ; 10 ani.

182 Cuciurul-mare-Sălişte (Cernăuți), I. Bzovei, înv.

182/1 Cuciurul-mare-Sălişte (Cernăuți), I. Damian, Maria Ilea, N. Avram, înv. (în colaborare).

183 Ceahor (Cernăuți), M. Cerchez, înv. ; n. Roşa (Cernăuți) ; 10 ani.

184 Mănăstiriște (Cernăuți), E. Popescu, înv. ; n. Cernăuți ; 14 ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

185 Buda (Cernăuţi), N. Piteiu, înv.

186 Stânca-roşa (Cernăuţi), Gh. Ilica, înv. ; n. Broscăuţii-vechi ; 4 ani.

186/1 Cernăuţi, Roşa II, F. Pitpenescu, înv.; n. Clocucica ; 4 luni.

186/2 Roşa (Cernăuţi), V. Sârbu, înv. ; n. Roşa.

187 Caliceanca (Cernăuţi), I. Cojocaru, înv. ; n. Ţeţina-Roşa.

188 Broscăuţii-noi (Storojineţ), *I. Boca,* preot; n. Stulpicani ; câteva luni.

189 Lucavăţ p. Sirete (Storojineţ), C. Plaşche, înv. ; n. Cernăuţi ; 14 ani.

190 Pătrova (Maramureş), *Dr. V. Filipciuc,* primpretor; n. Pătrova ; 23 ani.

191 Borşa (Maramureş), *G. Timiş,* preot ; n. Vişăul-de-Sus ; 14 ani.

192 Băiuţ (Someş), Gh. Aurel, înv. ; n. Lăpuşul-unguresc ; 3 ani.

193 Şanţ, fost Rodna-Nouă (Năsăud), M. Cotul, înv. ; n. Rodna-Nouă.

194 Ilva-Mare (Năsăud), C. Ianul înv. ; n. Salva ; 4 ani.

195 Rodna (Năsăud), A. Astaluşiu, înv.; n. Lomperd.

195/1 Rodna (Năsăud), N. Mureşian, înv. ; n. Copand ; 30 ani.

196 Maier (Năsăud), *D. Boşca,* înv. ; n. Maier.

197 Măgura-Ilvii, fostă Măgură (Năsăud), P. Hangea, înv. ; n. Măgură.

197/1 Măgură (Năsăud), A. Mureşian, înv. ; n. Măgură ; 15 ani.

198 Leşu (Năsăud), A. Coşbuc, elev ; n. Parva ; 6 ani.

199 Poiana (Năsăud), *Şt. Buzila,* protopop ; n. Rebrişoara ; 33 ani.

200 Sângeorz-Băi (Năsăud), *I. Sohorca,* înv. ; n. Sângeorz-Băi.

201 Parva (Năsăud), Gh. Ciocârlă, înv.; n. Rebrişoara; 27 ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

202 Rebra-Mare (Năsăud), I. Boroș, înv.; n. Culpiul de câmpie; 17 ani.

203 Feldru (Năsăud), I. Sângeorzan, înv.; n. Feldru.

203/1 Feldru (Năsăud), I. Timoc, înv.; n. Feldru.

204 Nepos (Năsăud), I. Popițian, înv.; n. Nepos.

205 Rebrișoara (Năsăud), D. Irini, înv.; n. Rebrișoara.

205/1 Rebrișoara (Năsăud), N. Pop, înv.; n. Rebrișoara; 9 ani.

205/2 Rebrișoara (Năsăud), Ciuta M., înv.; n. Rebrișoara.

206 Năsăud, D. Maior, înv.; n. Nepos; 3 ani.

206/1 Năsăud, A. Petri, înv.

207 Prislop (Năsăud), I. Istrate, înv.; n. Nepos; 2 ani.

208 Salva (Năsăud), N. Mihaese, înv.; n. Salva; 57 ani.

209 Coșbuc, fost Hordău (Năsăud), A. Demian, înv.; n. Hordău; 1 an.

210 Telciu (Năsăud), S. Berendi, înv.; n. Chicediu; 36 ani.

210/1 Telciu (Năsăud), C. Henciu, înv.; n. Dobâceni; 4 ani.

210/2 Telciu (Năsăud), V. C. Henciu, stud.; n. Botiza (Maramureș); 3 ani.

211 Romuli (Năsăud), G. Bichigean, preot; n. Năsăud; 3 ani.

212 Suplai (Năsăud), L. Fetti, înv.; n. Suplai; 4 a.

213 Groși (Someș), L. Ungur, înv.; n. Groși.

214 Bichigiu (Năsăud), I. Braicu, înv.; n. Mititei; 36 ani.

215 Găureni (Năsăud), V. Onișior, înv.; n. Găureni.

216 Poienile Zăgrii (Năsăud), P. Fetti, înv.; n. Suplai; un an.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

217 Ilișua (Someș), S. Solymoși, înv.; n. Ilișua; 3 ani.

218 Runc (Năsăud), *S. I. Pavelea*, înv.; n. Runc.

219 Zagra (Năsăud), I. Morariu, elev; n. Zagra.

219/1 Zagra (Năsăud), I. Zinveliu, înv.; n. Zagra; 18 ani.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

219/2 Zagra (Năsăud), *Dr. V. Corbul,* medic-colonel; n. Zagra.

219/3 Zagra (Năsăud), I. Micu, înv.; n. Zagra; 17 ani.

220 Mititei (Năsăud), G. Sermeşan, înv.; n. Luşca; 27 ani.

221 Mocod (Năsăud), G. Drăgan, înv.; n. Mintiu-român; 25 ani.

222 Perişor, fost Curtuiuşul-Becleanului (Someş), A. Frasincariu, înv.; n. Curtuiuş.

223 Sita (Someş), D. Oprea, înv.; n. Sita; 11 ani.

224 Spermezeu (Someş), I. Mureşian, înv.; n. Spermezeu.

225 Dumbrăviţa (Someş), I. Cotuţiu, înv.; n. Dumbrăviţa.

226 Chiuza (Someş), Anuţa Fărcaşiu, înv.; n. Lac; 15 ani.

226/1 Chiuza (Someş), T. Bulea, teolog; n. Chiuza.

226/2 Chiuza (Someş), T. Oprea, înv.; n. Chiuza; 5 ani.

227 Floreşti, fost Vireag (Someş), I. Rus, înv.; n. Vireag; 3 ani.

228 Sesarm (Someş), Amalia Fărcaşiu, înv.; n. Lac; 15 ani.

228/1 Sesarm (Someş), V. Moldovan, înv.; n. Cerchizel; 1 an.

229 Nimigea de jos (Năsăud), P. Catinca Borza, înv.; n. Nimigea-u.; 1 an.

229/1 Nimigea de jos (Năsăud), I. Zinveliu, înv.; n. Zagra; 4 ani.

230 Tăure (Năsăud), G. Avram, înv.; n. Mintiu-român; 3 ani.

231 Mintiu (Năsăud), I. Drăgan, înv.; n. Mintiul-român.

231/1 Mintiu (Năsăud), I. Petreanu, înv.; n. Mintiul-român.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

232 Bistriţa-Bărgăului (Năsăud), Antonia Rebreanu, înv.; n. Bistriţa; 16 ani.

232/1 Bistriţa-Bârgăului (Năsăud), I. Chitta, înv.; n. Bistriţa: 30 ani.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

232/2 Bistriţa-Bârgăului (Năsăud), T. Lungu, înv., n. Bistriţa ; 16 ani.

232/3 Bistriţa-Bârgăului (Năsăud), *Cornelia Rebreanu*, prof. ; n. Abrud ; din copilărie.

233 Iad (Năsăud), I. Feldrihan, înv. ; n. Budacul-român ; 2 ani.

234 Rusul Bârgăului (Năsăud), L. Ursace, înv. ; n. Ruşii Bârgăului ; 3 ani.

235 Josenii Bârgăului (Năsăud), I. Şauca, înv. ; n. Josenii Bârgăului.

235/1 Josenii Bârgăului (Năsăud), V. Cueşdean, înv. ; n. Budacul-român ; 1 an.

236 Mijlocenii Bârgăului (Năsăud), I. Săreţian, înv. ; n. Susenii Bârgăului ; 3 ani.

237 Susenii Bârgăului (Năsăud), I. Flămând, înv. ; n. Susenii Bârgăului.

238 Mureşenii Bârgăului (Năsăud), Laura Lazar, înv. ; n. Sig ; 6 ani.

238/1 Mureşenii Bârgăului (Năsăud), P. Tomoroga, înv. ; n. Mureşenii Bârgăului.

239 Tiha-Bârgăului (Năsăud), E. Butaciu, înv. ; n. Mureşenii Bârgăului ; 5 ani.

239/1 Tiha-Bârgăului (Năsăud), V. Avram, înv. ; n. Mintiul-român ; 37 ani.

239/2 Tiha-Bârgăului (Năsăud), N. Someşan, înv. ; n. Tiha Bârgăului ; 16 ani.

239/3 Tiha Bârgăului (Năsăud), I. Dologa, protopop; n. Tiha Bârgăului ; 36 ani.

240 Colibiţa, Şt. Vrăşmaş, înv. ; n. Prundul Bârgăului ; 1 an.

241 Ragla (Năsăud), Elisabeta Mureşian, înv. ; n. Coşna ; 8 ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

242 Budacul de sus (Năsăud), I. Pecurariu, înv. ; n. Şomfalău.

242/1 Budacul de sus (Năsăud), V. Botirla, înv.

243 Lunca, fost Frij (Năsăud), N. Buta, preot ; n. Ru-

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

244 Ruştior (Năsăud), A. Negrea, înv.; n. Ruştior; 4 ani.

245 Bârla (Năsăud), Gr. Şuteu, înv.; n. Bârla; 27 ani.

245/1 Bârla (Năsăud), I. Şuteu, înv.; în Bârla.

246 Buduş (Năsăud), M. Pop, înv.; n. Mijlocenii Bârgăului; 4 ani.

247 Simionești, fost Şimotelnic (Năsăud), A. Tiboc, înv.; n. Buduş; 1 an.

248 Chintelnic (Năsăud), V. Runcan, înv.; n. Mureş-Sângeorge; 20 ani.

249 Ţigău (Someş), I. Morariu, înv.; n. Chiraleş; 5 ani.

250 Chiraleşti (Năsăud), I. Pongraţiu, înv.; n. Şieu-Cristur; 28 ani.

251 Şieu-Măgheruş (Someş), Veturia Manu, înv.; n. Sântejude; 3 ani.

251/1 Şieu-Măgheruş (Someş), Gr. Briciu, înv.; n. Şieu-Cristur; 4 ani.

252 Şieu-Odorheiu (Someş), A. Moldovan, înv.; n. Enciu; 4 ani.

253 Caila (Năsăud), I. Roman, înv.; n. Piatra; 28 ani.

254 Blăjenii-de-Jos, fost Blaşfalăul de jos (Năsăud), I. Chiffa, înv.; n. Blaşfalăul de jos.

255 Şintereag (Someş), I. Rusu, înv.; n. Şintereag; 4 ani.

255/1 Şintereag (Someş), N. Blaga, înv.; n. Şintereag; 4 ani.

256 Coldău (Someş), P. Homm, înv.; n. Dej; 14 ani.

256/1 Coldău (Someş), Reghina Todica, înv.; n. Ocna-Dejului; 2 ani.

257 Cristeştii-Ciceului, fost Ciceu-Cristur (Someş), V. Isaiu, înv.; n. Măteiu; 4 ani.

258 Hăsmaş (Someş), T. Purşa, înv.; n. Dumbrăviţa; 19 ani.

259 Reteag (Someş), Eugenia Anca, înv.; n. Reteag; 34 ani.

259/1 Reteag (Someş), M. Mayer, înv.; n. Bistriţa; 3 ani.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

259/2 Reteag (Someş), I. Dascăl, înv.; n. Ciceul-Cristeur; 2 ani.

259/3 Reteag (Someş), A. Elek, înv.; n. Ciuc-Sângeorgiu; 4 ani.

260 Sân-Mărghita (Someş), I. Spătărian, înv.; n. Sân-Mărghita; 7 a.

261 Braniştea, fost Arpaşteu (Someş), Leontina Montentan, înv.

262 Măluţ (Someş), I. Mureşan, înv.; n. Măluţ; 20 ani.

263 Figa (Someş), G. Mălinaşiu, înv.; n. Figa; 14 ani.

264 Beclean (Someş), I. Târgoveţiu, înv.; n. Şieu-Măgheruş; 4 ani.

264/1 Beclean (Someş), Gh. Mihaese, înv.; n. Salva (Năsăud); 4 ani.

265 Rusul-de-Sus (Someş), A. Isaiu, înv.; n. Măteiu; 4 ani.

266 Rusul de jos (Someş), I. Mois, înv.; n. Arpaşteu; 6 ani.

267 Unguraş (Someş), M. Silaşi, înv.; n. Seplac; 2 ani.

267/1 Unguraş (Someş), Elisabeta Kovats, înv.

268 Mălin (Someş), Cornelia Ciubăucan, înv.; n. Dej; 1 an.

269 Nuşeni, fost Nuşfalău (Someş), Z. Bârsan, înv.; n. Şieu-Cristur; 3 ani.

270 Feleacul (Someş), I. Maxim, înv.

271 Bendiu (Someş), I. Mândruş, înv.; n. Bendiu; 15 ani.

272 Viţa (Someş), G. Papiu, înv.; n. Ghirolt; 4 ani.

273 Bozieş (Someş), Eugenia Blaga, înv.; n. Chetiu; 3 ani.

274 Ţentea (Someş), V. Mihălean, înv.; n. Ciaba.

275 Cheuchiş (Someş), Lucreţia Pop, înv.; Sânicoară; 3 ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

276 Lechinţa (Năsăud), A. Micanu, înv.; n. Şieu-Odorheiu; 3 ani.

277 Râpa-de-Sus (Mureş), Şt. Şulariu, înv.; n. Râpa-de-sus.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

278 Ruşii-munţi (Mureş), Silvia Dumbravă, înv.; n. Sântioana; 2 ani.

279 Monor (Năsăud), V. Şuteu, înv.; n. Bârla; 2 ani.

280 Săcalul de pădure (Mureş), N. Nistor, înv.; n. Ghijasa de jos; 15 ani.

281 Suseni (Mureş), Gr. Bucur, înv.; n. Răciu de câmpie; 24 ani.

282 Moruţ (Someş), N. Moldovan, înv.; n. Chintelnic; 32 ani.

283 Buza (Someş), I. Bodea, înv.; n. Rogoz; 10 ani.

284 Sântejude (Someş), I. Sorşiu, înv.; n. Sucutard; 1 an.

285 Puini (Someş), O. Ilieşiu, înv.; n. Lemniu; 4 ani.

286 Lac (Cluj), I. Berbecariu, înv.; n. Gherla; 17 ani.

287 Mociu (Cluj), I. Magiar, înv.; n. Mociu; 14 ani.

288 Ercea (Mureş), D. Cioloca, înv.; n. Sântu; 29 ani.

289 Breaza (Mureş), I. Toncean, înv.; n. Sântu; 2 ani.

290 Caşva (Mureş), Fl. Pop, înv.; n. Caşva.

291 Căcuciu (Mureş), I. Suciu, înv.; n. Căcuciu.

292 Ceauşul-de-Câmpie (Mureş), V. Căliman, înv.; n. Ceuaş; 3 ani.

293 Şeulia (Turda), A. Valea, preot; n. Visuia; 2 ani.

294 Tritul de sus (Turda), G. Samuilă, înv.

295 Tritul de jos (Turda), M. Guşeilă, înv.; n. Pojorta; 28 ani.

296 Cipăeni, fost Chimitelnic (Turda), C. Hărşian, înv.; n. Beica-română; 24 ani.

296/1 Cipăeni, fost Chimitelnic (Turda), V. Moga, înv.

297 Sângeru (Turda), D. Luca, înv.; n. Sânger; 4 ani.

297/1 Sângeru (Turda), Iulia Luca, înv.; n. Uioara de Mureş; 4 ani.

298 Bărboşi, fost Săcalul de câmpie (Turda), I. Moga, înv.; n. Bobohalma; 22 ani.

298/1 Bărboşi, fost Săcalul de câmpie (Turda), L. Russu, înv.; n. Săcalul de câmpie.

299 Papiu Ilarian, fost Budiul de câmpie (Turda), I. Pop, înv.; n. Budiul de câmpie.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

300 Voiniceni (Mureş), A. Feier, înv. ; n. Voiniceni ; 4 ani.

301 Bărdeşti, fost Bardoş (Mureş), V. Satelechi, preot ; n. Mădăraşul de câmpie ; 48 ani.

302 Sângeorgiul de Mureş (Turda), V. Bucşa, înv. ; n. Sângheorghe ; 3 ani.

303 Corunca (Mureş), P. Matei, preot; n. Mușin; 22 ani.

304 Bolintineni (Mureş), V. Albu, înv. ; n. Petrilacu-rom. ; 1 an.

305 Dileul-român (Turda), M. Băloş, înv. ; n. Oroi ; 4 ani.

306 Văidei (Turda), T. Pitea, înv. ; n. Gabud ; 34 ani.

307 Căpuşul de câmpie (Turda), Şt. Pop.

307/1 Căpuşul de câmpie (Turda), I. Coman, înv.

308 Iclănzel (Turda), Anuţa Hârşianu, înv. ; n. Chimitelnic ; 2 ani.

309 Iclandul-mare (Turda), M. Chibelean, înv.

310 Oarba de Mureş (Turda), I. Roiban, înv. ; n. Oarba.

311 Ogra (Târnava-mică), A. Găinariu, înv. ; n. Lăscud ; 1 an.

312 Lechinţa (Turda), I. Dobra, înv. ; n. Oroiu ; 3 ani.

313 Dătăşeni, fost Dateş (Turda), G. Mărginean, înv. ; n. Mănărade ; 26 ani.

314 Ludoşul de Mureş (Turda), A. Botezan, înv.

315 Cheţani (Turda), I. Pop, înv. ; n. Cristiş ; 3 ani.

316 Luncani, fost Grind-Cristur (Turda), Valeria Stănescu, înv. ; n. Grind-Cristur.

317 Bogata (Turda), V. Marcu, înv. ; n. Dumitra ; 4 ani.

318 Chinciş (Târnava-mică), S. Nan, înv. ; n. Chinciş ; 33 ani.

319 Giuluş (Târnava-mică), A. Popa, înv. ; n. Somuştelnic ; 3 ani.

320 Lăscud (T.-mică), V. Platon, înv. ; n. Şeulia română ; 20 ani.

321 Albuş (T.-mică), E. Macaveiu, înv. ; n. Bălcaciu ; 4 ani.

322 Subpădure (T.-mică), V. Costea, înv. ; n. Subpădure ; 24 ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

323 Cornești, fost Șomfalău (T.-Mică), N. Platon, preot; n. Șeulia-română; 18 ani.

324 Gănești, fost Ganfalău (T.-mică), B. V. Popa, înv.; n. Cuștelnic; 4 ani.

325 Săcel (Odorheiu), N. Marcu, înv.; n. Șard; 15 ani.

326 Păucuța (T.-mică), Gh. Ștef, înv.; n. Cuștelnic; 2 ani.

327 Boian (T.-mică), N. Limbășan, înv.; n. Boian; 11 ani.

328 Cerghidul-mare (Mureș), A. Pop, înv.; n. Ogra de Mureș; 14 ani.

329 Balșa (Hunedoara), A. Todea, înv.; n. Balșa.

330 Oiești (Alba), T. Brătoiu, înv.; n. Teiuș; 4 ani.

331 Bucerdea-vinoasă (Alba), E. Pop, asistent univ.; n. Bucerdea-v.; azi Cluj.

332 Cetea (Alba), I. Bota, înv.; n. Geoagiul de sus; 38 ani.

333 Câmpeni (Turda), Gh. Narița, înv.; n. Sohodol (Alba de jos); 4 ani.

334 Certege (Turda), C. Trifa, înv.; n. Certege.

335 Lupșa (Turda), S. Ciapa, înv.

336 Muncel (Turda), I. Pitic, înv.; n. Muncel; 1 an.

337 Geamăna, fost Șasavința (Turda), V. Bârsan, înv.; n. Șasavința; 9 ani.

338 Baia de Arieș (Turda), N. Fodorean, înv.; n. Ocolișel; 36 ani.

339 Poșaga-de-Sus (Turda), V. Cirebea înv.; n. Poșaga de sus.

339 1 Poșaga-de-Sus (Turda), I. Oltean, înv.; n. Beica de jos; 23 ani.

340 Sălciua-de-Jos (Turda), V. Butură, înv.; n. Sălciua de jos; 21 ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

341 Poșaga-de-Jos (Turda) I. Rușdea, înv.; n. Poșaga de jos.

342 Lunca (Turda), Aurelia Bedelean, înv.; n. Cacova; 14 ani.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

343 Vaidasig (Turda), S. Crainic, înv.; n. Giurcuța; 13 ani.

344 Grindeni, fost Grindul de Arieș (Turda), V. Pârlea, înv.; n. Petrilaca-română; 4 ani.

345 Măhăceni, fost Mahaciu de Arieș (Turda), L. Jusman, înv.; n. Mahaciu; 29 ani.

346 Stejăriș, fost Cârcedea (Turda), N. Radu, înv.; n. Sânmihai (Turda); 1 an.

347 Bădeni, fost Bagiu (Turda), D. Giurgiu, înv.; n. Schiopi; 1 an.

348 Urca-de-Câmpie (Turda), I. Câmpeanu, înv.; n. Urca de câmpie; 37 ani.

349 Viișoara, fost Agârbiciu (Turda), L. Canja, înv.; n. Părău (Făgăraș); 4 ani.

350 Poiana-de-Arieș (Turda), T. Trombițaș, înv.; n. Poiana de Arieș; 4 ani.

351 Turda (Turda), E. Mureșan, înv.; n. Copand; 4 ani.

352 Oprișani, fost Chistiș (Turda), Aneta Furtunescu, înv.; n. Huși; 1 an.

353 Ceanul-mare (Turda), P. Cocora, înv.

354 Micești, fost Micuș (Turda), I. Crișan, înv.; n. Micești; 3 ani.

355 Cornești (Turda), S. Balint, înv.; n. Sânmărtinul de câmpie; 2 ani.

356 Cheia, fost Mischiu (Turda), O. Isaic, înv.; n. Cârța; 13 ani.

357 Petreștii-de-Jos, fost Petridul de jos (Turda), I. Cenan înv.; n. Hădărău; 12 ani.

358 Ocolișel (Turda), S. Simion, preot; n. Cacora-Ierii; 18 ani.

359 Buru (Turda), M. Chirilă, înv.; n. Rediu; 3 ani.

360 Iara (Turda), A. Hideg, înv.; n. Lita-română; 4 ani.

361 Băișoara (Turda), R. Dobrin, înv.; n. Bucium-Făgăraș; 3 ani.

362 Plaiuri, fost Hășmaș (Turda), O. Branza, înv.; n. Mihalțiu; 17 ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

363 Agriș (Turda), I. Teuțan, înv.; n. Agriș.

364 Filca de sus (Turda), I. Dulău, preot; n. Biica; 17 ani.

365 Sălișteː (Turda), I. Rus, înv.; n. Sălișteː; 15 ani.

366 Tureni, fost Tur (Turda), G. Coroiu, înv.; n. Rediu; 3 ani.

367 Sânmihaiul-de-Jos (Turda), I. Moldovan, înv.; n. Sânmihaiul de jos.

368 Vâlcele, fost Banabic (Turda), I. Macaveiu, înv.; n. Vâlcele; 4 ani.

369 Aiton (Turda), M. Ilieș, preot; n. Beica română (Turda); 22 ani.

369/1 Aiton (Turda), G. Dordai.

370 Pata (Cluj), Z. Blaga, înv.; n. Voșlăbeni; 2 ani.

371 Someșeni, fost Someș-sat (Cluj), I. Biji, înv.; n. Someșeni; 4 ani.

372 Viștea (Cluj), I. Varga, înv.; n. Cuzăplac; 5 ani.

373 Măcău (Cluj), I. Sas, înv.; n. Cușteln̦ic; 11 ani.

374 Jucul de jos (Cluj), I. Pop, preot; n. Feneșul săsesc; 23 ani.

375 Sic (Cluj), T. Mihaese, înv.; n. Salva (Năsăud); 4 ani.

376 Lona (Someș), *O. Pintican*, înv.; n. Bistrița; 1 an.

377 Săcălaia (Someș), V. Cassian, înv.; n. Bonț; 22 ani.

378 Bonț (Someș), *V. Cutcan*, înv.; n. Bonț; 4 ani.

379 Iclozel (Someș), I. Aștilean, înv.; n. Iclozel; 3 ani.

380 Iclod (Someș), I. Pop, înv.

380/1 Iclod (Someș), Reghina Pop, înv.

380/2 Iclod (Someș), Elisabeta Huza, înv.; n. Gherla.

381 Dobâca (Cluj), C. Maior, înv.; n. Reteag; 3 ani.

382 Dârja (Cluj), V. Morariu, înv.; n. Teoltiur; 3 ani.

383 Teoltiur (Someș), A. Mureșian, înv.; n. Teoltiur; 23 ani.

384 Livada, fost Dindeleag (Someș), C. Pop, înv.; n. Piatra; 20 ani.

384/1 Livada, fost Dindeleag (Someș), I. Cira, înv.; n. Coșbuc (Hordău); 28 ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

385 Băiţa, fost Chirău (Someş), V. Timandi, înv.; n. Chirău.

386 Gherla (Someş), V. Pop, înv.; n. Pâgleşa; 23 ani.

387 Chicediu (Someş), F. Bányay, înv.; n. Măcicaşul-unguresc; 18 ani.

388 Cubleşul-someşan (Cluj), D. Mailenyi, înv.; n. Iclodul-mic; 28 ani.

389 Teocul-de-Sus (Someş), A. Pintea, înv.; n. Săplac; 1 an.

390 Panticeu (Cluj), G. Bojor, înv.; n. Coplean; 4 ani.

391 Sânmihaiul-Almaşului (Cluj), V. Dumitraş, înv.; n. Ugruţ (Cluj); 31 ani.

392 Sângeorgiul-de-Mureş (Sălaj), G. Dobocan, înv.; n. Creaca; 26 ani.

392 1 Sângeorgiul-de-Mureş (Sălaj), L. V. Pop, preot; n. Lupcaia; 27 ani.

393 Treznea (Sălaj), I. Câmpean, înv.; n. Bazna; 3 ani.

394 Stâna (Sălaj), Gh. Trif, înv.; n. Stâna.

395 Chichişa (Sălaj), Şt. Varga, înv.; n. Tihău; 27 ani.

396 Chechiş (Sălaj), E. Şerbu, înv.; n. Gârbova-de-jos; 19 ani.

397 Popteleac (Someş), I. Gherman, înv.; n. Popteleac; 1 an.

398 Ciobăncuţa (Someş), G. Crăciunaş, preot; n. Ciobăncuţa.

399 Gârbău (Someş), D. Lazăr, înv.; n. Obreja; 11 ani.

400 Răsbuneni, fost Suia (Someş), Viorica Noaiu, înv.; n. Gherla; 1 an.

401 Babdiu, fost Zăpârţ (Someş), A. Câmpian, înv.: n. Babdiu; 35 ani.

402 Jichişul de jos (Someş), Gh. Odorean, înv.; n. Chirău; 1 an.

403 Codor (Someş), I. Vaida, înv.; n. Fodora-română; 4 ani.

404 Ocna-Dejului (Someş), I. Chioreanu, înv.; n. Ocna-Dejului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

405 Nima (Someș), I. Bercian, înv.; n. Gherla; 3 ani.

406 Mintiul-Gherlei (Someș), G. Almășianu, înv.; n. Mintiul-Gherlei; lipsește din com. de 5 ani.

406/1 Mintiul-Gherlei (Someș), I. Ladiu, înv.; n. Mintiul-Gherlei.

407 Mica (Someș), A. Bugnariu, înv.; n. Mica; 3 ani.

408 Dej, N. Chifor, înv.; n. Drăghia; 30 ani.

408/1 Dej, I. Bacociu, înv.; n. Sic; 26 ani.

409 Mănăștiurel (Someș), I. Chira, înv.; n. Dealul mare; 3 ani.

410 Cuzdrioara (Someș), T. Brehariu, preot; n. Petrihaza; 2 ani.

410/1 Cuzdrioara (Someș), G. Pop, înv.; n. Cuzdrioara.

411 Ciceu-Mihăești (Someș), A. Zsigmond, înv.

412 Cășei (Someș), V. Bendean, înv.; n. Figa; 17 ani.

413 Sălișca (Someș), I. Benkö, înv., n. Sălișca.

414 Câțcău (Someș), G. Mureșian, înv.; n. Mintiul-Gherlei; 3 ani.

414/1 Câțcău (Someș), A. Băneasu, înv.; n. Câțcău; 4 ani.

415 Gâlgău (Someș), L. Nagy, înv.

415/1 Gâlgău (Someș), I. Percea, înv.

416 Curtuiușul-Dejului (Someș), I. Beșe, înv.; n. Ileanda mare; 3 ani.

417 Iapa (Someș), I. Costin, înv.; n. Iapa.

418 Ciaca (Someș), V. Micle, înv.; n. Ciaca; 12 ani.

419 Cristolțel (Sălaj), C. Nemeș, înv.; n. Sinteregut; 12 ani.

420 Preluci (Someș), A. Paul, înv.; n. Cudmeniș; 1 an.

421 Șoimuș (Sălaj), E. Varna, înv.; n. Chilia; 1 an.

421/1 Șoimuș (Sălaj), T. Varna, înv.; n. Bârseul de sus; 1 an.

422 Curtău (Sălaj), R. Siposiu, înv.; n. Rediu; 20 ani.

423 Bocșa (Sălaj), E. Pocola, înv.; n. Almaș; 33 ani.

424 Leleiu (Sălaj), I. Lariu, înv.; n. Remetea; 2 ani.

425 Sălsig (Sălaj), V. Chișiu, înv.; n. Motiș; 4 ani.

426 Lozna (Someș), Șt. Seleș, înv.; n. Ciocmani; 43 ani.

427 Lemniu (Someș), V. Enghir, înv.; n. Gherla; 4 ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

428 Mesteacăn (Someș), V. Botha, înv.; m. Mesteacăn; 23 ani.

429 Durușa (Satu-mare), Gh. Nemeș, înv.; n. Gaura.

430 Răstoci (Someș), A. Pleban, înv.; n. Gherla; 11 ani.

431 Ileanda (Someș), N. Bozga, înv.; n. Larga; 4 ani.

432 Baba (Someș), M. Aros, înv.; n. Vima-mică; 18 ani.

433 Drăghia (Someș), V. Pop, înv.; n. Băbeni; 33 ani.

434 Măgoaja (Someș), Gh. Prigoană, înv.; n. Muntele rece; 32 ani.

435 Corneni (Satu-mare), B. Fărcaș, înv.; n. Vima mică; 38 ani.

436 Dămăcușeni (Someș), L. Farcaș, înv.; n. Mező Panit; 34 ani.

437 Târgul Lăpușului, fost Lăpușul-unguresc (Someș), C. Manu, înv.; n. Boereni; 4 ani.

438 Răzoare, fost Mașca (Someș), A. Hermann, înv.

439 Peteritea (Someș), G. Nichita, înv.; n. Peteritea; 17 ani.

440 Preluca-nouă (Someș), G. Savu, înv.

441 Preluca-veche (Someș), V. Nechita, înv.

442 Măgureni (Someș), A. Roman, înv.

443 Cufoaia (Someș), A. Latiș, înv.; n. Cufoaia.

444 Rogoz (Someș), G. Criste, înv.; n. Petritea; 4 ani.

445 Sibotin (Someș), N. Manu, înv.; n. Poiana Porcului; 23 ani.

446 Inău (Someș), V. Thira, înv.; n. Inău.

447 Cernești (Satu-mare), T. Bota, înv.; n. Brebeni; 37 ani.

448 Copalnic-Mănăștur (Satu-mare), Valeria Prigoană, înv.; n. Măgoaja; 2 ani.

448/1 Copalnic-Mănăștur (Satu-mare), T. Pașca, înv.; n. Săschia; 3 ani.

448/2 Copalnic-Mănăștur (Satu-mare), V. Bărbos, înv.; n. Ciocotiș; 4 ani.

449 Vad (Someș), A. Farcaș, înv.

450 Curtuiusul-mic (Satu-mare), G. Heres, înv.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

451 Berința (Satu-mare), G. Roman, înv.; n. Vima mică; $1^1/_2$ ani.

452 Lăschia (Someș), Gh. Savu, înv.; n. Preluca; 1 an.

453 Fânațe (Satu-mare), I. Danciu, înv.; 36 ani.

454 Ciocotiș (Satu-mare), G. Bărbos, înv.; n. Ciocotiș.

455 Trestia (Satu-mare), I. Mureșan, înv.; n. Copalnic; 3 ani.

456 Făurești (Satu-mare), Gh. Tarta, înv.

457 Cărbunar (Satu-mare), I. Soarla, înv.; n. Cărbunar.

458 Șurdești (Satu-mare), C. Șuran, înv.; n. Șurdești; 2 ani.

458.1 Șurdești (Satu-mare), Gh. Dipșe, înv.; n. Șurdeești; 3 ani.

459 Berbești (Maramureș), T. Utan, înv.; n. Văleni (Maramureș); 1 an.

460 Satu-nou-de-Sus (Satu-mare), N. Ciolte, înv.; n. Satu-nou-de-Sus; 25 ani.

461 Bușag (Satu-mare), F. Bandula, înv.; n. Lipoveni; 15 ani.

462 Groși (Satu-mare), P. Botoș, înv.; n. Dumbrăvița; 3 ani.

463 Finteușul-Mare (Satu-mare), V. Dragoș, preot; n. Finteușul-mare.

464 Satulung (Satu-mare), A. Cresprih, înv.; n. Curtuiuș; 11 ani.

465 Lucăcești (Satu-mare), I. Cristinu, înv.; n. Lucăcești; 40 ani.

466 Iadăra (Satu-mare), Gh. Marchiș, înv.; n. Strâmtura; 1 an.

467 Chelința (Sălaj), A. Gavriș, înv.; n. Mineu; 32 ani.

468 Biușa (Sălaj), T. Mureșan, înv.; n. Cățălul român; 1 an.

469 Arduzăl (Sălaj), T. Bud, înv.; n. Bogata ungurească; 6 ani.

470 Ulmeni, fost Silimegh (Sălaj), St. Setel, înv.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

471 Tămășești (Sălaj), P. Hossu Longhin, înv.; n. Codmeniș; 7 ani.

472 Asuagiul-de-Sus (Sălaj), E. Șimonca, înv.; n. Asuagiul-de-Sus.

472/1 Asuagiul-de-Sus (Sălaj), I. Müller, elev; n. Asuagiul-de-Sus.

473 Odești (Sălaj), G. Drăgan, înv.; n. Cluj; 14 ani.

474 Stremți (Sălaj), P. Tartia, înv.; n. Săcălășeni; 15 ani.

475 Soconzel (Satu-mare), *I. Furcsik*, înv.; n. Eriu-Sâncrai; 21 ani.

476 Cuța (Satu-mare), A. Nemeth, înv.; n. Craidarolț; 4 ani.

477 Pomi (Satu-mare), *I. Cardoși*, înv.; n. Băița; 2 ani.

478 Băița (Sălaj), I. Ciule, înv.; n. Cozla (Someș); 24 ani.

479 Ciocârlău (Satu-mare), Maria Albu, înv.; n. Comlăușa; 4 ani.

479/1 Ciocârlău (Satu-mare), B. Albu, înv.; n. Baia-mare; 4 ani.

480 Săbișea (Satu-mare), P. Hossu Longhin, înv.; n. Codmeniș.

481 Someștelnic (Târnava-mică), I. Frâncu, înv.; n. Someștelnic; 4 ani.

482 Viile Apei (Satu-mare), V. Cosma, înv.; 2 ani.

483 Gherța-mică (Satu-mare), M. Finta, înv.; n. Bicsad; 24 ani.

484 Turț (Satu-mare), I. Bretan, înv.; n. Baia-mare; 4 ani.

485 Berindan (Satu-mare), V. Marina, înv.; n. Ardusat (Satu-mare); 3 ani.

486 Medieșul-aurit (Satu-mare), P. Stopeiu, înv.; n. Bârsana (Maramureș); 11 ani.

487 Mădăraș (Satu-mare), V. *Cucu*, înv.; n. Stâna de sus; 4 ani.

488 Careii-Mari (Satu-mare), Gr. Rusu, înv.; n. Micuș (Turda); 3 ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

488/1 Careii-Mari (Satu-mare), Gh. Pteancu, înv.; n. Vezendiu; 33 ani.

489 Mecenţiu (Sălaj), A. Şimonca, înv.; n. Căuaş; 17 ani.

490 Sâncraiu (Sălaj), P. Trufaşiu, preot; n. Giorocuţa; 8 ani.

491 Giungi (Satu-mare), I. Cucu, înv.; n. Stâna de sus; 3 ani.

492 Gerăuşa (Satu-mare), G. Nicoară, înv.; n. Homorodul de sus.

493 Supurul-de-Jos (Sălaj), P. Pop, înv.; n. Supurul de Jos; 44 ani.

494 Giorocuţa (Sălaj), I. Talpoş, înv.; n. Bobota; 3 ani.

495 Bobota (Sălaj), V. Coposu, preot; n. Cioara; 13 ani.

495/1 Bobota (Sălaj), A. Buhaiu, înv.; n. Bobota; 23 ani.

496 Zalnoc (Sălaj), T. Chişu, înv.; n. Varaiu (Satu-mare); 1 an.

497 Ţeghea (Sălaj), I. Iancu, înv.; n. Mociar (Bihor); 2 ani.

498 Supurul-de-Sus (Sălaj), L. Ardelean, înv.; n. Aghireş; 2 ani.

499 Tăşnad (Sălaj), I. Filip, înv.; n. Cupşeni; 2 ani.

499/1 Tăşnad (Sălaj), Gh. Nichita, înv.; n. Eriu-Sâncrai; 4 ani.

500 Sudurău (Sălaj), P. Varhanioschi, înv.; n. Ieud; 12 ani.

501 Dindeşti (Sălaj), Gh. Erdei, înv.; n. Sanuislău; 4 ani.

501/1 Dindeşti (Sălaj), Şt. Şeştac, înv.; n. Larasău (Maramureş); 2 ani.

502 Andrid (Sălaj), C. Albu, înv.; n. Bucium; 3 ani.

503 Păgaia (Sălaj), T. Bătioc, înv.; n. Aghireş; 6 ani.

504 Boian (Sălaj), A. Boticaş, înv.; n. Ciumărua; 16 ani.

505 Camăr (Sălaj), T. Morariu, înv.; n. Dersida mică; 3 ani.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

506 Şimleul-Silvaniei (Sălaj), S. Oros, înv.

507 Badon (Sălaj), P. Marian, înv.; n. Jugăstreni; 22 ani.

508 Ratin (Sălaj), I. Boloni, înv.; n. Turda; 16 ani.

509 Căţel (Sălaj), C. Mureşan, înv.; n. Gireag; 24 ani.

509/1 Căţel (Sălaj), I. Dragoşiu, înv.

510 Bănişor (Sălaj), I. Simon, înv.; n. Bănişor.

511 Tusa (Cluj), I. Ciocian, înv.; n. Supurul de sus; 24 ani.

512 Plopiş, fost Giumelciş (Sălaj), I. Pătcaşiu, înv.; n. Hotoan; 14 ani.

513 Lugaşul-de-Jos (Bihor), E. Zrimba, înv.; n. Apateul unguresc; 4 ani.

513/1 Lugaşul-de-Jos (Bihor), I. Antonescu, înv.; n. Corniţăl; 2 ani.

513/2 Lugaşul-de-Jos (Bihor), I. Filip, preot; n. Ortiteag; 14 ani.

514 Vârciorog (Bihor), Gh. Şerban, înv.; n. Hotar; 3 ani.

515 Ciucea (Cluj), I. Benţel, înv.; n. Fechetău; 3 ani.

516 Fildul-de-Sus (Cluj), G. Bene, înv.; n. Nireş; 3 ani.

517 Albac (Turda), T. Nicola, înv.; n. Albac.

518 Scărişoara (Turda), Cristina Lazea, înv.; n. Tulca; 21 ani.

518/1 Scărişoara (Turda), I. Lazea, înv.; n. Scărişoara.

519 Secătura (Turda), Marta Scrob, înv.; n. Dobra; 2 ani.

520 Ponorel (Turda), Gh. Gligor, înv.; n. Ponorel; 3 ani.

521 Şuştiu (Bihor), *V. Sala*, înv.; n. Drăgăneşti; 4 ani.

522 Prunişor, fost Chertiş (Arad) S. Micluţia, preot; n. Poenari; 20 ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

523 Şebiş (Arad); P. Covaciu, înv.; n. Neagra; 24 ani.

524 Bârsa (Arad), M. Grecu, preot; n. Şiria; 14 ani.

525 Cil (Arad), V. Oarcea, înv.; n. Almaş; 4 ani.

526 Grohot (Hunedoara), A. Roman, înv.; n. Uibă-

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

527 Buceș (Hunedoara), I. Mateș, înv.; n. Buceș.

528 Curechiu (Hunedoara), I. Fodor, înv.; n. Curechiu.

529 Băița (Hunedoara), C. Drăgan, căpitan; n. Băița; 4 ani.

530 Săvârșin (Arad), V. Givu, preot; n. Vărădia; 1 an.

531 Mocioni, fost Găvosdia (Arad), N. Neagota, înv.; n. Băluța; 37 ani.

532 Stejar, fost Soroșag (Arad), V. Popa, înv.; n. Toc.

533 Baia (Arad), P. Boțco, înv.; n. Șomoșcheș (Arad); 4 ani.

534 Lalașinț (Severin), Șt. Mihailovici, înv.; n. Lalașinț; 58 ani.

535 Milova (Arad), E. Oltean, înv.; n. Cuvin; 4 ani.

536 Șoimoș (Arad), I. Chebeleu, preot; n. Socodor; 11 ani.

537 Pauliș (Arad), C. Popescu, preot; n. Aciua (Arad); 21 ani.

538 Cicir (Arad), *C. Mihulin*, preot; n. Goroșdia; 20 ani.

539 Mândruloc (Arad), Șt. Iancu, preot.

540 Nadăș (Arad), Aurelia Körösladányi, înv.; n. Conop; 28 ani.

541 Arăneag (Arad), V. Maghiar, înv.; n. Sintea.

542 Tăuți (Arad), *D. Galdeu*, înv.; n. Ponorel; 4 ani.

543 Pâncota (Arad), I. Crișianu, înv.; n. Nădlac; 4 ani.

543/1 Pâncota (Arad), T. Mișcoiu, înv.; n. Comlăuș; 4 ani.

544 Șomoșcheși (Arad), T. Apătean, înv.; n. Pecica; 4 ani.

545 Chintei (Arad), C. Martin, înv.; n. Socodor; 2 ani.

546 Comlăuș (Arad), G. Ardelean, înv.; n. Comlăuș; 4 ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

546/1 Comlăuș (Arad), I. Funariu, înv.; n. Pecica română; 22 ani.

546/2 Comlăuș (Arad), Șt. Musca, înv.; n. Comlăuș; 4 ani.

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50

547 Curtici (Arad), I. Nicorescu, preot; n. Ciuta; 19 ani.

548 Turnu, fost Tornea (Arad), S. Ardelean, înv.; n. Sat-Chinez; 3 ani.

549 Pecica (Arad), Dr. I. Felea, preot; n. Abrud-Sat; 10 ani.

550 Semlac (Arad), C. Vuia, preot; n. Brestovaț (Timiș); 4 ani.

551 Nădlac (Arad), N. Mărginean, preot; n. Arad; 10 ani.

SEVER POP.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14754 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:50